



Sola kommune
Ansvar for hverandre

Handlings- og økonomiplan 2012-2015



Rådmannens utkast

1	INNLEDNING	1
2	RAMMEBETINGELSER	3
2.1	FORUTSETNINGER	3
2.2	BEFOLKNINGSUTVIKLING.....	3
2.3	NÆRING	4
2.4	UTBYGGING – BOLIGER	6
2.5	INNTEKTSFORUTSETNINGER.....	7
2.5.1	Frie inntekter – nasjonale forutsetninger	7
2.5.2	Befolkningsframskriving (ved beregning av frie inntekter).....	8
2.5.3	Skatt på inntekt og formue.....	9
2.5.4	Rammetilskudd fra staten	10
2.5.5	Integreringstilskudd flyktninger	12
2.5.6	Kompensasjonstilskudd renter/avdrag.....	12
2.5.7	Omsorgsplan 2015 – investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger	12
2.5.8	Andre øremerkede tilskudd	12
2.5.9	Finansinntekter	13
2.5.10	Forvaltningsrevisjon av selvkost	14
2.5.11	Gebyrer og annen brukerbetaling	14
2.5.12	Generell momskompensasjon.....	14
2.6	UTGIFTSFORUTSETNINGER.....	15
2.6.1	Lønnsvekst.....	15
2.6.2	Pensjonskostnader	15
2.6.3	Prisvekst.....	16
2.6.4	Renteutvikling	17
2.6.5	Avdrag på lån.....	17
3	KOMMUNENS UTVIKLING	18
3.1	KOMMUNEPLAN	18
3.2	SAMFUNNSUTVIKLING – BÆREKRAFTIG UTVIKLING	19
3.3	BOLIGBYGGING	19
3.4	TRANSPORT	20
3.5	NÆRINGSUTVIKLING	20
3.6	LIVSKVALITET OG FOLKEHELSE.....	21
3.7	OPPVEKSTVILKÅR	22
3.8	SENTERSTRUKTUR I KOMMUNEN	22
4	HOVEDTREKK OG PRIORITERINGER	24
4.1	NØKKELTALL FRA KOSTRA (KOMMune - STAT - RAPPORTERING)	24

4.2	ØKONOMISKE MÅLTALL.....	24
4.2.1	Netto driftsresultat	24
4.2.2	Lånegjeld	26
4.2.3	Gjeldsgrad.....	27
4.2.4	Netto finansutgifter.....	28
4.3	OMSTILLING I PLANPERIODEN OG SPARETILTAK I 2012.....	29
4.3.1	Innledning.....	29
4.3.2	Nivå for omstilling i handlings- og økonomiplan 2012-2015	30
4.3.3	Anbefalte sparetiltak i 2012.....	31
4.3.4	Strategi og tilnærming til omstilling i et mer langsiktig perspektiv	36
4.4	BUDSJETTFORSLAGET	42
4.4.1	Ordinært driftsbudsjett – basisbudsjett – 2012	42
4.4.2	Mer om salderingen av handlings- og økonomiplanen	43
4.4.3	Rådmannens utkast til investeringsbudsjett 2012-2015 – vedlegg 1.....	44
4.4.4	Aktuelle nye tiltak i drift – rådmannens anbefaling – vedlegg 2.....	47
4.4.5	Risikovurdering	48
5	HANDLINGSPLAN OG DRIFTSBUDSJETT 2012-2015.....	49
5.1	POLITISK NIVÅ.....	49
5.2	RÅDMANNSNIVÅET MED STABER.....	50
5.2.1	Rådmannsgruppen	50
5.2.2	Servicetorg.....	52
5.2.3	Avdeling IKT.....	52
5.2.4	Personal og administrasjon.....	53
5.2.5	Økonomi	54
5.3	TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST	57
5.3.1	Skolene m.m.	59
5.3.2	Barnehagene	64
5.3.3	Barnevern.....	66
5.3.4	Helsestasjon	68
5.3.5	PPT - Pedagogisk psykologisk tjeneste	69
5.4	TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR.....	71
5.4.1	Fagstab levekår	71
5.4.2	Virksomhetene.....	73
5.5	TJENESTEOMRÅDE KULTUR OG FRITID	79
5.5.1	Sola kulturskole	80
5.5.2	Sola folkebibliotek.....	81

5.5.3	Fritid	81
5.5.4	Arrangement og utleie	82
5.6	TJENESTEOMRÅDE SAMFUNNSUTVIKLING.....	84
5.6.1	Eiendomsdrift	84
5.6.2	Eiendomsutvikling.....	88
5.6.3	Arealbruk	89
5.6.4	Kommunalteknikk	92
6	INNSTILLING TIL VEDTAK	97

Vedlegg:	1	Rådmannens utkast til investeringsbudsjett 2012-2015
	2	Aktuelle nye tiltak i drift – rådmannens anbefaling
	3	Forslag til gebyrer i kommunaltekniske tjenester, vann – avløp – renovasjon
	4	Innspill fra Sola kirkelig fellesråd
	5-10	Obligatoriske vedlegg

I INNLEDNING

Rådmannen legger med dette fram utkast til Handlings- og økonomiplan for 2012-2015 samt utkast til budsjett for 2012.

Fra gjeldende delegeringsreglement – kapittel 2, punkt 2.4.1:

Rådmannen utarbeider i samråd med formannskapet samlet budsjettgrunnlag for formannskapets innstilling. Utvalgene involveres i prosessen gjennom arbeidsmøter/seminarer.

Rådmannen viser til formannskapets møte 27.09.11, hvor det ble gitt en orientering om økonomisk status i budsjettoppfølgingsrapporter etter andre tertial 2011. Rådmannen la også fram en egen sak om gjennomføringen av sparetiltak i 2011. Normalt vil rådmann og formannskap drøfte forutsetningene for neste planperiode i ett eller flere seminarer før rådmannen legger fram sitt utkast til handlings- og økonomiplan. Av naturlige årsaker finner partiene det noe mer utfordrende å oppfylle intensjonene i delegeringsreglementet – ønsket om involvering i forarbeidene – i år med lokalvalg.

I ovennevnte formannskapsmøte la rådmannen fram en særskilt utredning av aktuelle nye tiltak – investering og drift. Utredningen kan i stor grad betraktes som en dokumentasjon av såkalte demografikostnader, eller med andre ord: den realveksten i kommunens budsjett som skal til for å møte behovene som er knyttet til veksten i antall innbyggere og endringer i alderssammensetning.

I utkast til Handlings- og økonomiplan 2012-2015 vil kapittel 4 - *Hovedtrekk og prioriteringer* være spesielt sentralt. Rådmannen vil trekke fram følgende deler av kapitlet:

4.4.3 *Rådmannens utkast til investeringsbudsjett 2012-2015*

4.4.4 *Aktuelle nye tiltak i drift – rådmannens anbefaling*

Kommunens finansieringsgrunnlag er varig svekket som følge av systemendringer i inntektssystemet. Kommunen står overfor vesentlige omstillingsbehov og tilhørende behov for å gjennomføre reduksjoner i tjenestetilbudet på kort sikt. Behovet for omstilling er godt dokumentert i kapittel 4.2 – *økonomiske måltall*. Rådmannen viser til kapittel 4.3 om gjennomføringen av sparetiltak i 2012 og videre omstilling i planperioden.

Sentrale finansielle spørsmål er:

Hvor mye mindre penger må Sola kommune bruke (i drift) for å unngå en gjeldskrise?

Hvor strenge prioriteringer kreves i gjennomføringen av kommunens investeringsprogram?

Rådmannen forholder seg stort sett lojalt til tidligere vedtatte investeringer, men er i tvil om dette fremmer tilstrekkelig økonomisk bærekraft etter utløpet av planperioden. Vedtatt investeringsnivå er svært høyt. Hovedgrunnen er store nybygg som Skadberg skole, rehabilitering/utbygging av Sola ungdomsskole, nybygg til ressurscenteret på Grannes, ny barnehage på Myklebust, nytt sykehjem i Sola sentrum og nytt kommunehus mv. Dette har ført og fører til høy og økende lånegjeld. For å holde lånegjelden på et akseptabelt nivå over tid, kreves vesentlige overføringer fra driftsbudsjettet i tillegg til momskompensasjon for investeringene. Den generelle overføringen fra driftsbudsjettet til dekning av investeringskostnader burde vært minst 40 mill kroner per år, men det kan i årene framover synes å bli vanskelig å få dette til.

Investeringsbehovet knyttet til skolebruksplanen er holdt på et minimumsnivå, slik rådmannen vurderer det. Rådmannen har heller ikke foreslått mange nye store investeringsprosjekter i perioden 2012-2015. Om noen år må det bygges ny barneskole på Jåsund. Det er vanskelig å anslå utbyggingstakten for boliger, og erfaringsmessig er slike prognoser noe optimistiske. Ny skole på Jåsund er likevel tatt med i planperiodens siste år, men uten driftsmessige konsekvenser. I takt med den store veksten i innbyggertallet, og tilhørende utvikling av Tananger sentrum kreves også utbygging av bygg til kulturaktiviteter og allmennnyttige formål i Tananger. For å anskueliggjøre behovet, er det i tråd med sektorplaner forutsatt finansiering av kultursenter i Tananger i 2015.

Krav om full barnehagedekning for barn som har rett på barnehageplass, vil forutsette at det etableres ca. 50 nye barnehageplasser hvert år i planperioden. Dette vil bety bygging av barnehageavdelinger/barnehager i de neste årene i privat og kommunal regi. Bevilgningen til ny kommunal barnehage på Myklebust er videreført.

Som nevnt vil den sterke veksten i kommunens innbyggertall og den øvrige demografiske utviklingen, gjøre det nødvendig å styrke driftsbudsjettet, hovedsakelig som følge av investeringer. Rådmannen viser til kommentarene i kapittel 4.4.

Opplistingen av aktuelle investeringer og aktuelle nye driftstiltak slik de fremkommer i delutredningen som ble lagt fram tidligere i høst, viser at det er store forventninger og behov ute i virksomhetene. Rådmannen mener at en hvert år må ha en grundig gjennomgang av kommunens basisbudsjett, jf. kapittel 4.3, for å få vurdert om det er driftsmidler som kan frigjøres til andre nødvendige driftstiltak. Omstilling handler også om å gjøre de rette tingene, og gjøre de på rett måte. Strukturelle endringer av ulik art aktualiseres gjennom omstillingsprogrammet, som kommunestyret har gitt et større mandat til i kraft av k.sak 107/10 – *Handlings- og økonomiplan 2011-2014*.

Etter rådmannens mening viser utkastet at det også i kommende år satses mye på å bedre et allerede meget godt tjenestetilbud til prioriterte grupper, både barn, unge og eldre, tilbudet til pleietrengende og befolkningens behov for service. Samtidig skriver rådmannen at tjenestetilbudet trolig er "litt for godt" når vi tar i betraktning kommunens utgiftskorrigerte frie inntekter.

For å opprettholde gode tjenestetilbud vil kommunen være helt avhengig av å rekruttere og beholde ansatte. I dette arbeidet er vårt **omdømme** svært viktig. Omdømmebygging har vi lyktes med når innbyggere, brukere, ansatte, tillitsvalgte, ledere og folkevalgte omtaler Sola kommune på en slik måte at jobbsøkerne ønsker å komme til oss. Sola kommune er en god kommune å bo i, og en god kommune å arbeide i, og dette er et godt utgangspunkt som må videreutvikles.

I Sola kommune har vi følgende **fellesverdier** som skal ligge til grunn for alt arbeid som utføres: **Troverdighet, tillit, lojalitet, respekt, omsorg og medinnflytelse**. Samhandlingen mellom virksomhetsledere, tillitsvalgte og verneombud er meget god, i alle fall sett fra rådmannens ståsted. Sola kommune er heldig som har svært dyktige og engasjerte virksomhetsledere, tillitsvalgte og verneombud.

Arbeidet med Handlings- og økonomiplan 2012-2015 er en stor utfordring fordi en må redusere basisbudsjettet ytterligere, samtidig som en må være svært nøktern i forslag til nye investeringer og driftstiltak. Mange har også i år gitt viktige innspill og bidrag i budsjettprosessen. En stor takk til kommunalsjefene, personalsjef og virksomhetsledere, samt rådgivere i økonomiavdelingen og øvrige staber.

Rådmannen legger fram følgende – 1 og 2 i ett dokument:

1. Rådmannens utkast til Handlings- og økonomiplan 2012-2015 – basisbudsjett drift med utkast til investeringsbudsjett og anbefalte nye tiltak i drift.
2. Vedleggsdel, som blant annet inneholder obligatoriske skjema og oversikter. Mer detaljerte oversikter legges fram i elektronisk utgave.
3. Delutredning 27.09.11 til formannskapetets økonomiplanseminar (bakgrunnsdokumentasjon): Aktuelle investeringer / aktuelle nye tiltak (i drift)

Sola, 25.10.2011

Ingrid Nordbø
rådmann

Øyvind Langeland
økonomisjef

2 RAMMEBETINGELSER

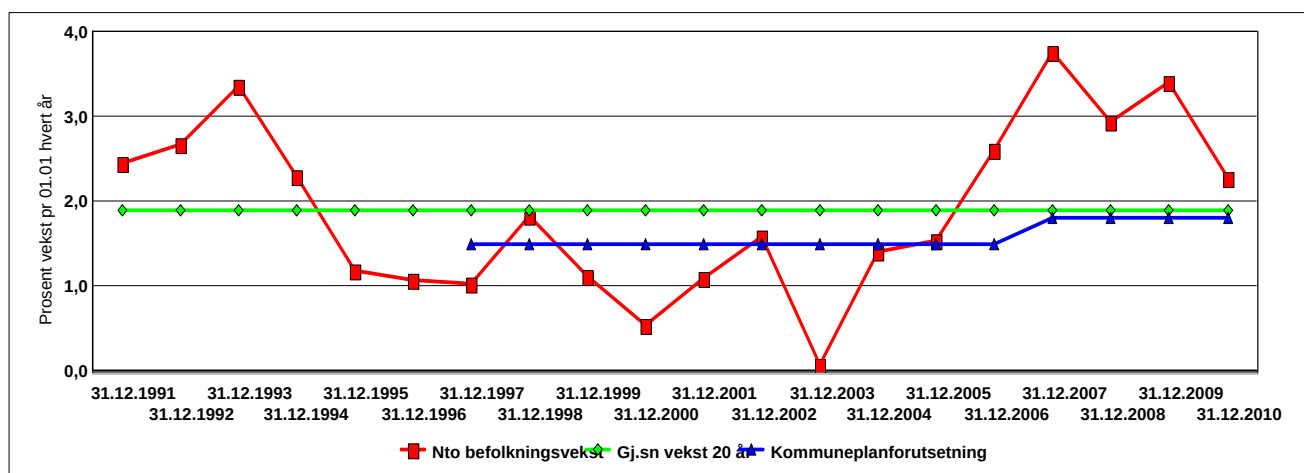
2.1 FORUTSETNINGER

Ved utarbeidelsen av handlings- og økonomiplanen har rådmannen i hovedsak lagt til grunn de styringssignalene som ligger i Statsbudsjettet for 2012. Rådmannen viser til kapittel 2.5 og 2.6 for en redegjørelse av inntekts- og utgiftsforutsetninger. Viktige rammebetingelser for etterspørselen etter kommunal tjenesteproduksjon og kommunens utgiftsnivå er befolkningsutviklingen, utviklingen i arbeidsmarkedet, samt arealtilgang og utbyggingsmuligheter. I tillegg kommer forutsetninger om pris- og lønnsvekst, samt forventede statlige reformer. Kommunens ressursbruk planlegges for å takle de utfordringer som ligger i nevnte rammebetingelser.

2.2 BEFOLKNINGSUTVIKLING

2.2.1 Befolkningsvekst

Sola kommune hadde per 01.01.11: 23 350 innbyggere. Befolkningsveksten for året 2010 var på 2,3 %. Antall innbyggere økte i første kvartal 2011 til 23 514 (0,7 % vekst for kvartalet). Forutsatt lik vekst gjennom året 2011 kan årsvekst ligge an til å bli mellom 2 og 3 %. Figuren nedenfor viser vekstprosent per 31.12. for årene 1991 - 2010¹:

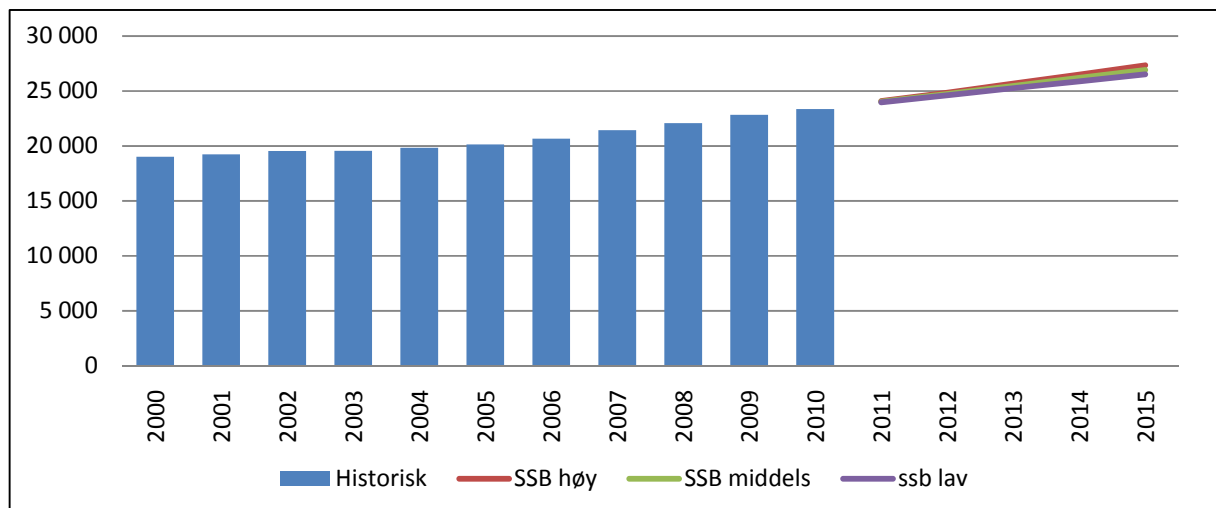


2.2.2 Befolkningsframskriving for økonomiplanperioden

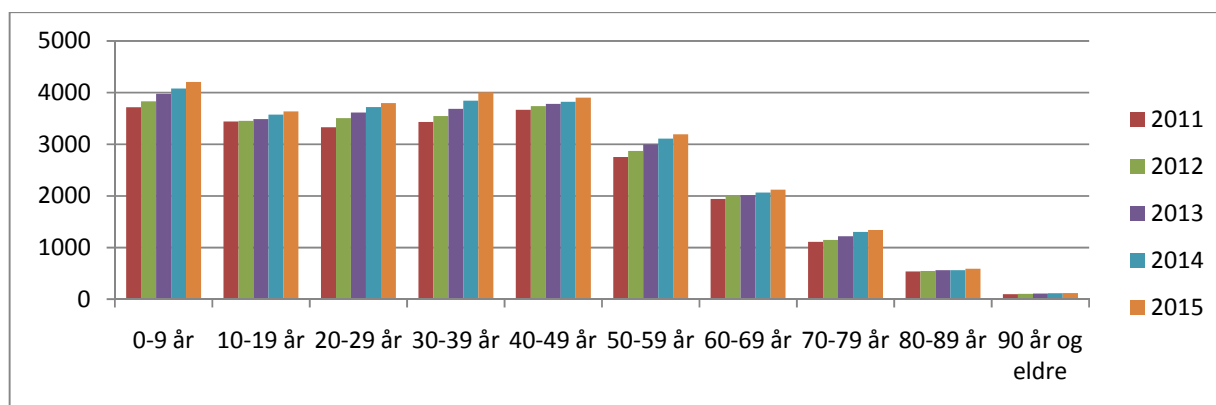
Statistisk sentralbyrås framskrivingstall viser at Sola kommune kan ha mellom 26.000 og 27.000 innbyggere i 2015, avhengig av SSBs alternativer for nasjonal vekst. Fødselsoverskuddet er historisk sett stabilt, slik at tilflytting er avgjørende for den reelle veksten i folketallet.

I følgende diagram er vist historisk utvikling av folketallet pr 31.12. hvert år fra 2000 - 2010, og forventet økning med basis i SSBs ulike framskrivingsalternativer. Etter at diagrammet ble laget har SSB justert sine framskrivinger, basert på faktiske tall 01.01.11, jf. omtale i kapittel 2.5.

¹Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB)



I det følgende diagram vises tallmessig fremskrevet befolkningsvekst fordelt på 10-årige aldersgrupper. Basis her er SSB sitt alternativ for middels nasjonal vekst. Det kan forventes økning i alle befolkningsgruppene.



2.3 NÆRING

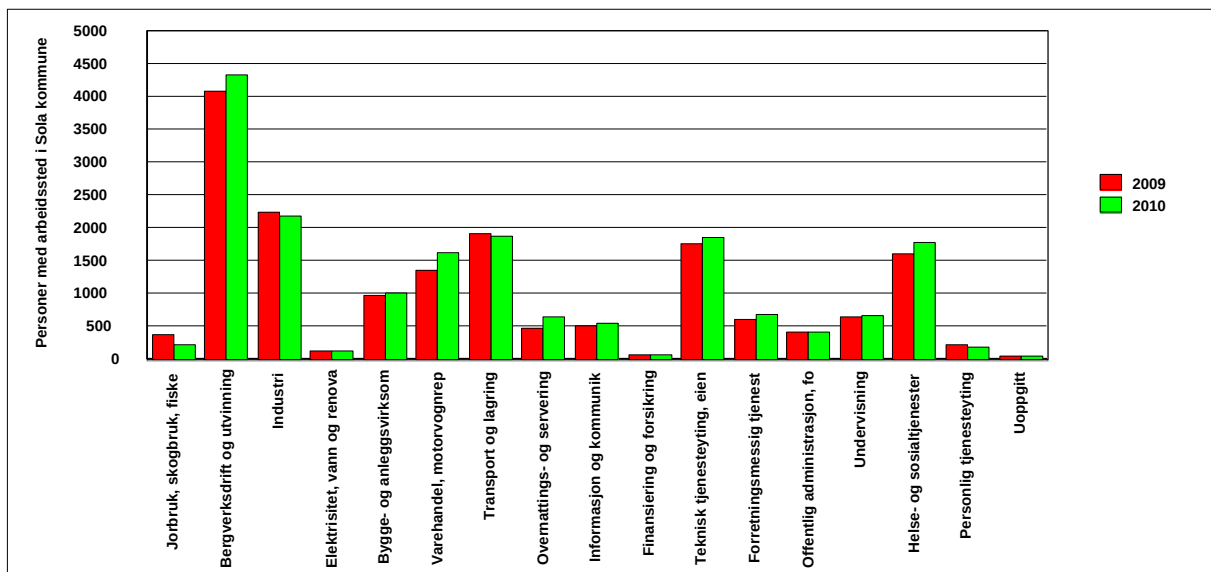
2.3.1 Næringsutvikling

De 4 kommunene, Stavanger, Randaberg, Sola og Sandnes, utgjør et samlet arbeids- og boligmarked. Avstandene er små, pendlerfrekvensen stor og utfordringene som møter næringslivet er sammenfallende på tvers av kommunegrensene. Kommuneplan 2011-2022 gir føringer om at Sola kommune skal legge til rette for næringsutvikling, blant annet gjennom regionalt samarbeid. Næringsutvikling er nærmere omtalt i kapittel 3.5.

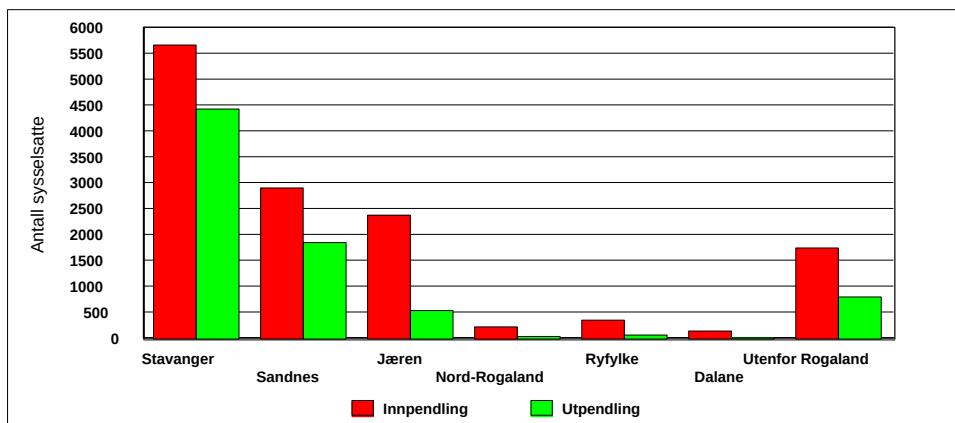
2.3.2 Arbeidsplasser og arbeidstakere

Per 31.12.10 var det ca 18296² personer som hadde sitt arbeidssted i Sola kommune. Diagrammet under viser at det er flest arbeidstakere innenfor bransjene utvinning, industri og offentlige tjenester. Det er også innenfor disse bransjene de største arbeidsplassene finnes.

²Kilde: SSB

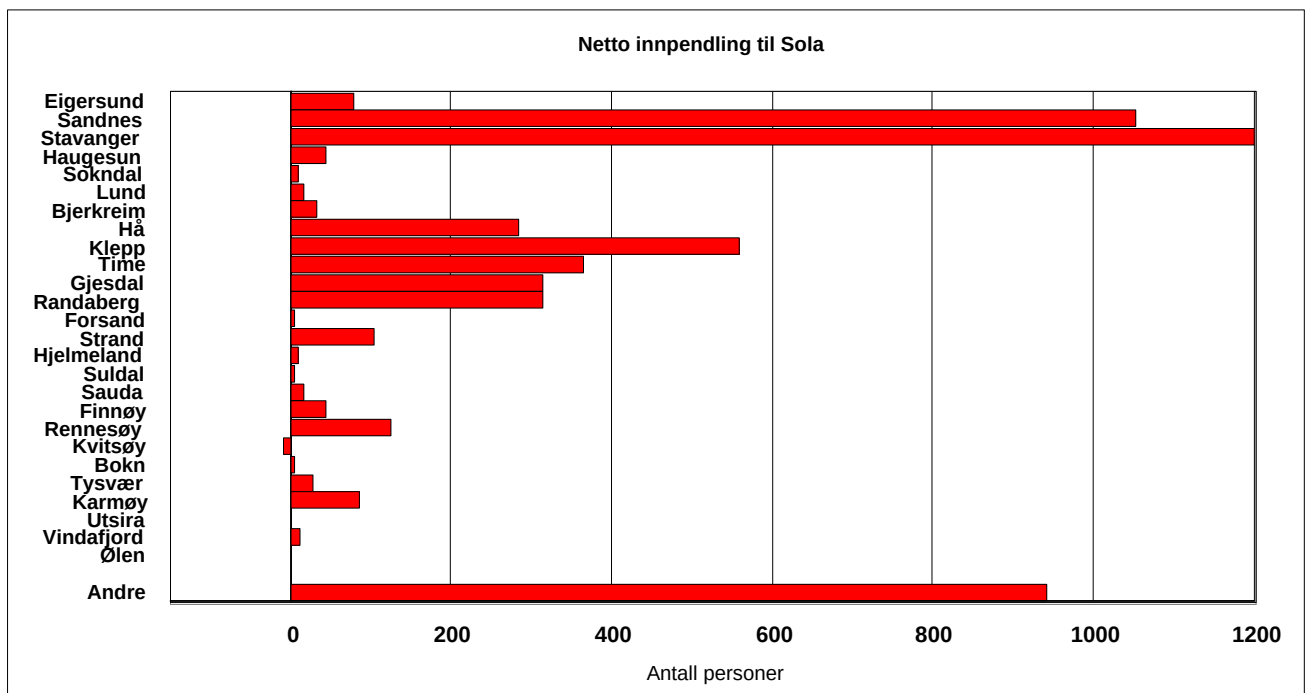


Det er 12.609³ arbeidstakere som er bosatt i kommunen. Av disse var det 4.866 som både bor og arbeider i kommunen, 4.440 arbeider i Stavanger, 1.858 i Sandnes og 645 i andre rogalandskommuner, samt 800 utenfor Rogaland. Det er flere personer (5.662) som er bosatt i Stavanger og som arbeider i Sola enn personer som bor i Sola og arbeider i egen kommune. Innpendling skjer i stor grad også fra Sandnes, Jæren og landet for øvrig, jf følgende diagram. Statistikken viser et felles bolig- og arbeidsmarked i regionen.



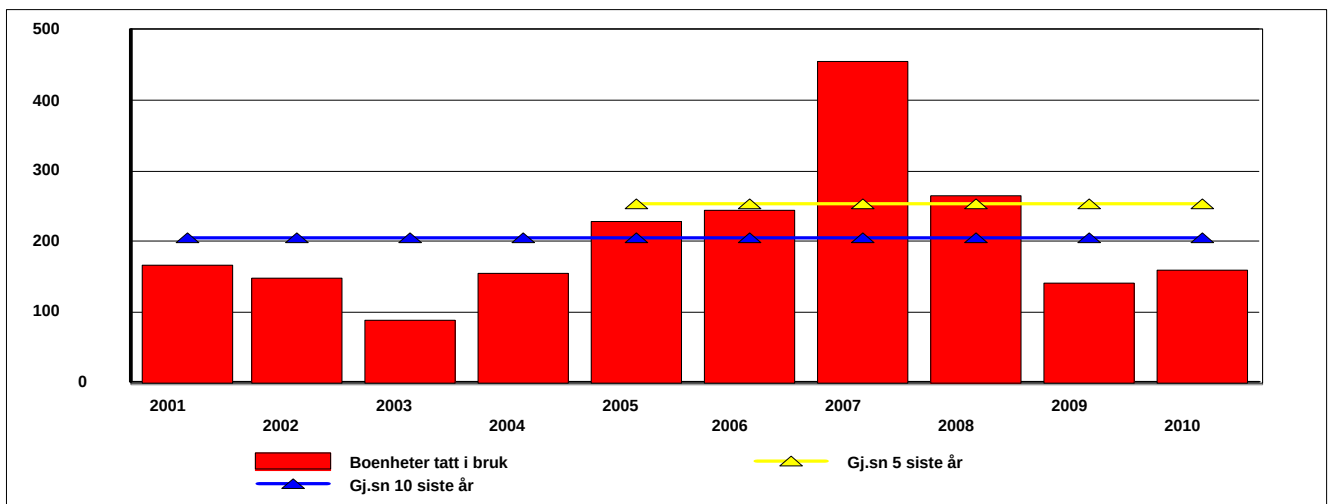
Diagrammet nedenfor viser netto innpendling til kommunen i 2010, fordelt på rogalandskommunene og andre kommuner. Sola kommune hadde netto innpendling fra de fleste rogalandskommunene. Det var størst netto innpendling fra kommunene Stavanger (1222) og Sandnes (1054). Samlet var det en netto innpendling fra andre rogalandskommuner på 4.745 og 942 fra kommuner utenfor Rogaland. Det var til sammen 13.430 arbeidstakere som pendlet inn til kommunen, og 7.743 arbeidstakere som pendlet ut av kommunen.

³Kilde: SSB



2.4 UTBYGGING – BOLIGER

Areal- og utbyggingspolitikken er styrende for befolkningsutviklingen i kommunen. Boligbygging er nærmere omtalt i kapittel 3.3. I følgende diagram vises antall boliger som er tatt i bruk per år.



Boligbygging er medvirkende til en sterk netto befolkningsvekst i kommunen. Antall boliger tatt i bruk har gått ned de siste 2 årene, men det har siden 1990 ikke vært tatt i bruk så mange boliger som i de siste 5 årene og spesielt i 2007. Kommuneplanen 2011 - 2022 forutsetter at det tilrettelegges for boligbygging med basis i 1,8 prosent årlig vekst i innbyggertallet. Boligbygging og befolkningsvekst har de siste 5 årene ligget over disse forutsetningene.

Gjennomsnitt antall boenheter tatt i bruk:

Siste 20 år	Siste 10 år	Siste 5 år
161	205	253

2.5 INNTEKTSFORUTSETNINGER

2.5.1 Frie inntekter – nasjonale forutsetninger

For 2012 er det tatt utgangspunkt i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2012⁴. I utgangspunktet har rådmannen støttet seg til regjeringens rammer for frie inntekter i 2011 og 2012 fremlagt i revidert nasjonalbudsjett 2011 og kommuneproposisjonen for 2012. Justeringer som følger av statsbudsjettet er innarbeidet i slutfasen.

I statsbudsjettet er det anslått at Sola kommune får en nominell vekst i frie inntekter på 5,0 prosent fra regnskap 2011 til budsjett 2012, mot 4,3 prosent for landet. Med anslått prisvekst i kommunesektoren i 2012 på 3,25 prosent tilsvarer det en realvekst på 1,7 prosent for Sola. Veksten er høyere enn landet for øvrig av to årsaker: 1) Kommunens samlede utgiftsbehov beregnes å være noe høyere i 2012 enn i 2011 - 2) Uendret skatteandel i prosent av samlede inntekter medfører at en betydelig del av veksten i frie inntekter skjer i form av økte skatteinntekter.

Det såkalte skattøret - andel av skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere - heves fra 11,3 prosent til 11,6 prosent i 2012. Skatt på inntekt og formue til kommunene anslås å øke med 4,5 prosent i 2012, mens rammetilskuddet øker med 4,3 prosent.

I perioden 2008-2011 har Sola kommune vesentlig lavere inntektsvekst enn andre kommuner i landet. Dette må henføres til omleggingen av inntektssystemet, med redusert skatteandel, bortfall av selskapsskatten og en større grad av inntektsutjevning. Videre har forholdsvis store konjunkturmessige utslag svekket kommunens finansielle handlekraft ytterligere.

Rammetilskuddet for 2012 og perioden 2013-2015 er beregnet med utgangspunkt i makrorammer og beregnet inntekts- og utgiftsutjevning. For 2012 er innarbeidet et anslag på vekst i frie inntekter på 3,15 mrd kroner for kommunene, regnet fra anslått inntektsnivå for 2011 i revidert nasjonalbudsjett 2011. Veksten i frie inntekter i 2012 må ses i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen og økte pensjonskostnader i 2012. Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) utarbeider anslag for merutgifter knyttet til den demografiske utviklingen, *forutsatt at dekningsgrad, standard og produktivitet i tjenesteproduksjonen holdes uendret*. Departementet anslår den delen av kommunesektorens merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen som må dekkes av frie inntekter til om lag 2,5 mrd. kroner.

Utover realveksten i frie inntekter er det tatt høyde for videreføring av maksimalgrensen for foreldrebetaling i barnehage på samme nominelle nivå som i 2011, samt opptrapping av minimumstilskuddet til ikke-kommunale barnehager fra 91 til 92 prosent.

Ny delkostnadsnøkkel for samhandlingsreformen - kommunal medfinansiering og utskrivingsklare pasienter - er innarbeidet i rammetilskuddet fra 2011. Samlet makrobevilgning er 5567 mill kroner.

Kunnskapsdepartementet la våren 2011 fram Meld. St. 22 (2010-2011) *Motivasjon – Mestring – Muligheter*. I statsbudsjettet tar regjeringen høyde for gradvis innføring av valgfag fra høsten 2012. Det foreslås bevilget 64,6 mill kroner til innføring av valgfag på 8. trinn i første omgang.

Rådmannen har i sine beregninger forutsatt at makrorammen økes reelt med 2,5 mrd kroner per år de påfølgende årene i planperioden (2013-2015). I denne forutsatte økningen i frie inntekter til finansiering av demografikostnader i planperiodens tre siste år, er fordelingen mellom skatt og rammetilskudd om lag 50/50.

⁴ Prop. 1 S (2011-2012) fra Finansdepartementet / Prop. 1 S fra Kommunal- og Regionaldepartementet

I påfølgende kapitler redegjør rådmannen for skatteanslag og budsjettert rammetilskudd. Rådmannen tilrår at kommunestyret vedtar følgende budsjettanslag for kommunens frie inntekter i planperioden:

Beløp i tusen kroner	2011 (opprinnelig)	2011 (justert)	2012	2013	2014	2015
Skatt på inntekt og formue	684 000	684 000	728 000	747 000	765 000	784 000
Rammetilskudd	313 000	* 314 700	363 000	377 000	386 000	400 000
Sum	997 000	998 700	1 091 000	1 124 000	1 151 000	1 184 000

2012-prisnivå i perioden 2012-2015

(*) I statsbudsjettet heves anslaget for kommunenes skatteinntekter i 2011 med 800 mill kroner sett i forhold til revidert nasjonalbudsjett 2011. Gitt et uendret lokalt skatteanslag på 684 mill kroner i 2011, vil 0,8 mrd kroner i merinntekter nasjonalt gi seg utslag i at rammetilskuddet øker fra 314,7 mill kroner til 317 mill kroner i 2011, på grunn av redusert negativ inntektsutjevning.

2.5.2 Befolkningsframskriving (ved beregning av frie inntekter)

I beregningen av rammetilskudd, har rådmannen støttet seg til SSBs framskriving for planperioden, for Sola og for landet. Framskrivningen står i rimelig samsvar med kommuneplanen, men er noe mer offensiv. Både samlede tall og tall for enkeltgrupper er usikre. Veksten i aldersgruppen 23-66 år, sett i forhold til landet, er benyttet som skjønnsmessig grunnlag for å fastsette skatteanslaget i planperioden.

Befolkningsframskriving per 1. januar:

Faktiske tall per 01.01.2011 og framskriving	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015
Innbyggere ialt	23 350	24 029	24 738	25 455	26 192
Økning i prosent fra året før		2,9 %	3,0 %	2,9 %	2,9 %
0-2 år	1 148	1 156	1 159	1 188	1 232
3-5 år	1 074	1 142	1 202	1 256	1 268
6-15 år	3 387	3 458	3 529	3 602	3 713
16-22 år	2 392	2 443	2 485	2 511	2 536
23-66 år	13 178	13 566	14 022	14 427	14 883
67-79 år	1 553	1 630	1 688	1 800	1 882
80-89 år	537	537	548	562	563
over 90 år	81	97	105	109	115
Forutsatt lokal befolkningsvekst i prosent per aldersgruppe og totalt (fra året før)	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015
Totalt		2,9 %	3,0 %	2,9 %	2,9 %
0-2 år		0,7 %	0,3 %	2,5 %	3,7 %
3-5 år		6,3 %	5,3 %	4,5 %	1,0 %
6-15 år		2,1 %	2,1 %	2,1 %	3,1 %
16-22 år		2,1 %	1,7 %	1,0 %	1,0 %
23-66 år		2,9 %	3,4 %	2,9 %	3,2 %
67-79 år		5,0 %	3,6 %	6,6 %	4,6 %
80-89 år		0,0 %	2,0 %	2,6 %	0,2 %
over 90 år		19,8 %	8,2 %	3,8 %	5,5 %

relevans: løpende inntektsutjevning og enkelte kriterier i utgiftsutjevningen

Befolkningsframskriving per 1. juli:

Faktiske tall per 01.07.2011 og framskriving	<i>01.07.2011</i>	<i>01.07.2012</i>	<i>01.07.2013</i>	<i>01.07.2014</i>	<i>01.07.2015</i>
Innbyggere ialt	23 610	24 382	25 095	25 822	
Økning i prosent fra året før		3,3 %	2,9 %	2,9 %	
0-2 år	1 143	1 157	1 173	1 210	
3-5 år	1 095	1 172	1 229	1 262	
6-15 år	3 390	3 493	3 565	3 657	
16-22 år	2 394	2 464	2 498	2 523	
23-66 år	13 372	13 794	14 224	14 655	
0-17 år	6 310	6 518	6 682	6 849	
18-49 år	10 945	11 314	11 631	11 944	
50-66 år	4 139	4 248	4 377	4 514	
67-79 år	1 579	1 659	1 744	1 841	
80-89 år	547	542	555	562	
over 90 år	90	101	107	112	

relevans: innbyggertilskudd og alderskriterier i utgiftsutjevningen

Sosiodemografiske kriterier⁵ - ikke-alderskriterier - er justert forholdsmessig i perioden 2013-2015.

2.5.3 Skatt på inntekt og formue

Budsjettert skatteinngang i 2011 er 684 mill kroner. Det lokale anslaget er ikke endret i løpet av 2011.

Vedtatt skatteinngang i 2011 er 2,1 prosent lavere enn faktisk inngang i regnskap 2010, som var knapt 699 mill kroner. Per utgangen av september er nedgangen 0,7 prosent sammenlignet med tilsvarende periode i 2010.

Det nasjonale skatteanslaget for 2011 er hevet to ganger, i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2011 og ved framleggelsen av statsbudsjettet for 2012. Opprinnelig anslag var 6,2 prosent lavere enn regnskap 2010, og er nå sist økt til -4,7 prosent den 06.10.2011.

Fra budsjettert skatteinngang i 2011 forutsettes samme nominelle økning i Sola kommune fra 2011 til 2012 som regjeringen har lagt til grunn i statsbudsjettet for 2012 (4,5 prosent) med skjønnsmessig påslag av forhøyet befolkningsvekst i yrkesaktiv gruppe i forhold til landet for øvrig.

Med ovennevnte forutsetninger og nevnte påslag for høyere lokal befolkningsvekst i aldersgruppen 23-66 år, fastsettes Sola kommunes skatteanslag for 2012 til **728 mill kroner**, som tilsvarer en økning på 6,5 prosent fra utgangspunktet. Som vanlig er det ikke innarbeidet egne konjunkturmessige forutsetninger i rådmannens utkast.

Landet:

Skattedata	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bokført skatt landstall - 1000 kr	115 694 824	110 230 000	115 180 000	116 331 800	117 495 118	118 670 069
Nominell skattevekst fra året før	6,7 %	-4,7 %	4,5 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %

2012-prisnivå i perioden 2012-2015 – regnskap 2010 – anslag for 2011

Sola kommune:

Skattedata	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bokført kommuneskatt - 1000 kr	698 920	684 000	728 460	746 672	765 338	784 472
Nominell skattevekst fra året før	5,5 %	-2,1 %	6,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %

2012-prisnivå i perioden 2012-2015 – regnskap 2010 – anslag for 2011

⁵ Ref. beregningsteknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (2011-2012) – grønt hefte

2.5.4 Rammetilskudd fra staten

Rammetilskuddet består av flere komponenter. Det samlede *innbyggertilskuddet* fordeles i utgangspunktet med et likt beløp per innbygger til alle kommuner. Innbyggertilskuddet omfordeles deretter ved at det tas hensyn til utgifts- og inntektsutjevningen.

Hensikten med det *inntektsutjevnerende* tilskuddet er å jevne ut forskjeller i skatteinntektene mellom kommunene. Fra og med 2000 ble det innført løpende inntektsutjevning, som innebærer at utjevningen beregnes fortløpende gjennom året etter hvert som skatteinngangen foreligger. Inntektsutjevningen er fra og med 2005 tilpasset det nye opplegget med symmetrisk utjevning⁶. Ettersom skatteinngangen i Sola kommune ligger over landsgjennomsnittet, vil inntektsutjevningen selvsagt være negativ for Sola kommunes del. Det endelige inntektsutjevnerende tilskuddet i 2012 vil ikke være kjent før all skatteinngang er kjent i februar 2013.

Graden av inntektsutjevning har økt trinnvis fra 55 prosent i 2008 til 60 prosent i 2011. Det betyr at dersom Sola kommune har en vekst i skatteinntekter på 10 mill kroner utover landsgjennomsnitt (per innbygger), mister kommunen 6 mill kroner gjennom inntektsutjevningen. Det samme forholdet - med motsatt fortegn - gjør seg gjeldende dersom vi får en lavere vekst enn landsgjennomsnittet.

Også *utgiftsutjevningen* er negativ for Sola kommunes del. Sola kommune er beregnet å være en lettdrevet kommune, det vil si at utgiftsbehovet i Sola er i underkant av en gjennomsnittskommune. Utgiftsutjevningen bygger på en kostnadsnøkkel som beskriver kostnads- og etterspørselsforhold i kommunesektoren. For at kommunesektoren skal kunne levere de tjenestene den er pålagt, og kunne tilby innbyggerne likeverdige tjenester uavhengig av bosted, må kostnadsnøkkelen på en best mulig måte fange opp de ulike kostnadene ved å tilby tjenester i landets kommuner og fylkeskommuner. Det er derfor nødvendig å oppdatere kostnadsnøkkelen i takt med endringer i befolkningen, levekår og ufrivillige kostnadsforskjeller ved å tilby kommunale tjenester. I 2011 ble det endelig innarbeidet en ny kostnadsnøkkel i inntektssystemet. Oppdaterte analyser og modeller, samt bedre datagrunnlag, gjør at den nye kostnadsnøkkelen for kommunene på en bedre måte enn den gamle nøkkelen fanger opp de faktiske forskjellene i etterspørsel og kostnader ved å tilby velferdstjenester.

Da øremerkede tilskudd i barnehagesektoren ble innlemmet i rammetilskuddet fra 2011 ble det etablert en ny delkostnadsnøkkel for utgiftsbehov knyttet til førskolebarn. Sola kommune har vesentlig flere innbyggere i aldersgruppen 1-15 år enn landsgjennomsnitt, og får således positiv utjevning på tjenesteområdene barnehage og skole isolert sett. For aldersgruppen 67 år og oppover er forholdet motsatt og derav får kommunen negativ utjevning for tjenesteområde pleie og omsorg. Kunnskap om demografi og tilhørende kriterier for utgiftsbehov, og nødvendige omprioriteringer som utviklingen nødvendigvis må medføre, anses som meget viktig i utøvelsen av lokaldemokratiet.

I 2012 er midler knyttet til samhandlingsreformen – medfinansiering og utskrivningsklare pasienter – innarbeidet i rammetilskuddet i form av en helt ny delkostnadsnøkkel (ved siden av den generelle nøkkelen for pleie og omsorg). Delkostnadsnøkkelen for samhandlingsreformen består utelukkende av alderskriterier, og gir som resultat i 2012 at Sola kommune per definisjon har et utgiftsbehov lik 85,1 prosent av landsgjennomsnitt på dette området. Vår andel av makrobevillingen avkortet dermed fra 26,5 mill kroner til 22,6 mill kroner i 2012.

I 2012 anses Sola kommune samlet sett som 3,97 prosent lettere å "drive" enn landsgjennomsnitt. I 2012 er negativ utgiftsutjevning – trekk i rammetilskuddet – beregnet til 36,9 mill kroner.

Innenfor skjønnsrammen ble det i fjor satt av 400 mill kroner til kommuner som tapte mer enn kr 100 per innbygger på de strukturelle endringene i inntektssystemet. Også konsekvenser av redusert skatteandel inngikk i ordningen i tillegg til ovennevnte endringer i kostnadsnøkkelen. Midlene fordeles direkte av departementet. *Tapskompensasjonen* vil ligge fast inntil neste revisjon av kostnadsnøkkelen. Det legges opp til en revisjon av

⁶ Lik grad av utjevning over/under landsgjennomsnitt, ref. Beregningsteknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (2011-2012) fra Kommunal- og Regionaldepartementet, (grønt hefte)

kostnadsnøkkelen om lag hvert fjerde år. Det forutsettes at Sola kommune får 5,5 mill kroner i tapskompensasjon per år i planperioden 2011-2015.

Inntektsgarantitilskuddet (INGAR) er en ukjent størrelse i planperiodens tre siste år. Dette skyldes at de årlige endringene som kommer som følge av nye kriteriedata i kommunene enda ikke er kjent. Alle kommunene i landet bidrar med et finansieringstrekk, men det er foreløpig uklart hvilke kommuner som vil bli kompensert for tap utover terskelverdien per innbygger (kr 300,-) i planperiodens tre siste år. I 2011 er Sola kommunes finansieringsbidrag beregnet til 3,4 mill kroner.

Utenfor overgangsordningen finner vi fortsatt kompensasjon for minoritetsspråklige elever i grunnskolen – tidligere øremerket, og finansiering av frukt og grønt på skoler med ungdomstrinn.

Vekstkommunetilskuddet er foreløpig lagt inn med 6,6 mill kroner i 2012 og 6,7 mill kroner i 2013. Per definisjon er imidlertid dette å betrakte som engangstilskudd, til finansiering av merutgifter i perioder med stor befolkningsvekst.

Ordinært skjønnstilskudd (målformsdeling i grunnskolen) er forutsatt videreført på 2011-nivå.

Et utvalg aktuelle oppgaveendringer som er foretatt i makrorammen, og som ikke inngår i fastsatt realvekst – oppgitt i 2012-kroner: samhandlingsreformen: 5567 mill kroner, kompensasjon for uendret (ikke prisjustert) foreldrebetaling i barnehage: 240,6 mill kroner, opptrapping av likeverdig behandling mellom kommunale og ikke-kommunale barnehager: 28,5 mill kroner, omlegging av kontantstøtten: 91,9 mill kroner, ekstrautgifter til psykososial oppfølging: 50 mill kroner, valgfag på ungdomstrinnet (del av år): 64,6 mill kroner.

Fra før påvirker nasjonalt og lokalt skatteanslag rammetilskuddet gjennom inntektsutjevningen.

Rammetilskudd i planperioden, gitt ovennevnte forutsetninger:

SOLA		1124								
(år 2012-prisnivå i perioden 2012-2015)		PROGNOSE								
1000 kr	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Innbyggertilskudd (likt beløp pr innb)	146 831	161 870	206 942	229 719	440 128	493 130	510 631	526 869	544 716	
Utgiftsutjevning	-53 040	-64 817	-80 038	-87 169	-40 678	-36 928	-38 226	-40 768	-44 007	
Overgangsordninger (INGAR fra 2009)	-777	-472	9 442	3 255	-3 399	-1 640	-944	-708	-472	
Saker særskilt ford (fysioterapi/kvalifiseringsprog)	4 465	6 649	5 425	5 904	5 463	4 973	4 973	4 973	4 973	
Nord-Norge-tilskudd/Namdalsstilskudd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hovedstadstilskudd (fra 2011 storbytilskudd)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Småkommunetilskudd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Distrikstilskudd Sør-Norge	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Inndelingstilskudd/trekk Nannestad/Ullensaker	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vekstilskudd			8 590	10 318	11 591	6 636	6 704	4 371	6 247	
Ordinært skjønn inkl bortfall av dif.arb.avg.	2 514	2 919	2 156	1 630	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	
herav gradvis bortfall av dif.arbeidsgiveravgift	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skjønn til skattesvakekommuner i Sør-Norge (lagt mot hovedskjønn i 2010/2011)			-							
Skjønn - tap endringer av inntektsytemet					5 500	5 500	5 500	5 500	5 500	
Feil inntektsutj 2007/Komp Fysioterapautmidler 09		-43	155							
Tiltakspakken 2009/1 mrd mer frie inntekter 2010 med mer			7 894	4 210						
RNB2009 / RNB2010 / Prop 59S / RNB2011			3 622	34	554					
Sum rammetilsk uten selskapsskatt	99 994	106 106	164 187	167 901	420 159	472 672	489 637	501 236	517 956	
Selskapsskatt 2007/2008 /	41 920	79 044								
Sum rammetilsk. ekskl inntektsutj.	141 914	185 150	164 187	167 901	420 159	472 672	489 637	501 236	517 956	
"Bykjetrekke" (anslag etter 2010)	-77	-60	-27	-13	-22					
Netto inntektsutjevning	-102 144	-138 348	-99 279	-97 499	-102 239	-110 005	-112 483	-115 210	-118 021	
Sum rammetilskudd	39 692	46 742	64 881	70 389	317 899	362 666	377 154	386 026	399 935	
Rammetilskudd - endring i %		17,8	38,8	8,5	351,6	14,1	4,0	2,4	3,6	
Skatt på formue og inntekt	581 465	645 126	662 688	698 920	684 000	728 460	746 672	765 338	784 472	
Skatteinntekter - endring i %		10,9	2,7	5,5	-2,13	6,50	2,50	2,50	2,50	
Andre skatteinntekter (eiendomsskatt)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sum skatt og rammetilskudd (avrundet)	621 157	691 868	727 569	769 309	1 001 900	1 091 100	1 123 800	1 151 400	1 184 400	

Rammetilskuddets komponenter (2012-prisnivå i perioden 2012-2015)

2.5.5 Integreringstilskudd flyktninger

Tilskuddet er budsjettert i samsvar med aktuell status for hvor mange flyktninger som bor i Sola, og hvor mange nye vi har planlagt å ta imot. Det er budsjettert med de nye satsene som er foreslått i statsbudsjettet.

Rådmannen har lagt inn 12,5 mill kr hvert år i planperioden. Integreringstilskuddet er ikke et øremerket tilskudd hvor det stilles krav om bestemte motytelser i form av utførte tjenester som er spesifisert.

Integreringstilskuddet henføres skjønnsmessig til aktivitetsnivået i virksomheter som yter relevante tjenester, og rådmannen legger til grunn at hele beløpet disponeres.

2.5.6 Kompensasjonstilskudd renter/avdrag

Det er fire kompensasjonsordninger (refusjoner) for kommunene som baserer seg på utviklingen i Husbankens flytende, kvartalsvise rente gjennom året:

- a) rentedelen av kompensasjonstilskuddet innenfor handlingsplanen for eldreomsorg,
- b) rentedelen av kompensasjonstilskuddet innenfor opptrappingsplanen for psykisk helse,
- c) rentekompensasjonen for investeringer i skole- og svømmeanlegg,
- d) rentekompensasjonen for investeringer i kirkebygg.

Kompensasjonstilskuddet inneholder også en avdragsdel for ordning a) og b). Ved oppstart er det også gitt et rent investeringstilskudd for investeringer i disse kategoriene. For ordning c) og d) finansieres utelukkende rentedelen, slik at kommunene per definisjon dekker hovedstol selv.

Gitt dagens rentenivå er budsjetterte kompensasjonstilskudd 7,5 mill kroner per år i planperioden.

I statsbudsjettet for 2009 ble det etablert en ny ordning for investering i skolebygg og svømmeanlegg. Investeringsrammen for kommuner og fylkeskommuner vil være på 15 milliarder kroner over åtte år. I praksis betyr dette at staten (ved Husbanken) finansierer renteutgifter knyttet til 57,8 mill kroner av våre investeringer i nye skolebygg. Det kan søkes om tilskudd til prosjekter som ferdigstilles etter 01.01.09. I driftsbudsjettet vil det være naturlig å innarbeide økte tilskudd med virkning fra 2012, etter ferdigstillelse av Sola ungdomsskole. Dette er tatt hensyn til i ovennevnte anslag.

2.5.7 Omsorgsplan 2015 – investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger

I utkast til handlings- og økonomiplan har rådmannen innarbeidet forventede tilskudd knyttet til spesifikke investeringsprosjekter. Det bør være en forutsetning for gjennomføring av prosjektene at det foreligger prioritering fra Fylkesmann/Husbank.

I forbindelse med behandlingen av Prop. 65 S (2010–2011)⁷ ble utmålingen av investeringstilskuddet økt fra 20 til 30 pst. for omsorgsboliger og 30 til 40 pst. for sykehjemsplasser og fellesareal. Av hensyn til likebehandling er endringen gitt tilbakevirkende kraft for alle kommuner som har fått tilsagn om tilskudd i årene 2008–2010.

Boligtilskudd ved etablering av utleieboliger til varig eller midlertidig utleie, faller i samme kategori, med forutsatte investeringstilskudd på mellom 20 og 40 prosent, avhengig av omsorgsgrad.

2.5.8 Andre øremerkede tilskudd

Andelen øremerkede tilskudd utgjør 4,5 pst av de samlede inntektene i kommunesektoren. Etter innlemmingen av de øremerkede tilskuddene til barnehager i rammetilskuddet i 2011, er andelen øremerkede tilskudd på et historisk lavt nivå.

Ved innlemming av øremerkede tilskudd i rammetilskuddet i 2011 overtok kommunene hele det direkte finansieringsansvaret for barnehagesektoren. Følgende øremerkede barnehagetilskudd ble innlemmet i rammetilskuddet i 2011: 1) Driftstilskudd til barnehager – kommunale og private barnehager, 2) Tilskudd til

⁷ Prop. 65 S (2010–2011): Styrking av investeringstilskotet til omsorgsbustader og sjukeheimsplassar

tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage, 3) Skjønnsmidler til barnehager. Det øremerkede investeringstilskuddet for etablering av barnehagelokaler foreslås avvirket ved utløpet av 2011.

Regjeringen foreslår at det bevilges 150 mill kroner til et eget øremerket stimuleringsstilskudd, slik at 5000 flere mennesker med demens kan få et dagaktivitetstilbud deler av uken i 2012. Nødvendig opptrapping av årsverk er dekket innenfor veksten i frie inntekter, og er innenfor måltallet på 12 000 årsverk i omsorgstjenesten innen 2015.

Regjeringen foreslår å øremerke vel 290 mill kroner til det kommunale barnevernet i 2012, en økning på 50 mill kroner fra 2011. Økningen vil bli benyttet til 70 nye stillinger i barneverntjenesten og til veiledet praksis av nyutdannede og nytilsatte i barnevernet. Midlene fordeles av fylkesmannen etter søknad fra kommunene.

Toppfinansiering for særlig ressurskrevende tjenestemottakere er et viktig øremerket tilskudd. Det ytes refusjon til kommunene på bakgrunn av dokumentert ressursinnsats i form av direkte lønnsutgifter. Innslagspunktet for refusjon i 2012 er hevet med ytterligere 4,5 prosent til kr 935 000,- for hver enkelt tjenestemottaker. Kommunens kompensasjonsgrad foreslås videreført på 80 prosent i 2012. I opprinnelig budsjett 2011 har kommunestyret budsjettert refusjoner på 25 mill kroner for ressursinnsats, senere justert til 29 mill kroner i k.sak 56/11. Etter en helhetlig vurdering har rådmannen budsjettert 32 mill kroner i refusjoner fra staten i 2012.

2.5.9 Finansinntekter

Avkastning på eierandeler

Rådmannen viser til kapittel 2.6.4 – om renteutvikling. Utbytte fra Lyse var i opprinnelig budsjett 2011 satt til 30 mill, men er senere justert til 29,7 mill kroner. Beløpet tilsvarer vår andel (8,741 %) av et samlet utbytte på 340 mill kroner for regnskapsåret 2010. Rådmannen er forespeilet en økning til 350 mill kroner for regnskapsåret 2011. Målt i 2012-kroner har rådmannen lagt til grunn 30,6 mill kroner som et årlig gjennomsnitt for perioden 2012-2015.

Øvrige finansinntekter

Sammendrag av øvrige finansinntekter – rådmannen tilrår:

	2011	2011 (endret)	2012	2013	2014	2015
Egenkapitalavsetninger	90 000 000		75 000 000	75 000 000	75 000 000	75 000 000
Ubrukte lånemidler, gjennomsnitt	130 000 000		130 000 000	130 000 000	130 000 000	130 000 000
Annen overskuddslikviditet	50 000 000		50 000 000	50 000 000	50 000 000	50 000 000
Sum	270 000 000		255 000 000	255 000 000	255 000 000	255 000 000
Pengemarkedsrente	3,3 %		3,0 %	3,3 %	3,6 %	3,9 %
Påslag	0,4 %		0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %
Grunnlagsrente	3,7 %		3,9 %	4,2 %	4,5 %	4,8 %
Renteinntekter overskuddslikviditet	10 000 000		9 900 000	10 700 000	11 500 000	12 200 000
VAR-sektorens andel av renteinntekter	2 500 000		2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Netto renteinntekter ekskl. VAR	7 500 000	6 500 000	7 900 000	8 700 000	9 500 000	10 200 000
Grunnlagsrente Lyse	5,3 %		5,0 %	5,3 %	5,6 %	5,9 %
Renteinntekter Lyse	12 700 000	11 700 000	11 600 000	11 800 000	12 000 000	12 100 000
Sum renteinntekter, avrundet	20 000 000	18 000 000	20 000 000	21 000 000	22 000 000	22 000 000

Rådmannen har budsjettert finansinntekter og -utgifter ut fra en forutsetning om at alle vedtatte låneopptak gjennomføres, og at det i perioder således er betydelige ubrukte lånemidler.

2.5.10 Forvaltningsrevisjon av selvkost

Rådmannen viser til k.sak 76/11 – *Rapport – forvaltningsrevisjon av selvkost for tekniske tjenester*, fra Rogaland Revisjon IKS. I rapporten gis det klare anbefalinger som rådmannen legger til grunn at må følges opp i handlings- og økonomiplan 2012-2015.

2.5.11 Gebyrer og annen brukerbetaling

Rådmannen viser til framstillingen av gebyrer i kommunaltekniske tjenester – vann/avløp/renovasjon – i kommentarene til driftsbudsjettet i kapittel 5. Rådmannen viser også til innstillingen til vedtak i kapittel 6. Potensialet for økt gebyrfinansiering / redusert skattefinansiering følges opp i forbindelse med kommunens omstilling.

Rådmannen legger til grunn at kommunale gebyrer for plansaker, byggesaksbehandling og kart/oppmåling fastsettes i henhold til selvkostprinsippet med virkning fra 2012. Kommunestyret bes om å ta stilling til dette på prinsipielt grunnlag. Potensialet for økt gebyrfinansiering / redusert skattefinansiering følges opp i forbindelse med kommunens omstilling. Detaljert gebyrregulativ og prinsipper for kostnadsfordeling tilrås behandlet i egnet fagutvalg.

Satser for egenbetaling i pleie- og omsorgsektoren justeres årlig tilsvarende økningen i folketrygdens grunnbeløp, med virkning fra 1. juli samme år. Justeringen skal hvert år framgå av eget punkt i vedtak til handlings- og økonomiplan. Eventuelle nye føringer fra departementet og/eller andre forhold som påvirker kostnadene ved å opprettholde tjenestetilbudet, skal vurderes i utvalg for levkår i forbindelse med den årlige fastsettelsen. Rådmannen viser til k.sak 141/07.

Generelt er budsjetterte inntekter fra salg, refusjoner og overføringer vurdert hver for seg, og justert i tråd med satser i statsbudsjettet, etablerte avtaler og prinsippvedtak mv. Øvrige inntektsanslag er gjennomgående hevet med 3 prosent lik anslått pris- og lønnsvekst. På noen mindre virksomhetsområder er det fortsatt ikke automatikk i at betalingssatsene justeres i tråd med pris- og lønnsvekst. Rådmannens prinsipielle syn er at satsene uansett bør heves i takt med kommunens økte kostnader, representert ved deflatoren for pris- og kostnadsvekst i offentlig sektor, jf tilhørende innstilling til vedtak.

Foreldrebetalingen i barnehager er i statsbudsjettet forutsatt å være uendret nominelt. Dette er det kompensert for ved økte statstilskudd.

2.5.12 Generell momskompensasjon

I samsvar med regelverket er momskompensasjonen for investeringer lagt inn i driftsbudsjettet, men er av kommunestyret forutsatt overført til investeringsbudsjettet. Rådmannen viser til talldelen for finansiering av investeringsbudsjettet mv.

Ifølge ny bestemmelse i forskrift om årsregnskap for kommuner skal minst 60 prosent av momskompensasjon fra investeringer overføres til investeringer i 2012 og 80 prosent i 2013. Fra 2014 er momskompensasjon fra investeringer per definisjon en investeringsinntekt.

Momskompensasjon fra anskaffelser i driftsbudsjettet er ikke lenger budsjettert med virkning fra budsjettåret 2010. Resultatenhetene har fått et uttrekk fra bruttorammen for kjøp av varer og tjenester som om lag tilsvarer det opprinnelige potensialet for momskompensasjon fra anskaffelser i drift.

2.6 UTGIFTSFORUTSETNINGER

2.6.1 Lønnsvekst

Kommunal virksomhet er en arbeidsintensiv virksomhet. Av kommunens årlige driftsutgifter før overføringer og finansieringsutgifter, utgjør lønn om lag 70 prosent. Lønnsvekst er derfor en viktig utgiftsforutsetning.

I statsbudsjettet for 2011 anslo Finansdepartementet at lønnsveksten i kommunesektoren ville bli om lag 3,25 prosent fra 2010 til 2011. I revidert nasjonalbudsjett 2011 er anslaget oppjustert til 4,25 prosent (inkludert overhenget fra 2010 til 2011). Fra 2011 til 2012 er lønnsveksten anslått til 4,0 prosent. I 2012 er det hovedoppgjør i kommunesektoren. Sett over tid har lønnsveksten gjennomgående vært høyere i år med hovedoppgjør enn i år med mellomoppgjør.

Sentrale tillegg i kapittel 4 er allerede innarbeidet i detaljbudsjettet med helårseffekt i 2012. Lokale forhandlinger høsten 2011 (i kapittel 5 og 3.4) må imidlertid i sin helhet dekkes av lønnsreserven i 2012. Rådmannen tilrår at lønnsreserven settes til 22 mill kroner i 2012 og påfølgende år. Beløpet tilsvarer knapt 3 prosent av lønsmassen, og må betraktes som et nøkternt anslag som forutsetter moderasjon i hovedlønnsoppgjøret.

I perioden 2013-2015 er lønnsbudsjettet videreført i faste 2012-priser.

Om vakansebudsjettering i kommunen

I kommunen er lønnsutgifter budsjettert lik 99 % av regulativlønn, mot reelt 101,23 % inklusive ferielønnstillegg. Ideelt sett kunne rådmannen ha ønsket å budsjettere reell lønn for alle virksomheter. I praksis er det vanskelig for små virksomheter, som ikke opplever langtidssykemeldinger eller fødselspermisjoner, å dekke inn vakansebudsjetteringen. Når slike tilfeller først inntreffer, er det vanskelig å forholde seg til den avkortede refusjonen fra folketrygden. I noen slike virksomheter, for eksempel små barnehager, vil det være naturlig å tillate mindre overskridelser. Det er også vanskelig å forholde seg til dette for de virksomhetene i levekår som driver døgkontinuerlig drift hele året.

2.6.2 Pensjonskostnader

Kommunestyret vedtok i 2003 at Sola kommune skal håndtere det såkalte premieavviket - differansen mellom innbetalte premier og beregnet pensjonskostnad - etter forskriftens § 13-4 nr. D. Dette innebærer at premieavviket konsekvent skal føres med $\frac{1}{15}$ over de 15 påfølgende regnskapsår. Med andre ord: over tid er det uansett de faktiske premiene som skal dekkes inn.

Kommunal- og regionaldepartementet har fastsatt forutsetninger for beregning av de regnskapsmessige pensjonskostnadene for regnskapsåret 2012. Forholdet mellom forventet avkastning på pensjonsmidlene og forventet lønnsvekst står sentralt. Forutsetningene innebærer økte kostnader i 2012. Videre reduseres amortiseringstiden fra 15 til 10 år for premieavvik oppstått i 2011 og senere. Også dette bidrar til å øke pensjonskostnadene.

Per 01.01.11 hadde Sola kommune 92,3 mill kroner i udekkede premier fra tidligere år (inkl. arbeidsgiveravgift). Rådmannen understreker at denne differansen må dekkes inn over en periode på 15 år. I 2011 dekkes 7,5 mill kroner (inkl. arbeidsgiveravgift) av tidligere års premier.

Sola kommune har bygget opp et betydelig premiefond i kraft av avkastning / tilbakeføring av overskudd fra kommunens leverandør(er) av kollektiv tjenstepensjon, nå akkumulert fra 34,2 mill kroner til 53,2 mill kroner etter årsoppgjøret for 2010. Premiefond – som forvaltes av pensjonsselskapet – kan brukes til å betale pensjonspremier i påfølgende år, og rådmannen har til hensikt å bruke av fondsreservene på en styrt måte. Dette vil påvirke kommunens likviditet positivt og bidra til å kontrollere premieavviket.

Fra kommunens leverandør av tjenestepensjon under fellesordningen - Vital, har rådmannen mottatt prognoser for 2011 og 2012. Premienivået anslås å øke med 12-15 prosent i 2012 når vi ser bort fra eventuell bruk av premiefond, til drøyt 17 prosent av pensjonsgrunnlaget (eks. arbeidstakers andel). Isolert sett anslås imidlertid kostnadene å øke med 4-6 prosent i 2012 når vi ser bort fra amortisering av premieavvik.

Når vi tar hensyn til premieavvik og inndekning av tidligere års premieavvik, kan det forventes en nettokostnad i 2012 som tilsvarer 13,5-14,5 prosent av lønnsmassen. Om lag tilsvarende forutsetninger legges til grunn for lærere i grunnskolen (SPK) og sykepleiere (KLP). Rådmannen har budsjettert en kostnad på 13,5 prosent av regulativlønn i alle virksomheter, og har satt av en årlig pensjonsreserve på 4 mill kroner i planperioden.

Faktiske kostnader til AFP 62-65 år

Kommunestyret har i k.sak 130/04 vedtatt 100 % selvrisiko for denne aldersgruppen. Faktiske kostnader til tidligpensjon i aldersgruppen 62-65 år er inkludert i budsjettert kostnad (over).

Seniorpolitiske tiltak - tilretteleggingstilskudd og seniortilskudd - reserve: 1,5 mill kroner

Kommunens utgifter knyttet til tidligpensjonering er økende som følge av den demografiske utviklingen, og generelt arbeides det systematisk for å beholde seniorer i stilling utover fylte 62 år. Sola kommune har attraktive seniorpolitiske tiltak, til en kostnad på drøyt 4 mill kroner forutsatt fullt uttak i aldersgruppen 62-65 år. I opprinnelig budsjett 2011 er det satt av 2 mill kroner til seniortiltak, nå redusert til 1,5 mill kroner i lys av vedtatt sparetiltak på 0,5 mill kroner i k.sak 107/10 – *Handlings- og økonomiplan 2011-2014*. Rådmannen legger til grunn at virksomhetene må dekke restbeløpet innenfor egen budsjetttramme ved uttak av seniortiltak. Rammen på 1,5 mill kroner fordeles forholdsmessig mellom virksomhetene i tråd med fordelingen av ansatte i aktuell aldersgruppe.

Ny forsikringslov

Det ble innført ny forsikringslov med virkning fra 01.01.08. Målet med den nye loven er å skape større forutsigbarhet og oversiktlig prising av ytelsesbaserte tjenestepensjonsordninger. De viktigste endringene var:

1. Overskuddsdeling forsvinner og alle priser skal fastsettes og betales på forhånd. Dermed blir det enklere for kunden å vite hva man faktisk betaler for pensjonsordningen.
2. Avkastningsgarantien skal betales på forhånd. Tidligere ble denne trukket fra i avkastningen på forsikringsmidlene i den årlige kontoføringen.
3. Den nye forsikringsloven gir kundene økt valgfrihet i forvaltningen av pensjonsmidlene. Tidligere ble midlene forvaltet likt for alle kundene i selskapet. Under ny lovgivning kan kunden velge mellom ulike investeringsprofiler.

Rådmannen har hatt til hensikt å redegjøre for aktuelle investeringsprofiler i en egen sak. Rådmannen har valgt å utsette / ikke prioritere en slik utredning, og støtter seg således til en standard – moderat risikoprofil – inntil videre, i likhet med nesten alle andre Vital-kunder.

2.6.3 Prisvekst

Rådmannens forslag til økonomiplan er laget i faste 2012-kroner. I budsjettet for 2012 er det lagt til grunn prisstigning på kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon på 2 prosent, samlet beregnet til drøyt 3,1 mill kroner. I k.sak 107/10 ble prisjusteringen fra 2010 til 2011 strøket som en del av vedtatt omstilling. Generelt er rådmannen av den oppfatning at prisjustering bør inngå som en naturlig del av den konsekvensjusterte framskrivingen av driftsbudsjettet. Kutt/budsjettreduksjoner etter "ostehøvelprinsippet", uten tilpasning av vedtatt aktivitetsnivå, er rådmannen skeptisk til.

I utgangspunktet er bevilgninger i planperioden 2012-2015 knyttet til tidligere vedtatte investeringer oppjustert med 4 prosent fra tilsvarende plan i fjor. Forutsetningen henføres til utviklingen i byggekostnadsindekser, som normalt tilsvarer minst dette nivået.

Budsjettposter for kjøp av tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon, samt overføringer, er vurdert særskilt og justert i henhold til avtaler eller endrede satser eller lignende, eller alternativt oppjustert om lag i takt med anslått pris- og lønnsvekst (3 prosent). En rekke overføringsposter, for eksempel diverse tilskudd, er ikke prisjustert.

På inntektssiden er det gjort tilsvarende særskilte vurderinger, jf. kapittel 2.5.11.

Den omtalte deflatoren - satsen for anslått pris- og kostnadsvekst i kommunesektoren (i prosent) – har blitt framstilt slik i statsbudsjettet:

	2011	2011 (RNB)	2012
Deflator	2,80	3,40	3,25
Herav lønnsvekst	3,25	4,25	4,00
<i>(Lønn teller knapt 2/3 i deflator)</i>			

Deflatoren er viktig i mange sammenhenger, ikke minst ved fastsettelsen av kommunenes frie inntekter fra skatt- og rammetilskudd, fordi kommunenes reelle inntektsvekst justeres for endrede kostnadsforhold. Dersom kostnadsveksten blir høyere enn anslått, er det ingen automatikk i at staten kompenserer dette. I statsbudsjettet for 2012 er altså deflatoren beregnet til 3,25 prosent.

2.6.4 Renteutvikling

For å sikre en tilfredsstillende forutsigbarhet i budsjetteringen av kommunens låneutgifter er rådmannen av den oppfatning at en andel av netto lånegjeld - brutto lånegjeld fratrukket rentebærende eiendeler - bør knyttes opp til fastrenter med en gjennomsnittlig restløpetid på minst tre år. Dette behovet har aktualisert seg de siste årene i lys av gjeldsutviklingen i kommunen. Effektiv rente på fastrentelånene er om lag 4,1 prosent ved inngangen til planperioden, jf f.sak 115/11 – *Finansrapport per 31.08.11*.

Da basisbudsjettet for 2012 ble ferdigstilt, la rådmannen til grunn en gjennomsnittlig flytende markedsrente på 3,0 prosent både på passiva (lån) og aktiva (innskudd mv.). I 2013 er det lagt til grunn 3,3 prosent markedsrente – i 2014: 3,6 prosent – i 2015: 3,9 prosent. Budsjetterte renteinntekter på aktiva har et tillegg på 0,9 prosentpoeng. Renteinntekter på utlån til Lyse har et tillegg til markedsrente på 2 prosentpoeng.

I VAR-sektoren benyttes rentefot lik renten på norske statsobligasjoner med 3 års gjenværende løpetid + 1 prosentpoeng, i henhold til veiledende retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester.

2.6.5 Avdrag på lån

Rådmannen har innarbeidet avdrag på lån i tråd med minimumsbestemmelsene i kommuneloven. Det er beregnet en veid restlevetid på kommunens anleggsmidler etter vurderingsreglene i forskrift om årsregnskap og årsberetning § 8. Rådmannen viser til f.sak 114/11 – *Budsjettoppfølging per 31.08.11 – drift*. Den økte finansielle risikoen er sentral i vurderingen. Samtidig bør man holde nye låneopptak på et så lavt nivå som mulig i kommende planperioder.

3 KOMMUNENS UTVIKLING

3.1 KOMMUNEPLAN

Sola kommunestyre vedtok i møte 22.09.11 Kommuneplan 2011-2022. Kommuneplanen skal være en bred, helhetlig, langsiktig og målstyrt oversiktsplan. Den skal være overordnet, legge grunnlag for og være samkjørt med alle andre planer, både kommunens planer og i forhold til andre myndigheters planer.

Kommuneplanen består av to hoveddeler, en samfunnsdel og en arealdel med bestemmelser til arealdelen. Kommunestyret vedtar visjon, hovedmål og satsingsområder for utviklingen av solasamfunnet. I arealdelen vedtar kommunestyret hvordan arealene i kommunen skal disponeres. Her legges det til rette for boligområder, næringsarealer og all nødvendig infrastruktur. Disponering av landbruksarealer og friområder er også viktige vurderinger. Det er også utarbeidet risiko- og sårbarhetsanalyse og konsekvensvurderinger som følger kommuneplanen.

Visjon og mål – retning for utvikling i kommunen Visjonen for Sola kommune er **“Ansvar for hverandre”**. Visjonen gir uttrykk for et ønske om positive relasjoner mellom mennesker i kommunen forankret i stabile nettverk, positiv tilhørighet og identitet, samt en positiv bærekraftig utvikling, i takt med regionens utvikling.

Kommunens hovedmål er **“Vi skal være en sterk kommune på Nord-Jæren tuftet på historie, bærekraft, nærhet og lokaldemokrati”**. Hovedmålet er fundamentet for samfunnsutviklingen mot 2022, og tilkjenner at kommunen ønsker å bestå som egen kommune med forankring i historisk utvikling basert på nærhet mellom innbyggerne i et lokaldemokrati. Utvikling av identitet og nærhet til lokalmiljøet krever at både sosiale og fysiske forutsetninger må være til stede. Livet må folk skape selv, men de ytre rammebetingelsene må kommunen medvirke til.

For å nå visjon og hovedmål har kommuneplanutvalget vedtatt at en i kommuneplan 2011-2022 skal legge inn fem satsingsområder. Disse satsingsområdene er:

Livskvalitet og velferd (levekår), Oppvekstvilkår (oppvekst), Kultur og fritid (næring), Organisasjon og Samfunn, plan og regulering (samfunnsutvikling)

Satsingsområdene gjelder hele lokalsamfunnet. Kommuneplanens visjon, hovedmål og satsingsområder forutsettes å kunne gjenfinnes og gjennomsyre øvrige kommunale planer. Hvordan områdene skal følges opp og realiseres, avhenger av offentlige myndigheter, næringsliv, lag og foreninger, enkeltpersoner og kommunen.

Målstyring er et ambisiøst styringsprinsipp. Kommuneplanens visjon er etter hvert godt mottatt og innarbeidet i kommunal virksomhet. Hovedmålet tilkjenner at kommunen ønsker å bestå som egen kommune med forankring i historisk utvikling, basert på nærhet mellom innbyggerne i et lokaldemokrati. Visjon og hovedmål gir uttrykk for en utvikling av solasamfunnet som mange kan identifisere seg med.

Kommunestyret har vedtatt at det må legges opp til en bedre definering av de forskjellige seksjoner og virksomheters mål og satsingsområder. Satsingsområdene må konkretiseres. Det må videre utarbeides et system for å måle om en lykkes på de satsingsområdene som prioriteres.

Målstyring forutsetter at alle virksomheter og avdelinger i kommunen utarbeider overordnede mål og kommuneplanmål for planperioden. De må vise hvordan en skal oppnå de ulike målene, hvordan dette vil påvirke arbeidet og hvordan en skal måle resultatene. Etter hvert vil en i årsrapporter og andre rapporter legge inn resultater knyttet til de mål som er valgt.

3.2 SAMFUNNSUTVIKLING – BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Satsingsområdene i kommuneplanen gir retning for hvilke bidrag som må til fra alle for å nå målene i kommuneplanen. De ulike temaene i kommuneplanen har stor betydning for kommunens utvikling. Realisering av satsingsområdene vil kreve oppfølging fra politisk side og fra rådmannen gjennom det arbeid som utføres i kommunens virksomheter og avdelinger.

En viktig målsetting i styringen av samfunnsutviklingen i tråd med kommuneplanen, er at kommunen skal være i forkant med løsningsalternativ, være i tidlig dialog med utbyggere og næringsliv om oppgaveløsning og utvikling, stille krav til kommunen om å være forutsigbar, helhetlig og proaktiv i utbyggingspolitikken.

Fremtredende utviklingstrekk i samfunnet er:

- Stor oppmerksomhet på energibruk og klima med nasjonale, fylkeskommunale og kommunale planer, rammebetingelser og handlingsplaner
- Flytte- og pendlingsfrekvens på tvers av kommunegrenser med krav om kort reisetid
- Omfattende informasjonsflyt
- Befolkning med økt velstand, bedre helse og økende levealder
- Forventninger og krav til tjenestetilbud

Kommuneplanen legger vekt på å sikre en bærekraftig utvikling med hensyn til naturgrunnlag, kollektivtransport og arealbehov, med vekt på å sikre innbyggerne gode og likeverdige livsvilkår i bo- og nærmiljøer, samt et variert tilbud av boliger i et lokalt og regionalt perspektiv.

For å utvikle solasamfunnet slik kommuneplanen legger opp til, krever det at kommunen tar en aktiv og styrende rolle. I tillegg til revidering av kommuneplanen arbeides det med en rekke kommunedelplaner der løsningene og oppfølging vil kunne påvirke solasamfunnet og utviklingen over tid. Kommunedelplanen for Risavika med omkringliggende arealer ble vedtatt høsten 2010, kommunedelplan for Stavanger lufthavn, Sola vil bli avsluttet i 2012, kommunedelplan for energi og klima ble vedtatt 09.12.10 og kommunedelplan for universell utforming vil bli fullført i 2012. Område-/reguleringsplaner for sentrumsområdene i Tananger og Sola er det viktig å få vedtatt.

Bygging av Solasplitten startet i 2010 og prosjektet forventes å være avsluttet i 2012. Solasplitten sammen med planlegging og realisering av veisystemet fra Sømmevågen i sør, over Hafrsfjord bru til Randaberg i nord - Fylkesdelplan for Transportkorridor vest, utbygging av viktig kollektivvei på Jåsund, turvei rundt Hafrsfjord og turvei rundt hele Jåsundhalvøya samt en rekke gang- og sykkelveier, gir kommunen store oppgaver som krever en aktiv deltakelse, styring og oppfølging.

Bærekraftig utvikling i kommunen forutsetter også at en opprettholder full barnehagedekning, god skolekapasitet med høy fagkompetanse, sykehjemskapasitet til alle som har behov for det, høy kvalitet på kommunens tjenesteyting og boliger til alle aldersgrupper inkludert sosial boligbygging. Dette er eksempler på utfordringer som skal følges opp.

3.3 BOLIGBYGGING

Kommuneplanen 2011-2022 legger opp til at boligbyggingen skal dimensjoneres i forhold til befolkningsvekst og sammensetning. Målet er aktiv bruk av boligbygging for å gi boligtilbud til alle aldersgrupper, til unge, nyetablerte, vanskeligstilte og andre med behov for spesielle botilbud.

Nyere regulerings- og bebyggelsesplaner har forsøkt å få fram en mer variert boligstørrelse. Reguleringsplanenes konsekvenser for levekår vil være viktig i saksframlegg for alle planer og for byggesaker. Konsentrert og rask utbygging av et område utløser andre behov enn om området bygges ut over tid med jevn årsproduksjon. Utbyggingsøkonomiske og kommuneøkonomiske hensyn vil ofte være motstridende, og i denne sammenhengen er det viktig ikke å gå på akkord med kommuneøkonomiske hensyn.

Kommunen står overfor store utfordringer knyttet til utbygging av store boligfelt på Skadberg, Grannes, Jåsund og Myklebust. De regulerte områder som kan bygges ut vil ha plass til over 2500 ny boenheter. Gode levekår i områdene, barnehagekapasitet, skolekapasitet, helse- og sosialtjenester, kultur og fritidstilbud osv. er meget store - og ressurskrevende -, og ikke minst formidable økonomiske utfordringer for kommunen.

Ønsket om fortetting i etablerte boligområder har økt de siste årene. Kommunen har ikke klare retningslinjer for saksbehandling av delingssøknader i utbygde områder. Problematikken er tatt opp i egen reguleringsplan for Vardenområdet. Denne planen ble vedtatt av kommunestyret høsten 2010. Målet er at en nå skal utarbeide retningslinjer for behandling av delingssaker i bebygde områder.

Leke- og friområder i og rundt boligfelt er svært viktige for å sikre barn gode lekemuligheter i nye boligområder. Det er vedtatt norm for uteområder ved boligbygging og fortetting for å sikre gode tilbud til alle.

3.4 TRANSPORT

Nordjærenregionen har hatt sterk økonomisk vekst over lang tid. Et stabilt arbeidsliv, stor aktivitet innenfor boligbygging og høy befolkningsvekst har ført til at trafikken er i ferd med å nå kapasitetsgrensen på stadig flere steder. Miljøbelastningen på befolkning og natur øker i takt med dette og det blir en stor utfordring for alle kommunene i regionen. Etter hvert må en få frem andre og mer miljøvennlige transportmidler.

Transportplan for Nord-Jæren legger opp til en balansert investering mellom veiprosjekter, kollektivprosjekter og gang- og sykkelveier. Økt kollektivsatsing, utvikling av sykkelveier, videreutvikling av transportsystemer for gods- og varetransport er positive virkemidler for transportsektoren. Dette er kostbart og neppe tilstrekkelig for å løse fremtidens transportutfordringer.

Planlegging og bygging av bybane i området Stavanger- Sandnes-Sola vil være et viktig tiltak for å strukturere persontrafikken, redusere biltrafikken og redusere miljøutslipp. Dette er et så stort prosjekt at det er utarbeidet en konseptvalgutredning (KVU). Konseptvalgutredningen for transportsystem for Jæren ble sluttført høsten 2009 og er oversendt Samferdselsdepartementet for videre behandling. I KVUen belyses og analyseres hvordan hele transportsystemet på Jæren kan organiseres og bygges ut for å møte økningen i transportvolumet som følge av befolknings- og arbeidsplassveksten på Jæren.

Store veiprosjekter som Solasplitten, utvidelse av veisystemet i Sømmevågen og store trafikkknutepunkter som flyplassen og Risavika havn, vil øke trafikken gjennom kommunen. I planperioden vil spesielt fullføringen av Solasplitten, planlegging av ny firefelts vei fra Sømmevågen til Hafrsfjord bru og planlegging av bybane gjennom Sola til flyplassen være viktig trafikksystem å følge opp og realisere.

For Sola kommune vil det spesielt være svært viktig at bybanebåndet fra Gausel over Forus og gjennom Sola sentrum fram til flyplassen blir bygd. Dette vil gi grunnlag for en bedre trafikkavvikling, redusert klimagassutslipp og den vil kunne legge grunnlaget for en fremtidig bybane til Tananger/Jåsund.

Sola kommune er vertskommune for Stavanger Lufthavn og Risavika havn. Kommunen er opptatt av at forholdene legges til rette for en hensiktsmessig utvikling av lufthavnen og Risavika havn. Kommunen må bidra til at veinett og øvrig infrastruktur legger til rette for en effektiv transport av varer og personer til og fra begge havnene.

3.5 NÆRINGSUTVIKLING

Sola kommune er deltaker i ulike regionale organisasjoner og gjennom dette er Sola kommune en sentral medspiller i utformingen av en felles næringspolitikk for regionen. Det regionale samarbeidet i Greater Stavanger er utvidet og det omfatter svært mange kommuner på Jæren og i Ryfylke samt Sirdal kommune.

I strategisk næringsplan for regionen er det vedtatt en overordnet målsetting om at Stavanger-regionen innen 2020 skal ha etablert seg som den norske storbyregionen med høyest verdiskapingsevne og størst konkurransekraft. Mat og energi er sentrale hovedområder.

Kommunen legger rammebetingelser for næringsutvikling gjennom å synliggjøre, tilrettelegge, og utvikle de positive egenskaper som finnes innenfor kommune og region. Næringslivets rammebetingelser må være preget av langsiktighet og forutsigbarhet som grunnlag for at bedriftene selv må skape sine konkurransefortrinn.

Sola kommune skal være attraktiv og synlig for aktører som ønsker å etablere næringsvirksomhet. Dette gjelder nyetableringer og lokalisering av allerede eksisterende virksomheter - i eller utenfor Sola - som har behov for å flytte eller utvide. Nyetableringer er viktige for utvikling av nye arbeidsplasser. Sola kommune vil arbeide for at det tilrettelegges næringsarealer for nyetablerere og mindre bedrifter.

Risavika omfatter betydelige havne- og energirelaterte næringsområder og må vurderes som et næringsområde i nasjonal og regional sammenheng med hensyn til behov for havn, nærings- og industriutvikling i lang tid framover. Utenom Risavika er det flyplassen med lufthavnrelaterte næringsområder og Forus-området som har størrelse og næringsmiljø som gjør at videreutvikling er svært viktig for kommunen. Dette vil også stille krav til kommunen om å sikre bl.a. gode transportløsninger både for næringslivet og for innbyggerne.

De naturgitte forutsetningene for matproduksjon i Sola er blant de beste i landet. Hele jordbruksarealet ligger i beste klimasone, og 80-85 % av jordbruksarealet er egnet til produksjon av korn eller grønnsaker. Jordbruksarealet i Sola er dermed en viktig ressurs, også i nasjonal sammenheng. Landbruket er en stor næringsvirksomhet i kommunen og rammevilkårene for landbruket skal være forutsigbare og stimulere til langsiktighet og lønnsomhet i næringen.

Det er utarbeidet Landbruksplan for Sola kommune. Planen gir overordnede retningslinjer for kommunens myndighetsutøvelse på områder som berører landbruket i Sola. Kommunene blir stadig viktigere i utformingen av rammebetingelsene for landbruket.

I Sola kommune er det mange tomme driftsbygninger på mange gårdsbruk. Kommunen vil arbeide for å finne gode løsninger som kan sikre at disse tomme driftsbygningene kan utnyttes som en viktig ressurs bl.a. til nyetableringer og næringsutvikling.

3.6 LIVSKVALITET OG FOLKEHELSE

I alle kommuneplaner siden 1998 blir det understreket at det skal være godt å bo i Sola kommune. En viktig utfordring for kommunens virksomheter blir å legge til rette for å opprettholde de gode levevilkårene som kommunen har og som gir grunnlag for den enkeltes livskvalitet.

Folkehelsearbeidet er samfunnets totale innsats for å opprettholde, bedre og fremme folkehelsen. Kommunen vil styrke de verdier som gir det enkelte individ og gruppe muligheter for ansvar, delaktighet, solidaritet, mestring og kontroll over eget liv og livssituasjon.

Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv ble revidert høsten 2009. Viktige utfordringer i den planen gjelder folkehelse, livskvalitet og levekår. Noen sentrale utfordringer for kommunen vil være å tilrettelegge for fysisk aktivitet, kultur og helse og tilbud til alle uansett funksjonsnivå.

Hele befolkningen skal, uavhengig av alder, inntekt og ressurser, sikres tilgang på tjenester av god kvalitet gjennom tiltak som fremmer helse, trivsel og gode sosiale og miljømessige forhold. Det vil spesielt bli lagt vekt på tiltak rettet mot barn og unge, mennesker med psykiske lidelser, pleietrengende eldre, funksjonshemmede og rusmisbrukere. Det vil kreves et godt tverrfaglig samarbeide for å legge til rette arenaer for fysisk aktivitet for alle uavhengig av funksjonsnivå, alder eller bosted. Både skoler, barnehager og idretts- og friluftsanser vil være viktige for å sikre muligheter for fysisk aktivitet.

Sola kommune har ervervet store arealer fra forsvaret til friluftsmål. Det gjelder Ølbergskogen, Åsenhøyden og Nonsberget. Den nordre delen av Ølbergskogen er tilrettelagt med parkeringsplasser og opparbeidede turstier slik at den kan brukes av alle. Den andre delen av skogen er åpnet, men det er behov for tilrettelegging slik at den kan brukes av alle som vil. Arbeidet med å tilrettelegge muligheten for å kunne komme opp på Nonsberget vil også bli fulgt opp. Til Åsenhøyden har det vært vanskelig å finne gode veiløsninger og tilrettelegging for parkering. Dette er tatt opp i kommuneplanrevideringen og den løsningen som nå er vedtatt vil gi muligheter for å tilrettelegge god adkomst til turterrenget på Åsenhøyden.

Kommunen har vedtatt å bygge turvei langs hele kommunens Hafrsfjordside. Planleggingen av de første strekkene er godt i gang. Utbyggerne på Jåsund og Myklebust skal bygge turvei fra Hafrsfjord bru til Risnes. Denne turstien er også under planlegging. I løpet av noen få år vil muligheten til fysisk aktivitet for alle i Sola være godt utbygd og tilrettelagt.

Kultur og kunst er viktige kilder til opplevelse og gir mulighet for å utvikle uttrykksformer der en formidler inntrykk, tanker og opplevelser. Kultur kan gi god helse og ha forebyggende og behandlende effekt. For å forebygge psykiske vansker og lidelser er det viktig å ha høy bevissthet om vår egen psykiske helse. Fysisk aktivitet, kulturtilbud, godt kosthold osv er viktig i arbeidet med mennesker med psykiske lidelser.

3.7 OPPVEKSTVILKÅR

Kommunen har som mål å sikre et oppvekstmiljø som gir barn og unge trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og som har de fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter som til enhver tid er i samsvar med eksisterende kunnskap om barn og unges behov.

Sola kommune skal utvikle fritids- og læringstilbud som vekker barns og unges nysgjerrighet, interesse og utholdenhet. Barns lek og unges livsglede angår alle. Det er derfor viktig at kommunen bidrar til at barn og unge har gode muligheter for lek og annen kreativ aktivitet i sine nærmiljøer. Uformelle møteplasser både inne- og ute er sentrale arenaer for lek og læring.

Barn og unge har en rekke behov som de ikke kan dekke på egenhånd. Eksempler på dette kan være behov for å knytte til seg voksne, behov for å knytte vennskap med jevn gamle av begge kjønn, behov for spenning, opplevelser og utfordringer, men også behov for trøst, nærhet, trygghet og å dele inntrykk med andre.

Forebyggende barne- og ungdomsarbeid skal bidra til at barn og ungdom kan kjenne og fylle sine egne behov. De fleste virkemidlene går derfor ut på å skape, drive og vedlikeholde arenaer som er tilpasset disse behov. For å lykkes innenfor satsingsområdet er det avgjørende med god kontakt mellom hjem og alle deler av tjenestene relatert til barn og unge.

Barnehagene fyller viktige deler av barn og foreldre sin hverdag og skal være med på å sikre barn gode og trygge oppvekstvilkår. Barnehagene er en viktig arena for sosialisering og læring, og er sammen med hjemmet det første stedet for livslang læring. Et godt barnehagetilbud bidrar til at kommunen fremstår som attraktiv for unge familier. Kommunen må sikre at det avsettes tilstrekkelige arealer til barnehager.

Skolene skal fremstå som kvalitetsbevisste, gode og tidsmessige skoler som elevene lærer i og trives i, og som foreldrene har tiltro til. Samtidig som barn og unge skal oppleve å være aktive i egen læring, skal de også oppleve å bli stilt krav og forventninger til. Et godt opplæringstilbud er å satse på fremtiden, både for individ, familie, nærmiljø og storsamfunn. Skolene må i tillegg til det å være skoler også være viktige ressursentre i nær- og lokalmiljøene.

3.8 SENTERSTRUKTUR I KOMMUNEN

I kommuneplanen er Solakrossen definert som kommunesenter og Tananger er definert som kommunedelsenter. I et kommunesenter skal det være plass til et bredt spekter av handel, kultur, offentlig og

privat service dimensjonert i forhold til kommunens innbyggere. Offentlige tilbud som bare blir gitt på et sted skal i hovedsak legges til kommunesenteret.

Sola kommune har iverksatt et stort arbeid for utvikling av senterområdene i Solakrossen og i Tananger. De reguleringsplanene som er under utarbeidelse dekker en betydelig del av sentrene og vil kunne legge til rette for en gjennomarbeidet struktur som sikrer både næringsutvikling, service og større offentlige rom og grøntområder.

Dette blir et krevende arbeid å følge opp over tid samtidig som en skal ivareta ønsket og kravet om utvikling raskt i begge sentrene.

I Sola ønsker vi en samfunnsutvikling hvor alle tar sin del av ansvaret for å leve og handle på en måte som ivaretar en bærekraftig utvikling. Dette er en kontinuerlig prosess, og for å få det til må det samarbeides i god dugnadsånd med alle samfunnsaktører.

4 HOVEDTREKK OG PRIORITERINGER

4.1 NØKKELTALL FRA KOSTRA (KOMMUNE - STAT - RAPPORTERING)

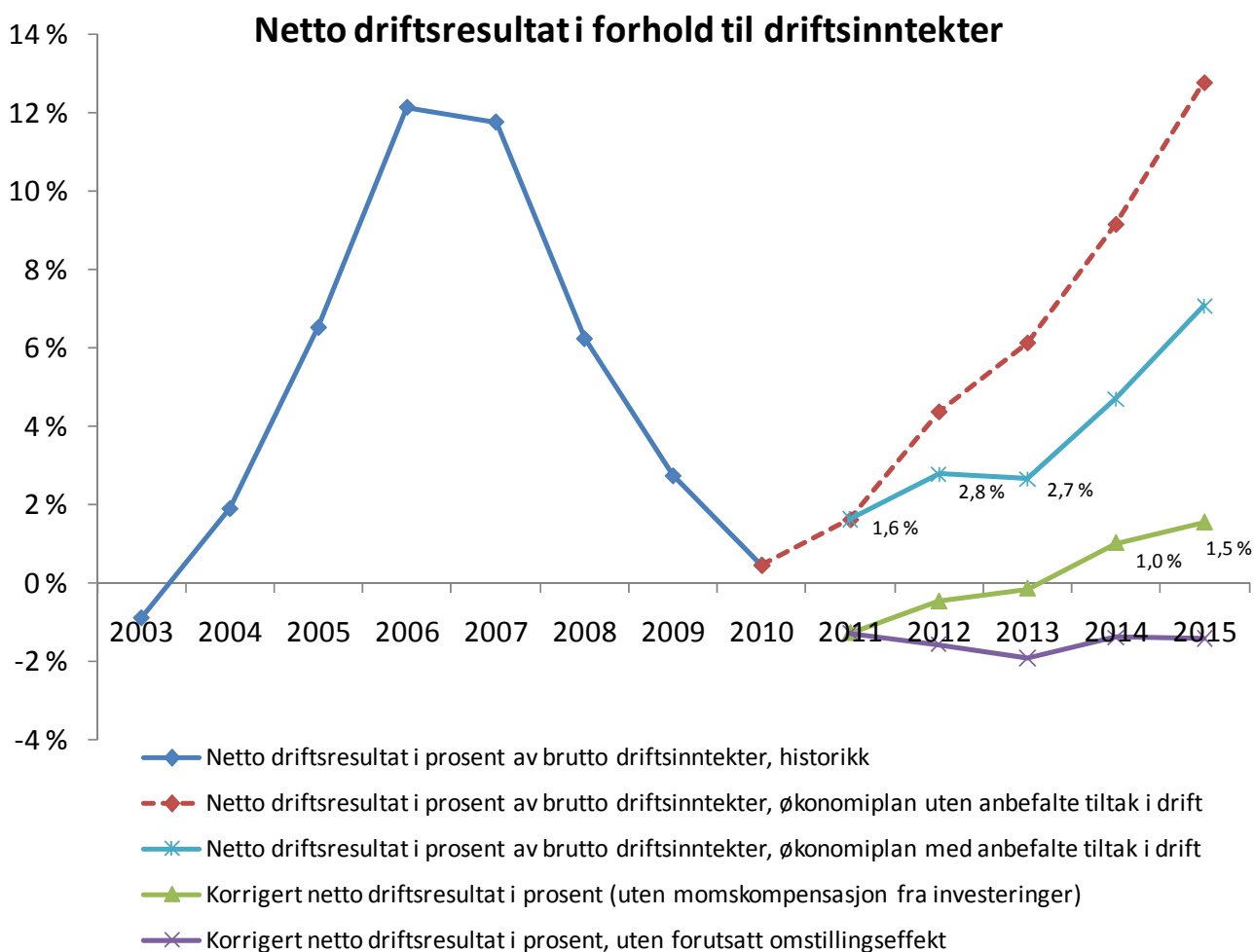
Rådmannen utarbeidet et eget kostrahefte til formannskapetets økonomiplanseminar 27. september 2011. Heftet inngår i delutredningen av nye tiltak i handlings- og økonomiplan 2012-2015, og er ment som et viktig grunnlag for prioriteringer i forbindelse med kommunens økonomiske omstilling. Rådmannen viser også til årsrapporten for 2010 for illustrasjoner av utvalgte nøkkeltall.

4.2 ØKONOMISKE MÅLTALL

4.2.1 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommunen sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat er den primære indikatoren for økonomisk handlefrihet, og bør over tid ligge over 3 prosent av brutto driftsinntekter. Kommunens finansielle handlekraft er vesentlig svekket som følge av varig svekket inntektsgrunnlag og økte renter og avdrag.

I diagrammet under er netto driftsresultat i planperioden illustrert på ulike måter. Momskompensasjon fra investeringer vil ikke lenger være en driftsinntekt fra år tre (2014). I tillegg til å holde momskompensasjon fra investeringer utenfor, er det relevant å illustrere hvordan bildet blir uten videre omstilling i planperioden.



Forventet utvikling i netto driftsresultat.

Netto driftsresultat i 2010 var 5,6 mill kroner eller 0,5 prosent av brutto driftsinntekter. Ved inngangen til 2011 hadde Sola kommune et akkumulert overskudd - udisponerte frie fondsmidler - på om lag 36,5 mill kroner, herav 34,3 mill kroner i disposisjonsfond. På den annen side utgjorde uinndekkede pensjonspremier hele 92,3 mill kroner. Alt i alt er det grunnlag for å hevde at bufferkapitalen fra tidligere år er brukt opp. Den såkalte driftslikviditeten er negativ når vi holder bundne fond og ubrukte lånemidler utenfor.

Kommunens driftsregnskap er finansielt orientert. Det innebærer at utgifter til renter og avdrag skal dekkes inn i driftsregnskapet. God økonomistyring er ensbetydende med å sikre handlefrihet på lang sikt. For å kunne videreføre et stabilt investeringsnivå i framtiden, må evnen til å finansiere deler av investeringene av egne midler holdes på et akseptabelt nivå. Etter hvert som lånegjelda stiger sett i forhold til driftsinntektene, blir dette en større utfordring. Med svakere handlefrihet i driften som følge av økte renter og avdrag, blir det vanskeligere å finansiere investeringer av egne midler. Dersom man likevel holder oppe investeringsnivået vil lånefinansieringen måtte økes og man skaper dermed en ond sirkel ved at renter og avdrag øker og reduserer handlefriheten ytterligere.

Nye sparetiltak i 2012 og videre omstilling i planperioden, herunder reduksjoner i tjenestetilbudet, er påkrevd for å sikre nødvendig finansiell handlekraft når vi legger til grunn et varig svekket inntektsgrunnlag som følge av vesentlige endringer i inntektssystemet. Rådmannen viser til kapittel 4.3.

I planperioden er det lagt opp til et høyt investeringsnivå, med en betydelig grad av lånefinansiering. Tidligere vedtatte investeringer utgjør hoveddelen av finansieringsbehovet. Rådmannen har ikke funnet dekning for generelle overføringer fra drift i 2012 til tross for sparetiltak på til sammen 50 mill kroner i 2011 og 2012. Dessuten må 5 mill kroner av momskompensasjon fra investeringer gå inn i salderingen av driftsbudsjettet for 2012. Det er lagt opp til at egenfinansieringen av investeringer styrkes med 10 mill kroner hvert år i planperioden når vi ser bort fra momskompensasjon fra investeringer. Faste investeringsinntekter - avdrag fra Lyse på 8,741 mill kroner per år – inngår i den generelle finansieringen av kommunens investeringer.

I perioden 2005-2008 bidro en positiv inntektsutvikling til å stabilisere lånegjelda gjennom høy grad av egenfinansiering. Per 31.12.10 hadde Sola kommune en lånegjeld om lag på høyde med landsgjennomsnitt og gjennomsnitt i Rogaland. Rådmannens utkast for planperioden 2012-2015 innebærer at kommunens lånegjeld vil stige til nivåer som ligger over gjennomsnittet for kommunesektoren generelt, også når vi tar hensyn til kommunens rentebærende eiendeler i Lyse, som reduseres i takt med nedbyggingen av det ansvarlige lånet til selskapet. I en overgangsperiode vil dette kunne sies å være akseptabelt dersom det er påkrevd å gjøre ytterligere løft i form av helt nødvendige investeringer. Lånegjelden som skal betjenes av kommunens innbyggere etter 2015 stiger imidlertid til et så høyt nivå at dette helt sikkert kan diskuteres. Rådmannen har konsentrert seg mest om å innarbeide en gradvis styrket egenfinansieringsevne i tråd med signalene i fjorårets økonomiplan.

I et lengre perspektiv er det vanskelig å se for seg at Sola kommune kan finansiere demografikostnader og helt nødvendig kommunal infrastruktur – skoler, barnehager, omsorgsboliger og sykehjemsplasser mv. – uten til dels kraftig omstilling og/eller vesentlige salgsinntekter og/eller innføring av nye inntektskilder i drift. Enda vanskeligere er det å forestille seg at kommunen kan gjennomføre videre utbygging av formålsbygg og -anlegg for kultur- og idrettssektoren. I 2015 er det lagt inn et par store investeringer i tråd med signaler som er gitt i sektorplaner, mest for illustrasjonens skyld, for å understreke den vanskelige finansielle situasjonen.

Det er igjen viktig å minne om de store utfordringene det innebærer å være en kommune i betydelig vekst. Stigende lånegjeld vil etter hvert gjøre det svært vanskelig å finne en riktig balanse mellom drift og investeringer, når kommunens demografiske utvikling "tvinger fram" økte bevilgninger for å opprettholde dekningsgrader og standard i tjenestetilbudet. Samtidig er det lettere å gjennomføre omstilling i form av effektivisering og økt produktivitet når innbyggertallet øker.

Sola kommune har en bygningsmasse som jevnt over holder høy standard. Det er blant annet gjennomført et omfattende rehabiliteringsprogram i skolesektoren de siste årene. Når de store investeringene i kommende

planperiode er gjennomført, framstår en nedtrapping i påfølgende år som naturlig. Rådmannen viser imidlertid til forvaltningsrevisjonsrapporten om viktigheten av planmessig vedlikehold, og et betydelig vedlikeholdsetterlep.

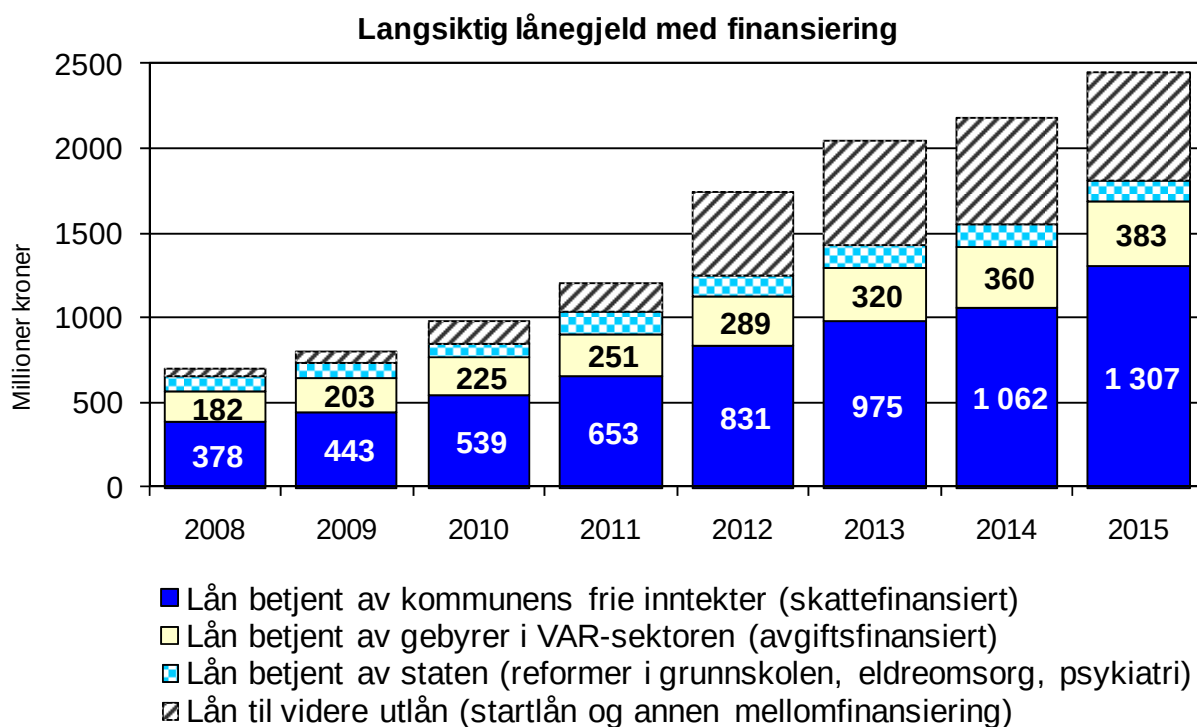
4.2.2 Lånegjeld

Lånegjeld er en utfordrende størrelse å sammenligne⁸ med andre kommuner. Låneopptak til videre formidling og til mellomfinansiering av selvfinansierte prosjekter er eksempler på låneopptak det er viktig å korrigere for. Likeledes vil ubrukte lånemidler og utsatte låneopptak som følge av etterslep i gjennomføringen av prosjekter, være elementer man skal være bevisste på når nye låneopptak vurderes.

Per 31.12.10 hadde Sola kommune 136 mill kroner i ubrukte lånemidler og 36,9 mill kroner i utsatte låneopptak knyttet til kommunens egne investeringer.

Fratrukket lån til videre utlån og forutsatt at alle vedtatte låneopptak gjennomføres innen nyttår, vil samlet lånegjeld per 31.12.11 være 1040 mill kroner. Korrigert for langsiktige rentebærende eiendeler i Lyse, vil den samlede netto gjeldsbelastningen være 804 mill kroner. Av lånegjelden betjener staten 136,8 mill kroner helt eller delvis, i form av kompensasjon for renter og i noen sammenhenger også avdrag.

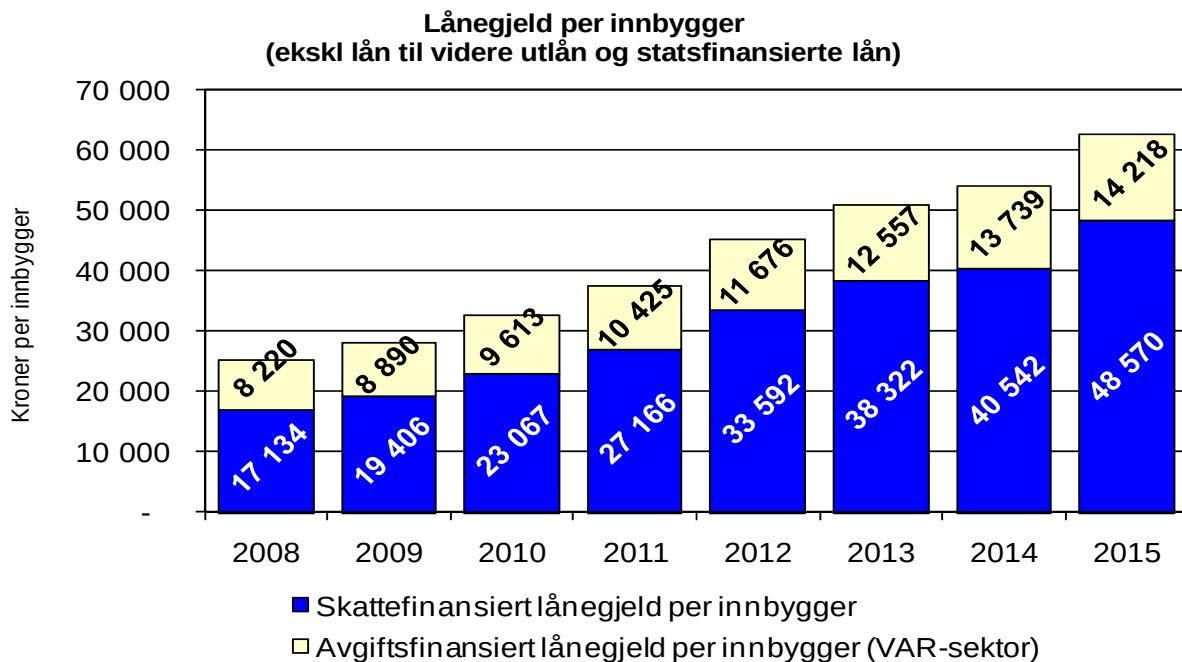
Per 31.12.11 vil summen av lån som betjenes helt av kommunens innbyggere være 903 mill kroner, herav 251 mill kroner som finansieres av gebyrer for kommunaltekniske tjenester – vann/avløp/renovasjon (VAR).



Forventet utvikling i langsiktig lånegjeld per 31.12 i angitt år.

En betydelig del av lånegjelda henføres til VAR-sektoren. Kalkulatoriske avskrivninger (avdrag) og renter for disse lånene belastes brukerne i form av avgifter. Investeringer i øvrige sektorer finansieres av kommunens frie inntekter. Hensyntatt den forventede veksten i innbyggertallet, kan utviklingen i kommunens lånegjeld illustreres per innbygger.

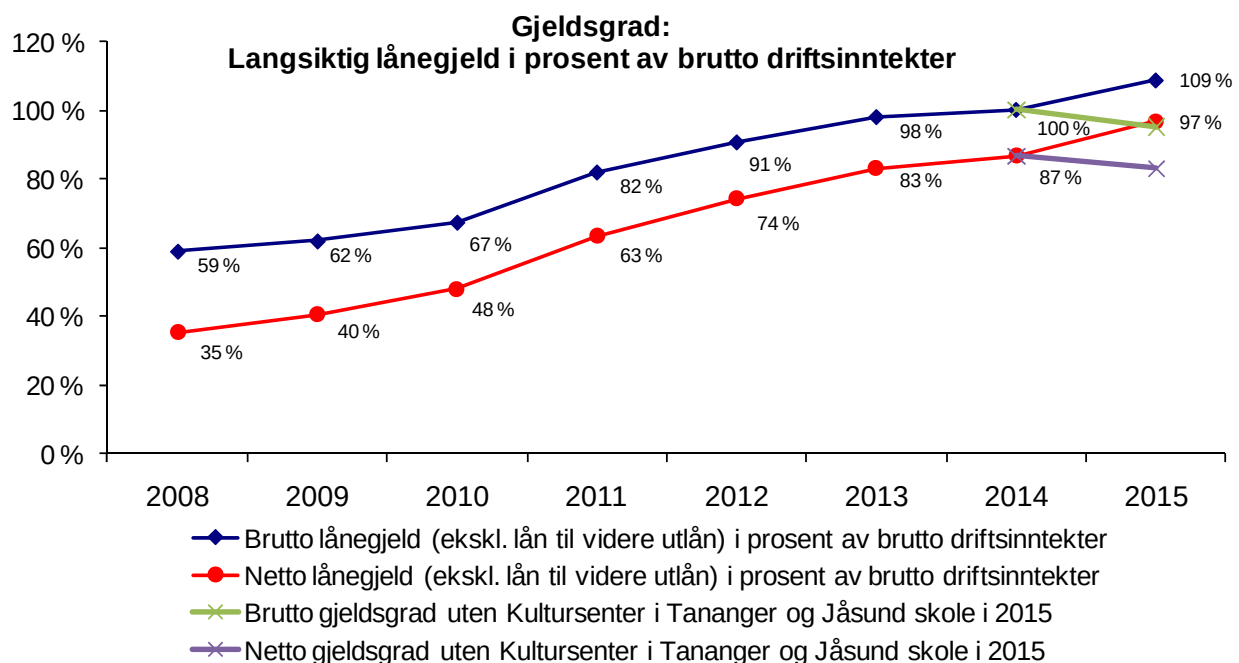
⁸ Fylkesmannen i Rogaland har gjort et forsøk i heftet "Kommunaløkonomisk statistikk" - www.fylkesmannen.no/rogaland.



Forventet utvikling i langsiktig lånegjeld per 31.12 i angitt år.

4.2.3 Gjeldsgrad

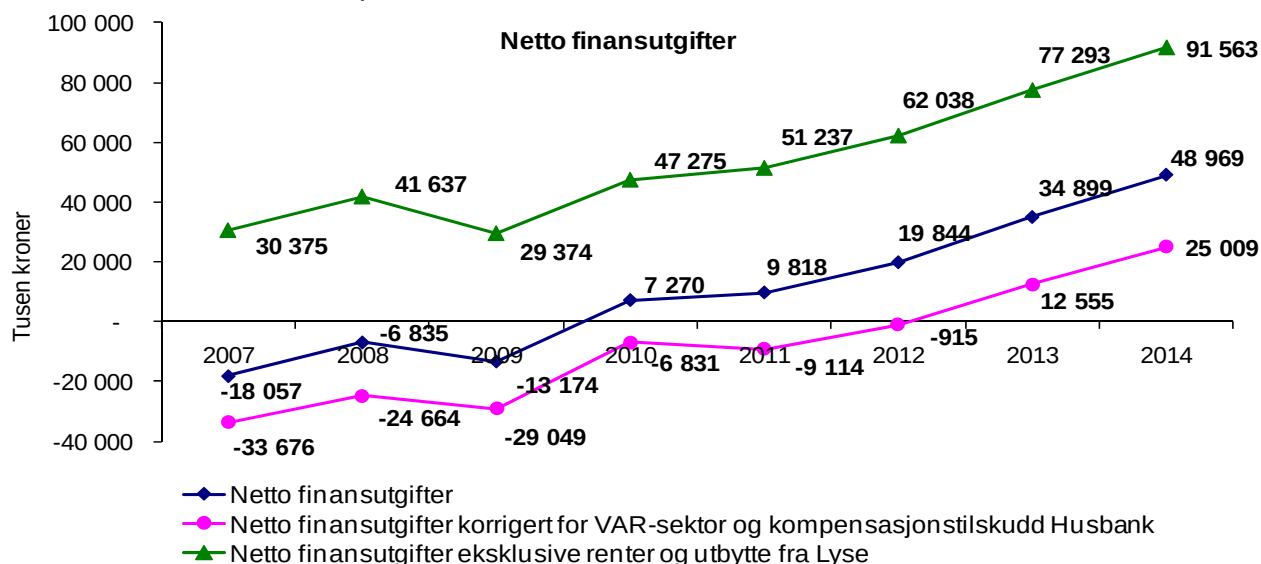
Gjeldsgraden (lånegjeld som andel av driftsinntekter) er et uttrykk for belastningen knyttet til det å betale renter og avdrag av løpende inntekter. Rådmannen finner det relevant å korrigere for rentebærende eiendeler – utlån til Lyse, og støtter seg først og fremst til netto lånegjeld i analysene. Gjeldsgraden bør ikke overstige 60 prosent. I landet for øvrig har gjeldsgraden ligget forholdsvis stabilt på nivåer mellom 30 og 40 prosent de siste 25 årene. I Sola kommune har man i løpet av knapt 15 år beveget seg fra en betydelig netto formue til en netto gjeldsposisjon. Det er utviklingen som er mest urovekkende ved inngangen til ny planperiode.



Forventet utvikling i brutto og netto lånegjeld (i prosent av brutto driftsinntekter).

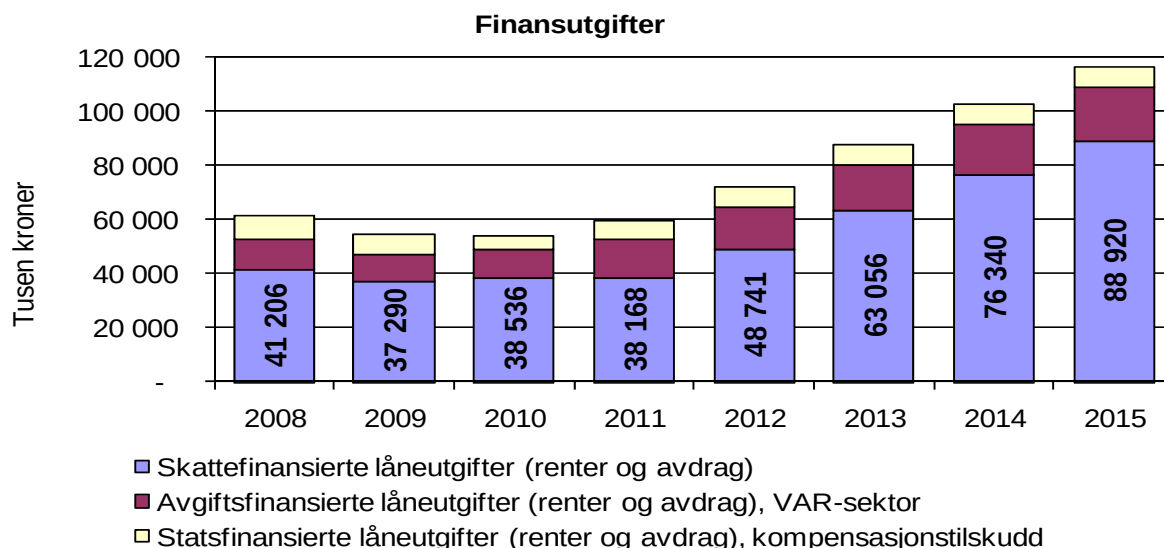
4.2.4 Netto finansutgifter

Både renter og avdrag må dekkes inn i driftsregnskapet. Netto finansutgifter tar også opp i seg avkastning på kommunens egenkapitalavsetninger, ubrukte lånemidler og annen overskuddslikviditet. Figuren under illustrerer utviklingen i netto finansutgifter, som må sees i sammenheng med stigende lånegjeld. Deler av kommunens renter og avdrag finansieres av gebyrer i vann-, avløps- og renovasjonssektoren, samt av kompensasjonstilskudd fra Husbanken knyttet til reformer mv. I tillegg kan man merke seg hvordan utviklingen i finansutgifter ville ha sett ut uten likviditetstilførsel fra Lyse.



Forventet utvikling i netto finansutgifter (brutto finansutgifter fratrukket brutto finansinntekter).

I perioden fra 2011 til 2015 legger man opp til å øke finansutgiftene med 130 prosent. I samme periode øker inntektene med drøyt 30 prosent når vi legger til grunn rådmannens framskriving av frie inntekter og forutsetter 3 prosent pris- og kostnadsvekst per år. I praksis betyr dette at mange potensielle nye årsverk bindes opp i renter og avdrag i årene framover.



Forventet utvikling i brutto finansutgifter. Renter og avdrag er i stor grad faste beløp i planperioden.

På aktivasiden forventes en mer stabil utvikling i finansinntektene gitt forutsetninger som rådmannen har redegjort for i kapittel 2.5.9.

4.3 OMSTILLING I PLANPERIODEN OG SPARETILTAK I 2012

4.3.1 Innledning

Det arbeides systematisk med omstilling i et langsiktig perspektiv i tråd med føringer i k.sak 107/10 – *Handlings- og økonomiplan 2011-2014*. I forbindelse med rulleringen til ny planperiode (2012-2015) beskriver rådmannen tjenesteområdenes strategi/tilnærming til arbeidet med omstilling.

Dette kapittelet er forbeholdt omstillingsprogrammet, og inneholder en anbefaling av nye budsjettreduksjoner – sparetiltak – i 2012. Framover i tid vil omstilling handle mer om strukturelle endringer og mindre om kutt/reduksjoner. Sentrale stikkord er:

Økt effektivitet – gjøre de rette tingene

Økt produktivitet – gjøre de rette tingene på rett måte

I omstillingsprogrammet er rådmannen spesielt opptatt av å redusere enhetskostnader – kostnader per tjenestemottaker i pleie og omsorg, per elev i grunnskolen, per barn i barnehage og per innbygger i kultur- og idrettssektor etc. Store deler av kommunens driftsutgifter er bundet opp i lønnsutgifter eller kjøp av tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon. Man kan således ikke komme utenom at potensialet for omstilling er knyttet uvegerlig til arbeidskraft som den dominerende innsatsfaktoren i tjenesteproduksjonen.

Forvaltning, drift og vedlikehold av kommunens bygninger og anlegg har vesentlig betydning for kommunens kostnader. Om kostnadsnivået framstår som forsvarlig på et gitt tjenesteområde kan også her måles i enhetskostnader - per kvm og per innbygger i målgruppen. Verdien av kapitalslit – realkapitalens verdifall – kommer til uttrykk i sammenligninger mellom kommunene, og speiler investeringsnivået innenfor tjenesteområdene.

Kommunens vilje og evne til å prioritere står sentralt i en endringsprosess, hvor målet er å gjenvinne tilstrekkelig finansiell handlekraft. I kommuneøkonomien er én krone mer brukt på ett område som regel ensbetydende med én krone mindre brukt på et annet område. Dette gjelder også for investeringer, hvor man i tillegg til hovedstol (avdrag) også må dekke inn renter i påfølgende driftsår.

Iveren etter å skape enda bedre tjenester må ikke få som konsekvens at gjeldsgraden blir for høy og at løpende vedlikehold av bygg og anlegg forsømmes til fordel for kortsiktige hensyn. Dette vil i så fall innebære at det skyves en stor belastning over på framtidige generasjoner. Behovet for omstilling vil da i neste omgang måtte løses i form av kraftige reduksjoner i tjenestetilbudet, både menneskelig og materielt. I dagens anstrengte økonomiske situasjon kan det dokumenteres at kommunens samlede tjenestetilbud er "litt for godt", inntektsgrunnlaget tatt i betraktning.

Kommunens såkalte utgiftskorrigerte frie inntekter (i prosent av landsgjennomsnitt) har vist en fallende trend over mange år som følge av statlige prioriteringer av skattesvake kommuner. Videre har 300 av landets 430 kommuner innført eiendomsskatt i en eller annen form. Over tid kan det ikke forventes at Sola kommune skal opprettholde et gjennomgående høyere tjenestenivå enn landets øvrige kommuner.

I f.sak 167/10 (16.11.10) ble følgende overskrifter anvendt for å sortere sparetiltak:

- 1 Aktuelle reduksjoner i tjenestetilbudet
- 2 / 3 Effektivisering/ økt produktivitet
- 4 Økte driftsinntekter

For punkt 2 og 3 er målet ofte sammenfallende: å oppnå strukturelle endringer som bidrar til at oppgaveløsningen - måten en utnytter arbeidskraften på - blir mindre kostnadskrevende.

Eksempler på strukturelle endringer som er satsingsområder for rådmannen:

- Redusert dekning av sykehjemsplasser og styrking av hjemmebaserte tjenester
- Flere barn per årsverk i kommunale barnehager
- Ny organisering av renholdstjenester og vaktmestertjenester mv.
- Energioptimering, redusert antall kWh energiforbruk per kvm bygningsmasse

Punkt 1 - aktuelle reduksjoner i tjenestetilbudet - er viktig for å aktualisere omprioriteringer innen, og på tvers av, tjenesteområder. Offisiell statistikk er et nyttig referansegrunnlag i så måte.

Punkt 4 – økte inntekter – kan for eksempel dreie seg om å henføre alle relevante kostnader til grunnlaget for selvkostfinansierte tjenester innen vann, avløp og renovasjon, arealplanlegging, byggesaksbehandling og oppmåling. Rådmannen er generelt opptatt av at tjenestemottakere må forvente å betale representative egenandeler om lag på høyde med nivået i andre kommuner, som grunnlag for å opprettholde det gode tjenestetilbudet.

Et viktig aspekt for rådmannen i arbeidet med denne handlings- og økonomiplanen, er å tilstrebe maksimal utnyttelse av eksisterende infrastruktur så lenge som mulig. Rådmannen tenker først og fremst på våre bygninger og tomter, og potensialet for utnyttelse i 2012 og eventuell ytterligere økt utnyttelse i påfølgende år. Realkapitalens egnethet og alternative verdi (for kommunen) må også inngå i vurderingen av eksisterende bygg og anlegg.

Rådmannens utkast til investeringsbudsjett kjennetegnes av strenge prioriteringer, for eksempel knyttet til skolebruksplanen. I en fersk KS-undersøkelse framheves sammenslåing av skoler, økning av elevtallet per skole og økt gruppestørrelse som noen av tiltakene som gir besparelse. Skolebruksplanen er et eksempel på en sektorplan som viser investeringsbehov som langt overstiger et økonomisk bærekraftig nivå for Sola kommune.

Vekst i innbyggertallet uten vekst i infrastruktur og tjenestetilbud kan være god omstilling fordi inntektene øker uten at kostnadene øker like mye. Redusert tilgang til kommunale idrettsanlegg målt i tid per innbygger, er et eksempel på dette.

Rådmannen ønsker å gi en nøytral fremstilling av nøkkeltall fra Kostra, og gjøre relevante sammenligninger mellom Sola kommune og andre kommuner. Denne typen analyser må det gjøres flere av i tiden framover.

Nøkkeltallene kan brukes til å underbygge strukturelle tiltak, men også til å drøfte mulige reduksjoner i tjenestetilbudet, herunder:

- nedskrivning av en bestemt tjeneste - redusert nivå og/eller kvalitet eller lignende
- redusert tilgang på en bestemt tjeneste - færre anlegg og lignende
- sluttstrek for utførelse av bestemte tjenester

Rådmannen startet i 2010 gjennomgangen av kommunens basisbudsjett, med sikte på kartlegging av dagens tjenesteproduksjon. Poenget med denne gjennomgangen er å gjennomføre løpende og kritiske vurderinger av dagens oppgaver, løsninger og ressursbruk, samt å systematisere omstillingsarbeidet.

4.3.2 Nivå for omstilling i handlings- og økonomiplan 2012-2015

I handlings- og økonomiplan 2011-2014 vedtok kommunestyret sparetiltak i 2011 på til sammen 31,9 mill kroner. Videre skulle effekten av omstillingsprogrammet øke til 40 mill kroner i 2012, 50 mill kroner i 2013 og 60 mill kroner i 2014.

Sparetiltakene i 2011 er videreført i basisbudsjettet for 2012 med om lag 35 mill kroner i samlet årseffekt. Det knyttes usikkerhet til noen av tiltakene i f.sak 116/11 (27.09.11).

Kommunens finansielle handlekraft er svak. For å styrke egenfinansieringen av kommunens investeringer og finne rom for en akseptabel realvekst i driftsbudsjettet, må det gjennomføres ytterligere reduksjoner i ordinært

driftsbudsjett i 2012. Med akseptabel realvekst sikter rådmannen til driftsmessige konsekvenser av investeringer og helt åpenbare demografikostnader.

Rådmannen legger til grunn at driftsbudsjettet må reduseres med ytterligere 15 mill kroner i 2012 i tillegg til 35 mill kroner som allerede er innarbeidet i tråd med fjorårets budsjettvedtak. Rådmannen ber om et mandat til å gjennomføre sparetiltak i tråd med beskrivelsene i neste kapittel, med tertialvis rapportering gjennom driftsåret (2012).

Det understrekes at budsjettreduksjonene må være reelle og må kunne tas ut på kort sikt, også dersom formannskap/kommunestyre identifiserer alternative sparetiltak. Rådmannen har ikke dokumentert alternative sparetiltak utover det som framgår av neste kapittel og fjorårets behandling.

Målsettingen for samlet effekt av omstilling økes med 10 mill kroner årlig i planperioden, til 60 mill kroner i 2013, 70 mill kroner i 2014 og 80 mill kroner i 2015. Opptrappingen framstår som nødvendig for gradvis å rette opp kommunens finansielle handlekraft. Rådmannen utelukker ikke enda større grad av omstilling i årene framover.

4.3.3 Anbefalte sparetiltak i 2012

OPPVEKST

Effektivisering av undervisningen, redusert lærertetthet på barnetrinnet - økt gruppestørrelse tilsvarende 5 årsverk. **Effekt i 2012: 2 mill kroner, effekt fra 2013: 3 mill kroner**

Redusert målformsressurs på barnetrinnet, reduksjon av ekstragrupper, forutsetter rådgivende avstemning i aktuelle skolekretser. **Effekt i 2012: 0,4 mill kroner, effekt fra 2013: 0,8 mill kroner.**

Innfri målsetting om økt antall barn per årsverk i barnehage i tråd med vedtak i k.sak 66/11, jf. også potensialet som avdekkes i kostrastatistikk. Målsatt effekt økes fra 3 til 5 årsverk i 2012, eller fra 1,5 mill kroner til 2,5 mill kroner, jf vedtak i k.sak 107/10 – *Handlings- og økonomiplan 2011-2014*. Effekt i form av reduserte tilskudd til ikke-kommunale barnehager: 1 mill kroner. **Effekt fra 2012: 2 mill kroner.**

Nedleggelse av kommunale familiebarnehageavdelinger fra august 2012, 18 småbarnsplasser á kr 215.000,- i offentlig finansiering: 3,8 mill kroner med om lag halvårsvirkning i 2012: 1,8 mill kroner. Beløpet ses i sammenheng med vedtatt, men ikke gjennomført, volumreduksjon (redusert dekningsgrad) i 2011 tilsvarende 1,8 mill kroner. Effekt fra 2013 er således ytterligere 2 mill kroner. Reduserte tilskudd til ikke-kommunale familiebarnehager, helårsvirkning fra 2012 når nedleggelse av kommunale familieavdelinger skjer i løpet av året (2012): 1,3 mill kroner. **Effekt fra 2012: 1,3 (3,1) mill kroner, effekt fra 2013: 3,3 (5,1) mill kroner.**

Rådmannen kan eventuelt gi en særskilt redegjørelse for problematikken knyttet til uforholdsmessig kostnadskrevende kommunale familieavdelinger, som har en annen organisatorisk innretning enn private familieavdelinger ofte har.

Samlet effekt i 2012: 5,7 mill kroner, samlet effekt fra 2013: 9,1 mill kroner

LEVEKÅR

Økte egenandeler på ulike tjenester i pleie og omsorg: Sola ligger vesentlig lavere på pris enn andre kommuner. Rådmannen tar sikte på at fagutvalget kan vedta reelle endringer i betalingssatsene slik at effekten oppnås i 2012. **Effekt: 0,5 - 0,75 mill kroner**

Det er i 2011 gjort mye bra omstillingsarbeid i flere virksomheter. Et systematisk og grundig arbeid med sambruk av personell, effektiv drift og kontinuerlig oppmerksomhet rettet mot gode måter å drive virksomhetene på, gir enkelte steder utslag i form av ren innsparing. I tillegg er det noen brukere som har et

redusert hjelpebehov, og dermed reduseres også behovet for ansattressurser. Dette overskuddet mener rådmannen bør tas ut som kutt. Samtidig må det påpekes at det raskt kan oppstå endringer i brukerbehov som vil gi behov for nye ressurser igjen. Grunnlaget for refusjon for ressurskrevende tjenestemottakere vil også kunne påvirkes av redusert ressursinnsats. Rådmannen vil sørge for at virksomhetene får beholde en del midler til kompetanseheving og styrking av fagutviklingsarbeidet. **Effekt: 2 mill kroner**

I Åsenhagen barne- og avlastningsbolig ble det opprettet nye årsverk til utvidet drift i forbindelse med innflytting i nytt bygg i 2010. Både bo- og avlastningsbehovet har holdt seg stabilt, og de nye årsverkene er ikke tatt i bruk. 2 årsverk kan inndras. Konsekvensen blir at behov som dukker opp utover det vi kjenner i dag, må løses ved at det etter hvert blir et redusert tilbud til alle eller at nye ressurser må tilføres. Hittil har alle søkere fått det nivået på avlastning som det er søkt om. **Effekt: 1 mill kroner**

Aktivitetstilbud for voksne med spesielle behov. For tiltaket "Inn på Tunet" har det vært et underforbruk gjennom flere år. Av et årsbudsjett på ca 900 000 blir det trolig et underforbruk på ca. 250 000 dette året. Selv uten omstilling bør en kunne kutte med 0,3 mill kroner. Ved eventuelt å redusere tilbudet, kan en ta mer. **Effekt: 0,3 - 0,5 mill kroner.**

Samlet forutsatt effekt fra 2012: 4 mill kroner.

SAMFUNNSUTVIKLING

Rådmannen legger til grunn at det er dokumentert reelle nye sparetiltak (under).

Samlet effekt fra 2012: 4 mill kroner

Sparetiltakene beskrives her, med en kort innledning:

Tjenesteområdet samfunnsutvikling med tilhørende virksomhetsområder plan/areal, kommunalteknikk, eiendomsdrift og eiendomsutvikling, har som målsetting å drive en effektiv organisasjon gjennom ressursoptimalisering. Flere av virksomhetenes tjenester er avgiftsbelagte og skal drives etter selvkostprinsippet, og Sola kommune kan gjennom effektiv drift tilby innbyggerne landets laveste kommunale avgifter.

Det totale tjenestetilbudet også innenfor samfunnsutviklinga vurderes som godt. Men det er i omstillingsprosjektet grunn til å se på det totale tjenestetilbudet på en del sentrale områder. De oppgitte, potensielle innsparingsbeløp må anses som relative i den forstand at det vil forekomme justeringer innenfor de ulike prosjektene. Målet er oppnådd resultat på totalsummen.

Rådmannen viser til revisjonsrapport om selvkost for tekniske tjenester i Sola kommune. Revisjonsrapporten gir på prinsipielt grunnlag anbefalinger for hvordan kommunen skal beregne kapitalkostnader for anleggsmidler som er relevante for selvkostkalkylen. Sola kommunen ba revisjonen vurdere om det var mulig å benytte markedsleie som grunnlag for kapitalkostnadene. Saken ble belyst gjennom retningslinjene i KRD og hos fylkesmannen. Selv om det er føringer som tilsier at bruk av markedsleie ville stride mot hovedprinsippet, og anbefalingen tilsier samme praksis som i dag, synes saken om beregning av kapitalkostnader fremdeles noe uavklart. Det er rådmannens anbefaling at dette utforskes ytterligere med tanke på å henvføre reelle kapitalutgifter til gebyrfinansierte aktiviteter.

Arealplanlegging, kart og oppmåling og byggesak

Rogaland Revisjon IKS anbefaler at kommunen foretar fullstendige selvkostberegninger for plan- bygge- og oppmålingssaker slik det gjøres på VAR-området. En stor del av oppgavene til virksomhet Arealbruk er gebyrfinansierte. Kommunens gebyrsatser er imidlertid såpass lave at de ikke fullt ut dekker utgiftene til disse tjenestene. Rådmannen mener det er nødvendig å utnytte muligheten for å bedre kommunens driftsbalanse gjennom økt gebyrfinansiering. Dette innebærer å prioritere skattefinansiering av områder som ikke lar seg gebyrfinansiere. Rådmannen vil derfor tilrå gradvis reduksjon av skattefinansiering av tjenester Arealbruk leverer, med gebyrøkninger basert på selvkostberegninger. Dette vil gjelde tjenestene arealplanlegging,

oppmåling og bygningskontroll. Kommunestyret bes om å delegere til egnet fagutvalg å fastsette nytt gebyrregulativ og tilhørende satser innen 1. april 2012, etter at kommunestyret har etablert prinsippet om selvkostfinansiering i Arealbruk i behandlingen av denne økonomiplanen.

Estimert innsparingsbeløp(økte inntekter) arealplanlegging, kart og oppmåling og byggesak: kr 1.000.000,-

VAR-sektoren

Sola kommune har blant landets laveste gebyrer innen VAR-sektoren. Mange av de samme forhold nevnt ovenfor fra revisjonsrapporten om selvkost, er også gjeldende for VAR-sektoren. Rapporten konkluderer med at kommunen følger gjeldende prinsipper på en god måte, med unntak av fond som anbefales avvirket.

På tross av fondene, ønsker rådmannen å utforske potensialet for å henføre en større del av potensielle utgifter på gebyrdelen på VAR-sektoren. Et slikt arbeid vil kunne ta noe tid, også fordi nye gebyrregulativ skal vedtas, og innarbeides i henhold til gjeldende revisjonstidspunkt. Samtidig må dette arbeidet ses i sammenheng med å redusere fondene, og arbeidet må gjøres parallelt.

Estimert innsparingsbeløp(økte inntekter) innenfor VAR-sektoren: kr 300.000,-

Formålsbygg (barnehager, skoler, idrettshaller, institusjoner etc.)

Kostra-statistikk indikerer at det er et potensiale for å redusere enhetskostnadene (per kvm) knyttet til driftsaktiviteter i kommunale formålsbygg. Vedlikehold holdes utenfor begrepet "driftsaktiviteter". Merutgiftene knyttet til drift er spesielt høye i kommunens førskolelokaler. Rådmannen aksepterer ikke uten videre at kostnadseffektiviteten er så mye lavere enn andre kommuner, men har bedt eiendomsdrift om å gjennomføre grundige analyser for å avdekke realitetene bak tallene, og vurdere nødvendig omstilling i ulike formålsbygg. Variasjoner i kostnader mellom ulike formålsbygg skal også gjøres rede for.

Eiendomsdrift har igangsatt et prosjekt for å se på hjemmelsbudsjettet for å undersøke muligheten av å slå sammen flere hjemler for å opprette flere 100 % stillinger i stedet for mange deltids stillinger. Videre må alternative rutiner for renhold i barnehager med tilhørende organisering nøye, og tiltak som reduserer overtidsbruk ved for eksempel å utføre boning i barnehager på planleggingsdager, osv. må gjennomgås.

Pr i dag har en ansatt i administrasjonen ved Eiendomsdrift overtatt ansvaret som ledende renholder når denne sluttet, og har samtidig personalansvar for de kommunale renholdere. Disse to tiltakene til sammen vil kunne gi en omstillingseffekt tilsvarende:

Estimert innsparingsbeløp: kr 600.000,-

Eiendomsdrift har startet opp et internt prosjekt for å vurdere mulighetene for optimalisering av ressursbruken på tvers av hallene. Dette kan oppnås ved å øke kompetansen til den enkelte og utvikle mer flerfaglighet og gjøre ressursene mer tilgjengelig for hverandre. Pr i dag drifter vaktmestrene "sine haller" med de fordeler og ulemper dette gir. Det er åpenbare fordeler ved at vaktmester føler et særlig ansvar for sin hall, kjenner tilstand og funksjonalitet.

Ulempene er at hallene kan framstå som en fragmentert hop av haller der utnyttelse, samkjøring og effektivisering i forhold til bemanningsressurser ikke utnyttes på en god nok måte. Eiendomsdrift vil vurdere omorganiseringstiltak i retning av en vaktmesterpool.

Videre ønsker rådmannen å vurdere bruk av haller i spesielt i helger, og generelt opp mot det generelle (tjeneste)tilbudet innenfor denne sektoren. Det er rådmannens oppfatning at det finnes et uutnyttet potensial ved at kommunen opprettholder idretts/fritidstilbudet totalt sett i kommunen, men foretar nødvendige geografiske begrensninger/rullinger.

Estimert innsparingsbeløp (på kort sikt): kr 500.000,- til 1.000.000,-

Idrett i Sola (Byggdrift)

Eiendomsdrift har igangsatt et prosjekt sammen med Kultur & Fritid for å se på hva idrettslagene kan bidra med for å spare kostnader til drift av idrettsanleggene, spesielt på kveldstid og i helger. I dag er det slik at K&F tildeler tid, mens Eiendomsdrift forestår vakthold og vedlikehold - ofte ved overtidsarbeid for

vaktmesterkorpset. Det er foreslått et prøveprosjekt i Tananger-hallen sammen med Havørn. Det er nedsatt et utvalg bestående av Sola kommune, idrettsrådet og politikere, og utvalget vil komme med en konklusjon i løpet av høsten 2011.

Estimert innsparingsbeløp: kr 200.000,-

Eiendomsdrift har igangsatt et prosjekt sammen med Kultur & Fritid for å se på hva idrettslagene kan bidra med for å spare kostnader til drift av idrettsanleggene, spesielt på kveldstid og i helger. I dag er det slik at K&F tildeler tid, mens Eiendomsdrift forestår vakthold og vedlikehold - ofte ved overtidarbeid for vaktmesterkorpset. Det er foreslått et prøveprosjekt i Tananger-hallen sammen med Havørn. Det er nedsatt et utvalg bestående av Sola kommune, idrettsrådet og politikere, og utvalget vil komme med en konklusjon i løpet av høsten 2011.

Innsparing på lekeplasser (Park- og Grønt)

Overføre ansvar for sandlekeplasser til de respektive velforeninger. Fra gammelt av skjøtter Park- og grøntseksjonen mange sandlekeplasser som etter dagens regulering ville blitt fellesprivate. Dette er uhensiktsmessig og en lite formålstjenlig bruk av ressurser. Forslaget er en videreføring av tidligere vedtak om nedlegging av lekeplasser som i dag brukes lite. Dette tiltaket fortsetter også i 2012, og vil bli supplert med at flere lekeplasser overføres til velforeninger.

a. Drift – besparelser i driftsbudsjettet

Man vil kunne spare utgifter til årskontroll, og spare utgifter til reparasjon av lekeapparater og utlegg til sand og fallsingel som stadig må vedlikeholdes/ skiftes.

Park- og grønt har over lengre periode vært underbemannet og har hvert år etterspurt mulighet for nyansettelse av 1-2 personer. Spesielt på kirkegårdene som er høyt prioritert er det kritisk underbemanning. Ved å redusere antall lekeplasser og behov for vedlikehold, vil man frigjøre arbeidstimer og kan muligens utsette utvidelse av arbeidsstokken.

b. Oppgradering – besparelser i investeringsbudsjettet

Mange av sandlekeplassene er utslitt. Det koster 150 – 200 000kr å oppgradere en liten lekeplass. Hvorvidt de kan overføres i den stand de står eller om de må opprustes først er ikke tatt stilling til. Dersom lekeplassene kan overføres slik de står i dag kan gjennomføringen gå mye raskere og besparelser på investeringsbudsjettet kan bli vesentlig.

Estimert innsparingsbeløp: kr 200.000,-

Oppfølging av underleverandører (Bolig)

Eiendomsdrift ved Boligseksjonen er i ferd med å se på rutineene for oppfølging av underleverandører og prosjekter for å unngå feil leveranser og dårlig kvalitet som belaster kommunen med unødvendig kostnader. Pr i dag benyttes rammeavtaler med leverandører. Dette er i utgangspunktet en effektiv måte å drifte vedlikehold på, men erfaringene viser at de er vanskelige å følge opp. Ting tar tid, arbeidet er ofte ikke kvalitetsmessig godt nok, og kostnadene synes i mange tilfeller ikke å stå i forhold til det produktet som er levert. Boligseksjonen vil vurdere hvordan få til en tettere oppfølging av rammeavtalene, eventuelt bruk av andre typer avtaler:

Estimert innsparingsbeløp: kr 200.000,-

Bedre utnyttelse av eiendomsmassen

En bedre utnyttelse av eiendomsmassen totalt i kommunen, kan gi innsparinger på en rekke områder. Kreativitet i forhold til kontorplasser, hvem som sitter hvor, og hvordan ulike lokaler/lokaliteter brukes til lager, eller til aktiviteter som lokalene ikke er beregnet for ut fra prinsippet "det er bare blitt sånn". Sambruk av kontorer for ansatte i reduserte stillinger er en åpenbar og effektiv ressursutnyttelse. Effektivisering av bygningsmassen kan frigi lokaler, og utsette bygging av nytt.

Estimert innsparingsbeløp: kr 200.000,-

Energiøkonomisering

Dette er en fortsettelse av tiltak fra 2011. Tiltaket har lidd under mangel på prosjektleder, men det er nå et visst håp om få dette på plass for 2012. Estimert beløp for 2011 var 1 million. Energikostnadene vil bli redusert i andre halvår 2011 grunnet lavere energipriser – ikke grunnet lavere effektuttak. Prosjektet må ha som mål å få redusert forbruk og maksimalt effektuttak.

For 2012 opprettholdes målsettingen om reell innsparing i tråd med k.sak 107/10 og tidligere saker.

KULTUR OG FRITID

- **Redusert åpningstid biblioteket:**

Kutte to av fire kveldsvakter (kl. 15-19) i Tananger.

Kutte lørdagsåpent i Tananger (kl. 11-14)

Sommerstengt i Tananger i 8 uker. Delt løsning mulig, 2 dager stengt Sola og 3 dager Tananger.

Kutte fredags ettermiddag i Sola (kl 15-17)

Konsekvenser; Dårligere tilbud til kundene. Redusert bruk av overtid og sommervikarer. Bibliotekene i Sola har en forholdsvis god åpningstid, men opplever en svak besøks- og utlånsreduksjon kombinert med en lavere tilvekst av alle medier. Alternativet er mer tilgang via selvbetjening. Dette krever imidlertid investeringer (se langsiktige omstillingstiltak)

Sum: -160.000 – helårseffekt fra 2012.

- **Redusert tilbud kulturskolen (1/2 stilling)**

Redusert inntak av elever i instrumentalopplæring. Konsekvenser: Økte ventelister. Kulturskolen hadde etter opptak 420 søknader på venteliste (210 barn).

Sum: - kr 110.000 (halvårseffekt fra 2012)

- **Effektivisering av annonsering Arrangement og Utleie**

Vil forutsette at leietakere i leiefritaksordningen får et krav om å søke minst 6 uker før arrangementet. Vil gi en ytterligere effektiviseringsgevinst ved annonsering/markedsføring i fellesannonser.

Sum: - kr 60.000 – helårseffekt fra 2012

- **Andre tidligere aktualiserte omstillingstiltak**

I fjorårets HØP la rådmannen fram en menyliste for mulige kutt og omstillinger innen kultur- og fritidsområdet. Her lå bl.a. strukturelle endringer i det kommunale fritidsklubbtilbudet ved en sentralisering av tilbudet (fra 3 til 2 klubber), en innsparing på om lag kr 350.000 pr. år.

I samme menyliste lå også kutt av egenprodusert musikal i kulturhuset (har fram til nå vært avhengig av ½ mill i kommunal underskuddsgaranti pr. år). Etter de politiske signaler som ble gitt i budsjettbehandlingen, har rådmannen lagt videre utredninger mht reduksjon på is inntil videre. Det må imidlertid kontinuerlig arbeides for en mest mulig kostnadseffektiv drift. Her vil kostratall være et viktig analyseverktøy.

Effekt fra 2012: 0,3 mill kroner**RÅDMANNSNIVÅ MED STABER**

Rådmannen vil arbeide for ytterligere rasjonalisering på rådmannsnivået i form av mer effektive stabs- og støttefunksjoner mv. I lys av tidligere omstillingssaker er det flere innslag av overtallighet i organisasjonen, som først må håndteres på forsvarlig vis før det er realistisk å forvente reell effekt av ytterligere effektivisering.

Det knyttes muligheter til bedre utnyttelse av teknologi, mer hensiktsmessig organisering og derav bedre samhandling, betjening av flere innbyggere med samme bemanning etc. Rådmannen tar sikte på å dokumentere og realisere ytterligere kvantitative og/eller kvalitative gevinster som følge av utviklingsarbeid på rådmannsnivået,

som samlet sett reduserer kjøp av varer/tjenester eller frigjør tid til tjenesteproduksjon tilsvarende minst 1 mill kroner i 2012.

Ifølge offisiell statistikk (kostra) har Sola kommune en effektiv kommuneadministrasjon med en vesentlig lavere andel av sysselsatte i administrative funksjoner enn gjennomsnittet i kommunegruppe 13 (vår gruppe) og Rogaland.

Potensialet for å gjøre tjenesteytende virksomheter mer effektive i kraft av innovasjon er betydelig, men kan ikke tas ut uten at man er villig til å investere tid, krefter og penger i utviklingen av nye løsninger. Rådmannen viser også til fjorårets menyliste.

Effekt fra 2012: 1 mill kroner

Total effekt av nye sparetiltak fra 2012: 15 mill kroner

4.3.4 Strategi og tilnærming til omstilling i et mer langsiktig perspektiv

OPPVEKST

Grunnskole og barnehage er to av de største virksomhetsområdene i kommunene og begge områdene besitter følgelig et stort potensial for økt produktivitet og effektivitet i tjenesteproduksjonen. Samtidig er disse områdene forholdsvis "tunge" driftsenheter som er styrt ikke bare av kommunale og regionale prioriteringer, men i særlig grad av nasjonale krav og føringer til kvalitet. Rådmannen har tidligere fremholdt at omstilling i Sola kommune må baseres på videreutvikling på to "fronter" – struktur og kultur. Dette gjelder i særlig grad disse to virksomhetsområdene, særlig i lys av at implementering av endringstiltak på disse områdene, må påregnes å ta noe tid før den ønskede effekt oppnås.

Sammen med barneverntjenesten, PPT og helsestasjonsvirksomheten utgjør skole og barnehage tjenesteområdet oppvekst.

Arbeidet med omstilling har vært og er fortsatt en integrert del av oppfølgingen av de ulike virksomhetsområdene via virksomhetslederne samt skolesjef og barnehagesjef. Omstillingsarbeidet er forankret i ledermøter og følges også opp på rektormøter, styremøter og felles samlinger for virksomhets lederne i oppvekst. Fellessamlingene i 2011 har i særlig grad vært knyttet til prosjektet "Flink med folk i første rekke" med hovedformål å avklare og samordne praksis for tverrfaglig samarbeid i tjenesteområdet. Målsettingen er å synliggjøre og rydde i samhandlingsmønstre og strukturer, samtidig som en bygger en kultur for samhandling gjennom å tydeliggjøre og skriftliggjøre felles rutiner og spilleregler.

Det er en forutsetning at det arbeidet som nå er påbegynt gjennom "Flink med folk...", utvikles videre i forbindelse med at fagstab oppvekst blir blant de første i kommunen som kommende vinter innfører LEAN som verktøy for kvalitetsforbedring og effektivisering.

Det kan også nevnes at rektorgruppa har etablert to arbeidsgrupper med særlig oppmerksomhet på omstilling og ressursutnyttelse i et lengre perspektiv.

I forlengelsen av rådmannens ledersamlinger gjennom 2011, ser ledergruppa i oppvekst det som en viktig oppgave framover å øke kunnskap og bevissthet om ledelse. Det å etablere en bærekraftig omstillingskultur må ha sin forankring i en velutviklet kultur for ledelse. I tillegg erkjennes det et økende behov for vurdering av dagens praksis og vilje og evne til læring av ny kunnskap som en viktig basis for omstillingsarbeidet.

Slik sett blir omstilling i stor grad et spørsmål om å utforske og utnytte det handlingsrom den enkelte virksomhetsleder og dermed også tjenesteområdet samlet rår over. Strukturelle grep og kulturelle

utviklingstrekk vil måtte gå hånd i hånd i en slik prosess. God omstilling krever *god organisering og tydelige rammer / rutiner for det daglige arbeidet, samtidig som det stilles store krav til ledelse, koordinering og oppfølging på alle nivå.*

I det følgende løftes fram en del av de tema og momenter som de ulike virksomhetsområdene har drøftet som en del av omstillingsarbeidet og som er og/eller vil være aktuelle for nærmere utredning i tiden som kommer. Disse kommer i tillegg til de mer overordnede elementer som rådmannen redegjør for annet sted (nye lederavtaler, nytt kvalitetssystem, Lean, styrket analyse og rapporteringssystem, lederutvikling mv).

Skole:

Tilstandsrapporten for skolene rapporterer om høyt læringsutbytte og høy sosial trivsel hos elevene i skolene våre. Samtidig er andelen elever som får spesialundervisning kun 3,7 mot over 8 % i snitt på landsbasis. Dette innebærer at en større andel elever ivaretas innenfor begrepet "tilpasset opplæring", et uttrykk for høy kompetanse og faglig oppmerksomhet hos ansatte. For å videreføre et høyt læringsstrykk, er det satt søkelys på et registrert behov for økt faglig veiledning av elevene og en enda bedre vurderingspraksis inn i skolen. Disse elementene vil i seg selv kunne gi en "more for less"-effekt.

I tillegg er følgende moment på dagsorden:

- Leirskoletilbudet
- Personalseminar
- Tilstandsrapporten:
 - Samordning og helhetstenkning når det gjelder samlet ressursbruk (ordinær undervisning /spesialundervisning / andre ressurser)
 - Antall elever pr. lærerårsverk på hhv. barnetrinn / ungdomstrinn
- Ny modell for organisering av alternative opplæringstilbud
- Ekstra elevgrupper - målformsdeling
- Utnyttelse av eksisterende kapasitet på skolebygg / jfr. implementering av skolebruksplanen

Sammen med våre fire samarbeidskommuner i jærregionen vil skolesjefen i tillegg delta med to deltakere i et nytt nettverksarbeid i regi av KS sine Effektiviseringsnettverk. Nettverket starter desember 2011 og kalles Nettverk for vurdering. Nettverket vil gi:

- økt innsikt i egen tjeneste gjennom kvalitetsutviklingsarbeid
- bedre bruk av GSI/Skoleporten/KOSTRA som styringsdata
- dialogbasert ledelse for å utvikle bedre tjenester

Barnehage:

Barnehagedrift har hatt og har fortsatt en høy prioritet i Sola kommune. Kostnader til barnehagedrift utgjør fortsatt over 5 % av kommunens totale budsjett. Dette er atskillig høyere enn andre kommuner i regionen. Dette skyldes både høyere kostnader til barnehagebygg og skyss, men har først og fremst sin årsak i høyere voksentetthet i de kommunale barnehagene enn i sammenliknbare kommuner. Viktige momenter i et omstillingsperspektiv er derfor:

- Bemanningsnorm inkl. adm. ressurs
- Kapasitetsutvidelse / samlet antall barnehageplasser (barnehagebruksplan)
- Utfordringer knyttet til endret etterspørsel/søkermasse
- Strukturelle utfordringer i barnehagene
- Utnyttelse av eksisterende bygningsmasse
- Lav andel førskolelærere – stimuleringstiltak
- Felles innkjøpsordning matvarer
- Renholdsrutiner
- Sommerstengte barnehager
- Vikarpool

Andre tiltak:

Skolefritidsordning (SFO)

Sola kommune har høye netto driftsutgifter til SFO per barn, i målgruppen 6-9 år. Rådmannen kan ikke utelukke at det er en sammenheng mellom dagens organisering av tilbudet og de høye enhetskostnadene.

LEVEKÅROmstilling og effektiviseringTall fra KOSTRA og IPLOS

I 2010 deltok Sola kommune i et av KS sine effektiviseringsnettverk for pleie- og omsorgssektoren. Rapport ble utarbeidet og forelagt kommunestyret i sak 20/11, den 31.03.11. I det følgende gis et kort resymé av rapporten.

Sola kommune ligger rett over landsgjennomsnittet (103 %) når det gjelder netto utgifter til pleie- og omsorgstjenestene samlet. Nettostørrelser er utgifter fratrukket egenandeler fra tjenestemottakere mv. Av den totale ressursinnsatsen bruker kommunen mindre til hjemmetjenester enn gjennomsnittet av norske kommuner, men Sola satser desto mer på institusjonstjenester.

Det er viktig å understreke at Sola kommunes demografi – alderssammensetning mv. – tilsier at kommunen skal bruke vesentlig mindre ressurser enn landsgjennomsnittet. Delkostnadsnøkkelen for pleie og omsorg, som inngår i rammetilskuddet, indikerer et utgiftsbehov som ligger om lag 30 prosent lavere enn landsgjennomsnitt i hovedsak på grunn av vesentlig færre innbyggere i hovedmålgruppen 80 år og oppover, færre ikke-gifte innbyggere over 67 år og færre psykisk utviklingshemmede over 16 år.

Pleie- og omsorgstjenestene i Sola kjennetegnes ved:

- 1) En høy andel institusjonsplasser sett i forhold til befolkningen 80+, og plassene driftes dyrere enn landsgjennomsnittet.
- 2) Lav dekningsgrad (få får tjenester) i alle aldersgrupper.
- 3) Høy ressursbruk pr. mottaker.
- 4) God bruker- og medarbeidertilfredshet.

Ressursbruken på institusjon forklares ved at antallet plasser er høyt, og at kommunen også har satset på å videreutvikle institusjonstilbudet med flere spesialavdelinger og høy fagkompetanse. Samtidig er 30 % av Solas institusjonsplasser i alderspensjonat med lavere bemanning. Dette trekker kostnadene ned. Det er verdt å merke seg at en i Sola har få omsorgsboliger med heldøgnsomsorg. Flere kommuner driver sine omsorgsboliger omtrent som en institusjon, men de blir registrert som en hjemmetjeneste. Denne ulikheten i måten å organisere tjenestene på kan forklare noe av forskjellen.

Antallet innbyggere som får pleie- og omsorgstjenester i Sola ligger lavere enn landsgjennomsnittet for alle aldersgrupper. Det er spesielt på hjemmetjenester at kommunen ligger lavt i andel som får hjelp. Tallmaterialet gir likevel ikke grunnlag for å si noe om de som har et behov får hjelp, eller om lista for å få tilbud om tjenester ligger høyt. Det gis imidlertid få avslag på søknader om hjemmetjenester, og det kan jo tyde på at behovet dekkes.

Deler en samlet ressursinnsats ut på antallet tjenestemottakere, viser sammenligningene at en i Sola har høyere kostnad pr. bruker både i institusjon og i hjemmetjeneste. Det gis altså tjenester til forholdsvis få, men de som får hjelp får mer enn landsgjennomsnittet.

I tillegg til dette viser KOSTRA - tall fra 2010 at Sola ligger lavt på brukerbetaling sammenlignet med andre. På betaling for praktisk bistand, målt i prosent av brutto driftsutgifter, har Sola 0,6 mot 1,1 som gjennomsnitt i Rogaland. Vi ligger også lavere enn andre på betaling for dagsenter, og mens andre tar en egenandel for trygghetsalarm, er dette gratis i Sola.

LEAN – en metode for kontinuerlig forbedring

Produksjonen i tjenesteområde levekår øker kontinuerlig. Den minst smertefulle måten å effektivisere på er å øke produksjonen uten å øke ressursinnsatsen tilsvarende. Rådmannen har de to siste årene gjennomført ressursanalyser i virksomhetene. Hittil er dette gjort i miljøtjenesten, psykisk helse og hjemmetjenestene. Dette arbeidet har blant annet resultert i kutt og innsparing, men også i at man har kunnet utsette behovet for mer ressurser når vedtakstimene øker.

Det blir stadig vanskeligere å finne nye områder for ytterligere kostnadsutt, uten at det får konsekvenser for tjenestetilbudet. Nye metoder for forbedring av arbeidsprosessene er nødvendig for å kunne utvikle driften og fortsatt tilby tjenester med god kvalitet. Høsten 2011 startes LEAN – programmet i Sola kommune, hvor man skal ta i bruk velprøvde metoder for kontinuerlig forbedring. Lavekåar har valgt hjemmetjenesten som pilotprosjekt. Metodene handler først og fremst om å ta ansatte med på råd for å eliminere sløsing av tid og ressurser. Målet er å skape mer verdi og kvalitet med mindre ressurser.

Gjennom LEANs fokus på kontinuerlig forbedring er det en målsetting at forbedringsarbeidet skal skje løpende i organisasjonen, ikke som skippertak eller store, omfattende prosjekt. Oppmerksomheten rettes derfor i stor grad mot å fjerne de små, daglige utfordringene som hindrer virksomheten i å levere raskt og effektivt. I dette løpende forbedringsarbeidet er medarbeiderne helt sentrale. Virksomheter som jobber etter Lean tankegangen er derfor opptatt av å utvikle en kultur som understøtter arbeidet med kontinuerlig forbedring.

Behov for radikale endringer

Ressursbehovene i denne sektoren vil være så omfattende de kommende årene at det ikke vil være mulig å lykkes uten at man finner fram til relativt radikale endringer i måten man drifter tjenestene. Det arbeidet som nå gjøres med å effektivisere arbeidsprosesser vil bare i noen grad hjelpe.

Helt andre grep må tas for å møte utfordringer som strammere økonomiske rammer, nye oppgaver, enda større forventninger fra innbyggerne og etter hvert mangel på arbeidskraft.

Mange kommuner søker nå inspirasjon og kunnskap i den danske kommunen Fredericia. Her har man oppnådd oppsiktsvekkende resultater på kort tid, ved å erstatte klassisk pleie med forebygging, rehabilitering og trenende hjemmehjelp. Deres visjon er: *En kommune med aktive og ressurssterke eldre som gjennom forebygging, rehabilitering, teknologi og sosiale nettverk er lengst mulig i eget liv.*

Prosjektet setter både eldre og andre i stand til selv å klare hverdagen, å bli selvhjulpne og dermed kunne bli så lenge som mulig i eget liv – i det liv de selv ønsker og former. Dette er en dreining i kommunal tjenesteproduksjon som er helt i tråd med samhandlingsreformens satsning på rehabilitering, forebygging og styrking av folkehelsen.

Videre satses det i Fredericia på frivillig arbeid som gir en ressursinnsprøyting til velferdsområdene og bedre helse og livskvalitet hos den frivillige. Et siste interessant eksempel fra Fredericia er at man vil være en fleksibel kommune som gir innbyggerne akkurat det reelle behov for serviceytelser, verken mer eller mindre. Kommunen vil gjøre opp med tanken om at "one size fits all", der alle har rett på samme ytelser.

Det er oppsiktsvekkende resultater i Frederica, både økonomisk og kvalitetsmessig. De mener dessuten at de vil klare seg med de sykehjemsplassene de allerede har. Kommunen har ca 50 000 innbyggere.

NOU om Innovasjon i omsorg er ute på høring høsten 2011. I denne beskrives det behov for at det prøves ut nye arbeidsformer og at man må finne nye måter å løse omsorgsoppgavene på. Utvalget som har levert NOUen har fem forslag for å løse fremtidens utfordringer:

- "Næromsorg": Mobilisere ressurser og sette samspillet med familien, det sosiale nettverket og lokalsamfunnet i sentrum for oppmerksomheten.

- Teknologistøtte til omsorg: Omsorgstjenestene har et stort uutnyttet potensial for å ta i bruk tilgjengelig teknologi som kan gi brukerne større trygghet og bedre mulighet til å klare seg selv i hverdagen.
- "Nye rom"- Framtidas boligløsninger og nærmiljø: Gjøre boliger og nærmiljø gode å bli gamle i.
- Et nasjonalt program for innovasjon i omsorg: Her foreslås det bl.a. et utdanningstilbud i innovasjon for kommunale ledere og andre som har nøkkelfunksjoner i eller for omsorgstjenestene og eventuelt andre deler av kommunesektoren.
- Omsorgsfeltet som næring: Utvalget ser potensialet i å utvikle en norskbasert næring for leveranser til omsorgsfeltet.

Vil dette ha effekt?

Erfaringene fra andre, bl.a. Fredericia, viser at målrettet innsats for å gjøre innbyggerne mer selvhjulpne har effekt. Det er grunn til å tro at en slik dreining vil virke på samme måte i Sola og også gi en økonomisk gevinst.

Ser en på det totale antallet mottakere av pleie- og omsorgstjenester, har Sola i dag 23,3 % av disse i institusjon. Gjennomsnittet i Rogaland er 19,8 %. Sykehjemsplasser er dyre å drifte. Kommunen kan spare penger ved å satse på tiltak som gjør det trygt å bo hjemme lenger enn i dag da det ofte er mangel på trygghet som fører til søknad om institusjonsplass.

I tillegg er målet at en ved hjelp av omstillingsprosjektene skal greie å gi flere brukere hjelp med samme ressursinnsats som nå. Andelen årsverk pr. mottaker av tjenester vil da gå ned.

For å lykkes med omstillingen i pleie- og omsorgssektoren, og på sikt få en mer effektiv drift, er det en forutsetning at en i første omgang får tilført ressurser der dette er nødvendig for å kunne omstille til en mer hjemmebasert pleie- og omsorgstjeneste.

KULTUR OG FRITID

Kostratallene viser at vi innenfor de fleste kostrafunksjoner har et tilsvarende utgiftsnivå som våre nabokommuner – noen områder marginalt litt høyere enn gjennomsnittet, andre områder litt lavere. Unntak her er drift av vår bygningsmasse innenfor idrettsbygg- og anlegg, samt kulturbygg. Det er driften av bygningsmasse/anlegg innen kulturområdet som i Sola er mer kostnadskrevenne enn i sammenlignbare kommuner, ikke produksjonen av kulturtjenestene.

Effektiviseringstiltak/økt produktivitet

Økt tilgang med dagens (ev. redusert) bemanning

Biblioteket har initiert tiltak som øker tilgangen til biblioteket uten at en samtidig styrker bemanningen (selvbetjening).

- **Selvbetjent, ubemannet bibliotek på kveldstid og i helger i Tananger**
(fra kl 15 på hverdager og i helgene).

Dette vil gi økt tilgang for voksne og for barn i følge med voksne (åpent i Tanangerhallens åpningstider). Samtidig vil det gi redusert tilgang for barn og ungdom under 15 år, spesielt kommer gruppen 10-15 år vanligvis alene til biblioteket.

Innsparing: 19,5 t/uke dvs. 50 % stilling.

Alternativt kan en ha selvbetjent ubemannet bibliotek på dagtid 09.00-15.00 og i helger. Dette anses å være mindre gunstig, da grupper fra skoler og barnehager (satsningsområde for bibliotekene) da ikke vil få veiledning eller opplæring i bruk av bibliotek.

Ordningene krever investering og drift av utlånsautomat, alarmport, og nytt låsesystem. Utlånsautomat (500.000 i inv.kostnader) er et ønske om ny investering - uavhengig av dette.

For alarmport vil det være en investering på ca. kr 300.000,-, samt driftsutgifter til dette. I tillegg vil det være investeringer med tanke på nytt låsesystem for biblioteket, som kan kobles på lånekortet. Dette må eventuelt

undersøkes nærmere. Ordningen vil gjøre det mulig å håndtere økt bruk og aktivitet uten vesentlig økning av personalressurser.

Ordningen med delvis/helt ubetjente bibliotek er prøvd ved flere bibliotek i Danmark og Sverige. Dyrøy bibliotek i Troms har fått prosjektmidler til å prøve ut dette, men har ikke kommet i gang med prosjektet. Ubemannede bibliotek er hittil ikke prøvd ut for å spare penger, men for å forbedre tjenestene i bibliotek som i utgangspunktet har hatt dårlige åpningstider. Bibliotek som har prøvd ut ubemannede bibliotek rapporterer om økt utlån og besøk. Ubemannet bibliotek gir mulighet for møtevirkksomhet, studiesirkler etc. i lokalene på kveldstid. De bibliotekene som har innført dette rapporterer om behov for økte personalressurser til rydding og administrasjon av ordningen.

Sum: - kr 230.000 i årlig besparelse

(krever imidlertid engangsinvestering på 300.000 + låsesystem bibliotek - i tillegg til utlånsautomat på 500.000). Det gjøres samtidig oppmerksom på at Tanangerhallen også er *aktuell* som prøveprosjekt for dugnadsbasert tilsyn i helger.

- **Dugnadsbasert vakthold i idrettshaller**

Sola har større tilgang til idrettsbygg og anlegg enn gjennomsnittet i våre nabokommuner, noe våre barn og unge benytter seg av og har stor glede av. Med en voksende barne- og ungdomsbefolkning vil det være behov for å øke tilgangen til anleggene. Å redusere tilgangen til hallene er derfor lite ønskelig. Muligheten for å gi tilgang under forutsetning av dugnadsbasert vakthold er prøvd ut i Kristiansand over flere år. Det arbeides sammen med idretten med å utvikle et prøveprosjekt som kan gi oss erfaringer med tanke på "åpne dører"/dugnadsbasert tilsyn under trening – i første omgang i en hall i helgene.

Sum: Det vises til tjenesteområdet samfunnsutviklings omstillingskommentarer her.

Økte driftsinntekter

- **Økt egenbetaling**

Tjenestene bør gjennomgås for å vurdere inntektsmulighetene. Dette gjelder arrangement, kontingenter og gebyrer og lignende innenfor alle virksomhetene. Kulturskolen har de siste 2 årene økt kontingenten for instrumentalundervisning. Kulturskolen har i Sola et høyt elevtall sett i forhold til folketallet enn gjennomsnittet i Rogaland. Til tross for dette er det lange ventelister. Det kan se ut til at etterspørselen øker med økt tilgjengelighet. Kulturskolens tjenester er svært etterspurte, og i stedet for å redusere tilbudet ytterligere må det vurderes en videre jevnlig kontingentøkning. Det vil i den sammenheng være viktig å finne gode løsninger for støtte til ikke-betalingsdyktige familier. Et viktig ankepunkt her er at det forventes et omfattende foreldreengasjement i arrangementsdriften ved skolen. Det er viktig at kontingenten ikke settes så høy, at foreldrenes ytevilje reduseres. Sola kommune har lavere brutto driftsutgifter pr. elev enn gjennomsnittet.

- **Økt bruk av dagens bygningsmasse**

I 2010/11 foretok et politisk sammensatt arbeidsutvalg en vurdering av behovet for lokaler til kulturformål. Bakgrunnen for arbeidet var at rådmannen lenge har vært kjent med at det blir et stadig økende behov for å finne nye rom for kommunale og frivillige kulturaktører. Mye av dette skyldes at mange eksisterende bygg blir revet eller brukt til andre formål, i tillegg til kraftig vekst i befolkningens etterspørsel etter aktivitetstilbud og kommunale kulturtjenester. I den sammenheng ble bruken av eksisterende bygg undersøkt. I tillegg til synliggjøring av behovet for nybygg, synliggjorde saken et behov for tilrettelegging av skoler og andre lokaler i kommunens eie til kulturformål. Kommunestyret fattet som et punkt 1 av 5 punkt følgende vedtak i saken (46/11 AKTIVITETSHUS I SOLA OG TANANGER - LOKALER TIL KULTUR- OG FRITIDSFORMÅL 2011 - 2021):

1. Utvidet bruk av skoler til kulturformål: Alle nye skoler bør ha en egen fløy til kultur- og fritidsformål. Leder for kultur og fritid inviteres alltid med i starten av planprosessen ved nye skoler og andre kommunale nybygg for å ivareta særlige behov for rom til kulturformål i det aktuelle distriktet.

4.4 BUDSJETTFORSLAGET

4.4.1 Ordinært driftsbudsjett – basisbudsjett – 2012

Bevegelser fra opprinnelig budsjett 2011 til rådmannens ordinære utkast:	Opprinnelig 2011	2012	2013	2014	2015	Endring fra 2011 til 2012
Lønn og pensjon:						
Totalsum lønn - fastlønn og variabel lønn - og sosiale utgifter	818 612 000	34 988 000	34 895 000	35 540 000	36 153 000	4,3 %
Økt pensjonsreserve	0	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	
Økt lønnsreserve	19 700 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000	
Andre justeringer i basisbudsjettet:						
Samlet prisjustering (utgangspunkt: 2%)	-	3 151 000	3 151 000	3 151 000	3 151 000	
Sporetiltak i 2012 og videre omstilling i planperioden	-	-15 000 000	-25 000 000	-35 000 000	-45 000 000	
Momskompensasjon fra investeringer	-35 713 000	-9 200 000	-3 812 000	-17 696 000	-48 399 000	
Gjennomføring av valg, reserve	980 000	-980 000	0	-980 000	0	
Driftstilskudd til Sola kirkelig fellesråd	10 835 000	703 000	703 000	703 000	703 000	
Driftstilskudd til andre trosretninger	1 600 000	600 000	600 000	600 000	600 000	
Personalforsikring - yrkesskadeforsikring	2 157 000	-667 000	-667 000	-667 000	-667 000	
Greater Stavanger, tilskudd erstattet av konsernbidrag fra Forus Næringspark (k.sak 51/11)	920 000	-920 000	-920 000	-920 000	-920 000	
Kjøp av tjenester fra Brannvesenet Sør-Rogaland IKS	14 651 000	1 467 000	1 467 000	1 467 000	1 467 000	
IKT-utgifter, mobilt bredbånd (f.sak 85/11) og andre reelle tiltak	-	500 000	630 000	630 000	630 000	
Anleggstilskudd Statens vegvesen - delfinansiering lang kulvert, foreløpig anslag	0	6 000 000	6 000 000	0	0	
Bybaneprosjektet, andel av utgifter i forbindelse med utredning	1 700 000	300 000	800 000	1 100 000	1 600 000	
Grunnskole, netto kjøp av tjenester fra andre kommuner	4 183 000	867 000	867 000	867 000	867 000	
Statsbudsjettet 2012, økt bevilgning (reserve) til 1,5 timer valgfag på ungdomstrinnet	0	350 000	350 000	350 000	350 000	
Statsbudsjettet 2011, reversert reserve leksehjelp og økt undervisningstid i småskolen	2 500 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000	
Tilskudd private barnehager, uten aktivitetsvekst i planperioden	102 000 000	13 500 000	13 500 000	13 500 000	13 500 000	
Netto innpendling av barn fra andre kommuner, forutsatt økt nettorefusjon	-11 600 000	-900 000	-900 000	-900 000	-900 000	
Reserve redusert foreldrebetaling i kommunale barnehager, justert anslag	2 500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	
Voksenopplæringen, redusert øremerket tilskudd	-4 120 000	920 000	920 000	920 000	920 000	
Miljøtjenester, heldøgnsstilbud for enkeltbruker(e) - k.sak 56/11 og f.sak 114/11	0	10 600 000	4 100 000	3 600 000	3 600 000	
Toppfinansiering ressurskrevende tjenestemottakere - justert 2011-nivå	-25 000 000	-7 000 000	-3 000 000	-3 000 000	-3 000 000	
Stavanger legevakt og voldtekstmottak - f. sak 114/11	2 750 000	550 000	550 000	550 000	550 000	
Refusjon til krisesenter, teknisk endring - f.sak 114/11	710 000	-560 000	-560 000	-560 000	-560 000	
Samhandlingsreformen, generelle reserve for medfinansiering / utskrivingsklare pasienter	0	17 000 000	17 000 000	17 000 000	17 000 000	
Ressurskrevende tjenestemottakere, generell reserve	1 900 000	1 100 000	1 100 000	1 100 000	1 100 000	
Vederlagsbetaling i institusjon / andre egenandeler, lønns- og prisjustering m.v.	-	-1 600 000	-1 600 000	-1 600 000	-1 600 000	
Introduksjonsstønnd, økt utgiftsbehov som følge av høyere deltakerantall	3 300 000	800 000	800 000	800 000	800 000	
Eiendomsdrift, reservepost brakkeleie	600 000	-300 000	-600 000	-600 000	-600 000	
Arealbruk, tilskudd til private stikkledninger	0	0	1 500 000	1 500 000	1 500 000	
Energiutgifter, vegbelysning, økning innarbeidet i basis, jf tertialrapport	1 968 000	1 100 000	1 100 000	1 100 000	1 100 000	
Spesifiserte nominelle bevegelser		61 669 000	57 274 000	26 855 000	-11 755 000	
Øvrige justeringer, ref. diverse økte inntektsanslag, uspesifisert lønnsvekst mv.		-2 126 000	-3 192 000	-4 213 000	-4 920 000	
Justeringer innarbeidet i ordinært driftsbudsjett (basisbudsjett)		59 543 000	54 082 000	22 642 000	-16 675 000	
Sentrale inntekts- og utgiftsforutsetninger:						
Skatt og rammetilskudd (frie inntekter)	-997 000 000	-94 000 000	-127 000 000	-154 000 000	-187 000 000	9,4 %
Integreringstilskudd flyktninger	-11 000 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	
Anslag kompensasjonstilskudd, øremerket statstilskudd renter og avdrag	-7 000 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	
Låneutgifter (renter og minimumsavdrag)	59 800 000	12 200 000	28 100 000	43 000 000	56 500 000	
Avdrag utover minimum etter kommuneloven	5 000 000	-5 000 000	-5 000 000	-5 000 000	-5 000 000	
- herav VAR-sektorens kapitalutgifter (vann - avløp - renovasjon)	-14 432 000	-1 327 000	-2 912 000	-4 528 000	-5 448 000	
Finansinntekter (inkl. utbytte fra Lyse)	-50 997 000	349 000	-651 000	-1 651 000	-1 651 000	
Til disposisjon fra sentrale inntekts- og utgiftsposter		-89 778 000	-109 463 000	-124 179 000	-144 599 000	
Sum ordinært budsjettforslag, negativt tall er positiv balanse før intern finansiering		-30 235 000	-55 381 000	-101 537 000	-161 274 000	
Reversert egenfinansiering av investeringer (budsjettet i 2011)		-29 713 000	-29 713 000	-29 713 000	-29 713 000	
Egenfinansiering av investeringer - generell overføring (positivt fortegn)	-6 000 000	-5 000 000	5 000 000	15 000 000	25 000 000	
Egenfinansiering av investeringer - momskompensasjon (100%)	35 713 000	44 913 000	39 525 000	53 409 000	84 112 000	
- minimumsgrense for overføring av momskompensasjon fra drift til investering		60 %	80 %	100 %	100 %	
- minimumsgrense i kroner		26 947 800	31 620 000	53 409 000	84 112 000	
- margin sett i forhold til netto overføring		12 965 200	12 905 000	15 000 000	25 000 000	
Reversert avsetning til disposisjonsfond (budsjettet i 2011)		-3 767 000	-3 767 000	-3 767 000	-3 767 000	
Avsetning til (positivt fortegn) / bruk av disposisjonsfond (negativt fortegn)	3 767 000	1 723 000	-4 660 000	1 620 000	-1 220 000	
Til disposisjon		22 079 000	48 996 000	64 988 000	86 862 000	
Aktuelle nye tiltak / vesentlige justeringer - anbefalt		22 079 000	48 996 000	64 988 000	86 862 000	

Fra opprinnelig vedtatt 2011-budsjett til foreslått basisbudsjett for 2012 øker kommunens lønnsutgifter med 35,0 mill kroner eller 4,3 prosent. Økte lønnsutgifter som følge av lønnsoppgjør, et antall nye stillinger i løpet av 2011 i hjemmebaserte tjenester, demografibaserte årsverk i grunnskolen mv. er faktorer som forklarer den nominelle veksten. Reduserte lønnsutgifter som følge av omstilling (økt effekt) trekker i motsatt retning. Uspesifisert lønnsvekst – såkalt lønnsglidning – er på et normalt nivå.

Salderingen av basisbudsjettet bygger som alltid på mange foreløpige forutsetninger og estimat. Det knyttes for eksempel noe usikkerhet til våre forpliktelser overfor Sør-Rogaland Brannvesen IKS, samt andeler av utgifter i forbindelse med interkommunale oppgaver og utredninger.

I oversikten har rådmannen dokumentert vesentlige nominelle bevegelser på utgifts- og inntektssiden. Øvrige justeringer i basisbudsjettet er et tilnærmet nullsumspill i framskrivingen fra 2011 til 2012, jf for øvrig kommentarer i kapittel 5. Det må tas høyde for at rådmannen kan tilrå justeringer i basisbudsjettet i forbindelse med formannskapets budsjettbehandling.

Rådmannen viser også til økonomiske oversikter i vedlagt talldel, spesielt *økonomisk oversikt - drift*, og *budsjettskjema 1B (drift)*, som vil bli kommentert nærmere i forbindelse med presentasjonen av rådmannens utkast.

Rådmannens ordinære budsjettforslag for 2012 har et positivt netto driftsresultat på 63,7 mill kroner når vi ser bort fra VAR-sektoren. I driftsresultatet inngår momskompensasjon fra investeringer med 44,9 mill kroner. Rådmannen tilrår at dette beløpet fratrasket 5 mill kroner overføres til egenfinansiering av investeringer, altså 39,9 mill kroner. Etter budsjettert overføring til investeringer står **23,8 mill kroner til disposisjon i 2012**, før man eventuelt bruker av tidligere års akkumulerte overskudd (disposisjonsfond).

4.4.2 Mer om salderingen av handlings- og økonomiplanen

	B2011 (oppr)	B2011 (endr)	Handlings- og økonomiplan 2012-2015 - utkast			
			Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015
Korrigerte netto driftsutgifter eks mva investeringer	1 017 862 000	1 032 672 000	1 086 605 000	1 075 756 000	1 058 200 000	1 049 586 000
- herav forutsatt omstillingseffekt fra 2011	-31 883 000	-31 883 000	-50 000 000	-60 000 000	-70 000 000	-80 000 000
- herav forutsatt omstillingseffekt i planperioden			-15 000 000	-25 000 000	-35 000 000	-45 000 000
Sum frie disponible inntekter	1 015 000 000	1 016 700 000	1 111 000 000	1 144 000 000	1 171 000 000	1 204 000 000
Korrigert brutto driftsresultat	-2 862 000	-15 972 000	24 395 000	68 244 000	112 800 000	154 414 000
Netto finansresultat	629 000	3 548 000	-5 593 000	-18 908 000	-31 192 000	-43 772 000
Overføring til investeringer utenom momskomp. (neg.)	6 000 000	6 000 000	5 000 000	-5 000 000	-15 000 000	-25 000 000
Til disposisjon	3 767 000	-6 424 000	23 802 000	44 336 000	66 608 000	85 642 000
Sum nye tiltak i drift	0	0	22 079 000	48 996 000	64 988 000	86 862 000
Ikke finansiert i basis (negativt = ikke disponert)	-3 767 000	6 424 000	-1 723 000	4 660 000	-1 620 000	1 220 000
Bruk av disposisjonsfond (negativt = avsetning)	-3 767 000	6 424 000	-1 723 000	4 660 000	-1 620 000	1 220 000
Udekket	0	0	0	0	0	0

Rådmannen har her laget en alternativ oppstilling som illustrerer salderingen av handlings- og økonomiplan 2012-2015. Utgangspunktet er korrigerte netto driftsutgifter og sentrale inntekts- og utgiftsforutsetninger.

Momskompensasjon fra investeringer, som i prinsippet skal overføres til investeringsbudsjettet i sin helhet, inngår ikke i begrepet korrigerte netto driftsutgifter. Sparetiltak i 2011 og 2012, samt videre omstilling i planperioden, inngår i forutsetningene.

Summen av frie disponible inntekter og netto finansresultat avgjør hvor stort beløp som kan anvendes til egenfinansiering av investeringer og til å finansiere nye tiltak i driftsbudsjettet. Som nevnt går 5 mill kroner av momskompensasjon fra investeringer inn i salderingen av driftsbudsjettet i 2012 til tross for sparetiltak på til sammen 50 mill kroner i 2011 og 2012. Det er lagt opp til at egenfinansieringen av investeringer styrkes med 10 mill kroner hvert år i planperioden.

Samlet er det funnet dekning for 86,9 mill kroner i nye tiltak gjennom planperioden, herav 22,1 mill kroner det første året. Dette tilsvarer en realvekst på 1,6 prosent av brutto driftsinntekter, når vi ser bort fra låneutgifter – renter og avdrag, som stiger vesentlig som følge av forholdsvis høye investeringer i planperioden.

Uten forutsatt omstilling, herunder nye sparetiltak det første året i planperioden, er det ikke mulig å legge opp til akseptable investeringer og tilhørende driftstiltak som skal møte økte behov i befolkningen som følge av den demografiske utviklingen.

Samlet innebærer salderingen en marginal bruk av disposisjonsfond i planperioden. Av hensyn til kommunens finansielle sårbarhet kan det eventuelt være et poeng at større deler av momskompensasjonen ikke overføres til investeringsbudsjettet i første del av perioden. Fra 2014 er det ikke lenger tillatt å saldere driftsbudsjettet med momskompensasjon fra investeringer.

Rådmannen legger til grunn at kommunens akkumulerte overskudd – disposisjonsfond ved inngangen til 2012 – må betraktes som høyst beskjedne bufferkapital som det vil være lite formålstjenlig å anvende i vesentlig grad i salderingen av handlings- og økonomiplanen, jf omtale i kommunens årsrapport for 2010 mv.

Rådmannen viser til at dette er et utkast som skal danne grunnlag for formannskapets videre behandling.

4.4.3 Rådmannens utkast til investeringsbudsjett 2012-2015 – vedlegg I

(Rådmannens utkast – talldel – følger vedlagt, bakerst i dette dokumentet)

Investeringsbudsjett 2012-2015 bygger på vedtatt handlings- og økonomiplan 2011-2014. Rådmannen viser til *Handlings- og økonomiplan 2012-2015 – delutredning av nye tiltak* som ble utdelt i formannskapsmøtet 27.09.11. Utkast til investeringsbudsjett 2012-2015 er basert på delutredningen av aktuelle investeringer.

Det har blitt antydnet at man bør vurdere å sette et tak for årlige låneopptak i planperioden, for eksempel i kraft av et måltall som sikrer reell styring i forhold til gjeldsgrad. Rådmannen vurderer dette som meget aktuelt, men har ikke lyktes i å innordne en så sterk grad av disiplin i denne handlings- og økonomiplanen. Sett i lys av nødvendige demografiske løft og tilhørende investeringer på sentrale tjenesteområder som pleie og omsorg, skole og barnehage, vil rådmannens utkast kunne sies å speile et akseptabelt investeringsnivå i en overgangssperiode. Uansett forutsettes meget streng prioritering i fastsettelsen av investeringsbudsjettet.

Rådmannen har gått kritisk gjennom alle prosjekter som ligger inne i vedtatt investeringsplan for 2011-2014. I gjennomgangen har man vurdert muligheten for å stryke bevilgninger, utsette og/eller redusere kostnader innenfor de enkelte prosjekter. Det er i vurderingen av tidligere vedtatte investeringsprosjekter lagt vekt på å fullføre prosjekter som er under arbeid, videreføre prosjekter som kommunestyret har prioritert i planperioden og legge inn prosjekter innenfor kommunestyrets prioriterte områder.

I oversikten over aktuelle nye investeringsprosjekter er det i delutredningen listet opp en rekke prosjekter. Estimerte kostnader for hvert prosjekt er for de fleste prosjektene lagt inn i 2012. Rådmannen har også her gått kritisk gjennom både prosjektene og når en eventuell bevilgning bør legges inn. I 2015 er det lagt inn et par store investeringer i tråd med signaler som er gitt i sektorplaner.

Rådmannen viser til regjeringens varslede omlegging i regnskapsføringen av momskompensasjon fra investeringer. Rådmannen henfører konsekvent alle kompensasjonsinntekter fra investeringer til investeringsbudsjettet også i denne planperioden med unntak av 5 mill kroner det første året i planperioden. For

å kompensere for dette har rådmannen forutsatt investeringsinntekter på samme nivå. For to av prosjektene, nytt kommunehus og ny sjukeheim i Sola sentrum, er det i tillegg forutsatt vesentlige finansieringsbidrag. Mulighetene for høyere investeringsinntekter bør også utforskes i 2012.

Generelt mener rådmannen at investeringsnivået er for høyt i forhold til graden av egenfinansiering, og understreker at det fortsatt bør foretas strenge prioriteringer med sikte på å redusere omfanget av investeringer, jf kapittel 4.2 - økonomiske måltall. Dersom kommunens inntektsgrunnlag svekkes i planperioden eller effekten av omstilling ikke blir sterk nok, kan rådmannen bli tvunget til å foreslå at flere av de store prosjektene som er lagt inn i planen, blir utsatt i tid.

I rådmannens utkast til investeringsbudsjett for 2012-2015 er det ikke funnet rom for mange nye prosjekter selv om det er flere viktige prosjekter som er foreslått. Av hensyn til kommunens finansielle handlekraft og gjennomføringsevne er flere prosjekter utsatt, noen i påvente av nye vurderinger.

En samlet framstilling av investeringene framgår av vedlagte oversikt. Noen kommentarer til rådmannens utkast følger, jf. for øvrig delutredningen av 27.09.11. Rådmannen har kommentert endringer / nye forhold etter at utredningen ble lagt fram 27.09.11.

Tidligere vedtatte investeringsprosjekter

Eiendomsdrift:

Prosjekt 19001 Kommunehus rehabilitering (årsbevilgning) – ny tekst

Nytt rådhus er under planlegging. Inntil dette står ferdig vil det være behov for å kunne foreta diverse rehabilitering og ombygging av eksisterende bygg. Nåværende rådhus har over de siste år hatt et økende vedlikeholdsbehov for å holde tritt med slitasje, og for å kunne tilby noenlunde funksjonelle kontorlokaler for administrasjon og de folkevalgte. Det foreslås å øke den årlige vedlikeholdspotten med 200' slik at den årlige rammen settes til kr 400' pr år.

Prosjekt 59652 Turveg Hafrsfjord – endring i nettoramme

Budsjetterte spillemidler er redusert med kr 700.000,-.

Eiendomsutvikling:

Prosjekt 19016 Kommunehus, nytt bygg trinn 1 – ny tekst / endring i nettoramme

Prosjektet er videreført fra HØP 2011-14, med prisjustering. Det skal foregå en trinnvis utbygging av nytt kommunehus og nåværende rådhus skal ikke rives. Erverv av eiendom og rehabilitering av nåværende to bygg er ikke lagt inn i prisen. Det er egen budsjettpost for erverv av areal. Rehabilitering av nåværende rådhus må bli en ny sak når eventuelle vedtak om framtid for bygget er gjort, og det er foretatt teknisk befaring. Rådmannen har forutsatt delfinansiering ved salg av kommunal eiendom og helsehuset er et av salgsobjektene, og det er derfor innhentet fra SR-Bank en markedsvurdering av Helsehuset og tomtene omkring, nærmere bestemt gnr 33, bnr 93,33, 219, 355, og del av 691. Samlet verdi ved salg av eiendommene er beregnet til ca 42 millioner +/- 10 %. Hvis en legger til grunn framtidig områdeplan for Sola sentrum og det utbyggingspotensialet som foreslås der, er totalverdien av eiendommene satt til ca 77 millioner +/- 10 %. Behovsanalysene hensyntatt den demografiske utvikling i kommunen og vekst i tjenestetilbudet tilsier at det er behov for ca 6000 m2 nye kontorarealer. Med en kvadratmeterpris på 25000 estimeres nytt rådhus til ca 150 millioner. Rådmannen har grunn til å tro at det kan gjøres noe rimeligere ved en god byggeprosess og nøkterne løsninger. Rådmannen legger til grunn at utbygging av nytt rådhus skjer ved en trinnvis utbygging i betydningen at nåværende administrasjonsbygg beholdes, og at restverdien i dette utnyttes, og at videre skjebne for nåværende rådhus vurderes etter at en framtidig teknisk tilstandsvurdering er utført. Budsjettert finansieringsbidrag fra salg av eiendom er hevet fra 43 mill kroner til 70 mill kroner.

Prosjekt 39052 Ny sjukeheim Sola sentrum – justering

Budsjettet finansieringsbidrag fra salg av eiendom er flyttet fra år 2 til år 4 i planperioden, i overensstemmelse med tidspunktet for planlagt ferdigstillelse av ny sjukeheim.

Prosjekt 39073 TABO, personalbase omsorgsboliger – justering

Prosjektet er flyttet fra 2012 til 2013.

Prosjekt 49036 Sola kulturhus, rehabilitering – justering

Prosjektet er flyttet fra 2012 til 2013.

Kommunalteknikk:*Prosjekt 59342 VA74 – Nordsjøvegen Sola strandhotell- Airporthotellet – ny tekst*

Prosjektet ble opprinnelig fremmet for sanering av eksisterende kombiledninger og vannledning av asbestsement ned til Sola strandhotell. Prosjektet er senere utvidet med sikring av forsyningssikkerheten til området Sola sør. Det vil si at vi har øket dimensjonen på vannledningen og lager tosidig vannforsyning rundt flyplassen mot Sola sør. I revisjon av hovedplanene i 2009 er boligområdet ved Airporthotellet tatt inn i prosjektet. Dette medførte kostnadsøkning på ca 12 mill kr. I tillegg er det inntatt utskiftning av ca 200 m hovedvannledning som går til Tananger, for å sanere eksisterende asbestsementledning som går gjennom boligfeltet. Det er også foretatt en oppjustering av priskalkyle i forhold til det opprinnelige kostnadsoverslag med bakgrunn i øket dimensjoner på ledninger og prisvekst. Prosjektet har blitt utsatt flere ganger for samordning med GS-veg langs Nordsjøvegen, for å unngå gjentatte anleggsarbeider i samme området. Oppjustering av prosjektet må ses i sammenheng med leggingen av nye hovedledninger langs Solastranden. Forsyningssikringen av vann er viktig og dette er en del av de nødvendige tiltak som må gjennomføres for å forbedre sikkerheten av vannforsyningen til Sola sør. I tillegg vil det bidra til ytterligere sanering av private avløpsanlegg i området. Beregnet oppstart av selve hovedanlegget langs Nordsjøvegen er høsten 2012, dersom de arkeologiske forundersøkelsene er gjennomført og reguleringsplanen vedtatt. Dette prosjektet lå ikke inne i handlings- og økonomiplan 2011 - 2014, men er lagt inn i perioden 2012 -2015 med en høyere ramme som kan henføres til utvidet prosjekt og prisstigning.

Aktuelle nye investeringsprosjekter 2012-2015**Eiendomsdrift:***ED.INV.06 Energimerking av bygninger – endring i ramme*

I utkastet tilrås bevilgninger også i perioden 2013-2015 på grunn av åpenbare behov også utover budsjettåret (2012).

Eiendomsutvikling:*EU.INV.03 Sande dagsenter, ombygging – justering*

Prosjektet er flyttet fra 2012 til 2013.

EU.INV.09 Oppgradering ”stålhall”, Soma – ny tekst / endring i ramme (tatt ut)

Etter at Sola kommune avhendet Skiljaberghallen for kr 2.320.000 i 2011 i forbindelse med Solasplitten, mistet Sola pistolklubb sine lokaler i hallen, og klubben har søkt å finne erstatningslokaler. Sola kommune har vurdert en tilsvarende hall i Somaleiren som et aktuelt alternativ. I den forbindelse er det satt i verk et forprosjekt for å avdekke nødvendige rehabiliteringsbehov for selve hallen, hva som skal til for å tilfredsstille hallen som sikker skytebane, og for å finne alternative lagringsmuligheter for Krigshistorisk museum, som i dag bruker hallen som lager. Dette arbeidet er så langt ikke avsluttet og det er ennå usikkert hvor store investeringer som trengs i hallen. Rådmannen har derfor ikke foreslått ny investering på dette prosjektet for 2012. Ovennevnte salgsvederlag avsettes til bundet investeringsfond i påvente av videre utredninger.

Kommunalteknikk:

Prosjekt VA. I Omlegging VA undergang Røyneberg – nytt prosjekt lagt til

Tillegg til delutredningen av 27.09.11, om undergang ved Røyneberg barnehage, om konsekvenser for vann og avløp: I reguleringsplan 0411 Myklaberglia, delfelt A er det innregulert en undergang under vegen ved Røyneberg barnehage. Gjennom området som blir berørt av undergangen går det et kommunalt VA anlegg. På grunn av undergangen må VA ledningene legges om. Prosjektet er ikke tatt med i hovedplan for VA fordi anlegget har fortsatt restlevetid og er ikke forutsatt rehabilitert i perioden 2009 - 2028. Prosjektet må derfor finansieres utenfor hovedplanen. Kalkulert kostnad for omlegging av VA anlegget er kr 2.850.000.

4.4.4 Aktuelle nye tiltak i drift – rådmannens anbefaling – vedlegg 2

(Rådmannens anbefaling – talldel – følger vedlagt, bakerst i dette dokumentet)

Generelt er det en sammenheng mellom investeringer og nye tiltak i drift. Anleggskostnader må ses i sammenheng med blant annet direkte lønnsutgifter til økt tjenesteproduksjon – flere ansatte, økte utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av bygningsmassen og økte renteutgifter og avdrag.

Rådmannen viser til at det i arbeidet med handlings- og økonomiplan 2012-2015 er lagt inn en forutsetning om at dagens driftsnivå må reduseres med 15 mill kroner fra 2011 til 2012, og at omstillingseffekten må økes hvert år i planperioden.

I vurderingen av nye investeringstiltak og nye driftstiltak i 2012 og de påfølgende år, har rådmannen foreslått en så lav stillingsvekst som mulig for at driftskostnadene ikke skal øke mer enn det rådmannen finner forsvarlig ut fra dagens økonomiske situasjon. Samtidig er det prinsipielt viktig å synliggjøre demografikostnadene i tråd med TBUs definisjon, jf kapittel 2.5.1.

Oversikten over aktuelle nye driftstiltak med begrunnelser slik det fremgår av delutredningen som ble delt ut i formannskapsmøtet 27.09.11, viser at driftsenhetene mener at det på mange områder er behov for å øke antall stillinger både for å dekke dagens behov, men også for å kunne møte behovene som ligger i en sterk befolkningsvekst i planperioden. Den demografiske utviklingen vil stille store krav til kommunen som tjenesteleverandør i årene framover.

Noen kommentarer til anbefalingen, jf for øvrig delutredningen av 27.09.11:

En betydelig andel av anbefalte tiltak i planperioden er knyttet til tjenesteområde levekår. I planperioden vil utvidelse av TABO, nytt sykehus i Sola, nye omsorgsboliger i miljøtjenesten, nytt bokollektiv innen psykisk helsearbeid, tiltak som henføres til samhandlingsreformen og generelt økende behov innen hjemmebaserte tjenester, kreve at det opprettes om lag 100 nye årsverk.

Også anslåtte demografikostnader i førskolen og grunnskolen er tatt med i rådmannens anbefalte tiltak. Tidligere år – før 2011 – har ikke nye barnehageplasser vært en del av tiltaksoversiktene, fordi staten har finansiert all aktivitetsvekst gjennom direkte tilskudd – skjønnsmidler. Fra 2011 er finansieringen av nye plasser for målgruppen (1-5 år) en del av rammetilskuddet og tilhørende befolkningsframskrivninger.

Rådmannen anbefaler opprettelse av 20 spesifikke stillinger i tjenesteområde levekår i 2012. Når rådmannen anbefaler 14 nye årsverk i hjemmebaserte tjenester, herav 4 årsverk som ble forskuttet i f.sak 103/11, er det viktig å understreke at rådmannen har gjort en helhetlig vurdering av demografikostnader, behov knyttet til samhandlingsreformen og noen forutsetninger om økt produktivitet/omstilling, og således forenklet framstillingen av 3 ulike komponenter.

I tillegg anbefales opprettelse av stillinger som fritidskonsulenter/støttekontakter i virksomhet Fritid i tråd med tidligere vedtak, én stilling knyttet til tidlig innsats i PPT – Pedagogisk psykologisk tjeneste, 0,4 årsverk jordmor i virksomhet Helsestasjon og to selvkostfinansierte årsverk i virksomhet Arealbruk.

Rådmannens anbefaling innebærer følgende realvekst i planperioden, når vi ser bort fra renter og avdrag:

2012: 22,1 mill kroner – 2013: 49,0 mill kroner – 2014: 65,0 mill kroner – 2015: 86,9 mill kroner

Antall spesifiserte årsverk i 2012: 28,3 – herav levekår: 20,0

4.4.5 Risikovurdering

Rådmannen vil vise til at budsjettet har en utgiftsside for drift på om lag 1,3 mrd kroner. Én prosent avvik utgjør 13 mill kroner. Dersom det skulle bli en svikt på en prosent både på utgifts- og inntektssiden vil det altså utgjøre drøyt 25 mill kroner, og tilsvarende vil et positivt avvik bety det samme med motsatt fortegn. Forskjellen her utgjør 50 mill kroner.

Ved inngangen til ny planperiode vil disposisjonsfond utgjøre mindre enn 30 mill kroner ifølge det justerte budsjettet for 2011. Man må tilbake til perioden 2003-2005 for å finne et eksempel på tilsvarende finansiell usikkerhet som dagens situasjon speiler. Den gangen var imidlertid netto lånegjeld vesentlig lavere enn i dag.

Et nokså grunnleggende prinsipp i all budsjettering, er at man bør legge inn en liten margin i fastsettelsen av vesentlige inntekts- og utgiftsanslag. Rådmannen har i enda mindre grad enn tidligere lagt inn slike marginer. I noen tilfeller er inntektsanslag kanskje strukket vel langt. Mange tilskudd er heller ikke prisjustert, slik logikken tilsier at man bør gjøre.

Usikre forhold som rådmannen vil peke spesielt på:

- Skatteinngangen i lys av nasjonale og lokale konjunkturer.
- Forutsetningen om 2,5 mrd kroner i realvekst per år for kommunesektoren i perioden 2013-2015.
- Lønns- og prisvekst, herunder utviklingen når det gjelder pensjonsutgiftene. Rådmannen viser også her til det store premieavviket som skal dekkes inn senere.
- Finansieringen av overkapasitet i barnehagesektoren, utover barn med lovfestet rett.
- Virkningen av den store veksten i folketallet når det gjelder utgiftsbehovet i Sola kommune.
- Renteutviklingen fra dagens lave rentenivå.
- Opprettholdelse av god og nødvendig bemanning og kompetanse i administrasjonen.
- Kostnadsnivået for investeringsbudsjettet er for flere prosjekter usikkert.

Som i fjor er rådmannen fristet til å anta at regjeringen vil sørge for at forutsetningene når det gjelder de frie inntektene opprettholdes i planperiodens første år, om nødvendig med korreksjoner i revidert nasjonalbudsjett. Det kan nok sies å redusere risikoen at kommuneøkonomien er i generelt dårlig forfatning, målt i nasjonale netto driftsresultat for kommunesektoren.

Sola kommune er spesielt utsatt for konjunkturmessige variasjoner som følge av bransjeavhengighet. I perioden 2008 til 2010 falt skatteinntektene langt mer for innbyggere i Sola enn for landet for øvrig. I kjølvannet av internasjonale kriser og tilbakeslag også i nasjonal økonomi, er fallhøyden trolig lavere i neste planperiode enn i mange tidligere perioder. Den krevende situasjonen i internasjonal økonomi kan potensielt få store konsekvenser for nasjonale vekstanslag og kommunens inntektsgrunnlag dersom situasjonen forverrer seg.

Nedsidepotensialet knyttet til politiske prioriteringer og innretningen av inntektssystemet er trolig også lavere enn det har vært tidligere.

5 HANDLINGSPLAN OG DRIFTSBUDSJETT 2012-2015

Inndelingen i ledernivåer og tjenesteområder er som følger:

1. **Politisk nivå**
2. **Rådmannsnivå**
3. **Tjenesteområde oppvekst med fagstab**
4. **Tjenesteområde levekår med fagstab**
5. **Tjenesteområde kultur og fritid med fagstab**
6. **Tjenesteområde samfunnsutvikling**

I henhold til gjeldende rammebudsjettreglement, jf k.sak 101/07, vedtas budsjettet med en ramme for netto driftsutgifter for rådmannsnivået og for hver virksomhet (rammebudsjett).

Rådmannen viser til definisjoner i forskrift om rapportering fra kommuner, om en ensartet og konsekvent føring av utgifter og inntekter under såkalte kostrafunksjoner. For å sikre at årsbudsjettet blir tilpasset innbyggernes behov for informasjon om hvordan fellesskapets midler anvendes, og statens behov for tilsyn og kontroll med kommunesektoren, er funksjonene spesifisert i budsjettskjema 1B, jf. vedlegg 5.

Rådmannen viser til budsjettskjema 1B for en presentasjon av budsjettall på resultatenhets- og funksjonsnivå. Rådmannen viser til utrykte vedlegg (publiseres elektronisk) for en presentasjon av budsjettall på laveste nivå: ansvar-tjeneste-art-(prosjekt).

5.1 POLITISK NIVÅ

Formål

Kommunens innbyggere, politikere og administrasjon skal være sikret tilstrekkelig informasjon til at forvaltningen kan skje på et faglig godt grunnlag, og at den enkeltes rettssikkerhet og mulighet til medinnflytelse sikres.

Arbeids- og ansvarsområder

Politisk nivå er inndelt i følgende ansvar: Politiske organer og politisk sekretariat.

I k.sak 45/11 – *folkevalgtes arbeidsvilkår, reglement og godtgjørelser – kommunale ombudsmenn* – ble utkast til nytt reglement vedtatt. Vedtaket får budsjettmessige og bemanningsmessige konsekvenser. Reglementet gjelder fra 20.10.2011. Godtgjørelse til formannskapetets medlemmer, antall gruppeledere og frikjøp til gruppens disposisjon er komponenter som påvirker fastsettelsen av hjemmelsgrunnlaget i henhold til ovennevnte sak.

Politisk sekretariat skal legge forholdene best mulig til rette for arbeidet i kommunens politiske organer når det gjelder forberedelse og gjennomføring av møtestruktur.

Ordinært budsjettforslag

Handlings- og økonomiplan 2012-2015 er utarbeidet på grunnlag av organisering og vilkår før siste valg. Rådmannen vil danne seg en oversikt over konsekvensene av ovennevnte sak og andre justeringer ved inngangen til ny kommunestyreperiode, men legger foreløpig til grunn om lag uendrede økonomiske rammer.

Det er foretatt endringer i grunnlaget for fastsettelse av politikergodtgjørelse og frikjøp som i forbindelse med kommunens omstillingsprogram forventes å gi en effekt i form av reell innsparing, estimert til om lag 10 prosent av tidligere lønnsutgifter. Denne forutsetningen er innarbeidet i basisbudsjettet for 2012.

I planperioden er det tatt høyde for gjennomføring av stortingsvalg i 2013 og kommune- og fylkestingsvalg i 2015.

I budsjettet for 2012 er bevilgningsreservene til fagutvalgene - oppvekst, levekår og utvalg for kultur, samfunn og miljø – videreført på samme nivå med kr 300.000,- per utvalg.

For to år siden ble det opprettet en egen bevilgningsreserve for utvalg for kultur, samfunn og miljø, til diverse ungdomstiltak. Denne er videreført for perioden 2012-2015 i tråd med fjorårets budsjettvedtak.

5.2 RÅDMANNSNIVÅET MED STABER

Rådmannsnivå med stabsfunksjoner omfatter:

Rådmannsgruppen (med SLT-koordinator/ungdomsteam, kommuneadvokat, kommuneplanleggere)

Fagstab oppvekst - Fagstab levekår - Fagstab kultur og idrett

Servicetorg- Avdeling IKT - Avdeling personal og administrasjon - Avdeling økonomi

Fagstabene beskrives sammen med tjenesteområdene.

RÅDMANNENS LEDERGRUPPE

Rådmannens ledergruppe består av rådmann, kommunalsjefer, personalsjef og økonomisjef, og har et overordnet ansvar for å ivareta samfunnsutviklingen og utvikling av kommuneorganisasjonen og tjenestene

5.2.1 Rådmannsgruppen

Sola kommune skal ivareta viktige fellesoppgaver i samfunnet med å yte service og tjenester av rett kvalitet til innbyggere og næringsliv. Kommunen skal ha selvstendige enheter og medarbeidere som i samarbeid med brukerne tilrettelegger for god tjenesteyting.

Formål

- Sikre strategisk utviklingsarbeid og retning for Sola kommune som samfunn og arbeidsplass.
- Sikre helhetlig planverk, styring og oppfølging av drift og tjenesteutvikling.

Arbeids- og ansvarsområder

De vedtatte satsingsområdene i kommuneplanen gir retning for nivå og levering av de tjenestetilbud som kommunen skal gi til innbyggere, næringsliv og andre som kommunen samarbeider med. En viktig målsetting for rådmannens ledergruppe er å legge til rette for at kommunen kan være i forkant med løsningsalternativer ved å være i tidlig dialog med innbyggere, utbyggere og næringsliv om oppgaveløsning og utvikling av solasamfunnet.

Dette forutsetter at rådmannen med ledergruppen har et godt samarbeid med det politiske nivå i alle styrer og utvalg. Rådmannen med sin ledergruppe må følge opp planer og føringer som legges utenfor kommunen. Det vil være viktig å følge opp arbeidet med planlegging av veisystemet rundt Sømmevågen og frem til Hafrsfjord bru, bybane, samt utvikling av gode trafikk og kollektiv løsninger i hele kommunen. Det er også viktig å sørge for at kommunen har funksjonell og effektiv flyplass og havn i Risavika.

Kommunen skal ta i bruk et målstyringssystem der alle enheter utarbeider noen få klare og målbare mål og satsingsområder for en gitt periode. Etter hvert vil dette kunne bli en viktig del av kommunens overordnede ledelses- og styringssystem der rapportering på måloppnåelse blir et virkemiddel for videre utvikling av kommunen. Tilbakemelding fra medarbeidere og brukere skal nyttes for å sikre helhetlig dialog og styring.

Rådmannens ledergruppe har ansvaret for å tilpasse kommunens tjenestelevering og service til kommunens økonomiske rammer. Kommunen vil oppleve økt etterspørsel etter tjenester som følge av den demografiske utviklingen. Rådmannen med ledergruppe vil ha ansvaret for at det drives et systematisk arbeid med å rekruttere og beholde ansatte. Aktivt arbeid med å redusere sykefraværet vil også ledergruppen sikre at alle enheter følger opp.

Intern kommunikasjon i organisasjonen for å holde de som leverer tjenester i kommunen oppdatert, vil styrke førstelinjetjenesten og sikre god levering av tjenester. Ledergruppen vil vektlegge utvikling og opprettholdelse av en god intern kommunikasjon i organisasjonen. Dette vil også være avgjørende for å sikre en god ekstern kommunikasjon.

Rådmannen viser til kapittel 2.6 - sentrale utgiftsforutsetninger - for en redegjørelse for lønnsutgifter, pensjonskostnader/-premier og seniorpolitiske tiltak mv. Rådmannen kommenterer enkelte tilskudds- og reserveposter.

Driftstilskuddet til Sola kirkelig fellesråd er foreløpig oppjustert med drøyt kr 700.000,- fra opprinnelig budsjett 2011. Av dette utgjør anslag på lønns- og prisvekst fra 2011 til 2012 om lag kr 450.000,-. Uavhengig av dette opererer rådmannen med en egen lønns- og pensjonsreserve for fellesrådet, til finansiering av faktiske merutgifter i 2012 som ennå ikke er kjent. Øremerket tilskudd til finansiering av menighetsvakt (k.sak 144/05) er videreført på 2010-nivå, etter at halvparten av tilskuddet ble trukket inn i 2011-budsjettet. Bruttotilskuddet i 2011 er noe høyere enn tidligere anslått på grunn av høyere lønnsvekst fra 2010 til 2011 enn lagt til grunn i opprinnelig budsjett 2011.

Fellesrådet har utarbeidet en egen behovsvurdering som ikke ble lagt ved rådmannens delutredning av nye tiltak 27.09.11. Forslaget/behovsvurderingen følger derfor som vedlegg til dette utkastet. Rådmannen har ikke innarbeidet realvekst i rammene for Sola kirkelig fellesråd.

Tilskudd til økonomisk likeverdig behandling av andre trosretninger er oppjustert med 0,6 mill kroner til 2,2 mill kroner, basert på faktiske utbetalinger i 2010. Det er kommunens samlede ressursbruk til kirkelige formål (per innbygger) som danner grunnlag for tilskudd til andre trosretninger.

Kjøp av tjenester fra Brannvesenet Sør-Rogaland IKS er foreløpig oppjustert med knapt 1 mill kroner, som tilsvarer en nominell økning på 6 prosent. Dette er en noe høy vekst i rammen, men fordi man er avhengige av andre eierkommuners prioriteringer, synes det formålstjenlig å innarbeide en sikkerhetsmargin, i påvente av selskapets budsjettbehandling. Nytt nødnett må eventuelt aktualiseres dersom implementering skjer i 2012. Det er lagt inn en rund sum på 500' i basisbudsjettet.

Rådmannen viser til k.sak 7/09, som innebærer økt innskuddsplikt for deltakerne i Sørmarka flerbrukshall IKS, og videre k.sak 47/11 – endring i selskapsavtalen. I opprinnelig budsjett 2011 er det budsjettert driftstilskudd og kapitalinnskudd på til sammen 1,8 mill kroner. Basert på utkast fra selskapet er tilsvarende overføringer i planperioden satt til å variere i planperioden, med et tilskudd på drøyt 1,6 mill kroner i 2012.

Driftsutgifter i tilknytning til kontrollutvalget ble i 2006 overført fra politisk nivå til rådmannsnivået, og ses i sammenheng med kjøp av tjenester fra Rogaland kontrollutvalgssekretariat IS og Rogaland Revisjon IKS. Postene er samlet under en egen tjeneste "kontroll og tilsyn", som blir gjenstand for tertialvis oppfølging gjennom kontrollutvalget. Kontrollutvalget i Sola tilrår et samlet budsjett på kr 1.170.000,- for kontroll- og tilsynsområdet i 2012, en marginal nominell økning fra opprinnelig 2011-nivå. Basisbudsjettet er justert i tråd med spesifikasjonen fra sekretariatet.

Budsjettert personalforsikring – gruppelivsforsikring, ulykkesforsikring og yrkesskadeforsikring – ble i 2011 basert på sammenligningstall fra regnskap 2010. Opprinnelig budsjett 2011 ble nedjustert fra 3,4 mill kroner til 2,5 mill kroner i budsjettoppfølgingen per andre tertial 2011. Anslaget for 2012 er premier på om lag 2,7 mill kroner.

Tilskuddet til Greater Stavanger forutsettes erstattet av konsernbidrag fra Forus Næringspark i henhold til k.sak 51/11. Nettorammen reduseres med kr 920.000.-.

Estimerte andeler av utgifter i forbindelse med utredning av bybane på Nord-Jæren er hevet fra 1,7 mill kroner i 2011 til 2 mill kroner i 2012. Det er forutsatt en jevn stigning til 3,3 mill kroner i 2015.

Kontingenter/medlemsskap i KS mv. er videreført på om lag samme reelle nivå fra 2011 til 2012.

Rådmannen viser til k.sak 70/10 – *Solasplitten, kostnader ved lang og mellomlang kulvert* – og mer grundig omtale av bevilgningstekniske forhold i k.sak 107/11 – *Handlings- og økonomiplan 2011-2014*. I utkast til handlings- og økonomiplan 2012-2015 er det lagt inn investeringstilskudd på 6 mill kroner både i 2012 og 2013, som foreløpige anslag.

Andre eksterne initiativ – søknader og lignende – vil bli lagt fram / trykket opp i forbindelse med formannskapetets behandling av budsjettet.

5.2.2 Servicetorg

Formål

Servicetorget skal bidra til å utvikle en mer åpen og servicerettet kommune, og er kommunens førstelinje for informasjon, service og aktiv veiledning. Servicetorget er hovedkontaktpunkt ut mot befolkning og brukere, og gir gevinst i form av raskere svar til publikum, og en mer tilgjengelig og oversiktlig kommune. Servicetorget skal dessuten skape en nærhet til brukerne som bidrar til en tettere dialog mellom innbyggere og kommune.

Servicetorget gir avlastning for virksomhetene og driftsenheter, slik at disse skal få bedre tid til sin kjernevirksomhet.

Arbeids- og ansvarsområder

På servicetorget får kommunens innbyggere informasjon om offentlige tjenester, kommunale søknadsskjemaer og veiledning. Saker som ikke krever omfattende saksbehandling, kan behandles på stedet.

Servicetorget er en støtte-/stabsfunksjon for de tjenesteytende funksjonene. Servicetorget har etablert en fordelingsordning, som innebærer at kun generell informasjon om kommunen, samt resepsjon/sentralbord for politisk og administrativ ledelse til slutt belastes funksjon 120 – administrativ ledelse – i KOSTRA. For øvrig fordeles saksbehandling og informasjonstjenester til den enkelte tjenesteytende funksjon.

Satsingsområder 2012 – 2015

I samarbeid med virksomhetene arbeides det for at enklere saksbehandling innen flere områder blir lagt til servicetorget. Det jobbes videre med at servicetorget i størst mulig grad kan besvare publikums henvendelser uten å måtte henvise videre til andre avdelinger.

Elektroniske kanaler blir stadig viktigere i kommunens kommunikasjon med publikum. Elektronisk informasjonsutvikling og digital samhandling med innbyggerne er et satsingsområde framover, og det arbeides blant annet for å tilby flere selvbetjente løsninger på nett.

Ordinært budsjettforslag

Budsjett for 2011 videreføres i 2012.

5.2.3 Avdeling IKT

Formål

Avdeling IKT ivaretar løpende drift og vedlikehold av alle nettverkssystemer. Avdelingen er ansvarlig for installering og oppgradering av kommunens fagsystemer, datamaskinpark og telefoni. Avdeling IKT gir også brukerstøtte.

Arbeids- og ansvarsområder

Avdeling IKT ivaretar løpende teknisk drift og vedlikehold av datautstyr og telefoni for hele kommunen. Avdelingen samordner all ressursbruk knyttet til maskinpark og infrastruktur og felles IKT-løsninger, og en rekke fagsystemer.

Sikring av kommunens data gjennom systematisk vurdering av brannmur og sikkerhetsløsninger, oppretting og drift av hjemmekontorløsning for ansatte, oppkobling av private barnehager til systemet for opptak til barnehager og tilrettelegging for elektronisk kommunikasjon med kommunen, er også viktige arbeidsoppgaver i avdelingen.

Satsingsområder 2012-2015

- Foreta en større omlegging i infrastrukturen fra Novel til Microsoft.
- Bytte plattform for kommunens databrukere til Windows 7.
- Lage helt ny løsning for skolene - elever og lærere.
- Videreutvikle og drifte hjemmekontorløsninger for ansatte.
- Fortsette arbeidet med å effektivisere driften ved å legge til rette for fjernstyring av datasystemer.
- Videreutvikle datasystemene for å øke driftssikkerheten.
- Planlegge og gjennomføre oppgraderinger av kommunens datasystemer og vedlikehold av databaser.
- Følge opp og sikre at systemene oppfyller krav til informasjonssikkerhet.
- Videreutvikle kompetansen innad i avdelingen.

Ordinært budsjettforslag

Gradvis økte IKT-utgifter, som følger av en nøktern satsing på ny teknologi, er isolert sett en ønsket utvikling. Det er naturlig å se dette i sammenheng med økt kvalitet og frigjort tid i organisasjonen, og derav reduserte utgiftsbehov i virksomhetene.

Rådmannen viser til f.sak 85/11 – Utstyr til lesing av saksdokumenter elektronisk. Merutgifter til mobilt bredbånd og andre reelle tiltak, nye moduler og lignende, danner grunnlag for en skjønnsmessig økning i rammen på 0,5 mill kroner fra 2011 til 2012. For øvrig er basisbudsjettet videreført på om lag samme reelle nivå.

Utgiftene fordeles forholdsmessig mellom administrasjonen og tjenesteområdene. Rådmannen støtter seg også her til definisjonene i KOSTRA når utgiftene fordeles mellom funksjon 120 - administrasjon - og de tjenesteytende funksjonene.

5.2.4 Personal og administrasjon**Formål**Hovedmål

Personal og administrasjon har som målsetting å legge til rette systemer, strukturer og rutiner innenfor avdelingens ansvarsområde. Dette skal gjøres for å sikre virksomhetene best mulig støtte for effektivt å løse prioriterte oppgaver knyttet til området personal og administrasjon.

Delmål

Avdeling personal og administrasjon vil denne perioden være en støttende og rådgivende instans i arbeidet med delmålene vi finner i kommuneplanens kapittel om kommunens organisasjon, og dette betyr at vi i felleskap må arbeide for at kommunen:

- I. Har en lokal lønnspolitikk som bidrar til at kommunen rekrutterer og beholder godt kvalifiserte medarbeidere. Dette betyr at mellom annet at vi kan være konkurransedyktige på lønn med nabokommunene våre.

2. Har et godt omdømme blant brukere, arbeidstakere og i offentligheten. Dette må komme fram i resultatet fra spørreundersøkelser, kartlegginger, etc. rettet mot de nevnte målgruppene.
3. Gir alle medarbeidere i Sola kommune likeverdige arbeids- og utviklingsbetingelser, og arbeidsstokken skal så langt råd er gjenspeile mangfoldet i befolkningssammensetningen. Dette må komme fram i resultatet fra spørreundersøkelser, kartlegginger, etc.
4. Skal være ledende i å kartlegge opplæringsbehov samt planlegge og iverksette tiltak for opplæring og utvikling. Dette må komme fram i resultatet fra gjennomførte medarbeiderundersøkelser.

Arbeids- og ansvarsområder

Avdeling personal og administrasjon skal:

- legge forholdene til rette for gjennomføring av en strategisk personalledelse med henblikk på planlegging, belønning og utvikling av kommunens menneskelige ressurser og organisasjon i forhold til kommunens overordnede mål og strategier
- bistå avdelingene med rådgivning og veiledning i arbeidsgiver- og arbeidsmiljøspørsmål
- ivareta funksjoner hva angår personal- og organisasjonssaker
- sikre samtid og fremtidig dokumentasjon for - administrasjonen, borgere og forskning
- Utføre trykkerirelatert arbeid for organisasjonen samt for lag og foreninger som organisasjonen støtter gjennom avd. kultur og fritid.

Satsingsområder 2012 -2015

Satsingsområde for 2012-2015 er å videreføre arbeidet med å realisere intensjonen med avdelingen. Dette vil konkret dreie seg om:

- Forenkling av rutiner og arbeidsmetoder som sikrer en mest mulig rasjonell oppgaveløsning.
- Sikre faglig utvikling og oppdatering innenfor avdelingens fagfelt for å kunne imøtekomme organisasjonens behov for støtte.
- Legge forholdene til rette for gjennomføring av en strategisk personalledelse med henblikk på planlegging, belønning og utvikling av kommunens menneskelige ressurser og organisasjon i forhold til kommunens overordnede mål og strategier.
- Koordinere arbeidet med kommunens arbeidsgiverpolitiske plan.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettet er videreført, med de gjennomførte kutt i 2011 på samme reelle nivå.

5.2.5 Økonomi

Formål

Hovedmål

Avdelingen skal legge til rette for god økonomistyring for å sikre at arbeidet mot kommunens overordnede mål og kommuneplanmål skjer innenfor rammene av en bærekraftig kommuneøkonomi.

Avdelingen har også oppgaver for andre offentlige instanser som skal utføres i henhold til sentrale retningslinjer.

Delmål

- *Kompetanse:* Vi skal ha høy kompetanse på våre fagområder, identifisere organisasjonens behov for administrativ støtte og legge til rette for utvikling av nødvendig økonomikompetanse i andre deler av organisasjonen.
- *Teknologisk utvikling:* Avdelingen skal arbeide målrettet for å utvikle systemer og rutiner som frigjør tid til tjenesteproduksjon. I tillegg skal vi legge til rette for at disse blir implementert og etterlevd i organisasjonen.

- *Økonomi:* Vi skal videreutvikle prosesser knyttet til kommunens økonomiforvaltning for å sikre kommunens inntekter og bidra til effektiv ressursbruk og tilfredsstillende egenkontroll.
- *Kommunikasjon:* Vi skal ha en tydelig og god kommunikasjon som bidrar til positiv og effektiv samhandling.
- *Arbeidsmiljø:* Gjennom utvikling av et godt faglig og sosialt miljø skal vi tiltrekke og beholde kompetent arbeidskraft.

Avdelingen har det praktiske ansvaret for at kommunens økonomiforvaltning skjer i tråd med lover og forskrifter, og at kommunens plan- og rapporteringsstruktur er enhetlig og rasjonell.

Arbeids- og ansvarsområder

Et utvalg av avdelingens arbeidsoppgaver:

- Beslutningsstøtte til resultatene
- Utarbeidelse av økonomiplan/årsbudsjet, årsregnskap og årsrapport
- Økonomisk analyse og utredningsarbeid for rådmannen
- Løpende rapportering
- Løpende regnskapsførsel
- Lønnsadministrasjon
- Innfordring av skatter og avgifter
- Arbeidsgiverkontroll og -veiledning
- Finansforvaltning i henhold til eget reglement
- Fagledelse offentlige anskaffelser i henhold til eget reglement
- Økonomisk likeverdig behandling av kommunale og private barnehager

Med unntak av den myndighet som utøves i avdelingens kernerfunksjon, har avdelingen forvaltningsoppgaver på en rekke områder i kraft av lover og forskrifter.

Satsingsområder 2012-2015

Høyere prosesseffektivitet ved utarbeidelse av handlings- og økonomiplan og budsjett er fortsatt prioritert for å sikre bedre planprosesser gjennom mer systematisk bruk av støtteverktøy og bedre og mer rettidig involvering i organisasjonen.

I løpet av 2012 er det planlagt en oppgradering av kommunens økonomisystemer. Målrettet innsats knyttet til implementering og prosjektledelse vil åpne for å ta ut gevinster i form av mer effektive arbeidsprosesser og mer hensiktsmessige administrative rutiner. Målet er å oppnå bedre styring av økonomifunksjonen, personalarbeid og innkjøp/anskaffelse gjennom implementering av et overordnet styringsverktøy og flere viktige moduler.

Gjennom innføring av eHandel i 2012 ønsker rådmannen ta et nytt viktig skritt i effektiviseringen av anskaffelsesprosessen. Økt lojalitet til avtaler og prioritert sortiment, mer hensiktsmessig organisering av innkjøp og større kvalitet i oppfølgingen er stikkord i denne sammenhengen.

Når det gjelder offentlige anskaffelser, vil arbeid med å oppfylle krav vedtatt i kommunedelplan for klima og energi, bli en viktig oppgave for kommende planperiode. Planen har som et av sine delmål, at "kommunen skal gjennom en sentral og aktiv innkjøpspolitikk sikre at det stilles krav til miljø- og energiegenskaper ved innkjøp av produkter og tjenester. Innen 2012 skal alle nye kontrakter være basert på skjerpede innkjøpskriterier."

Innen 2012 skal 20 % av innkjøpte varer være miljømerket, innen 2016 50 %. Innen 2012 skal 20 % av leverandørene være miljøsertifisert, og innen 2016 50 %. Når det gjelder transport, skal minst 10 % av bilparken drives med miljøvennlig drivstoff innen 2016 og 20 % innen 2020. Ved innkjøp av kommunale personbiler skal det stilles krav om CO₂-utslipp < 120 g/km fram til 2016, deretter < 100 g/km fram til 2020.

For å styre og legge til rette for at kommunens anskaffelser møter disse utfordringene, vil man i alle virksomhetsovergrepene ta hensyn til miljø i konkurransens ulike faser, i beslutningen om hva

som skal anskaffes, ved utforming av krav til produkt eller løsning, utelukkelse og utvelgelse av deltakere ved vurdering av tilbud samt hvordan kontrakten skal oppfylles. For krav eller kriterier som vektlegges i konkurransen, skal det etterspørres dokumentasjon for hvordan disse er oppfylt.

I 2011 var kommunen med på et pilotprosjekt med Stiftelsen Miljømerking på en konkurranse som gjaldt renholdsprodukter. Stiftelsen forvalter de to offisielle miljømerkene Svanen og Blomsten i Norge. I tillegg arbeider stiftelsen for at det skal bli enklere for innkjøpere å nå sine miljømål. I 2012 vil vi vurdere et videre samarbeid med stiftelsen.

Når det gjelder transport, inngikk rådmannen 01.05.10 en rammeavtale på levering av leiebiler til Sola kommune. Rammeavtalen har tre års varighet med mulighet for forlengelse ytterligere ett år. Personbilene som denne avtalen omfatter har et CO2 utslipp på 89 g/km.

Økt prosesseffektivitet og videre arbeid med oppfølging av omstillingstiltak for grensesnittet mellom lønns-personaladministrasjon er viktig.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettet er videreført på om lag samme reelle nivå.

5.3 TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST

Kommuneplanmål for oppvekst

B: Vi skaper gode oppvekstvilkår gjennom inkluderende og trygge arenaer for barn og unges utvikling og læring i en atmosfære av omsorg, respekt, tillit og mestring.

Delmål

B1 Kommunen skaper en trygg oppvekst for barn og unge gjennom tidlig innsats og ved å legge til rette for god fysisk og psykisk helse hos den oppvoksende slekt.

B2 Kommunen skaper en trygg oppvekst for barn og unge ved å utvikle høy kvalitet på samspillet mellom foresatte og kommunens arenaer, gjennom barn og unges medvirkning og et høyt kompetansenivå hos ansatte.

B3 Kommunen skaper en trygg oppvekst for barn og unge ved å inkludere alle og legge til rette for læring og lek gjennom høy kvalitet på barnehage, skole og fritidsaktiviteter.

B4 Kommunen skaper en trygg oppvekst for barn og unge ved å legge til rette for et kulturelt mangfold med vekt på respekt og toleranse, og ved å arbeide aktivt for å utvikle en mobbefri barne- og ungdomskultur med vekt på sosialt samspill og utvikling av god relasjonskompetanse.

Fagstab oppvekst

Fagstaben koordinerer faglig utvikling for virksomhetene i tråd med nasjonale føringer, er bindeledd mellom kommunen og staten, og ivaretar kommunens myndighetsoppgaver. Staben formidler kommunale midler og utøver kommunens tilsynsplikt overfor barnehager, skoler og skolefritidsordninger. Ansatte i staben er engasjert med både tjenesteutvikling og administrasjon/forvaltning. Innen tjenesteutvikling har staben en tydelig pådriver-, støtte- og samordningsrolle slik at virksomhetene videreutvikles etter nasjonale og kommunale føringer.

På det administrative området utføres støtte- og samordningsfunksjoner, herunder rapportering, ofte i samarbeid med avdeling personal og avdeling økonomi. Kravene til rapportering og dokumentasjon er blitt mer omfattende de siste årene. Tjenesteområde oppvekst ivaretar i tillegg enkeltbrukere med hjelpebehov ved å gi koordinerte og effektive tiltak og yte hjelp i en tidlig fase. Det arbeides spesielt med tjenesteutvikling på dette området.

FAGSTAB OPPVEKST

<u>Beskrivelse</u>	<u>Årsverk</u>
Skolesjef / barnehagesjef	2,00
Konsulentstillinger	5,30
Merkantile stillinger (tjeneste 2101 og 2201)	3,00
Reserve spesialundervisning	0,00
Tilrettelagte tiltak barnehage	17,10
Tospråklig assistanse	5,00
Sum årsverk (01.09.11)	32,40

Tilrettelagte tiltak og tospråklig assistanse (22,1 årsverk) er alle tjenester som ytes overfor barn i førskolealder (hovedsakelig i barnehagene), men er budsjettmessig plassert under fagstab oppvekst.

Hovedområder / resultatindikatorer for fagstaben:

Hovedområder / Resultatindikatorer	Mål 2011	Resultater	Mål 2012
Utvikle samhandling og oppgavefordeling innen tjenesteområdet	Etablere prosjektet "Flink med folk i første rekke"	Prosjektet er etablert, halvårsrapport utarbeidet. Avsluttes oktober 2011	
Sikre lovfestet rett til barnehageplass	Tilby tilstrekkelig antall barnehageplasser til barn under opplæringspliktig alder	Alle barn med lovfestet rett har barnehageplass neste barnehageår (fra 15.08.11)	
Rekruttere og beholde kvalifisert personale	Utarbeide strategi for å beholde og rekruttere kvalifisert personale	Aktive i Rogalandsgnisten Arbeid med tiltak for større andel førskolelærere uten disp. er påbegynt	
Kommunens barnehagemyndighet og tilsynsrutiner ivaretas og videreutvikles	Videreutvikle prosedyrene for tilsyn overfor barnehagene	Plan for tilsyn behandlet vår 2011	
Samordnet opptak	Prosedylene for opptak videreutvikles	Nytt adm, system (Oppad) tatt i bruk dette året	
Tidlig Z	Systematisk og tverrfaglig arbeid med tidlig intervensjon	Tverrfaglig intervensjon i barnehagen, Kvellos modell for Tidlig Innsats, er gjennomført i 14 barnehager pr. i dag. Fire barnehager skal gjennomføre i høst og fire nye våren 2012. Modellen går ut på at hjelpetjenesten går inn i barnehagen og kartlegger for å fange opp hjelpebehov. Intensjonen er at barn med hjelpebehov skal få hjelpen tidlig. PPT har hatt en framtrædende rolle i år vedr. opplæring og gjennomføring.	Ved utgangen av 2012 skal Tidlig Innsats være gjennomført i alle barnehagene, slik at vi kan starte med oppfølgingsrunder i 2013. PPT må ha ekstra ressurser for å delta i 2012-2014.
Tilrettelegge for at skolene utvikler kvalitativt gode kulturer for læring, for vurdering og for ledelse	Videreutvikle interne og eksterne nettverk og arenaer for dialog og samhandling	PPT har kontinuerlig fokus på dette i møte med skolens ledelse og spes.ped.team	
System for oppfølging Den gode solaskolen:	Ferdigstille håndbok for skoleledere. Igangsette arbeid med kvalitetskriterier på de syv kvalitetsområdene	Ikke fullført. Ser kvalitetssystemet i sammenheng med innføring av Kvalitetslosen	

Den kulturelle skolesekken	Tilrettelegge og gjennomføre tiltak knyttet til vedtatt handlingsplan	Ivaretatt	
Skolebruksplan	Utrede og legge fram utkast til skolebruksplan	Høringsutkast lansert mai. Behandles høst 2011	
Helhetlig gjennomgang av det spesialpedagogiske området inkl. alternative opplæringstilbud	Utrede og framlegge plan for organisering og innhold	Prinsippsak behandlet vår 2011. Detaljert plan høst 2011. PPT bistår med faglige innspill i prosessen	
Vurdering for læring	Legge til rette og følge opp fem skoler som deltar i prosjektet i regi av fylkesmannen	Ivaretatt	
Kompetanseutvikling på alle nivå i skolen	Følge opp kommunal kompetanseplan og statlig strategi for videreutdanning av pedagogisk personale	Ivaretatt	

Tjenesteområdet består av følgende virksomheter/virksomhetsområder:

TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST

Beskrivelse	Årsverk
Grunnskoler inkl. innføringsgrupper minoritetsspråklige	363,86
SFO Grannes skole	8,09
Grannes ressurscenter (Grannes skole)	16,58
Læringssenteret (Sande skole)	3,38
Voksenopplæringen (Sande skole)	18,36
Barnehager, kommunale	217,85
PPT	8,53
Barnevern	18,50
Helsestasjon	18,36
Sum årsverk (01.09.11)	673,51

5.3.1 Skolene m.m.

Arbeids- og ansvarsområder

Hovedoppgavene reguleres gjennom opplæringsloven, læreplaner, rammeplaner, forskrifter, statlige og kommunale vedtekter. Tjenesteområdet er organisert i virksomheter med delegert budsjett- og personalansvar, og omfatter:

- 8 barneskoler 1.-7. årstrinn
- 1 kombinert skole 1.-10. årstrinn
- 2 ungdomsskoler 8.-10. årstrinn
- Ressurscenteret Grannes skole 1.-10. årstrinn
- Læringssenteret – ungdomstrinnet (Sola u.skole)
- Læringssenteret – barnetrinnet (Sande skole)
- Innføringsgruppe minoritetsspråklige elever (Sande skole)

- Sola voksenopplæring (ivaretar også sentralt opplegg for tospråklige lærere i grunnskolen)
- Skolefritidsordning ved skoler med barnetrinn, de fleste drives privat, SFO ved Ressurssenteret, Sola skole og Stangeland skole drives for tiden kommunalt

Under følger oversikt over bevegelser i hjemmelsgrunnlaget:

<i>Grunnskoler * / alternativ undervisning / voksenopplæring</i>	Årsverk
Antall lærerstillinger august 2010	372,09
Endret elevressurs som følge av elevtallsendringer	0,59
Endret elevressurs som følge av gratis leksehjelp / økt undervisningstid	4,28
Endret målformsressurs, ekstragrupper som følge av målformsdeling	0,40
Kompensasjon av frigjort tid for seniorer	0,18
K.sak 32/11 - Økt administrasjonsressurs i voksenopplæringen	0,65
K.sak 107/10 - Redusert bemanning i voksenopplæringen	-0,70
Endret administrasjonsressurs for øvrig	0,00
Særskilt norskopplæring, endret elevgrunnlag	-0,39
Tospråklig fagopplæring, endret elevgrunnlag	-0,77
Andre forhold	0,51
Antall lærerstillinger august 2011	376,84
<i>* inkl. vikarressurs og praksislærere</i>	
Kontorteknisk personale på skolene (uforandret)	8,75
<i>SFO kommunal drift Sola</i>	
Antall stillinger august 2011, endring:	0,93 2,43
<i>SFO kommunal drift Stangeland</i>	
Antall stillinger august 2011, endring:	0,00 5,44
<i>SFO kommunal drift Håland</i>	
Antall stillinger august 2011, endring:	2,72 2,72
<i>SFO kommunal drift Grannes Ressurssenter</i>	
Antall stillinger august 2011 (uforandret)	8,09
<i>Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)</i>	
Antall stillinger august 2011 (uforandret)	8,53

Endring i årsverk som følge av demografi - totalt 8,40:

Ressursinnsatsen i skolen er kriteriestyrt. Endringer i årsverk skyldes i hovedsak demografiske forhold. I innværende skoleår medfører også innføring av leksehjelpordningen en betydelig del av den økte ressursinnsatsen.

Leksehjelp

Stortinget vedtok en økning av undervisningstimetallet med én uketime fordelt på 1.-7. trinn og åtte timer gratis leksehjelp på 1.-4. trinn, finansiert gjennom rammetilskuddet. Innføringen av gratis leksehjelp og økt undervisningstimetall per 01.08.11 øker innsatsen på barnetrinnet med om lag 4,3 årsverk. Forholdet er innarbeidet i form av økt elevfaktor på barnetrinnet. Helårseffekt er innarbeidet i skolenes basisbudsjett for 2012.

Kommunale skolefritidsordninger

Kriteriestyrte modeller styrer fastsettelse av ressursinnsats i kommunale skolefritidsordninger. Endringer skoleåret 2011/12 ble fremmet i f.sak 114/11 - budsjettoppfølging drift 31.8.2011. SFO ved Sola skole ble tildelt 0,93 nye årsverk. SFO ved Håland skole ble åpnet 1. september 2011 som et resultat av at privat skolefritidsordning tilknyttet skolen la ned driften. Budsjettmessige konsekvenser fra f.sak. 114/11 er innarbeidet i virksomhetens basisbudsjett for 2012.

Voksenopplæringen

Voksenopplæringen ble i k.sak 32/11 skilt ut som egen virksomhet fra 01.08.11. Nye årsverk til rektor og saksbehandler er innarbeidet i virksomhetens budsjett for 2012. Uavhengig av dette er bemanningen redusert med 0,5 årsverk som følge av omstilling i k.sak 107/10.

Det er 22 færre elever på barnetrinnet og 7 flere elever på ungdomstrinnet i forhold til forrige skoleår - utenom alternative undervisningsformer. Det økte elevgrunnlaget / fordelingen mellom barne- og ungdomstrinnet utgjør en økning på om lag 0,6 årsverk, samlet sett. Øvrige endringer i hjemmelsgrunnlaget har sammenheng med senioravtaler, endring i målformsressurs og endring i elevgrunnlag til tospråklig fagopplæring og særskilt norsk.

Oversikt over elever på hvert klassetrinn 2011/12, oppdatert oktober 2011 :

Elevtall Skole	1.klassetr. født 2005	2.klassetr. født 2004	3.klassetr. født 2003	4.klassetr. født 2002	5.klassetr. født 2001	6.klassetr. født 2000	7.klassetr. født 1999	8.klassetr. født 1998	9.klassetr. født 1997	10.klassetr. født 1996	Sum
Dysjaland barneskule	25	31	23	21	26	17	31				174
Grannes	23	18	19	35	33	36	22				186
Haga	37	47	41	58	39	50	66				338
Håland	30	40	31	31	30	29	19				210
Røyneberg	45	44	38	36	29	30	51				273
Sande	39	53	51	47	42	48	50				330
Sola	30	15	17	14	18	13	20				127
Stangeland	69	76	47	51	48	47	46				384
Storevarden	42	33	42	37	25	39	30				248
Dysjaland ungdomsskule								46	43	43	132
Sola ungdomsskole								175	192	192	559
Tananger ungdomsskole								103	83	99	285
Sum antall elever	340	357	309	330	290	309	335	324	318	334	3246
Sum Dysjaland kretsen	55	71	54	52	56	46	50				
Sum Sola kretsen	206	206	172	183	170	174	189				
Sum Tananger kretsen	79	80	83	95	64	89	96				

For inneværende skoleår er det registrert 3246 elever. I tillegg går det 15 elever ved Grannes ressurscenter, som ikke inngår i tabellen over. Totalt er de dermed 3261 elever. Dette er en reduksjon på 16 elever fra forrige skoleår 2010/11.

Målformsdeling:

Delte grupper (ekstragrupper)	aug. 2010	aug. 2011
Dysjaland barneskule	1	2
Håland	2	0
Røyneberg	0	0
Sande	0	0
Sola	3	3
Stangeland	0	0
Sum	6	5

I tråd med bevilgning i k.sak 144/05 er det opprettholdt en målformsfaktor på 11 i rådmannens utkast til budsjett. Dette betyr at skolene får 11 undervisningstimer per uke per ekstragruppe. Det er også laget en kompensasjonsordning slik at budsjetteringen av målformsressurs blir mer dynamisk i forhold til elevtall. I praksis går dette ut på at målformsressursen reduseres gradvis med antall elever over 28 elever istedenfor helt

bortfall ved 29 elever. Det forhindrer at én ny elev over 28 elever totalt sett resulterer i mindre ressurser for skolen grunnet bortfall av målformsressursen.

Begrepet målformsdeling følger definisjonene i GSI - *grunnskolens informasjonssystem* - og henføres til de tradisjonelle klassesdelingsreglene. Har en gitt barneskole 28 elever og to grupper (nynorsk og bokmål) på et trinn, har man per definisjon en ekstragruppe. Dersom elevantallet overstiger 28, er det ikke lenger snakk om en ekstragruppe.

Hovedområder / resultatindikatorer

Hovedområdene er hentet fra Tilstandsrapporten for grunnskolplæringen.

Evaluerings av mål og resultater vil foreligge når Tilstandsrapporten for 2010-2011 er utarbeidet og gir et sammenligningsgrunnlag med Tilstandsrapporten for 2009-2010.

Hovedområder / resultatindikatorer	Mål 2012-2015	Resultater
Elever og undervisningspersonale		
Antall lærerårsverk	Sola kommune har ansatte med godkjent kompetanse til å undervise på det trinn de arbeider	
Lærertetthet	Sola kommune har bedre lærertetthet enn nasjonalt	
Læringsmiljø		
Trivsel med lærerne	En stadig større andel av elevene oppgir at de trives sosialt og sammen med lærerne	
Mobbing i skolen	Andelen elever som oppgir at de blir mobbet blir stadig lavere	
Faglig veiledning – elevvurdering	Andelen elever som oppgir at de får god faglig veiledning er økende	
Mestring – faglig utfordring	Flere elever opplever at de får faglige utfordringer tilpasset det nivå de til enhver tid er på	
Resultater		
Nasjonale prøver	Elevene i Sola kommune øker sine leseferdigheter i norsk, engelsk og sine regneferdigheter	
Karakterer	Karaktergjennomsnittet i norsk, matematikk og engelsk blir stadig høyere	
Grunnskolepoeng	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng er stigende	
Gjennomføring	Flere elever fra Sola kommune fullfører videregående opplæring	
Tidlig innsats - spesialundervisning	Sola kommune har et godt verktøy for å følge opp at elever med behov for oppfølging får dette på et tidlig stadium	
Særskilt språkopplæring	Alle elever med annet morsmål enn norsk og samisk får kartlagt språkkompetansen sin før det fattes vedtak om eventuell rett til særskilt språkopplæring	
Voksenopplæring	65 % av elevene som Sola	

	kommune melder opp til språkprøven, består testen på nivå 2 og 3	
Informasjons og kommunikasjonsteknologi – IKT	Sola kommune har kartleggingsverktøy for å måle elevenes digitale kompetanse	
System for oppfølging	Den gode Solaskolen: Ferdigstille håndbok for skoleledere. Igangsette arbeid med kvalitetskriterier på de syv kvalitetsområdene	
Økt satsing på fysisk fostring i skolen	Alle skoler har plan for fysisk aktivitet	

Ordinært budsjettforslag

Grunnskolene

Rådmannen har innarbeidet resurser i henhold til behov ut fra gitte kriterier, i tråd med tidligere praksis. Rammene er i hovedsak videreført på samme reelle nivå.

For neste budsjettår har rådmannen endret beregningsmetodikk for lønn i grunnskolene. Tidligere er skolenes lønnbudsjett fastsatt med utgangspunkt i registrert regulativlønn per skole og en tilhørende ressurskrevende hjemmelsadministrasjon per enhet. For budsjettåret 2012 er det i forarbeidene beregnet gjennomsnittslønn per lærerårsverk for hver skole og for grunnskolene samlet sett. Målet med denne tilnærmingen er på sikt å innføre full likeverdighet i fastsettelsen av bemanningsmessige ressurser. For budsjettåret 2012 er imidlertid lønn budsjettet med utgangspunkt i gjennomsnittlige størrelser for hver skole individuelt. Intensjonen er at innen få år skal lønnsbudsjettet på hver enkelt skole fastsettes med utgangspunkt i et felles representativt nivå per lærerårsverk.

Omstillingsvedtak k.sak 107/10 – reduserte utgifter til undervisningsmaterieell i skolen kr 1 mill og Reduserte utgifter til inventar og utstyr i skolen kr 0,3 mill, er fordelt den enkelte skole og innarbeidet i basisbudsjett for 2012. Omstillingsvedtak – reduserte netto driftsutgifter knyttet til voksenopplæringen kr 0,3 mill er også innarbeidet med helårseffekt.

Forhold som håndteres av fagstaben:

Rådmannen har i tråd med tidligere praksis holdt tilbake noen lønnsmidler til spesialundervisning og tospråklig fagopplæring mv, som en samlet reserve ved ekstraordinære bevilgningsbehov gjennom skoleåret. Det er også satt av kr 300.000,- (videreført) til kjøp av tjenester fra Møllehagen skolesenter, som før.

I statsbudsjettet 2012 har regjeringen foreslått innføring av 1,5 timer valgfag for 8. trinn høsten 2012. Det tas sikte på å utvide tilbudet til 9. trinn fra høsten 2013 og 10. trinn høsten 2014. Rådmannen har beregnet delårseffekt kr 350.000,- for 2012 som budsjetteres på reservepost på fagstaben. Det nevnte beløp blir innarbeidet i skolenes budsjetter fra høsten 2012.

Anslagene for kjøp/salg av undervisningstjenester mellom kommunene er oppjustert med 3 prosent. Dette står i rimelig samsvar med bevegelser i regnskap 2010. Rådmannen vil gjennomgå avtalene og eventuelt justere budsjettanslagene gjennom budsjettåret (2012). Utgifter til generell skoleskyss er i budsjettet for 2012 videreført på nivå med 2011.

Private skolefritidsordninger

Tilskudd til styrket bemanning (ekstraassistenter) og ordinært driftstilskudd er justert med 3 % for lønns- og prisvekst. Ordinært tilskudd til drift er redusert forholdsmessig ettersom en privat SFO aktør har lagt ned sin virksomhet og er erstattet med kommunalt tilbud. Tilskudd til friplasser grunnet funksjonshemming og økonomi, er tatt ut av budsjettet i henhold til omstillingsvedtak i k.sak 107/10.

5.3.2 Barnehagene

Arbeids- og ansvarsområder

Arbeidsoppgaver er regulert i Lov om barnehager med forskrifter, Kunnskapsdepartementets merknader til bestemmelsene og opplæringsloven.

Kommunen er delt inn i 4 opptaksområder:
Sentrum nord, Sentrum sør, Tananger og Sør.

Det drives 15 kommunale og 16 private barnehager i kommunen. Antall barn med tildelt plass høsten 2011 er 1008 i private barnehager og 872 i kommunale barnehager.

Hovedområder / resultatindikatorer

Hovedområder / resultatindikatorer	Mål 2012-2015	Resultater
Beholde og rekruttere kvalifisert personale	Antall dispensasjonssøknader redusert med 20 %. Igangsette tilbud om veiledning for nyutdanna førskolelærere. Utarbeidet gode stipendordninger for barnehageansatte. Hvert år begynner det minimum 3 fast ansatte på førskolelærerutdanning. Rekruttere spesialpedagoger med masterutdanning.	Målet er nådd i 2011, men det vil være et viktig fokus fremover. Sak høst 2011 Fire fast ansatte ble våren 2011 ferdig med 4-årig førskolelærerutdanning.
Kvalitetsutvikling og likeverdig behandling av kommunale og private barnehager "Den gode Solabarnehagen": utarbeide plandokument og implementere den. De fem fokusområdene er • Visjon • Innhold • Kvalitet og likebehandling • Samarbeid • Rapportering	Det er utarbeidet samarbeidsavtaler mellom kommunen og de private barnehagene. Det er gjennomført 4 tilsyn i barnehagene per halvår. Utarbeide plandokument. Gjennomføre temasamlinger og kompetanseheving i tråd med denne og gjeldende kompetanseplan.	Vurdert, ikke gjennomført Iht. plan for tilsyn.

Videreutvikle samordnet opptaksprosess i tråd med sentrale føringer og lokale behov.	Revidere rutiner og retningslinjer for tildeling av barnehageplass.	Kontinuerlig
Systematisk og tverrfaglig arbeid med tidlig intervensjon for å avdekke og avhjelpe problemutvikling på et tidlig stadium	Alle barn er kartlagt i prosjektet Tidlig innsats. Pedagogisk personale i barnehagene har deltatt på i opplæring på temaet	

En økning i antall 1-5-åringer som følge av planlagt boligbygging vil øke etterspørselen etter barnehageplasser. Det er nødvendig å ha som mål at barnehageutbyggingen skal holde tritt med boligbyggingen for å opprettholde full behovsdekning i kommunen. Kostnadene ved å ha overkapasitet og tomme barnehageplasser må tas med i vurderingen av utbyggingstakten, likeens merutgiftene ved å tilby plass til uforholdsmessig mange barn som ikke har rett på barnehageplass.

Finansieringen av barnehagesektoren er en står utfordring etter innlemmingen av aktivitetsbaserte øremerkede tilskudd i rammetilskuddet fra 2011. I styringen av barnehagetilbudet mener rådmannen at det må etableres en målsetting om å holde dekningsgraden på et minimum for barn født etter kriteriedato. En så pass streng prioritering er nødvendig for at det ikke skal allokere uforholdsmessig store ressurser (i form av frie inntekter) fra pleie og omsorg og grunnskole, til barnehage. Overfor privat sektor vurderes incentiver som kan stimulere til at barn som har rett på barnehageplass prioriteres.

Med virkning fra 2011 – etter reformperiodens slutt – har kommunene større mulighet for å påvirke samlet volum av barnehageplasser i forbindelse med iverksettelse og godkjenning av nye barnehager.

Ordinært budsjettforslag

Kommunale barnehager

Budsjettet for de kommunale barnehagene er fastsatt på bakgrunn av den enkelte barnehages formelle godkjenning / bestilling barnehageåret 2011/12. Formell godkjenning gjenspeiler kapasitetspotensialet i barnehagen, gitt fastsatt avdelingsstruktur.

Omstillingsvedtak i k.sak 107/10 – reduserte enhetskostnader i kommunale barnehager: kr 1,5 mill – er fordelt mellom barnehagene etter "ostehøvelprinsippet" og videreført i basisbudsjett for 2012.

Dagens satser for foreldrebetaling opprettholdes på samme nominelle nivå – samme beløp – som i 2011 (kr 2.330,-) i tråd med regjeringens fremlegg av statsbudsjett. Det er innført økt pris på mat i barnehagen i tråd med omstillingsvedtak i k.sak 107/10. Satser for kostpenger er nå kr 250,- per mnd. for heltidsplass og kr 150,- for halvtidsplass.

Under fagstab oppvekst har rådmannen satt av en reserve på 3 mill kroner til å dekke moderasjon (reduert foreldrebetaling) i kommunale barnehager.

Omstillingsvedtakene av k.sak 107/10 - Redusert antall barnehageplasser tilpasset nasjonal norm kr 1,8 mill, og kommunale barnehager endret telledato for treåringer kr 0,5 mill, er budsjettmessig plassert på fagstaben da de på nåværende tidspunkt ikke er henførbare til virksomhetene.

Private barnehager

Talldelen for private barnehager er henført til rådmannsnivå med staber. I budsjettet for 2011 la kommunestyret opp til et finansieringsnivå i tråd med statsbudsjettet for 2011. I henhold til statsbudsjettet for 2012 er det budsjettet med at private barnehager vil få overført 91 % for våren og 92 % for høsten. Tidligere praksis – i 2010 og 2011 – har vært 3 prosentpoengs opptrapping hvert år.

Kommunen har nå finansieringsansvar for hele barnehagesektoren. Tidligere øremerket statstilskudd til barnehagene er nå en del av kommunens rammetilskudd. I 2011 har kommunen endt opp med å budsjettere tilskudd til private barnehager på til sammen kr 110 mill. I rådmannens kalkyle for 2012 er det forutsatt 3,25 prosent pris- og kostnadsvekst. I tillegg er det lagt inn en kompensasjon for nominelt uendret foreldretaling. Videre er det tatt høyde for helårseffekt av nye barnehageplasser i 2011 og økt finansierungsgrad. I totalsummen inngår konsekvensene av vedtatt omstilling i k.sak 107/10, slik at tilskuddsnivået reduseres med kr 2 mill. Rådmannen har skjønnsmessig estimert tilskuddsnivået til 115,5 mill kroner i 2012.

Budsjettet søskenmoderasjon (mv.) for private barnehager i 2012 er 1,6 mill kroner.

Refusjoner fra andre kommuner

Forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlig tilskudd til ikke-kommunale barnehager – endret med virkning fra 01.01.11, innebærer at kommunene kan kreve refusjon for barnehageplasser i privat sektor, som er tildelt barn fra andre kommuner. I utkast til basisbudsjett 2012 er det forutsatt netto 12,5 mill kroner i refusjoner fra andre kommuner.

Nye barnehageplasser i perioden

Befolkningsframskrivninger indikerer at det vil være behov for å skape i gjennomsnitt om lag 50 nye plasser hvert år i planperioden. Nye barnehageplasser etter 2011 er ikke tatt høyde for i basisbudsjettet, jf. rådmannens anbefaling til nye tiltak.

5.3.3 Barnevern**Arbeids- og ansvarsområder**

Barneverntjenesten skal:

- Sikre at barn og unge, som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.
- Forebygge problemutvikling for barn og unge i deres oppvekstmiljø, og følge opp barn og unge i en vanskelig livssituasjon.
- Barneverntjenesten skal gjennom forebyggende tiltak bidra til at foreldrene blir i stand til å gi det enkelte barn god omsorg i hjemmet.
- Barneverntjenesten skal sørge for at barn som er plassert utenfor hjemmet får gode omsorgstiltak.
- Gjennomgå og vurdere alle mottatte meldinger, utføre undersøkelser og sette i verk tiltak innenfor lovens frister. Det skal sikres en beredskap mot akutsituasjoner.
- Iverksette og følge opp hjelpetiltak/omsorgstiltak for barn og familie, slik at barnet får god nok omsorg i hjemmet.
- Godkjenne fosterhjem og føre tilsyn med barn plassert i fosterhjem.
- Rekruttere, veilede og administrere oppdragstakere og tiltak (fosterhjem, besøkshjem, miljøarbeidere, støttekontakter m.fl.).
- Kvalitetssikre tjenestene overfor brukerne.
- Delta aktivt i utvikling av tverretattlig samarbeidet, og ha fokus på oppvekstmiljøet i kommunen.
- Saksbehandle søknader om adopsjon.
- Gjennomføre drift og veiledning av jente- og guttegrupper.
- Utvikle egen kompetanse.

Barneverntiltak i familien omfatter hjelpetiltak som miljøarbeidertjenester, støttekontakt, avlastning og endringstiltak for barn som bor hjemme.

Barneverntiltak utenfor familien omfatter alle tiltak knyttet til barn som bor utenfor hjemmet, både som hjelpetiltak og som omsorgstiltak. Dette er i hovedsak tiltak som fosterhjem og plassering i institusjon.

Hovedområder /Resultatindikatorer

Resultatindikator/styringsparameter	Mål 2012-2015	Resultater
Rekruttering: Det er vanskelig å rekruttere og beholde erfarne ansatte i stillinger i det kommunale barnevernet. Barneverntjenesten vil se nærmere på tiltak som kan bidra til god rekruttering og til at vi beholder ansatte med erfaring. Noen slutter men mange går inn og ut av permisjoner. Flere sykmeldinger knyttet til svangerskap. Vikarer er alltid på jakt etter fast jobb, kan forsvinne ganske brått.	Stabilitet: Beholde ansatte utover opplæringstiden (ca ett år.) Rekruttere nye medarbeidere med erfaring. Mer konkurransedyktige på lønn systematisk kompetanseheving.	Økt stabilitet, men igjen en runde med permisjoner.
Organisering av tjenesten: Barneverntjenesten jobber med en intern vurdering av hvilken organisering som er mest tjenlig. Mer utadrettet virksomhet.	Mer utadrettet arbeid – også mot barnehagene Gjennomføre brukerundersøkelse	
Kvalitetsutvikling og kompetanseheving: Tjenesten skal fokusere på kvalitet på tiltakene, og at hjelp skal komme tidligere der det er behov. Barneverntjenesten vil bidra til tverrfaglig satsing på tidlig innsats overfor barn og familier med hjelpebehov. Tverrfaglig samarbeid med psykiatrisk 2. -linjetjeneste og familierådgivningstjenesten vil bli styrket. Forventning til at det settes av tid til kompetanseheving i kommunene, etterspørres nå i rapporteringen. Reduksjon innkjøpeksterne tiltak, øker behovet for kompetanseheving i personalet.	Utvikle kommunale endrings – og utviklingstiltak. Redusert behov for kjøp av eksterne tiltak. Økt brukertilfredshet = riktig hjelp til riktig tid. Økt grad av henvendelser til barneverntjenesten på et tidligere tidspunkt. Styrke saksbehandlernes kompetanse	
Interkommunalt samarbeid: Det er opprettet et samarbeid mellom barneverntjenestene i flere av de omkringliggende kommunene. Hovedfokus er å få til en styrking av kommunebarnevernet. Dette arbeidet er i en tidlig fase, og det vil være en prioritert oppgave fremover.	Styrking av samarbeidet mellom kommunene, og derigjennom kommunebarnevernet. Økt grad av innflytelse og kompetanse.	

Ordinært budsjettforslag

Virksomheten er tildelt 1,5 årsverk som ble bevilget over statsbudsjettet 2011. Budsjettmessige konsekvenser på lønn og refusjon er innarbeidet i basisbudsjett for 2012.

I f.sak 114/11 – budsjettoppfølging drift 31.8.2011, ble det vedtatt å styrke virksomhetens budsjett på grunn av økte kostnader til barnevernsvakt i helgene. I budsjett for 2012 er dette innarbeidet.

Barnevernet har i økende grad behov for tolketjenester. Bruk av tolk er i flere sammenhenger lovpålagt, men også helt nødvendig i møte med fremmedspråklige. Rådmannen har innarbeidet kr 50.000,- i virksomhetens basisbudsjett for 2012. Dette tilsvarer regnskapsført forbruk i 2011.

5.3.4 Helsestasjon

Arbeids- og ansvarsområder

§2-3 Tilbud til gravide og til barn og ungdom 0-20 år

Helsestasjonens tilbud til gravide skal omfatte:

- Helseundersøkelser og rådgivning med oppfølging/henvisning ved behov.
- Opplysningsvirksomhet, samlivs- og foreldreveiledning.

Helsestasjons- og skolehelsetjenestens tilbud til barn og ungdom 0-20 år skal omfatte:

- Helseundersøkelser og rådgivning med oppfølging/henvisning ved behov
- Forebyggende psykososialt arbeid (etniske minoritetsgrupper en utfordring).
- Opplysningsvirksomhet og veiledning individuelt og i grupper.
- Hjemmebesøk / oppsøkende virksomhet (barselkvinner, familier med nyfødte barn, ved sykdom, dødsfall, annen bekymring, også på barne- og ungdomsarenaer).
- tiltak som fremmer godt psykososialt og fysisk lærings- og arbeidsmiljø for elever.
- Bistand og undervisning i gruppe/klasse/foreldremøter i den utstrekning skolen ønsker det.
- Samarbeid om habilitering av barn og ungdom med spesielle behov, herunder kronisk syke og funksjonshemmede (individuelle planer, ansvarsgrupper).
- Informasjon om og tilbud om Barnevaksinasjonsprogrammet.
- Tuberkulosearbeid / Smittevern (forebygging og kontroll av tuberkulose; forebygging og veiledning av smittsomme sykdommer, HFU).
- Styrking av skolehelsetjenesten i forhold til seksualitet, uønsket svangerskap og psykisk helse i skolen i aldersgruppen 13-20 år. (Utvidet åpningstid på ungdomsskolene og VGS i tillegg til helsestasjon for ungdom).

Hovedområder / resultatindikatorer

Hovedområder resultatindikatorer	Mål 2012-2015	Resultater
Sørge for at gravide, barn og unge som vekker bekymring blir fanget opp og får rett hjelp til rett tid.	Tilby gravide og mødre med ekstra behov, tett oppfølging. Videreføre "Lyn kurs i amming for gravide" og ammeveiledning i form av "Ammetimen", et drop-in- tilbud for barselkvinner. Videreføre EPDS kartlegging av alle mødre v/ 6 ukers kontroll, hos gravide v/behov. Delta i gjennomføringen av Tidlig Innsats (TI)	

Forbedre tilbud for gravide ansatte i Sola kommune	Tilby mer enn 1 samtale pr arbeidsplass.	
Styrke nettverk for gravide og barselkvinner	Oppstart av "Mammaprat" for den gravide og deres partner. Videreføre 2 treff i alle barselgruppene; først med jordmor, deretter helsesøster.	
Øke kompetansen for jordmødre/helsesøstre i forhold til amming og barselomsorg	Bli registrert godkjent ammekyndig helsestasjon i 2012. Delta i oppsatte faste samarbeidsmøter for SUS, jordmødre/helsesøstre. Utvikle akupunktur tilbud fra uke 38.	
Tilstrebe mest mulig likt tilbud ved alle helsestasjonene og skolene i kommunen.	Gjennomføre felles plan for tjenestene. Utnytte personalressurser i forhold til økning av antall barn på helsestasjoner og skoler, jfr. den demografiske utvikling i kommunen.	
Styrke foreldrerollen	Gi foreldreveiledning i regi av ICDP på helsekontrollene. Videreutvikle samtale- og rådgivningstilbudet til familiekonsulent / rådgiver. Tilby PMTO rådgivning og terapi.	
Videreutvikle helsestasjonens tverrfaglige samarbeid med fokus på barn og unges psykiske helse.	Prioritere deltagelse i TI. Delta i OT på skolene; familiekonsulent / rådgiver og flyktninghelsesøster v behov. Videreføre div. gruppetilbud. Videreutvikle samarbeidet med TUNET, BUP og DPS	
Bidra til integrering av flyktninger	Flyktninghelsesøster tilbyr fast veiledning / undervisning ved Voksenopplæringen	
Forebygge smittsomme sykdommer	Opprettholde høy vaksinasjonsdekning. Opprettholde smitteoppsporing i form av tuberkulosearbeid og HFU	
Videreutvikle kvaliteten på tjenesten i tråd med Forskrift om <i>Internkontroll i sosial- og helsetjenesten</i> .	Videreutvikle kvalitetsarbeid i tjenestene. Videreutvikle / kvalitetssikre system for saker til Inntaksteam. Starte arbeidet med Kvalitetsloven. Videreutvikle hjemmesidene.	
Kvalitetssikre tverrfaglig utvikling i forhold til barn og ungdom med nedsatt funksjonsevne	Delta på pilotprosjekt møter i forhold til ACOS IP. Delta på ansvarsgruppemøter.	

Ordinært budsjettforslag

Rådmannen har styrket virksomhetens basisbudsjett for 2012 med kr 70.000,- utover budsjettramme 2011. Dette gjøres på bakgrunn av behov for midler til tolketjenester, folkeregistertilkobling og økte kostnader til kalibrering av medisinsk utstyr.

5.3.5 PPT - Pedagogisk psykologisk tjeneste

Arbeids- og ansvarsområder

- Være tilgjengelig for brukerne
- Gi råd til foreldre, barnehage og skole
- Kartlegge enkeltindivid, utviklings- og opplæringsmiljø
- Være sakkyndig instans for kommunen vedr. barn, unge og voksne med særlige behov
- Vurdere behovet for bistand fra andre hjelpetjenester

- Bidra til faglig utvikling i barnehage og skole
- Delta aktivt i kommunens tverrfaglige arbeid

De ulike virksomheter innenfor skole og barnehage har en hovedkontakt v/PPT. I de tilfeller hovedkontakten trenger annen kompetanse, hentes denne i første rekke fra andre fagpersoner internt ved pedagogisk psykologisk tjeneste.

Hovedområder / resultatindikatorer

Resultatindikator/styringsparameter	Mål 2012-2015	Resultater
Sikre stabil og kvalifisert arbeidskraft, PPT skal beholde alle ansatte i målperioden.	Vi skal beholde hele arbeidsstaben i målperioden.	Målet er nådd for 2010.
Delta i utviklingsarbeid, ha en fremtredende rolle i tverretattlig samarbeid	Deltakelse i tverretattlige samarbeidsfora i kommunen. Ha faglige innspill i disse	Målet er nådd for 2010. Må ha tilført ekstra ressurser for å delta videre i Tidlig innsats.
Videreutvikle systemorienterte arbeidsformer	Alle PPT ansatte bør være involvert i minimum 1 systemsak hver, pr. skole- og barnehageår i målperioden.	Målet er nådd for 2010.
Bygge opp kompetanse i forhold til barn og unge med minoritetsspråklig bakgrunn og barn og unge med sosiale/emosjonelle vansker	PPT skal ha utredningskompetanse på målgruppene. PPT skal ha oversikt over virkningsfulle tilretteleggingstiltak for målgruppene som kan dokumenteres forskningsmessig.	PPT har deltatt på kompetansehevingsprogrammet til NAFO (Nasjonalt Senter for Flerkulturell Opplæring). Det er etablert nettverksgruppe med tospråklige lærere. Vi er godt i gang med å nå målet for perioden

Ordinært budsjettforslag

Prosjektstilling knyttet til tidlig innsats er avsluttet per 31.07.11 og lønnsmidler tilknyttet stillingen er trukket ut av basisbudsjett for 2012. Utover dette er budsjettet videreført på om lag samme reelle nivå.

5.4 TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR

Overordnet mål

Vi vil tilrettelegge for et samfunn med trygghet og tilhørighet som grunnlag for gode levekår for kommunens innbyggere.

Kommuneplanmål

A1

Det skal ytes pleie- og omsorgstjenester ut fra individuelle behov, og tjenestene skal bidra til å opprettholde livskvalitet.

A2

Det skal fremmes økonomisk og sosial trygghet ved å hjelpe personer over vanskelige livssituasjoner.

A3

Det skal arbeides med forebyggende arbeid på ulike felt for å bidra til at innbyggerne har best mulig helse.

A4

Det skal legges til rette for at livskvaliteten for alle innbyggere styrkes gjennom aktiv samfunnsengasjement og kulturell deltakelse i et trygt lokalmiljø.

Styringsparameter	Mål 2012
Optimal bruk av institusjonsplassene	Minst 4 korttidsplasser kan tildeles hver uke
Øke muligheten for å bo lenger hjemme	Andelen innbyggere over 67 år som får hjelp hjemme øker med 10 %
	Ett prosjekt innen velferdsteknologi starter opp
Økt satsing på forebyggende arbeid	Alle 80 åringer får tilbud om forebyggende hjemmebesøk
	Frisklivssentral etableres
Redusere utgiftene til hospits/ pensjonat	Flere boliger til de med lavest boevne
	Ingen utkastelse fra kommunale leiligheter
Antallet innbyggere på langvarig sosialhjelp	Andelen sosialhjelpsmottakere med stønad over 6 mnd. reduseres til 35

5.4.1 Fagstab levekår

Formål

Staben skal bistå både strategisk nivå og tjenestenivå i oppgaver som går på tvers av virksomheter, for å få en helhetlig oversikt over overordnede oppgaver innen tjenesteområdet og en effektiv koordinering av disse.

Arbeids- og ansvarsområder

Fagstab levekår omfatter følgende stillinger per 01.09.11:

	<u>Årsverk</u>
Rådgivere	3,00
Merkantil (bestillerkontoret)	1,00
IKT- systemansvarlig	1,00
Kommunelege	0,50
Turnuslege	2,00
Bestillerkontor	<u>5,60</u>
Sum årsverk	13,10

Fagstabens hovedoppgaver er plan – og utviklingsarbeid samt saksutredning til politiske utvalg. Fagstaben skal ha oversikt over overordnede planer og styringsdata, øremerkede tilskudd og koordinering av disse. En administrerer også interkommunalt samarbeid om legevakt, voldtektsmottak, krisesenter og miljørettet helsevern. Staben behandler også søknader om tilskudd. Staben har en rådgivende funksjon i faglige spørsmål. Ny stilling som rådgiver folkehelse besettes september 2011. Tjenesten som kommuneoverlege kjøpes fortsatt fra Stavanger kommune.

Bestillerkontoret

Bestillerkontoret har ansvar for å saksbehandle alle søknader om institusjonsplasser, ulike hjemmetjenester, omsorgslønn, omsorgsboliger og trygdeleiligheter, parkeringsplasser, avlastning m.m. Bestillerkontoret kartlegger behov og fattet vedtak om tjenester.

Legetjenester

Yter akutt og kurativ behandling og sikrer en lett tilgjengelig og best mulig primærhelsetjeneste til Solas befolkning. Kommunen har 18 fastleger og to turnuskandidater som dekker befolkningens behov for legetjenester på dagtid. Fastlegene driver privatpraksis og mottar støtte fra kommunen etter gitte satser per innbygger.

Ordinært budsjettforslag

Legevakten

Rådmannen viser til f.sak 114/11. I grunnlaget for fastsettelsen av budsjett 2011 hadde ikke rådmannen fått tilstrekkelig informasjon om pris- og kostnadsvekst. Rådmannen har vært i dialog med Stavanger kommune. For 2012 og videre foreslås det at det faktureres ut et a-konto beløp basert på en økning i henhold til kommunal deflator. Ved regnskapsavslutning vil dette beløpet kunne bli justert. For legevakt og voldtektsmottak har rådmannen innarbeidet effekten av 2011, og lagt til en forventet økning på om lag 3 prosent.

Legetjenester

Budsjetterte tilskudd i 2011 til fastlegene er 9,2 mill kroner. Rådmannen har tatt høyde for pris- og kostnadsvekst, og lagt til en forventet økning på 3 prosent i 2012.

Norsk pasientskadeerstatning

Fra 2011 er det besluttet at Norsk pasientskadeerstatning skal innrette faktureringspraksisen slik at premieutbetalingen (tilskuddet) i størst mulig grad skal dekke de faktiske erstatningsutbetalingene. Som tidligere år justeres avviket mellom faktisk innbetalte tilskudd og utbetalte erstatninger ved avregningen året etter. Tilskuddsbeløp kommunene imellom fordeler seg i henhold til siste kjente folketall. Det er innarbeidet tilskudd til Norsk pasientskadeerstatning med kr 450 000 i basisbudsjettet.

Stiftelsen Funkishuset

Funkishuset er et lavterskel helse- og omsorgstilbud til rusavhengige i stiftelseskommunene Sandnes, Sola, Gjesdal, Hå, Klepp og Time. Det er en forutsetning for statlig støtte at kommunene bidrar økonomisk. Tilskuddet fra kommunene er beregnet ut fra innbyggertall. I 2011 bevilget Sola kommune kr 137 000. I handlings og økonomiplan 2010-2013 innarbeidet rådmannen støtte til stiftelsen Funkishuset i basisbudsjettet, og reduserte posten for tilskudd til organisasjoner innen helse- og sosialområdet tilsvarende. Rådmannen har innarbeidet støtte til Funkishuset i basisbudsjettet 2012 med kr 150 000.

Krisesenteret

Fra 1.1.10 trådte ny lov om krisesentertilbud i kraft. Det blir et lovfestet ansvar for kommunen å drive krisesenter til både kvinner, menn og barn. Lovfestingen skal sikre et mer likeverdig tilbud i hele landet. Stavanger kommune har påtatt seg rollen som vertskommune i samarbeid med kommunene Randaberg, Sandnes og Sola. Stavanger kommune som vertskommune er den kommunen som er ansvarlig for at krisesenteret drives i henhold til lovens krav, økonomi og oppfølging overfor sentrale myndigheter. Statstilskuddet til krisesentre ble

innlemmet i rammetilskuddet til vertskommunene fra 2011. Rådmannen har innarbeidet kr 150 000 i støtte til Kriesenteret.

Samhandlingsreformen

Samhandlingsreformen vil tre i kraft fra 1. januar 2012. Som følge av samhandlingsreformen blir det overført om lag 5,6 mrd. kroner fra de regionale helseforetakene til kommunene i form av økt rammetilskudd. For Sola kommune utgjør dette om lag 22,6 mill kr. Det er innarbeidet 17 mill kr i basisbudsjettet til dekning av medfinansiering/egenbetaling ved sykehusinnleggelser og til betaling for utskrivingklare pasienter.

Ressurskrevende tjenestemottakere i institusjonsbaserte tjenester.

I utvalg for levekår sak 5/2009 ble det etablert en reservepost i fagstab levekår på 1,9 mill kroner til finansiering av merutgifter i forbindelse med særskilt utgiftskrevende tjenestemottakere. Det er knyttet stor usikkerhet til særskilt ressurskrevende tjenestemottakere i institusjonsbaserte tjenester. Rådmannen har innarbeidet en økning på kr 1,1 mill kroner i planperioden i lys av faktiske forhold.

5.4.2 Virksomhetene

Arbeids- og ansvarsområder

Arbeidsoppgavene er regulert gjennom kommunehelsetjenesteloven, pasientrettighetsloven, helsepersonelloven, sosialtjenesteloven og ulike forskrifter.

Tjenesteområdet er organisert i 8 virksomheter:

- **Sola sjukeheim:** institusjon med 70 døgnplasser og dagsenter for eldre.
- **Sola bo - og hjemmetjenester:** alderspensjonat med 42 døgnplasser og hjemmetjenester.
- **Tananger bo – og hjemmetjenester:** sykehjem med 27 døgnplasser, omsorgsboliger for eldre og yngre funksjonshemmede, hjemmetjenester og dagsenter for demente, aktivitetssenter.
- **Åsenhagen avlastning og barneboliger:** avlastning og boliger for barn (tidl. Sandehagen).
- **Miljøtjenesten:** botilbud, hjemmetjenester og dagtilbud til personer med utviklingshemming og utviklingsforstyrrelser.
- **Psykisk helsearbeid:** botilbud, hjemmetjenester og dagtilbud for mennesker med psykiske lidelser samt livskrisehjelpen.
- **Fysio- og ergoterapi:** trening, behandling, forebyggende tiltak og praktisk tilrettelegging, - til alle aldersgrupper i og utenfor institusjon.
- **NAV (Sosiale tjenester):** økonomisk hjelp, rådgivning, skaffe boliger og bidra til sysselsetting / integrering av vanskeligstilte / flyktninger.

Mål og satsingsområder 2012-2015

I tjenesteområdet Levekår, og innenfor de ulike virksomhetene, er det mange utfordringer og oppgaver som daglig løses for å gi innbyggerne i Sola de tjenestene de har krav på og behov for. Hver virksomhet lager årlig sine mål. Disse bygger på overordnede mål og felles satsingsområder.

Optimal bruk av institusjonsplassene

Mål 2012: Minst fire korttidsplasser kan tildeles hver uke.

I Sola kommune har en totalt 139 institusjonsplasser for eldre. Disse fordeler seg f.t. slik:

	langtid	korttid
Soltun	40	2
Sola sjukeheim	48	22
TABO	27	
Totalt	115	24

Når samhandlingsreformen trer i kraft fra 1.januar 2012, stilles det nye krav til kommunen:

Kommunal medfinansiering av medisinsk behandling: Kommune skal betale 20 % av gjennomsnittskostnadene for alle henvisninger og innleggelser for medisinsk behandling for alle aldersgrupper, også somatisk poliklinikk. Det settes et tak på kr. 30 000 for særlig ressurskrevende enkeltopphold.

Økt betaling for utskrivningsklare pasienter: Det forventes at kommunene skal betale kr 4000 per døgn fra første dag, mot kr 1600 fra dag 10 nå (2011).

Disse endringene vil medføre et stort behov for å ha tilgjengelige korttidsplasser til enhver tid. Utfordringen blir å bruke korttidsplassene mest mulig hensiktsmessig. De må ikke bli belagt over lang tid av pasienter som venter på langtids plass, og en må forebygge at det gis langtids plass til noen som kan greie seg hjemme. Skal en lykkes med dette må hjemmetjenestene styrkes slik at flere kan greie å bo lenger hjemme, det må være et tilstrekkelig antall dagsenterplasser og rehabiliteringstilbudet må være målrettet og effektivt.

Et mål for hvordan en lykkes med rett bruk av institusjonsplassene kan derfor være at det er god sirkulasjon på korttidsplassene, og at det hver uke er tilgjengelige plasser som kan tildeles nye brukere. I inneværende år har det så langt vært en del uker der en ikke har greid dette målet.

Øke muligheten for å bo lenger hjemme

*Mål 2012: - Andelen innbyggere over 67 år som får hjelp hjemme øker med 10 %
- Ett prosjekt innen velferdsteknologi starter opp*

Det er en nasjonal satsing på å utvikle tjenestene og arbeidsoppgavene innen pleie og omsorg slik at det blir mulig for syke og pleietrengende å bo hjemme lenger. En grunnleggende forutsetning for at dette skal være mulig er at hjemmetjenestene har tilstrekkelige ressurser og kompetanse til å mestre de oppgaver som kan utføres i hjemmet. I tillegg må det være dagsenterplasser og avlastningstiltak for pårørende. For en del innbyggere kan ulike tekniske løsninger gjøre det enklere, tryggere og bedre å bo hjemme. En del brukere vil også kunne øke sitt funksjonsnivå ved målrettet trening og dermed være selvhjulpne lenger.

	Sola 2008	Sola 2009	Sola 2010	Gj.snitt kom.gr.8	Gj.snitt Rogaland
Mottakere av hj.tjenester pr. 1000 innb. 0-66 år	11	12	11	19	15
Mottakere av hj.tjenester pr. 1000 innb. 67-79 år	50	57	55	75	70
Mottakere av hj.tjenester pr. 1000 innb. 80 år +	260	245	277	353	317

Kilde: SSB

Ut fra Kostra-tallene ser det ut til at det er færre tjenestemottakere i de ulike aldersgruppene i Sola, enn i de kommunene vi sammenligner oss med. Noe av denne forskjellen kan forklares med at Sola gir heldøgnsomsorg i institusjon til mange, mens tilsvarende tilbud i andre kommuner gis av hjemmetjenesten i omsorgsboliger. En annen forklaring kan være at hjemmetjenesten nå er så presset på ressurser at en ikke greier å legge til rette et trygt nok tilbud i brukers hjem. I seg selv er det ikke noe mål å ha mange tjenestemottakere, men det er et mål

at kommunen på ulikt vis legger til rette for at innbyggerne både ønsker, og gis mulighet til, å bli boende hjemme. Hvor mange som faktisk får hjelp hjemme vil være en indikator på hvordan vi lykkes med dette.

Ulike former for velfredsteknologi er under utvikling og utprøving både i Norge og i andre land. Mange av disse vil kunne gi innbyggerne økt trygghet og gjøre det enklere å bo hjemme selv med sviktende helse. Sola kommune bør i løpet av 2012 ha valgt ut noe av denne teknologien og startet opp i noen hjem.

Økt satsing på forebyggende arbeid

*Mål 2012: - Alle 80 åringer får tilbud om forebyggende hjemmebesøk
- Frisklivssentral etableres*

I de signalene som kommer fra staten gjennom samhandlingsreformen, fremheves viktigheten av forebygging og folkehelsearbeid. I stedet for i stor grad å ha oppmerksomheten rettet mot å behandle og følge opp de som har fått en sykdom eller funksjonssvikt, må kommunene i større grad jobbe for å forebygge og redusere sykdom og skade. Det er ikke tvil i forskermiljø om at gevinsten med å prioritere forebygging framfor behandling vil være stor både for den enkelte og for samfunnet. I Sola ønsker en å komme i gang med arbeid som fremmer sunne levevaner med fokus på fysisk aktivitet, ernæring og røykeslutt. Dette kan gjøres på flere måter. I første omgang er det planlagt å starte med hjemmebesøk til en aldersgruppe for å gi informasjon om ulike måter å forebygge helsesvikt / funksjonstap på. I tillegg håper en å få etablert frisklivssentral også i Sola. For å få til dette vil en imidlertid være avhengig av økte ressurser.

Redusere utgiftene til hospits/ pensjonat

*Mål 2012: - Flere kommunale utleieboliger blir tilgjengelig
- Ingen kastes ut fra kommunal bolig*

Sola kommune har de siste årene avsatt midler til boligsosial handlingsplan for å sikre at også de som er vanskeligstilt på boligmarkedet, skal få et sted å bo. Det er imidlertid fortsatt en stor utfordring å finne egnet bosted til en del av de som er i boligkøen. Dette resulterer i at det må kjøpes midlertidige overnattingsplasser hos private utleiende. I tillegg til å være et dårlig tilbud for brukerne er det også en dyr løsning. I 2010 var antallet bostedløse lavere enn det har vært på mange år. Halvveis i 2011 er tallet nå stigende igjen. Ved å satse enda mer på ulike kommunale botilbud, vil en kunne redusere utgiftene til hospits samtidig som brukerne får bedre boforhold. For mange er det å få bolig også starten på å få orden på livet sitt. Gevinsten med å gi folk bolig gir derfor ikke bare bedre livskvalitet for den det gjelder, men vises ofte igjen også på andre områder.

De som får bolig, og som har lav boevne, må gis så tett oppfølging at de mestrer de kravene som stilles til dem og ikke blir kastet ut av boligen.

Redusere antallet innbyggere på langvarig sosialhjelp

Mål 2012: Andelen sosialhjelpsmottakere med stønad over 6 mnd. reduseres til 35 %

Det er et mål å stimulere og hjelpe sosialhjelpsmottakere over fra å være passive mottakere av hjelp til i større grad å komme i arbeid og aktivitet. Et av virkemidlene kommunen har fått i dette arbeidet er kvalifiseringsprogrammet. Målet er at en ved hjelp av ulike virkemidler skal greie å få ned antallet som over lang tid er sosialhjelpsmottakere. De siste årene har imidlertid utviklingen gått i feil retning.

	Sola 2008	Sola 2009	Sola 2010	Gj.snitt kom.gr.8	Gj.snitt Rogaland
Andel sosialhjelpsmottakere med stønad i 6 måneder eller mer	36	42	47	33	32

Personell

Overordnet mål:

Sola kommune skal være en attraktiv og foretrukket arbeidsgiver

Tjenesteområde levekår har en spesiell utfordring i å beholde og rekruttere personell. For å lykkes med dette er det satt følgende mål for 2012:

Styringsparameter	Mål 2012
Antall ansatte med uønsket deltid	Nye arbeidstidsordninger prøves ut
Ansattes kompetansenivå	Alle virksomhetene har etablert møteplasser for etisk refleksjon
	Andelen årsverk med fagutdanning øker til 77 %
Sykefraværet	Korttidsfraværet (1-9 dager) er under 1 %
	Langtidsfraværet (over 40 dager) er under 2,5 %

Tjenesteområdet har følgende antall årsverk per 01.09.11:

Virksomhet	Årsverk
Sola sjukeheim	90,8
Sola bo- og hjemmetjenester	85,4
Tananger bo- og hjemmetjenester	69,4
Avlastningstjenesten	18,2
Miljøtjenesten	76,2
Psykisk helsearbeid	32,2
Sosiale tjenester (NAV)	15,2
Fysio-/ergoterapi	13,2
Sum tjenesteområde	400,6

Uønsket deltid

Det er et klart ønske i hele samfunnet at en skal kunne tilby helsepersonell ønsket stillingsstørrelse. Selv om en i Sola kommune har jobbet systematisk med dette i flere år, og også hatt det som et delprosjekt i Kvalitetskommuneprogrammet, er det fortsatt et godt stykke igjen før målet er nådd. Den største utfordringen er at de mest effektive løsningene enten er kostbare eller gir de ansatte dårligere arbeidsvilkår. En jobber likevel videre for å finne fram til nye modeller og metoder som kan prøves ut.

Kompetanse

Fagutvikling er viktig både for å kunne møte de ulike faglige utfordringene kommunen står overfor, og for å møte den ansattes behov for utvikling. Kurs og etterutdanning er aktuelle virkemidler. Det samme er etablering av refleksjonsgrupper og studiegrupper.

Med å satse spesielt på å øke den etiske bevisstheten hos ansatte, ønsker en å oppnå flere ting. Å utvikle kvaliteten på tjenestene og sikre at brukernes behov blir godt ivaretatt, er en side. Samtidig vil høy etisk standard på arbeidsplassene virke stimulerende på arbeidsmiljøet, øke trivsel og motivasjon, gi mening til arbeidet og øke evnen til mestring. Satsing på etikk vil av den grunn kunne bidra til å både beholde og rekruttere personell. Virksomhetene har i 2011 startet arbeidet med å få satt den etiske refleksjonen inn i et fast system. Dette arbeidet må det fortsatt gis oppmerksomhet.

En del ansatte i brukerrettede tjenester har i dag ikke relevant utdanning. Framtidens behov for fagpersonell tilsier at kommunen bør satse systematisk på å legge til rette for at disse får tatt en fagutdanning. I følge Kostra-

tall fra 2010 er andelen med fagutdanning 76 %. Dette er som gjennomsnittet i Rogaland, men er en reduksjon fra 2008 da Sola hadde 77 % faglærte i brukerrettede tjenester.

Sykefraværet

Pleie- og omsorgssektoren har generelt et høyere sykefravær enn i en del andre virksomheter. Likevel har det i Sola de siste årene vært en reduksjon i det samlede sykefraværet i sektoren. Dette skyldes systematisk arbeid med mange ulike tiltak. Det må holdes et konstant trykk både på arbeidsvilkårene (nærværsfaktorene) på arbeidsplassen, og på oppfølging av de som sliter. Som indikator på hvordan en lykkes i dette arbeidet kan det være hensiktsmessig å fokusere på det korteste og på det lengste fraværet.

Ordinært budsjettforslag

Justering av satser for egenbetaling i pleie- og omsorgstjenesten

Rådmannen har innarbeidet økning i grunnbeløpet (G) i satsene for egenbetaling. Det medfører økte inntekter på kr 1 594 000 i 2012. Inntektene øker i tråd med utviklingen.

Kommunestyret vedtok i k.sak 141/07 pkt. 6: "Satser for egenbetaling i pleie- og omsorgssektoren justeres årlig tilsvarende økningen i folketrygdens grunnbeløp, med virkning fra 1. juli samme år. Justeringen skal hvert år framgå av eget punkt i vedtak til handlings- og økonomiplan."

Folketrygdens grunnbeløp (G) økte pr. 01.05.11 fra kr 75.641 til kr 79.216. Nye satser i pleie- og omsorgssektoren er som følger, med virkning fra 01.07.11:

Praktisk bistand (hjelp til dagliglivets praktiske gjøremål)

	Nettoinntekt	Timesats	Maksimal månedssats
Under 2G	158.432	58	165
2G - 3G	158.432 - 237.648	95	507
3G - 4G	237.648 - 316.864	127	634
4G - 6G	316.864 - 475.296	159	887
6G - 8G	475.296 - 633.278	191	1267
Over 8G	633.278	221	1583

Transport (egenbetaling pr. mnd.):

5 dager/uke	4 dager/uke	3 dager/uke	2 dager/uke	1 dag/uke
1.040	832	624	416	208

Egenbetaling for opphold i institusjon, langtidsopphold (over 60 døgn): 75 % av grunnpensjon og 85 % av annen inntekt (maks. kr 33.000 pr. mnd. i sykehjem og kr 20.000 pr. mnd. i aldershjem).

Egenbetaling for opphold i institusjon, korttidsopphold (inntil 60 døgn): kr 129,- pr. døgn.

Dagsenter for eldre og funksjonshemmede i henhold til vedtak: kr 75,- pr. dag.

Sande dagsenter, mat/drikke: kr 126,- pr. mnd.

Matombringning i henhold til vedtak: Sola storkjøkken KF opererer med egen prisliste.

Drift av leasingbiler

I handlings- og økonomiplan 2011-2014 fikk virksomhetene Sola bo- og hjemmetjenester, Tananger bo- og hjemmetjenester og Psykisk helsearbeid én leasingbil hver. Det er ikke tatt tilstrekkelig høyde for utgifter til forsikring, drift og vedlikehold. Totalt er det innarbeidet 96 000 kr i basisbudsjettet.

Det er forventet et behov for fem nye leasingbiler i 2012, fire biler til Sola bo- og hjemmetjeneste, og en bil til Fysio-/ergoterapi. Totalt er det innarbeidet 300 000 kr i basisbudsjettet.

Kjøp av mat fra KF Sola storkjøkken

Rådmannen har innarbeidet konsekvensene av daglig leders budsjettforslag i utkastet for den enkelte institusjon.

Sola bo- og hjemmetjenester

Rådmannen viser til f. sak 104/11, kostnadene til midlertidige stillinger i hjemmetjenesten 5,1 årsverk er innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2012-2015. Rådmannen viser også til f.sak 103/11 der det ble gitt fullmakt til å opprette/forskuttere 4 nye årsverk i hjemmetjenesten.

Tananger bo- og hjemmetjenester

Avtalefestede tillegg fastlønn er underbudsjettet. Denne posten er økt til et realistisk nivå ved en økning på kr 200 000.

Miljøtjenesten

I k.sak 107/09 – handlings- og økonomiplan 2010-2013 ble det opprettet 3 årsverk for å ta imot nye brukere i frigjorte leiligheter i Åsenvegen. Rådmannen viser til f. sak 114/11 - *Budsjettoppfølging drift 31.08.11*, hvor knapt 2 årsverk er innarbeidet i 2011. Resterende lønnsmidler er innarbeidet med helårseffekt i basisbudsjettet fra 2012.

Psykisk helse

Rådmannen viser til k.sak 56/11 og f. sak 114/11, vedrørende behov for midler til ressurskrevende tjenestemottakere. Rådmannen har innarbeidet kr 10,6 mill i 2012, kr 4,1 mill i 2013 og kr 3,6 mill i 2014 og 2015.

NAV- sosiale tjenester

Utgiftsbehovet i sosiale tjenester er til en hver tid avhengig av konjunktursituasjonen, og i virksomheten er man usikre på antall sosialhjelpsmottakere, situasjonen i boligmarkedet og den generelle utviklingen som vi ser i gjeldsrådgivning. Den største utfordringen er knyttet til boligsituasjonen. Utgiftene til sosialhjelp må sees i sammenheng med hvor mange brukere som er med i *kvalifiseringsprogrammet*. Målet er at de som deltar der ikke skal trenge sosialhjelp. Rådmannen følger utviklingen, og vil eventuelt tilrå budsjettendringer dersom den konjunkturmessige situasjonen endrer seg.

Prosjektstilling knyttet til kvalifiseringsprogrammet er avsluttet og lønnsmidler tilknyttet stillingen er trukket ut av basisbudsjettet for 2012.

I f. sak 114/11 ble lønnsmidler til "boveileder" (prosjektmidler fra Husbanken) flyttet fra Eiendomsdrift til Sosiale tjenester, lønnsmidler er innarbeidet med halvårseffekt i basisbudsjettet for 2012.

Pr. juni 2011 er det 32 mottakere av introduksjonsstønad i *introduksjonsprogrammet*. Det forventes 20 nye i 2012. Dette gir et økt budsjett på ca kr 800 000 fra budsjett 2011 på kr 3,3 mill.

Fysio-/ergoterapi

Økte satser for driftstilskudd til fysioterapeuter gir en økning i budsjett for 2012 på kr 33 000. Rådmannen har tatt høyde for prisjustering 01.07.12.

For å opprettholde tjenestetilbudet i ferier har rådmannen innarbeidet kr 40 000 til variabel lønn i handlings- og økonomiplan 2012-2015.

Generelt:

Rådmannen viser til handlings- og økonomiplan 2011-2014 vedrørende nye årsverk og omstillingstiltak til tjenesteområde levekår. Rådmannen har innarbeidet dette i basisbudsjettet med helårseffekt i 2012.

5.5 TJENESTEOMRÅDE KULTUR OG FRITID

Tjenesteområde kultur og fritid omfatter virksomhetene fritid, bibliotek, kulturskole og arrangement og utleie. I tillegg til de fire virksomhetene er det en fagstab for Kultur og idrett. Fagstab har i praksis en rekke driftsoppgaver og sekretæroppgaver innenfor kulturfeltet; særlig innen idrettsadministrasjon, forvaltning og sikring av kulturminner, samt kulturtiltak for eldre. Staben står også for prosjektledelse i tilknytning til en lang rekke ulike arrangement og markeringer i løpet av året, div. saksbehandling med mer. Sommeren 2011 er kommunalsjefstilling for Kultur og fritid inndratt i tilknytning til omstillingsvedtak. Det arbeides med utvikling av ny arbeidsmodell for overordnet ledelse av Kultur- og fritidsfeltet fra høst 2011.

Virksomhetene har ansvar for daglig drift, utvikling/strategi på eget område, samt økonomi og personal. Den overordnede ledelse for kultur og fritidsfeltet, vil ha ansvar for saker til politisk behandling, strategi og utvikling på overordnet nivå. Ledelsen skal ivareta helhetsspektivet på kommunale tjenester og det frivillige arbeid innen kulturfeltet, brukere og medarbeidere samt støtte og oppfølging av virksomhetslederne.

Kultur og fritid har disse overordnede mål for 2012:

Overordnet mål

Vi vil tilrettelegge for et samfunn som gir mulighet for trivsel, trygghet og allsidig utvikling.

Kommuneplanmål

C1

Vi skal bidra til å utvikle barn og unges kreativitet, kunstneriske evner og forutsetninger etter den enkeltes forutsetninger gjennom musikk og teatertilbud og gjennom lokale lag- og organisasjoner.

C2

Kommunen skal ha en lett tilgjengelig bibliotek- og informasjonstjeneste som gir et tilbud tilpasset den enkelte brukers nivå og behov.

C3

Vi skal følge opp etablerte fritidstilbud for barn og unge og tilrettelegge for nye tiltak og tjenester som fremmer livskvalitet, livskraft og trygghet for alle barn og unge.

C4

Vi skal tilrettelegge og følge opp tilbud og tiltak som fremmer livsglede og livskvalitet gjennom idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Virksomhetene innenfor kultur og fritid har 41,8 årsverk.

5.5.1 Sola kulturskole

Formål

Sola kulturskole har blant annet som mål:

- å bidra til å utvikle elevenes kreativitet, deres kunstneriske evner og ferdigheter etter den enkeltes forutsetninger.
- å arrangere konserter og teaterforestillinger.
- legge til rette for tverrfaglige produksjoner.
- medvirke aktivt til at elever deltar i det lokale kulturliv.
- bidra med støtte- og veiledningsfunksjoner overfor skoleverk, barnehager samt lag og foreninger i Sola kommune.

Arbeids- og ansvarsområder

Sola kulturskole har tilbud til barn og unge innen musikk, dans og teater. Høsten 2011 er det 1071 elevplasser ved skolen. Kulturskolen har høsten 2011 samarbeid med 14 barnehager. Ca. 80 barn i disse barnehagene får ukentlig undervisning i musikk av to kulturskolelærere. Sola kulturskole har ca 31 ansatte fordelt på 16,6 årsverk.

Gjennom året arrangerer skolen en lang rekke forestillinger der musikk, dans og drama er sentrale elementer. De opptrer på åpning av konferanser og kurs, de har forestillinger i barnehager, skoler og institusjoner. Det blir en utfordring fremover å sikre de støttefunksjoner som må til for å få dette til.

Satsingsområder 2012-2015

- Redusere ventelistene ved kulturskolen.
- Videreføre igangsatte prosjekter
- Utvikle nye konsert- og arrangementstilbud.
- Tilrettelegge for kulturskolens rombehov i Sola sentrum og i Tananger.

Våren 2011 var det nok en gang en økning i søkning til kulturskolen. Skolen mottok over 700 søknader. Ventelisten har økt også i 2011. Etter elevopptaket var det 434 søkere som ikke hadde fått plass (355 i 2010). Kulturskolen produserer forestillinger som spilles som skolekonserter og kveldsforestillinger. Skoleforestillingene er gratis for skolene, men produksjonen av forestillingene har en kostnad for kulturskolen.

Kulturskolen har i mange år hatt et godt samarbeid med barnehagene. Hvert år har barnehagene fått konserttilbud fra kulturskolen. I skoleåret 2010/11 har kulturskolen hatt et ukentlig undervisningsprosjekt i 14 barnehager. To lærere i 40 % stilling har medvirket i prosjektet. Prosjektet har vært finansiert av en egenbetaling for hver barnehage, årlig tilskudd fra Utvalg for kultur samfunnsutvikling og miljø, samt prosjektstøtte fra Norsk kulturskoleråd. Det er ønskelig at dette prosjektet for kommende år også kan videreføres til andre barnehager. For å få dette til er det nødvendig med en 0,3 % stilling.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettrammen er videreført på samme reelle nivå som i 2011.

5.5.2 Sola folkebibliotek

Formål

Sola folkebibliotek skal gjøre bibliotek og informasjonstjenester tilgjengelig for Sola kommunes innbyggere på en effektiv måte, tilpasset brukernes nivå og behov.

Arbeids- og ansvarsområder

Bibliotekets primæroppgave er å stille bøker og annet materiale til disposisjon for innbyggerne. Biblioteket skal formidle, gjøre litteraturen og informasjonen tilgjengelig og gjøre det enkelt å benytte seg av tilbudet. I tillegg har bibliotekene en viktig funksjon som lokale møteplasser med lav terskel.

Biblioteket har lovpålagt ansvar til å tilby oppsøkende bibliotekstjeneste til brukere som ikke kan komme til biblioteket ved egen hjelp, og å ha et organisert samarbeid med skolene. Virksomheten har i dag 8,81 årsverk.

Satsingsområder 2012-2015

Øke utlånet fra 6,2 til 8 utlån per innbygger

Gjennomføre minst 80 samlinger og arrangement i biblioteket (inkl klassebesøk)

Støtte og veilede skolene i arbeidet med å få større og bedre skolebibliotek

Videreutvikle samarbeidet med bibliotekene i Klepp og Time.

Innføre bruk av selvbetjente utlånsautomater.

Sola folkebiblioteks utlåns- og besøkstall ligger godt over landsgjennomsnittet. Bibliotekene på Sola utpeker seg med svært gode åpningstider, noe som gjør det til en utfordring er å sette av ressurser (tid) til utadrettet virksomhet som litteraturformidling og arrangement.

Den største utfordringen framover er å rekruttere og beholde gode medarbeidere. Stikkord er godt fagmiljø og utviklingsmuligheter. De ansatte bruker i dag mye av tiden i skranken til mekaniske operasjoner som utlån og innlevering, noe som skaper jobber med høyt tempo, men få utfordringer. Dersom vi skal kunne konkurrere med Stavanger og Sandnes om personale, må vi snu denne utviklingen. Å innføre selvbetjente utlånsautomater er én måte å møte denne utfordringen på, økt bemanning er en annen.

En annen utfordring i årene framover er å utvikle kompetanse i forbindelse med nye utfordringer for bibliotek og bokmarked, eksempelvis ebok.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettrammen er videreført på samme nivå som i 2011.

5.5.3 Fritid

Formål

Virksomhet fritid skal være med å skape, utvikle og opprettholde meningsfulle fritids- og kulturaktiviteter for barn og unge i kommunen, samt tilrettelegge for fritidsaktiviteter for mennesker i alle aldre med spesielle behov. Tjenestene som gis skal fremme livskvalitet, livskraft og trygghet.

Arbeids- og ansvarsområder

Virksomhet fritid har ansvar for fritidstilbud for barn og unge i Sola. Dette omfatter blant annet drift av tre fritidsklubber for ungdom, kulturverksted Ung Scene Sola, helgetilbud for ungdom i kommunal og frivillig regi, lys og lyd tjenester, dragefestivalen, foreningsaktivitet (oppfølging og tilskudd til barne- og ungdomsforeninger), samt diverse andre prosjekter innen barne- og ungdomsarbeid.

I seksjon tilrettelagt fritid drives to fritidsklubber for psykisk utviklingshemmede, aktivitetsgrupper innenfor psykisk helse for barn og unge fra 10 år, samt aktivitetstilbud for voksne innen psykisk helse. Fra august 2011 overtok virksomheten støttekontakt/fritidskontakttjenesten i Sola kommune. I henhold til vedtatt opptrappingsplan legges det opp til en endring og en vekst i tjenestetilbudet i perioden 2011-2014 (K.sak 78/10).

Virksomheten arbeider også med flerkulturelt inkluderingsarbeid lokalt, samt tilskudd til prosjekter i kommunal og frivillig regi som utvikler interkulturell kompetanse til barn og unge i Sola (gruppeutveksling gjennom EU- programmet Aktiv ungdom, volontørprosjekt o.) I) Virksomheten har 12,66 årsverk + fritidskontakter.

Satsingsområder 2012-2015

- Implementering av støttekontakttjenesten i virksomheten
- Utvikle gode informasjonskanaler for markedsføring av virksomhetens fritidstilbud
- Ha kontinuerlig fokus på å gjøre det eksisterende fritidsklubbtilbudet for ungdom enda bedre og mer attraktivt
- Få stabile kontorlokaler for alle ansatte fra og med 50 % stilling, administrasjon og tilrettelagt fritid
- Etablering av gode aktivitetslokaler for tilrettelagt fritid og ungdomssenter i Sola og Tananger

Ordinært budsjettforslag

Budsjettrammen er videreført på om lag samme reelle nivå som i 2011. Støttekontakttjenesten ble overført fra bestillerkontor til virksomhet Fritid i august 2011. I henhold til vedtatt opptrappingsplan legges det opp til en endring og en vekst i tjenestetilbudet i perioden 2011-2014 (K.sak 78/10).

5.5.4 Arrangement og utleie

Formål

Virksomhet Arrangement og utleie skal være et redskap i gjennomføringen av kommunens kulturpolitikk. Virksomheten skal sikre at kommunens virksomheter, frivillige lag og organisasjoner og eksterne leietakere kan gjennomføre arrangementer på et høyt kvalitativt nivå.

Arbeids- og ansvarsområder

- Fordele og leie ut lokaler i kulturhuset til kommunale instanser, kunstnere, bedrifter, frivillige organisasjoner og profesjonelle arrangører/leietagere.
- Disponere og fordele midlene i husleiefritaksordningen for lag og foreninger i Sola kommune.
- Legge til rette for de andre virksomhetene i kulturhuset, frivillige lag/organisasjoner og andre arrangører ved gjennomføring av konserter, teater, revyer, m.m. i kulturhuset.
- Drift av sentralbord for Sola kulturhus.

Virksomheten har 3,73 årsverk.

Arrangement og utleie har stor kontaktflate mot eksterne som ønsker å leie lokaler i kulturhuset eller som ønsker informasjon om arrangementer, kjøpe billetter til forestillinger osv. Det er en utfordring å sikre at det er lett å få kontakt og svar på spørsmål.

Satsingsoppgaver 2012-2015

- Regionens ledende kulturhus med fokus på barn og ungdom.
- Gjennomføre teaterforestillinger, konserter, revyer innenfor gitte budsjetttrammer – gjerne i samarbeid med andre aktører (delt risiko).
- Tilby et spennende og allsidig program for alle aldersgrupper i kulturhuset. Det skal legges vekt på arrangementer for barn, ungdom og familie.
- Kontinuerlig oppgradere slitt materiell i saler, slik at huset ikke fremstår som slitt og gammelt for arrangører og leietagere.
- Opprettholde dagens nivå på rundt 1500 bookinger og et estimert besøk på 25000 for de arrangementer som virksomheten håndterer.
- I enda større grad markedsføre huset mot private bedrifter.
- Styrke markedsføringen av huset gjennom oppgradering hjemmesider og ny tydeligere profil.
- Gjennomføre nødvendig kompetanseheving, spesielt innenfor salg, sponsor og markedsføring.
- Oppgradere andre tilbud som publikum oppsøker i forbindelse med forestilling som Kulturhuskaféen, kiosk og coffeshop. Serveringstilbudet i kulturhuset må sees på i sin helhet i forhold til de ulike målgrupper som bruker kulturhuset og de øvrige tilbud som er omkring kulturhuset.

Ordinært budsjettforslag

Tjenesten egne arrangementer inneholder kostnader til løpende drift og en overføring fra kommunen på 700.000 til husleiefritak for frivillige organisasjoner. Utgiftene knyttet til ordningen med husleiefritak budsjetteres ikke særskilt, men inngår i bruttobudsjettet. Faktiske utgifter knyttet til ordningen dokumenteres særskilt, som grunnlag for refusjon fra rådmannsnivået. I tillegg inneholder tjenesten kostnader og direkte utgifter knyttet til arrangementer i regi av virksomhetene, enten alene eller i samarbeid med andre.

Tjenesten andre arrangementer inneholder inntekter og direkte utgifter knyttet til arrangementer i regi av andre hvor virksomhetens tjenester leies. Underskuddsgaranti for gjennomføring av musikaler (reserve) er videreført på samme nivå (kr 500.000,-) i planperioden 2011-2014, jf k.sak 98/06, hvor denne ble opprettet.

Budsjetttrammen videreføres på samme nivå som i 2011.

5.6 TJENESTEOMRÅDE SAMFUNNSUTVIKLING

5.6.1 Eiendomsdrift

Overordnede virksomhetsmål

De overordnede virksomhetsmålene skal gjennomføres og sikres ved at eiendomsdrift tar ansvar for:

- Prosjektering, planlegging og gjennomføring av mindre utbygginger/ rehabiliteringer av kommunale bygg (for å opprettholde nåværende standard).
- Forvalte, drifte og vedlikeholde kommunale bygg, utleieboliger, svømme- og idrettshaller. Forestå vaktmestertjenester og renholdstjenester.
- Forvaltning, drift og vedlikehold av parker, lekeplasser, friområder og kirkegårder.
- Inn- og utleie av boliger og leiebygg til kommunal tjenesteproduksjon, leiekontrakter.
- Ansvar for husbankens låne- og støtteordninger.

Organisasjon

Virksomhet eiendomsdrift er organisert i tre seksjoner:

- a. bygg- og driftsseksjon,
- b. park og grøntseksjon, og
- c. boligseksjon.

Hver seksjon ledes av en seksjonsleder som har personalansvar og budsjett- og regnskapsansvar for sin seksjon. Til virksomheten er det knyttet en administrativ tjeneste. Virksomheten omfatter 77,24 årsverk, hvorav 1 årsverk er knyttet til prosjektleder for turveg Hafrsfjord og 1 årsverk er knyttet til omdisponert stilling som energirådgiver.

Bygg- og driftsseksjon

Seksjonen har ansvaret for drift og vedlikehold av kommunale bygg (skoler, barnehager, helseinstitusjoner, svømme- og idrettsanlegg og andre kommunale bygg). Seksjonen gjennomfører også mindre ombygginger og rehabiliteringer av de bygg de drifter (for å opprettholde standard).

Seksjonens mål

- Seksjonen skal synliggjøre samsvaret mellom gjennomført vedlikehold og de bevilgede vedlikeholdsrammer.
- Seksjonen skal arbeide aktivt for økning av bevilgede midler til generell rehabilitering.
- Seksjonen skal utarbeide en vedlikeholdsplan for uteområdene (fritid, skoler og barnehager), og gjennomføre tiltakene for 2012.
- Seksjonen skal systematisere kommunens bygningsmasse i innkjøpt dataprogram for systematisk vedlikehold.
- Seksjonen skal starte arbeid med revisjon av branntegninger/branndokumentasjon.

Seksjonens styringsparametre

Styringsparameter	Mål	Resultater
	2012	2011
Antall uteområder med gjennomført totalvedlikehold:		
Skoler	1	
Barnehager	2	
Utarbeide oversikt over vedlikeholdsbehovet for kommunal eiendom	10 %	
Vedlikeholdsplan utarbeidet for kommunens bygninger	20 %	
Antall m2 av kommunens eiendomsmasse/bygg lagt inn i FDV-programmet	50 %	
Antall meldinger på feil/mangler ved kommunale bygg mottatt fra brukere/servicetorget	100 %	

Nivået på det løpende kommunale vedlikehold er lavt i forhold til bygningsmasse og de verdier som ligger i denne. I KS' rapport fra 2008 om vedlikehold i kommunesektoren, er det beregnet at gjennomsnittelig vedlikeholdsbehov for en kommunal bygning er ca kr 170 pr. m², det er benyttet 60 års levetid på bygget og 6 % kalkulasjonsrente. Det er i dette beløpet tatt med alle periodiske vedlikeholdstiltak og utskiftinger. Det er ikke tatt med utgifter til utviklingskostnader (ombygginger/tilpasninger) i normtallet.

Seksjonens driftsbudsjett har mange utgiftstyper som seksjonen har liten påvirkning på ved at brukerne selv bestiller varer og tjenester som så blir belastet seksjonens budsjett. Dette er blant annet: renholdsmidler, strøm, forsikringsskade, vakthold/alarm. Poster som det pr. i dag ikke er avsatt nok midler til å dekke behovet, og følgelig belaster andre poster.

Bruk av overtid relatert til helgedrift i idretts-/ svømmehaller p.g.a. arrangementer er også en post hvor det ikke er avsatt tilstrekkelig midler. Seksjonen blir bl.a. annet pålagt å holde Tanangerhallen og Dysjalandhallen åpne for diverse idretts- /svømmearrangementer med en bemanning som kun dekker drift i ukedagene.

Vedlikehold bygninger - normtall

Sola kommunes bygningsmasse (ca 140.000 m²) er vurdert til å ha en verdi på ca. 1,6 mrd kroner. Det anbefales i mange utredninger at det bør avsettes ca. 1 - 1,5 % av bygningsmassens verdi til vedlikehold hvert år. Basert på denne verdien burde det i budsjettet vært avsatt ca. 22 mill. til vedlikehold for å opprettholde standarden gjennom byggets levetid. I tillegg kommer utviklingskostnader (ombygginger/tilpasninger).

Det er i dag for lite midler til jevnlig vedlikehold av kommunale bygg. Erfaringen fra de rehabiliteringsprosjektene som er gjennomført de siste årene viser at en god del eiendomsmasse (realkapital) har forvitret/forfalt. En viktig grunn til dette er for lite systematisk vedlikehold. Det bør være et mål å komme opp på ca. kr 80,- pr kvadratmeter i planperioden. For å nå dette nivået på midler til vedlikehold av kommunens bygningsmasse, må bevilgningen til vedlikehold av bygningsmassen økes.

Det har lenge vært et mål å få utarbeidet en oversikt over alle kommunens bygg med sikte på å få utarbeidet en vedlikeholdsplan. Dette arbeidet har startet i 2011 og planen forventes å være på plass innen utgangen av 2012. I en vedlikeholdsplan vil det være beskrevet hva som bør gjennomføres av vedlikehold hvert år og hva en bør gjennomføre med større intervaller.

Drift og vedlikehold av kommunale bygg må sikres nødvendig personell, for å sikre en forsvarlig forvaltning. Dette er nødvendig for å kunne følge opp utarbeiding og oppfølging av vedlikeholdsplan for kommunale bygg, utarbeiding og oppfølging av branntekniske planer, oppfølging av pålegg etter branntilsyn osv.

Renhold

Kommunen kjøper renholdstjenester i mange store bygg som f.eks. skoler. I forbindelse med utarbeidelse av anbudsdokumenter blir renholdsrutiner og renholdsfrekvens vurdert. Det samme blir renholdsrutiner og renholdsfrekvens i de bygg der kommunen selv har renholdere. Dette kan medføre at renholdsfrekvensen blir redusert der en finner dette forsvarlig. Godt renhold er avhengig av stabil arbeidskraft. Dette blir en utfordring i årene fremover.

Uteanlegg

Kommunen har de siste årene satset på bygging av kunstgressbaner. Det er en slik bane i Tananger, en på sentralidrettsanlegget og en ny planlegges på Vågan. Kunstgressbaner vil kreve tilnærmet samme vedlikehold som en gressbane. Kultur- og kirkedepartementet har beregnet at driftskostnaden for en kunstgressbane vil være på ca kr 150.000,- pr år. Hovedutfordringen i vedlikeholdsarbeidet er at en må ha spesialutstyr for å kunne vedlikeholde banene.

Bygg- og driftsseksjonen får stadig nye bygg som skal betjenes med vaktmester. Dette gjelder bl.a. nye barnehager og utvidelser av barnehager. I dag deler Grannes skole og Sola skole en vaktmesterstilling. Med videreutvikling/utbygging av Grannes ressurssenter, bør det være en hel vaktmesterstilling ved Grannes. Generelt sett er seksjonen underbemannet i forhold til reelt behov og i forhold til brukernes ønsker og forventninger.

Behov for nye stillinger vil bli tatt opp til vurdering senere, når plan for vedlikehold foreligger og behov kan dokumenteres.

Park- og grøntseksjonen

Park og grøntseksjonen har ansvaret for drift og vedlikehold av parker og friområder, turveger, kommunale lekeplasser, balløkker, uteområder ved alle kommunale bygg og utleieboliger (ikke idrettsanlegg) og kirkegårdstjenesten m.m.

Seksjonens mål

- Heve standarden på barn og unges oppvekstmiljø
 - Tilby trygge, varierte lekeområder
 - Tilby anlegg som stimulerer til fysisk aktivitet og kreativ utfoldelse
- Sikre mulighet for nærkontakt med naturen ved å ivareta grøntdrag og friområder, samt tilby gode turveger og trygge gangforbindelser
- Kulturminner skal gjøres tilgjengelig for publikum
- Saksbehandling skal skje innenfor lovpålagte tidsfrister
- Involvering i alle nye, relevante prosjekter
 - Legge premisser i oppstartsfasen for å sikre et godt sluttresultat
 - Bidra med fagkompetanse gjennom hele prosjektet for å sikre kostnadseffektive og rasjonelle løsninger med høyest mulig nytteverdi for kommunens innbyggere
- Godkjenning av planer i henhold til formelle krav og løsninger som sikrer rasjonell drift
- Alle eksisterende og nye grøntanlegg skal registreres i virksomhetens FDV-system

Seksjonens styringsparametre

Styringsparameter	Mål	Resultater
	2012	2011
Antall grøntanlegg med full rehabilitering:		
Skoler	1	
Barnehager	1-2	
Lekeplasser	7	
Antall kulturminner gjort tilgjengelig for publikum	1	
Antall behandlede saker	100%	
Antall grøntanlegg registrert i virksomhetens FDV-system	50%	
Flateregistrering av alle anlegg i Gis	100%	
Sanering av 20 lekeplasser	100%	

Totalt er det i dag 9 stillinger som fagarbeider og 2 administrative stillinger ved kommunens parkavdeling. Administrasjonen skal forestå kartlegging av områder, vurdere vedlikeholdsbehov, betjene publikumshenvendelser, saksbehandling og godkjenning av tekniske planer og oppfølging i byggefasen, samt bistå bygg- og driftseksjonen i forhold til planlegging av uteområder ved skoler og barnehager.

Med tanke på vedlikeholdsbehovet ved parker, friområder, lekeplasser, kommunale bygg, utleieboliger mv., samt at kommunen overtar ansvaret for nye områder hvert år, er vi i dag underbemannet. Det er behov for flere nye stillinger som fagarbeider i årene fremover, i tillegg til økt behov for maskiner og utstyr, biler mv.

Lekeplasser

Sola kommune har ansvaret for drift og vedlikehold av ca. 130 lekeplasser. Det er etterslep på vedlikehold og rehabilitering av lekeplasser. Vi oppgraderer for 2 mill. i 2011, og fortsetter i omtrent samme takt i 2012, avhengig av størrelsen på investeringsbudsjettet. Seksjonen utfører mindre sikkerhetstiltak på eldre utstyr for å opprettholde forsvarlig stand. Park og grønt vil avveie midlertidig sanering av 20 lekeplasser i 2011 og 2012.

Friområder

Kommunen har flere store friområder, blant annet Åsenhøyden, Ølbergskogen og Hålandsmarka. Det finnes minimalt med midler for skjøtsel i områdene, noe seksjonen forsøker å løse ved nærmere samarbeid med velforeninger og i samarbeid med Ranso. Vi skjøtter også grøntanlegg i tilknytning til kulturminner.

Kirkegårder

Seksjonen har ansvaret for drift og vedlikehold av alle kirkegårder i kommunen. Mangel av driftsbygning ved kirka på Ræge hindrer effektiv drift av denne kirkegården.

Boligseksjonen

Boligseksjonen har ansvaret for drift/vedlikehold av kommunale utleieboliger, boliger til utviklingshemmede, avlastningsboliger, omsorgsboliger og drift/vedlikehold av presteboliger. Videre er Husbankens støtteordninger lagt til seksjonen, samt inngåelse og oppfølging av husleiekontrakter.

Tiltak/egne mål for boligseksjonen

- Boligseksjonen skal hjelpe personer med etableringsproblemer gjennom økt og målrettet bruk av Husbankens virkemidler.
- Boligseksjonen skal sørge for at kommunen har en kostnadseffektiv boligmasse for utleie.
- Seksjonen skal systematisere kommunenes utleieboliger i virksomhetens FDV-system

Styringsparameter	Mål	Resultater
	2012	2011
Øke antall personer som mottar bostøtte	15 %	
Øke antall innvilgende startlån	10 %	
Antall boliger brannsikret ved sprinkling	75 %	
Selge uhensiktmessige boliger	1 stk	
Antall boliger registrert i FDV-system	50 %	

Boligseksjonen drifter/vedlikeholder ca. 186 boliger/boenheter samt 10 personalbaser. I boligsosial handlingsplan blir det vist til at det er behov for mange nye boliger/boenheter for å kunne dekke behovet for utleieboliger som kommunen har kartlagt. Det er størst behov for små leiligheter med ett soverom. Slike leiligheter er forholdsvis dyre. Kommunen har allerede kjøpt seg inn i mange av blokkene/sameiene i kommunen, og det er ikke gunstig med for mange kommunale utleieboliger i en blokk. Leiligheter i en blokk vil heller ikke være et egnet botilbud for alle boligsøkere. Kommunen ser det derfor som den beste løsning å bygge boliger selv. Utfordringen har vært å finne egnede tomter. Kommunen planlegger både innkjøp av leiligheter og bygging av boliger for å kunne dekke noe mer av behovet for kommunale bolig.

Det foreligger et stort behov for brannsikring for deler av kommunens boligmasse. Dette for å ivareta myndighetskrav. I økonomiplan 2009-2012, prosjekt 39065, ble det bevilget kr 500.000,- årlig til sikring av kommunale boliger. Det ble også i økonomiplan 2010-2013, prosjekt 39069, satt av kr 2.350.000,- årlig for 2010 og 2011 til sprinkling av trygdeboliger.

Videre har boligseksjonen ansvaret for veiledning og saksbehandling for Husbankens startlån, boligtilskudd til etablering og tilpasning, samt bostøtte. Kommunen opplever sterk pågang av søknader om startlån og bostøtte, og har satt seg som mål å øke disse utbetalingene med hhv 10 % og 15 %.

Det er tre stillinger knyttet til boligseksjonen, seksjonsleder og to driftsledere.

Drift av boligseksjon forutsettes finansiert av tilhørende inntekter, men disse inntektene bør ikke dekke arbeidet med husbankens støtteordninger.

Ordinært budsjettforslag

Husleiekontrakter på alle kommunale utleie- og omsorgsboliger reguleres hvert 3. år basert på prinsippet om gjengs leie. Budsjetterte husleieinntekter og -utgifter er justert iht. økning i antall boliger.

Sola kommune har i 2010 fått tilsagn om statlige midler til finansiering av en ettårig prosjektstilling relatert til forvaltning av kommunale boliger. Målgruppen for pilotprosjektet er personer med rusproblemer eller psykiatriproblemer, sosialt vanskeligstilte og flyktninger/innvandrere. Arbeidsoppgavene lagt til prosjektstillingen vil bla. være befaringer i utleieboligene med fokus på: Vedlikeholdsbehov, avklare om boligen blir bebodd iht. husleiekontrakt, sikre at befæringsrapport blir fulgt opp av ansvarlig virksomhet samt være kontaktperson for klager/henvendelser fra naboer. Prosjektet er nå overført til NAV som skal administrere det.

5.6.2 Eiendomsutvikling

Virksomheten omfatter 5,0 stillinger. Pr. 01.09.11 er fire av stillingene besatt. Den siste vurderes lyst ut på nytt.

Overordnende virksomhetsmål

- Gjennomføre byggeprosjekter med fokus på energioptimalisering. Tilbygg, påbygg og tilbygg skal gjennomføres med energimerking minimum klasse B.
- Kommunens andeler i utviklingsselskap skal forvaltes til beste for kommunens innbyggere.
- Gjennomføre byggeprosjektene med vedlikeholdseffektive løsninger, tilrettelagt for kommunes FDV program.
- Utvikle kostnadseffektive entreprisformer.

Kommunen står overfor store utbyggingsprosjekter og rehabiliteringsprosjekter som bygging av nytt sykehjem i Sola sentrum, nytt kommunehus, ny skole på Skadberg, ny Røyneberg barnehage, nytt ressursenter på Grannes skole, lavblokk Skadbergbakken - Åsenvegen og utvidelse av TABO. Virksomheten deltar også i utviklingen av kommunens områder i Sola sentrum (rundt helsehuset).

Det er stort behov for å kunne ha en tettere oppfølging av byggeprosjektene enn det en har kapasitet til i dag. Det vil bli vurdert hvordan en kan styrke prosjekt- og byggelederarbeidet og enda bedre sikre teknisk og økonomisk planlegging og gjennomføring av byggeprosjekter. Eiendomsutvikling er allerede i gang med utbygging av første delfelt på Jåsund, og det vil være stort behov fremover for å følge opp og ivareta kommunens eierandeler på Myklebustfeltet og Jåsundfeltet.

Eiendomsutvikling skal også utvikle andre utbyggingsområder som kommunen eier eller erverver og vil ha fokus på å nytte kostnadseffektive entreprisformer som bedre hindrer tilleggsarbeider i byggeprosjekter. Spesiell fokus vil også være på tilrettelegging av prosjekter for universell utforming.

Tiltak/ egne virksomhetsmål for eiendomsutvikling

Styringsparameter	Mål	Resultater
	2012	2010
Prosent av gjennomførte vedtatte prosjekter i planperioden innenfor tid og budsjett	➤ 50 %	
Prosent av vedtatte prosjekter for 2012 reelt igangsatt	➤ 75 %	

5.6.3 Arealbruk

Tiltak/egne mål for virksomhet arealbruk - samlet i 2012

Mål

Gjennomføre dagsseminar innen relevante plantema

I stk

Overordnede virksomhetsmål

Virksomhet arealbruk skal arbeide for at arealressurser i kommunen forvaltes på en måte som ivaretar hensynet til en bærekraftig utvikling. Virksomheten skal legge til rette for utvikling av trygge, trivelige og utfordrende forhold å vokse opp og leve i. Virksomheten skal legge til rette for at beslutninger fattes etter åpne beslutningsprosesser med bred medvirkning. Virksomhet arealbruk skal ivareta grunneieres rettssikkerhet og tilrettelegge for mangfoldig næringsutvikling innenfor rammen av vedtatte kommunale planer, nasjonale og regionale føringer og politiske vedtak.

Virksomhetsområdet har 18,6 årsverk.

Tjenester som leveres

Virksomheten har ansvar for plan, byggesak, kart- og oppmåling samt miljø og landbruk.

Plan

Planseksjonen har ansvar for rådgivning og saksbehandling i forbindelse med forslag til reguleringsplaner. Private planforslag utgjør hovedtyngden av saksmengden. Seksjonen har også ansvar for utarbeiding og behandling av kommunale reguleringsplaner i tråd med prioriteringsliste vedtatt av kommunestyret. I tillegg arbeider planseksjonen med trafiksikkerhetstiltak og annen transportplanlegging. Seksjonen yter også planfaglig arbeid i forbindelse med kommuneplanleggingen og annen strategisk planlegging i regi av kommunen og i flere regionale og interkommunale samarbeidsfora.

Byggesak

Seksjonen har ansvar for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven (PBL), forurensingsloven og vegloven. Seksjonen arbeider med delingssaker etter pbl, og med seksjonering av eiendommer. Videre rapporteres B-delen i Matrikkelen (riksdekkende register for Grunn, Adresse og Bygning), og bekrefter erklæringer om konsesjonsfrihet ved erverv av fast eiendom etter konsesjonsloven.

Kart og oppmåling

Seksjonen har ansvaret for alt arbeid etter matrikkelloven, der oppmålingsforretninger utgjør den absolutt største andelen. Seksjonen har ansvar for drift og vedlikehold av kommunens kartdatabaser. Hovedtyngden av arbeidet er daglig drift av basene og tilrettelegging og utveksling av kartdata med andre brukere. Seksjonen har en betydelig leveranse av digitale data til konsulenter m.m.

Landbruk og miljø

Seksjonen har ansvaret for den kommunale landbruksforvaltningen og gjennomføring av den statlige støtte- og finansieringsordningen innen landbruket. Seksjonen behandler landbrukssaker etter gjeldende lovverk, og fungerer som et rådgivnings- og informasjonskontor innen landbruk. Videre er seksjonen med i diverse plan- og prosjektarbeid både internt og eksternt, samt at seksjonen har et spesielt ansvar for miljøforvaltning i kommunen. Seksjonen har hovedansvar for å gi pålegg om tilkøpling av boliger i spredt bebyggelse til det kommunale avløpsnett, samt å behandle søknader om tilskudd til slik tilkøpling.

Arealplan

Tiltak/egne virksomhetsmål for arealplanlegging og trafikksikringsseksjonen i 2012

Styringsparameter

Overholde lovpålagt frist om førstegangsbehandling, maks 12 uker fra mottatt forslag.	Mål Alle
Kunngjøre vedtak maks 1 mnd etter vedtaksdato.	Alle
Sende foreløpig svar på alle henvendelser innen 3 uker. Inkluderer svar om mottatte planforslag er komplette.	Alle
Prioritering av kommunale planer. Fastsettes i egen sak i desember.	Alle

Byggesak

Tiltak/egne virksomhetsmål for byggesaksseksjonen i 2012

Styringsparameter

Det skal gjennomføres tilsyn i 10 % av byggesakene	Mål 10 %. Forutsatt egen skilling, dersom ikke 2 %
Ulovlige byggerier skal reduseres gjennom adekvat og rask saksbehandling.	Målet er reduksjon
Antall oversatte tidsfrister i byggesøknader reduseres	Tidsfrister skal overholdes
Gjennomsnittlig behandlingstid for byggesøknader reduseres	I forhold til 2011

Kart og oppmåling

Tiltak/egne virksomhetsmål for kart- og oppmålingsstasjonen i 2012

Styringsparameter

Overholde fastsatte frister i matrikkelloven for gjennomføring av oppmålingsforretninger.	Mål 100%
Overholde fastsatte frister i matrikkelloven for matrikkelføring av andre saker.	100%
Øke ajourholds nivået i basiskartet spesielt med hensyn til bygningsbasen målt gjennom ikke registrerte bygningsidentiteter.	100%

Landbruk og miljø

Tiltak/egne virksomhetsmål for landbruk – og miljøseksjonen i 2012

Styringsparameter

Det skal gjennomføres tilsyn i 5 % av tilskuddsaker.	Mål 5 %
Gjennomsnittlig behandlingstid for saker etter særlovene reduseres.	2 mnd
Gjennomsnittlig behandlingstid for klagesaker reduseres.	2 mnd
Økt antall tiltak/prosjekter innen miljøvern og friluftsliv	2 stk

Ordinært budsjettforslag

Ordinært budsjettforslag for 2012 er en videreføring av budsjett for 2011 med følgende endringer:

Sola deltar sammen med Rogaland fylkeskommune og kommunene Stavanger og Sandnes i arbeidet med å realisere en bybaneløsning mellom Stavanger og Sandnes og med et spor fra Gausel til Stavanger lufthavn Sola. Sola kommunes andel av bybanekontoret er 5 %, og det legges opp til at kommunen fortsetter med denne andelen. Denne budsjettposten er i HØP 2012-15 flyttet over til rådmannens budsjett.

For budsjettåret 2012 er det lagt inn en reserve på kr 0,4 mill til kjøp av konsulenttenester i forbindelse med sentrumsutviklingen i tilknytning til kommunens arbeid med områdeplanene for Sola og Tananger sentrum. Sentrumsplanene for Sola og Tananger sentrum nærmer seg sluttbehandling /høst 2011.

I kraft av reserven vil rådmannen dekke eventuelle ytterligere utredningsbehov som måtte komme som følge av arkitektkonkurranse – Tananger sentrum – havn og torg, med påfølgende detaljert reguleringsplan. Arkitektkonkurranse er vedtatt gjennomført i Tananger – jf vedtak tilknyttet økonomiplanen 2009.

Posten tilskudd til private stikkledninger tas heller ikke med i 2012 pga opparbeidet disposisjonsfond på ca. 7,5 mill (etterslep i disponeringen av tidligere års bevilgninger, før 2011). En arbeider kontinuerlig med pålegg om tilkopling til offentlig avløpsnett, jf. det som er vedtatt i Hovedplan vann og avløp. Dette forventes å generere et større antall søknader om tilskudd, og dermed betydelig reduksjon i disposisjonsfondet.

5.6.4 Kommunalteknikk

Innenfor vann, avløp og renovasjon – VAR-området – og veg, ivaretar Kommunalteknikk (KT) både myndighetsutøvelse, forvaltning, drift og beredskap innenfor de enkelte ansvarsområdene. Ved prosjektering og utbygging, forestår kommunalteknikk detaljprosjektering, godkjenning av tekniske planer, inngåelse av avtaler, utbygging, kontroll, mv. innenfor de kommunaltekniske fagområdene veg, vann, avløp og renovasjon. Kommunalteknikk har også ansvar for forvaltning, drift og beredskap innenfor de samme fagområdene.

Overordnede virksomhetsmål

Vi skal fortsette med, og videreutvikle følgende:

- Levere nok vann, innenfor kvalitetskravene til drikkevannforskriften.
- Motta og sørge for forskriftsmessig behandling av avløpsvann.
- Motta og sørge for forskriftsmessig behandling av avfall.
- Forestå en god forvaltning, drift og vedlikehold av det kommunale vegområdet.

For vann, avløp og renovasjon skal kommunalteknikk nå de overordnede virksomhetsmålene ved:

- Levere VAR- tjenester til en konkurransedyktig pris.
- Forestå en samfunnsøkonomisk utbygging og rehabilitering av det kommunale vann- og avløpsnett.
- Tilrettelegge for økt gjenvinning av avfall, samt videreutvikle innsamlingsordningene.
- Gjennomføre en forsvarlig forvaltning, drift og vedlikehold av kommunale veger ut fra vedtatte bevilgninger.

Tiltak/egne virksomhetsmål for kommunalteknikk i 2012

Styringsparameter	Mål	Resultater
	2012	2011
Tosidig vannforsyning i Tanangerområdet		
Sanere vannledninger av asbestsement	400 m	
Tilknytte eksisterende boliger/fritidsboliger til det offentlige nett	30 stk	
Separere/oppgradere spillvann og overvannsledninger i perioden	750 m	
Rehabiliter vannstasjoner	1 stk	
Rehabiliter avløpsstasjoner	1 stk	
Økt kvalitet på de kommunale tjenestene gjennom bedre interne rutiner/prosedyrer (må dokumenteres)		
Reasfaltere kommunale veger	2000 m	

Organisasjon

Det er totalt 25 årsverk tilknyttet kommunalteknikk.

Budsjettforslag for vann, avløp og renovasjonsområdet

a. Vann, avløp og renovasjonsområdet (VAR)

Gjeldende økonomiplan 2011-2014 er basert på tidligere vedtatt *Avfallsplan for Sola kommune*, og vedtatte *Hovedplaner for vann og avløp*. Disse planverkene og vedtak samt *Plan for innsamling av forbruksavfall* og reviderte *Hovedplaner vann og avløp 2009-2028*, legges til grunn i kommunalteknikkens forslag til Økonomiplan/Budsjett 2012-2015.

Drift, investeringer og bruk av selvkostfond innenfor VAR-sektoren er satt i system og planlagt for kommende 18 års periode. Det er også anslått gebyrutvikling i perioden. Det er 100 % dekningsgrad innenfor VAR-området i hele perioden, inklusive utgifter til kapital- og indirekte kostnader.

Alle foreslåtte tiltak innenfor VAR-sektoren er fullfinansiert ved låneopptak. Alle utgifter til renter og avdrag på investeringer, samt alle drifts- og vedlikeholdskostnader og indirekte kostnader innenfor VAR-området, dekkes i sin helhet av gebyrene, og påvirker derved ikke kommunens øvrige drifts- og investeringsbudsjetter.

Alle utgifter til drifts- og vedlikeholdskostnader samt utgifter til investeringer innen vegområdet dekkes i helhet av kommunens drifts- og investeringsbudsjett.

I kapitalkostnadsberegningen er revisjonens regnskapstall for investeringer innenfor VAR-sektoren lagt til grunn for beregningen. Det benyttes lineær avskrivning (like årlige avskrivninger), der avskrivningstiden varierer med forventet levetid i henhold til fastsatte avskrivningsregler i KOSTRA. Videre benyttes rentefot lik renten på norske statsobligasjoner med 3 års gjenværende løpetid med tillegg av 1 %, jf. veiledende retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester. For 2012 er det lagt til grunn en gjennomsnittlig rentefot på 3,6 % i kapitalkostnadsberegningen.

Pr. 31.12.2010 var det avsatt følgende midler til selvkostfond:

	Fondsbeholdning pr. 31.12.2010
Vann	15 376 471,-
Avløp	20 658 390,-
Renovasjon	4 102 336,-
Teknisk drift	6 233 318,-
SUM	46 370 515,-

Det er lagt opp til å redusere fondsbeholdningen for henholdsvis vann og avløp ned mot ca. 5,0 mill kr over noe tid, samtidig som en legger opp til en jevn gebyrøkning i fremtidige år. Det legges opp til at det for 2012 vil bli en underdekning i driftsbudsjettet som skal dekkes av selvkostfond VAR.

B. Vann (funksjon 340 og 345):

Vedtatte rammer i gjeldende økonomiplan er lagt til grunn i forslag til økonomiplan/budsjett 2012-2015. Det er foretatt noe driftsmessige budsjettøkning. IVARs prisnivå øker i forhold til inneværende år.

Vannpris i kr/m³ foreslås derfor øket med 3,0 %, dvs. fra kr 6,70 pr. m³ i 2011, til kr 6,90 pr. m³ i 2012 (eks. mva.).

Tilknytningsgebyr pr. m² for vann foreslås øket med 3,0 % i forhold til årets pris, dvs. For året 2012 blir gebyret kr 34,50 pr. m² leieareal for bolig- og fritidsbruk, og kr 34,50 pr. m² bruksareal for næringsbygg (eks. mva.) (basert på kommunens Forskrifter for vann- og avløpsgebyrer).

Vannmålerleie (næringskunder) foreslås øket 3 % i forhold til årets pris.

Dekningsgraden innenfor vannverket er 100 %.

C. Avløp (funksjon 350 og 353):

Vedtatte rammer i gjeldende økonomiplan er lagt til grunn i forslag til økonomiplan/budsjett 2012-2015.

Det er foretatt noen driftsmessige budsjettøkninger. IVARs prisnivå har øket i forhold til inneværende år.

Avløpspris i kr/m³ foreslås derfor hevet med 6,7 %, dvs. fra kr 8,90 pr. m³ i 2011, til kr 9,50 pr. m³ i 2012 (eks. mva.).

Tilknytningsgebyr pr. m² for avløp foreslås øket med 5 % i forhold til årets pris, dvs. Fra kr 159,90 i 2011 til kr 167,90 i 2012 pr. m² leieareal for bolig- og fritidsbruk, og fra kr 159,90 i 2011 til kr 167,90 i 2012 pr. m² bruksareal for næringsbygg (eks. mva.) (basert på kommunens forskrifter for vann- og avløpsgebyrer).

Årsgebyret for slamtømming foreslås økt med 10,0 % i forhold til årets pris.

Dekningsgraden innenfor avløp er 100 %.

D. Renovasjon (funksjon 355 og 357):

Renovasjonsordningen ble omlagt i 2008. Det ble da innført henteordning av plastavfall. Plastavfallet hentes 4. hver uke, samtidig som en henter restavfall 2. hver uke. Beholdere for plast ble inndratt fra miljøstasjonene i 2009. Miljøstasjonene er utrustet for å motta avfallsfraksjonene glass/metall og klær.

I områder med stor befolkningstetthet som sameier og borettslag tilbyr nå Sola kommune at utbyggere/abonnenter kan etablere et nytt renovasjonssystem basert på nedgravde beholdere. Da kommunalteknikk ikke hadde mye erfaringstall i forhold til beregning av avgifter for denne type renovasjonsløsning, ble gebyret for 2008 satt omtrent likt som for Stavanger kommune. Det betydde at alle abonnenter betalte ordinær fastavgift, men ble gitt ca. 30 % reduksjon i det variable gebyr i forhold til et standardabonnement. Senere har gebyret for nedgravde beholdere blitt justert noe opp ut fra de erfaringene vi har fått med driften av slikt beholdersystem.

IVAR og kommunene har satt ned en arbeidsgruppe som skal se på muligheten for å etablere et sentralt sorteringsanlegg for restavfall. Arbeidsgruppen vil sannsynligvis komme med en innstilling i løpet av 2012. Med en etablering av et eventuelt sorteringsanlegg vil man kunne fjerne egen innhenting av plastavfall og legge ned de ubetjente miljøstasjonene. Dette vil kunne redusere våre innsamlingskostnader. Hvilke merkostnader/prisøkning som IVAR måtte ha ved en slik ordning er for tiden under utredning.

Dekningsgraden innenfor renovasjonstjenesten er 100 %.

I henhold til forurensningsloven, skal abonnentene betale fullt ut for den renovasjonsordning som administreres av kommunen. Beregnet gebyrutvikling i planperioden, vist for standard husholdningsabonnement:

Priser ekskl. mva.	2011	2012	2013	2014	2015
Standard abonnement inkl. fast og variabelt gebyr. (120 liter restavfallsbeholder, 140 liter våtorganisk- og papirbeholdere)	2150	2194	2249	2316	2374

Gebyrsats for husholdning med standard abonnent i 2012 foreslås øket med 2,5 % i forhold til 2011, til kr 2194 pr. år (ekskl. mva.). Byttegebyr for beholdere foreslås økt med ca. 2,0 % i forhold til dagens pris.

E. Gebyrutvikling innenfor VAR-området 2012 - 2015 (årsgebyrer)

I tabell nedenfor vises de kommunale gebyrer innenfor VAR-området for husholdninger, basert på *stipulert forbruk* av vann og avløp innenfor de aktuelle arealklasser, samt et *standard renovasjonsabonnement* (fastpris renovasjon, 120 l restavfallsbeholder, 140 l papiravfallsbeholder og 140 l beholder for våtorganisk avfall).
 Leieareal = bruksareal (BRA) x 0,55.

Priser ekskl. mva.	2011	2012	2013	2014	2015
Vann og avløp for boliger 0-75 m ² leieareal og standard renovasjonsabonnent	4490	4654	4859	5121	5434
Vann og avløp for boliger 76-150 m ² leieareal og standard renovasjonsabonnent	7040	7115	7469	7926	8494
Vann og avløp for boliger 151-200 m ² leieareal og standard renovasjonsabonnent	8550	8754	9209	19796	10534

Som tabellen viser, blir det økning i VAR gebyrene neste år. For de fleste husholdningsabonnenter (bolig på 0 - 75 m² leieareal eller 0 - 136 m² BRA med stipulert forbruk) utgjør økningen 3,7 % fra 2011 til 2012.

F. Gebyrberegning vann og avløp

Årsgebyr vann og avløp for bolig- og fritidsbygg med stipulert forbruk, beregnes på grunnlag av leieareal, jf. Sola kommunes forskrifter for vann og avløpsgebyrer. På grunnlag av leiearealstørrelsen, blir boligen plassert inn i tilhørende gebyrklasse. *Leiearealet fremkommer ved å multiplisere bruksarealet (BRA) med en faktor på 0,55.*

Beregnet vannmengde for bolig- og fritidsbygg med stipulert forbruk er 2m³ pr. m² leieareal. For andre bygg med stipulert forbruk, gjelder 2m³ pr. m² bruksareal (BRA). Det er det største areal i hver gebyrklasse som legges til grunn i gebyrberegningen.

Abonnenter med vannmåler betaler gebyr i forhold til faktisk forbruk multiplisert med vannpris i kr/m³.

Avløpsmengde settes som hovedregel lik vannmengde inn, dvs. *vann inn = avløpsvann ut.*

Ved beregning av tilknytningsavgift vann og avløp for bolig- og fritidsbygg, benyttes leieareal som grunnlag for beregningen multiplisert med tilknytningsgebyr pr. m². Det er det største areal i hver gebyrklasse som legges til grunn i gebyrberegningen.

Ved beregning av tilknytningsavgift vann og avløp for næringsbygg, benyttes bruksareal (BRA) som grunnlag for beregningen multiplisert med tilknytningsgebyr pr. m². Det er det største areal i hver gebyrklasse som legges til grunn i gebyrberegningen. For øvrig vises det til forskrifter for vann- og avløpsgebyrer.

G. Seksjon Teknisk drift

Teknisk drift (*utfører*) er leverandør til forvalter og har ansvar for de aktiviteter som er nødvendige for å kunne levere de varer eller tjenester forvalteren etterspør ut fra definerte behov og/eller krav. Det betyr at Teknisk drift skal ivareta oppgaver forbundet med fremstilling av varer og tjenester i henhold til avtalt kvalitet. Med produktets kvalitet menes produktets evne til å oppfylle forvalterens krav til produktets egenskaper, herunder kostnad, volum eller omfang, tid for utførelse eller til leveranse og ikke minst evne til å tilfredsstille forvalterens uttalte behov.

Ansvar 51600 - Teknisk drift, dekker alle utgifter knyttet til lønn mv. for seksjonens håndverkere/fagarbeidere, samt utgifter til virksomhetens maskinpark og lager. Det stilles krav til at enheten skal ha inntjening tilsvarende sine utgifter, for dermed ikke å representere noen utgiftspost for kommunen.

Det er tidligere vedtatt å opprette eget selvkostfond for enheten, med sikte på at enheten skal kunne sette av et eventuelt driftsoverskudd til fond, slik at enheten selv skal kunne dekke eventuelle fremtidige driftsunderskudd og investeringer. Seksjon Teknisk drift er belastet med sin andel av kommunens indirekte kostnader. Alle utgifter til renter og avdrag på seksjonens investeringer dekkes i sin helhet innenfor seksjonens eget driftsbudsjett.

H Kommunale veger Kommunestyret behandlet i møte 21.06.07 k. sak 74/07 - *organisering av virksomheten eiendom og andre "avdelinger" med ansvar for teknisk drift.* Kommunestyret vedtok bl.a. at ansvaret for drift og forvaltning av kommunale veger skulle overføres fra virksomhet eiendom til virksomhet kommunalteknikk. Det ble også vedtatt at seksjon produksjon skulle endres til seksjon teknisk drift.

Flere av de kommunale veger, gater og gang- og sykkelveger har behov for utbedring, renhold og vedlikehold. Det arbeides med en oversikt over standard på de kommunale vegene og en plan for vedlikehold. Denne vil danne grunnlaget for å prioritere vedlikehold og større utbedringer.

I kommunen er det mange private veger. Enkelte veger er gamle og har en standard som gjør at de ikke kan overtas av kommunen selv om det hadde vært den beste løsningen for å sikre en viss standard på vegene. Dette

gjelder spesielt private veger som dekker mange hus der hjemmel til vegen ligger på den som i sin tid var grunneier for det området som ble bygd ut.

Det er i dag én stilling på teknisk drift som har kommunale veier som hovedansvarsområde. Det er behov for å styrke seksjon teknisk drift med nye stillinger for å kunne ivareta ansvaret for drift av kommunens veisystemer. Til teknisk drift av kommunale veier kreves minimum to årsverk, slik virksomheten har vurdert det. Kommunen vil over tid overta til vedlikehold stadig nye veier i forbindelse med utbygginger av boliger og næringsområder, som vil gjøre det nødvendig å øke ressursinnsatsen.

Under ansvar kommunale veier er det egen tjeneste for snørydding og strøing av gang- og sykkelveier, kommunale veier og noen private veier. Posten skal også dekke kostnader til vinterberedskap. Kostnadene varierer over år, noe som betyr at de årene der utgiften overstiger budsjettet på denne tjenesten, så må en ta av andre driftsposter (vesentlig vedlikehold) for å dekke kostnadene. Dette går ut over de oppgaver som de andre postene er tenkt å dekke.

Det bør iverksettes ekstra vedlikehold av vegsystemet de neste årene. De viktigste tiltakene vil være opprensning langs vegene, beskjæring av trær og busker og rensk/tømming av sandfang/avløp fra sluk. Fulle sandfang medfører at sand føres inn i overvann og kombisystemet. Dette fører igjen til utgifter med spyling av ledninger og fare for tilbakeslag og inntrengning av vann i bygninger.

Kommunen har innkjøpt egen dataprogramvare for vedlikehold av kommunens vegnett, og har oppmålt vegnettet for å kunne planlegge vedlikeholdsprogram på lengre sikt. Det vil på dette grunnlaget bli utarbeidet beregning for optimalt vegvedlikehold og politisk rapport om vegnettet. Sola kommune vil da få et redskap til å utføre vedlikehold i forhold til optimal utnyttelse av bevilgede midler. Utgiftene til RoSy, vedlikeholdsprogram og –kartlegging, ble tidligere ført som investeringsutgift, men er nå omklassifisert til drift og innarbeidet i basisbudsjettet med kr 230.000 per år. Økning i utgifter til avtale med Lyse Infra er også innarbeidet, samt oppjustering strømbudsjett, jf. tertialrapport drift per 31.08.11.

Kommunalteknikk mangler ingeniør til å arbeide med drift og forvaltningssaker innenfor veg- og trafikksaker. Rådmannen viser til delutredningen av aktuelle nye tiltak.

For detaljert forslag til justering av gebyrer, se vedlegg 3.

Forslag til vedtak - driftsbudsjett 2012

Kommunalteknikk forslag til ramme for driftsutgifter vedtas som følgende:

Driftsbudsjett kommunalteknikk	2012
Tall i hele tusen	
Utgifter VAR sektoren	84 344 000
Inntekter VAR sektoren	-84 344 000
Netto utgifter / inntekter VAR sektoren	0
Kommunale veier	
Netto utgifter	10 053 000

Forslag til vedtak - selvkostfond seksjon teknisk drift

Eventuelt driftsoverskudd ved seksjon teknisk drift, andel VAR, fordeles og settes av på selvkostfondene for vann, avløp og renovasjon.

Selvkostfond teknisk drift oppløses per 31.12.2011 i tråd med anbefalingene i revisjonsrapport om selvkost for tekniske tjenester.

6 INNSTILLING TIL VEDTAK

Rådmannen legger med dette fram utkast til Handlings- og økonomiplan 2012-2015 og tilrår følgende vedtak:

1. Sola kommune skal i den grad den økonomiske rammen tillater det, prioritere barn og unge, tilbudet til pleietrengende og befolkningens behov for service.
2. Forslag til Handlings- og økonomiplan 2012-2015 for Sola kommune godkjennes.
3. Forslag til ramme for netto driftsutgifter for politisk nivå, rådmannsnivå og virksomhetene, godkjennes.
4. Forslag til investeringer og investeringsbudsjett for Sola kommune 2012-2015 godkjennes.
5. Investeringsrammene i vann-, avløps- og renovasjonssektoren godkjennes i henhold til fremlagt forslag. Endringer for de enkelte prosjektene behandles i formannskapet.
6. Forslag til detaljert driftsbudsjett, anvendelse av netto driftsresultat, samt budsjett for overføring til andre og til fra kommunalt foretak godkjennes.
7. Skatt på inntekt og formue fastsettes i henhold til høyeste skattøre som Stortinget vedtar.
8. I arbeidet med å gjenopprette kommunens finansielle handlekraft, innarbeides følgende reduksjoner i netto driftsutgifter i tillegg til sparetiltak fra 2011:
2012: 15 mill kroner – 2013: 25 mill kroner – 2014: 35 mill kroner – 2015: 45 mill kroner
9. Sparetiltak i 2012 gjennomføres i tråd med rådmannens anbefaling i kapittel 4.3, med et samlet omfang på 15 mill kroner.
10. Kommunestyret innarbeider følgende nye tiltak fra rådmannens anbefaling - vedlegg 2:
11. Følgende stillinger opprettes som følge av kommunestyrets innarbeidelse av nye tiltak fra rådmannens anbefaling - vedlegg 2:
12. Følgende kommunale gebyrer vedtas:
 - Vannpris i kr/m³ økes med 3 %.
 - Leiepris på vannmålere økes med 3 %.
 - Avløp i kr/m³ økes med 6,7 %.
 - Årsgebyret for slamtømming økes med 10 %.
 - Tilknytningsgebyr bolig- og fritidsbygg økes med 3 % for vann og 5 % for avløp.
 - Tilknytningsgebyr næringsbygg økes med 3 % for vann og 5 % for avløp.
 - Standard renovasjonsabonnement - husholdning - økes med 2,5 %.
 - Byttegebyr for beholdere økes med ca 2 %.
 - Renovasjonsgebyr for hytte- og husholdningskunder økes i henhold til tabellene 6 og 7 i forslag til vedtak fra virksomhet kommunalteknikk – vedlegg 3.
 - Eventuelt driftsoverskudd ved seksjon teknisk drift, andel VAR, fordeles og settes av på selvkostfondene for vann, avløp og renovasjon. Selvkostfond teknisk drift oppløses ved inngangen til ny planperiode (per 31.12.11).
13. Kommunale gebyrer for plansaker, byggesaksbehandling og kart/oppmåling fastsettes iht. selvkostprinsippet. Detaljert gebyrregulativ og prinsipper for kostnadsfordeling vedtas av "egnet fagutvalg" innen 1. april 2012.
14. Satser for egenbetaling i pleie- og omsorgsektoren justeres årlig tilsvarende økningen i folketrygdens grunnbeløp, med virkning fra 1. juli samme år.
15. Betalingssatsene i kommunale barnehager i Sola kommune holdes uendret på kr 2.330,- per måned (11 årlige terminer).
16. Øvrige kommunale egenbetalinger justeres i tråd med pris- og kostnadsvekst i kommunal sektor, når det ikke er fastsatt andre prinsipper for justering.

17. *Prinsippet om økonomisk likeverdig behandling mellom offentlige og ikke-offentlige barnehager, videreføres. Tilskuddsnivået holdes på fastsatt minimumsforpliktelse etter gjeldende lovforskrift, jf foreslått opptrapping i statsbudsjettet for 2012.*
18. *Finansieringen av barnehagesektoren er en står utfordring etter innlemmingen av aktivitetsbaserte øremerkede tilskudd i rammetilskuddet fra 2011. I styringen av barnehagetilbudet etableres en målsetting om å holde dekningsgraden på et minimum for barn født etter kriteriedato. Overfor privat sektor vurderes incentiver som kan stimulere til at barn som har rett på barnehageplass prioriteres.*
19. *Bevilgninger til vedtatte prosjekter som ikke er fullført ved årsskiftet kan overføres til neste års investeringsbudsjett uten ny behandling i kommunestyret. Dette gjelder ikke for prosjekter med årsbevilgning.*
20. *Det tas opp følgende lån til finansiering av kommunens investeringer i 2012:*
- | | |
|---|--------------------------|
| <i>Egne lån, utenom VAR-sektor</i> | <i>197,3 mill kroner</i> |
| <i>Egne lån, VAR-sektor</i> | <i>47,6 mill kroner</i> |
| <i>Mellomfinansiering av selvfinansierte prosjekter</i> | <i>80,0 mill kroner</i> |
21. *Det betales avdrag på lån i 2012 i tråd med minimumsbestemmelsene i kommuneloven.*
22. *Handlings- og økonomiplaner innrettes med sikte på reell styring etter følgende økonomiske måltall:*
- For å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi (1) skal balansen mellom inntekter og utgifter i driftsbudsjettet tilpasses et netto driftsresultat på minimum 3 prosent av kommunens driftsinntekter når vi ser bort fra momskompensasjon fra investeringer.*
- For å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi (2) skal framtidige låneopptak tilpasses en maksimal gjeldsgrad – netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter – på maksimum 60 prosent.*
23. *Lån til videre utlån i Husbanken (startlån): Det tas opp lån på 25 mill kroner i 2012 til finansiering av ordningen.*

Vedlegg I

Rådmannens utkast til investeringsbudsjett 2012-2015

1) Oversikt

(Tall i 1000)

					Sum
Skattefinansierte investeringer	2012	2013	2014	2015	2012-2015
Brutto investeringer rådmannsnivå	9 554	5 805	4 431	4 108	23 898
Brutto investeringer Eiendomsdrift	36 236	24 790	19 992	13 960	94 978
Brutto investeringer Eiendomsutvikling	293 054	301 456	277 660	432 080	1 304 250
Brutto investeringer Kommunalteknikk, veger	10 400	7 700	8 620	4 700	31 420
Brutto investeringer Arealbruk	80	1 600	0	0	1 680
Brutto investeringer	349 324	341 351	310 703	454 848	1 456 226
Øremerket finansiering Eiendomsdrift	-5 100	-1 000	-700	-700	-7 500
Øremerket finansiering Eiendomsutvikling	-13 233	-3 000	-112 100	-54 400	-182 733
Sum øremerket finansiering	-18 333	-4 000	-112 800	-55 100	-190 233
Brutto investeringer fratrasket øremerket finansieri	330 991	337 351	197 903	399 748	1 265 993
Momskomp. rådmannsnivå	-1 911	-1 152	-886	-822	-4 771
Momskomp. Eiendomsdrift	-6 801	-4 600	-3 811	-2 658	-17 870
Momskomp. Eiendomsutvikling	-34 210	-32 006	-47 074	-79 739	-193 029
Momskomp. Kommunalteknikk, veger	-1 976	-1 463	-1 638	-893	-5 970
Momskomp. Arealbruk	-15	-304	0	0	-319
Sum momskompensasjon	-44 913	-39 525	-53 409	-84 112	-221 959
Generelt finansieringsbehov	-286 078	-297 826	-144 494	-315 636	-1 044 034
inkl. mellomfinansiering	-80 000	-110 000	0	0	-190 000
Avgiftsfinansierte investeringer					
Brutto investeringer vann, avløp, renovasjon	47 628	41 483	52 053	35 960	177 124
Generelt finansieringsbehov	-47 628	-41 483	-52 053	-35 960	-177 124
Totalt					
Brutto investeringer	396 952	382 834	362 756	490 808	1 633 350
Øremerket finansiering	-18 333	-4 000	-112 800	-55 100	-190 233
Momskomp.	-44 913	-39 525	-53 409	-84 112	-221 959
Generell finansiering	-253 706	-229 309	-196 547	-351 596	-1 031 158
Lånemidler	-244 965	-215 568	-172 806	-317 855	-951 194
Avdrag på utlån	-8 741	-8 741	-8 741	-8 741	-34 964
Overføring fra drift, avkortet moms (39701)	5 000				5 000
Overføring fra drift, generelt (39701)	0	-5 000	-15 000	-25 000	-45 000
Forutsatte investeringsinntekter	-5 000	0	0	0	-5 000

2) Tidligere vedtatte investeringsprosjekter

Utgifter = brutto prosjektutgifter, prisjustert i forh. til HØP 2011-14, inntekter = MVA-komp. + øremerket finansiering

Prosjekt	Inntekter/ utgifter	2012 (tusen)	2013 (tusen)	2014 (tusen)	2015 (tusen)	HØP 12- 15 (tusen)
Rådmannsnivået						
19601 IKT-investering strategisk	Utgifter	2 900	2 300	1 664	1 664	8 528
19601 IKT-investering strategisk	Inntekter	-580	-460	-333	-333	-1 706
29602 Datamaskiner/fornyning skoler	Utgifter	1 560	1 560	1 560	1 560	6 240
29602 Datamaskiner/fornyning skoler	Inntekter	-312	-312	-312	-312	-1 248
29614 Skadberg skole, instr./utstyr kulturskolelok.	Utgifter	416	-	-	-	416
29614 Skadberg skole, instr./utstyr kulturskolelok.	Inntekter	-83	-	-	-	-83
39609 Inventar institusjoner	Utgifter	416	416	416	416	1 664
39609 Inventar institusjoner	Inntekter	-83	-83	-83	-83	-332
49029 Sola kulturhus, nytt scenegulv	Utgifter	-	884	-	-	884
49029 Sola kulturhus, nytt scenegulv	Inntekter	-	-168	-	-	-168
49030 Sola kulturhus, miljøbelysning foajé (fra 13)	Utgifter	-	437	-	-	437
49030 Sola kulturhus, miljøbelysning foajé (fra 13)	Inntekter	-	-87	-	-	-87
49617 Sola kulturskole, fornyelse utstyr/instr.	Utgifter	208	208	312	208	936
49617 Sola kulturskole, fornyelse utstyr/instr.	Inntekter	-42	-42	-62	-42	-188
49621 Bibliotek, automatisert utlån	Utgifter	500	-	-	-	500
49621 Bibliotek, automatisert utlån	Inntekter	-100	-	-	-	-100
49632 Utstyr Guffen lyd	Utgifter	104	-	-	-	104
49632 Utstyr Guffen lyd	Inntekter	-21	-	-	-	-21
49634 Sola kulturhus, stoler hovedsal	Utgifter	2 250	-	-	-	2 250
49634 Sola kulturhus, stoler hovedsal	Inntekter	-450	-	-	-	-450
49635 Sola kulturhus, møbler kafé/foajé	Utgifter	-	-	-	260	260
49635 Sola kulturhus, møbler kafé/foajé	Inntekter	-	-	-	-52	-52
49636 Sola kulturhus, PA-anlegg mediesal	Utgifter	-	-	255	-	255
49636 Sola kulturhus, PA-anlegg mediesal	Inntekter	-	-	-51	-	-51
49637 Sola kulturhus, AV-utstyr mediesal	Utgifter	-	-	224	-	224
49637 Sola kulturhus, AV-utstyr mediesal	Inntekter	-	-	-45	-	-45
Netto investeringsutgifter		6 683	4 653	3 545	3 286	18 167
Eiendomsdrift						
19001 Kommunehus, rehab.	Utgifter	416	416	416	416	1 664
19001 Kommunehus, rehab.	Inntekter	-79	-79	-79	-79	-316
19017 Tilrettel. universell utforming komm. bygg	Utgifter	1 040	1 040	1 040	1 040	4 160
19017 Tilrettel. universell utforming komm. bygg	Inntekter	-198	-198	-198	-198	-792
19635 Planlegging/byggeledelse tursti Hafrsfjord	Utgifter	600	650	-	-	1 250
29012 Skoler rehab.	Utgifter	5 200	1 040	1 040	1 040	8 320
29012 Skoler rehab.	Inntekter	-988	-198	-198	-198	-1 582
29016 Barnehager rehab.	Utgifter	728	728	728	728	2 912
29016 Barnehager rehab.	Inntekter	-138	-138	-138	-138	-552
29018 Barnehager, forskriftsm. rehab. utemiljø	Utgifter	2 080	2 080	2 080	2 080	8 320
29018 Barnehager, forskriftsm. rehab. utemiljø	Inntekter	-395	-395	-395	-395	-1 580
29056 Skoler rehab. utemiljø	Utgifter	1 040	1 040	1 040	1 040	4 160
29056 Skoler rehab. utemiljø	Inntekter	-198	-198	-198	-198	-792
29062 SFO, mindre tilbygg/ombygginger	Utgifter	520	520	520	520	2 080
29062 SFO, mindre tilbygg/ombygginger	Inntekter	-99	-99	-99	-99	-396
29064 Tananger u-skole, utvidelse p-plass (fra 13)	Utgifter	-	312	-	-	312
29064 Tananger u-skole, utvidelse p-plass (fra 13)	Inntekter	-	-59	-	-	-59
29066 Tananger u-skole, parkettgulv gymsal	Utgifter	-	728	-	-	728
29066 Tananger u-skole, parkettgulv gymsal	Inntekter	-	-138	-	-	-138
29074 Nedgravde avfallscontainere	Utgifter	624	-	-	-	624
29074 Nedgravde avfallscontainere	Inntekter	-119	-	-	-	-119
39015 Soltun ald.pensj. rehab./ombygging	Utgifter	208	208	208	-	624
39015 Soltun ald.pensj. rehab./ombygging	Inntekter	-40	-40	-40	-	-120
39027 TABO, div. ombygginger	Utgifter	312	312	312	312	1 248
39027 TABO, div. ombygginger	Inntekter	-59	-59	-59	-59	-236
39043 Helsehuset, rehab. innemiljø	Utgifter	208	208	208	208	832
39043 Helsehuset, rehab. innemiljø	Inntekter	-40	-40	-40	-40	-160
39065 Sikring av kommunale boliger	Utgifter	520	520	520	520	2 080
39065 Sikring av kommunale boliger	Inntekter	-99	-99	-99	-99	-396

Merk: Endringer etter delutredning av 27.09.11, er markert med grått.

Utgifter = brutto prosjektutgifter , prisjustert i forh. til HØP 2011-14, inntekter = MVA-komp. + øremerket finansiering

Prosjekt	Inntekter/ utgifter	2012 (tusen)	2013 (tusen)	2014 (tusen)	2015 (tusen)	HØP 12- 15 (tusen)
Eiendomsdrift						
39070 Sola sjukeheim, rehab. 94-bygget (årsbev.)	Utgifter	416	416	416	416	1 664
39070 Sola sjukeheim, rehab. 94-bygget (årsbev.)	Inntekter	-79	-79	-79	-79	-316
39075 Oppgrad./tilpasning boliger (årsbev.)	Utgifter	312	312	312	312	1 248
39075 Oppgrad./tilpasning boliger (årsbev.)	Inntekter	-59	-59	-59	-59	-236
59527 Kommunale idr.anlegg, rehabilitering	Utgifter	728	728	728	728	2 912
59527 Kommunale idr.anlegg, rehabilitering	Inntekter	-138	-138	-138	-138	-552
59528 Dysjalandshallen, lysarmatur idretts-/svømmehall	Utgifter	-	-	624	-	624
59528 Dysjalandshallen, lysarmatur idretts-/svømmehall	Inntekter	-	-	-125	-	-125
59529 Dysjalandshallen, utsifting el-tavler	Utgifter	450	-	-	-	450
59529 Dysjalandshallen, utsifting el-tavler	Inntekter	-90	-	-	-	-90
59606 Friområder/lekeplasser	Utgifter	2 080	2 080	2 080	2 080	8 320
59606 Friområder/lekeplasser	Inntekter	-395	-395	-395	-395	-1 580
59634 Sørnes badeplass, toaletter	Utgifter	208	-	-	-	208
59634 Sørnes badeplass, toaletter	Inntekter	-40	-	-	-	-40
59638 Maskiner, park og idrett mv.	Utgifter	832	832	-	-	1 664
59638 Maskiner, park og idrett mv.	Inntekter	-166	-166	-	-	-332
59652 Turveg Hafrsfjord	Utgifter	5 200	5 200	5 200	-	15 600
59652 Turveg Hafrsfjord	Inntekter	-988	-988	-988	-	-2 964
59652 Turveg Hafrsfjord	Inntekter	-1 000	-1 000	-	-	-2 000
59652 Turveg Hafrsfjord	Inntekter	-700	-	-	-	-700
59658 Maskiner/tekn. utstyr idrettsanlegg	Utgifter	520	520	520	520	2 080
59658 Maskiner/tekn. utstyr idrettsanlegg	Inntekter	-104	-104	-104	-104	-416
59663 Parkering Skiftesvik	Utgifter	208	-	-	-	208
59663 Parkering Skiftesvik	Inntekter	-40	-	-	-	-40
59666 Tjelta kunstgressbane	Utgifter	2 704	-	-	-	2 704
59666 Tjelta kunstgressbane	Inntekter	-514	-	-	-	-514
59666 Tjelta kunstgressbane	Inntekter	-1 500	-	-	-	-1 500
59666 Tjelta kunstgressbane	Inntekter	-1 700	-	-	-	-1 700
59669 Tanangerhallen, ny bil	Utgifter	312	-	-	-	312
59669 Tanangerhallen, ny bil	Inntekter	-62	-	-	-	-62
59670 Ølbergskogen sør, renov./oppgr. bygg	Utgifter	520	-	-	-	520
59670 Ølbergskogen sør, renov./oppgr. bygg	Inntekter	-99	-	-	-	-99
Netto investeringsutgifter		17 860	15 221	14 561	9 682	57 324

Eiendomsutvikling						
19016 Kommunehus, nytt bygg trinn I	Utgifter	5 200	71 760	71 760	-	148 720
19016 Kommunehus, nytt bygg trinn I	Inntekter	-988	-13 634	-13 634	-	-28 256
19016 Kommunehus, nytt bygg trinn I	Inntekter	-	-	-70 000	-	-70 000
19600 Intern prosjektledelse	Utgifter	2 400	2 400	2 400	2 400	9 600
19600 Intern prosjektledelse	Inntekter	-2 400	-2 400	-2 400	-2 400	-9 600
19604 Erverv av areal	Utgifter	30 000	20 000	20 000	-	70 000
29003 Skadberg skole, begge trinn	Utgifter	52 000	-	-	-	52 000
29003 Skadberg skole, begge trinn	Inntekter	-9 880	-	-	-	-9 880
29044 Ressurssenteret Grannes skole, utvidelse	Utgifter	15 600	10 400	10 000	-	36 000
29044 Ressurssenteret Grannes skole, utvidelse	Inntekter	-2 964	-1 976	-1 900	-	-6 840
29061 Ny barnehage Myklebust	Utgifter	10 400	15 600	-	-	26 000
29061 Ny barnehage Myklebust	Inntekter	-1 976	-2 964	-	-	-4 940
29063 Røyneberg skole, innredning i kjeller nybygg	Utgifter	350	-	-	-	350
29063 Røyneberg skole, innredning i kjeller nybygg	Inntekter	-67	-	-	-	-67
29070 Skolebruksplan, økt undgdomskolekapasitet i sentrum	Utgifter	-	-	25 000	25 000	50 000
29070 Skolebruksplan, økt undgdomskolekapasitet i sentrum	Inntekter	-	-	-4 750	-4 750	-9 500
29071 Skolebruksplan, tilp. Stangeland (til læringssenter og kulturformål mv.)	Utgifter	20 000	20 000	-	-	40 000
29071 Skolebruksplan, tilp. Stangeland (til læringssenter og kulturformål mv.)	Inntekter	-3 800	-3 800	-	-	-7 600
29073 Skolebruksplan, rehab./påbygg	Utgifter	25 000	30 000	-	-	55 000
29073 Skolebruksplan, rehab./påbygg	Inntekter	-4 750	-5 700	-	-	-10 450
39052 Ny sjukeheim Sola sentrum	Utgifter	-	11 200	138 400	100 000	249 600
39052 Ny sjukeheim Sola sentrum	Inntekter	-	-2 128	-26 296	-19 000	-47 424
39052 Ny sjukeheim Sola sentrum	Inntekter	-	-	-	-20 000	-20 000
39052 Ny sjukeheim Sola sentrum	Inntekter	-	-	-37 700	-30 000	-67 700

Utgifter = brutto prosjektutgifter , prisjustert i forh. til HØP 2011-14, inntekter = MVA-komp. + øremerket finansiering

Prosjekt	Inntekter/ utgifter	2012 (tusen)	2013 (tusen)	2014 (tusen)	2015 (tusen)	HØP 12- 15 (tusen)
Eiendomsutvikling						
39055 TABO, utvidelse - evt. nytt sykehjem i Tananger	Utgifter	29 800	-	-	-	29 800
39055 TABO, utvidelse - evt. nytt sykehjem i Tananger	Inntekter	-5 662	-	-	-	-5 662
39055 TABO, utvidelse - evt. nytt sykehjem i Tananger	Inntekter	-6 300	-	-	-	-6 300
39059 Boligsos. handl.plan, nye kommunale utleieboliger	Utgifter	-	-	2 600	-	2 600
39059 Boligsos. handl.plan, nye kommunale utleieboliger	Utgifter	-	-	7 500	10 000	17 500
39059 Boligsos. handl.plan, nye kommunale utleieboliger	Inntekter	-	-	-494	-	-494
39059 Boligsos. handl.plan, nye kommunale utleieboliger	Inntekter	-	-	-2 000	-2 000	-4 000
39073 TABO, pers.base omsorgsboliger	Utgifter	-	416	-	-	416
39073 TABO, pers.base omsorgsboliger	Inntekter	-	-79	-	-	-79
39074 Tananger helsehus, påbygg	Utgifter	-	-	-	2 080	2 080
39074 Tananger helsehus, påbygg	Inntekter	-	-	-	-395	-395
49011 Sørnes kirke, utv. men.sal/kjøkken	Utgifter	2 080	-	-	-	2 080
49011 Sørnes kirke, utv. men.sal/kjøkken	Inntekter	-395	-	-	-	-395
49036 Sola kulturhus, rehab.	Utgifter	-	2 080	-	-	2 080
49036 Sola kulturhus, rehab.	Inntekter	-	-395	-	-	-395
59509 Solahallen, rehab. idrettshall	Utgifter	7 280	-	-	-	7 280
59509 Solahallen, rehab. idrettshall	Inntekter	-1 383	-	-	-	-1 383
59509 Solahallen, rehab. idrettshall	Inntekter	-2 333	-	-	-	-2 333
59530 Lagerbygg på Joa (fra 13)	Utgifter	-	5 200	-	-	5 200
59530 Lagerbygg på Joa (fra 13)	Inntekter	-	-988	-	-	-988
59531 Åsenhallen A, tribuner/kontorer	Utgifter	6 864	-	-	-	6 864
59531 Åsenhallen A, tribuner/kontorer	Inntekter	-1 304	-	-	-	-1 304
59531 Åsenhallen A, tribuner/kontorer	Inntekter	-1 600	-	-	-	-1 600
59656 Forvaltning eierandeler Jåsund/Myklebust	Utgifter	600	600	-	-	1 200
59656 Forvaltning eierandeler Jåsund/Myklebust	Inntekter	-600	-600	-	-	-1 200
Netto investeringsutgifter		161 172	154 992	118 486	60 935	495 585
Kommunalteknikk, veger						
59406 Utskifting gatelys, standardheving	Utgifter	500	500	500	500	2 000
59406 Utskifting gatelys, standardheving	Inntekter	-95	-95	-95	-95	-380
59419 Trafikksikkerhetsplan, standardheving veger	Utgifter	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
59419 Trafikksikkerhetsplan, standardheving veger	Inntekter	-475	-475	-475	-475	-1 900
59425 Trafikksikkerhetsplan, ikke spesifikke tiltak	Utgifter	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
59425 Trafikksikkerhetsplan, ikke spesifikke tiltak	Inntekter	-190	-190	-190	-190	-760
59426 Gang-/sykkelveg Nordsjøv. (Strandhot.-Aipr.hotellet)	Utgifter	4 000	3 000	-	-	7 000
59426 Gang-/sykkelveg Nordsjøv. (Strandhot.-Aipr.hotellet)	Inntekter	-760	-570	-	-	-1 330
59437 Småanlegg veger (busskur mv.)	Utgifter	700	700	700	700	2 800
59437 Småanlegg veger (busskur mv.)	Inntekter	-133	-133	-133	-133	-532
Netto investeringsutgifter		7 047	6 237	3 807	3 807	20 898
Kommunalteknikk, vann, avløp og renovasjon						
59021 V95 Utsk. eksist. vankummer	Utgifter	300	300	300	300	1 200
59026 Oppgradering utest. vann	Utgifter	300	100	100	100	600
59101 A97 Rehab. pumpest.avløp	Utgifter	-	100	100	100	300
59114 A135 Tilstandsvurdering tiltak	Utgifter	500	500	1 000	1 000	3 000
59115 A154 Rafinerivegen	Utgifter	-	1 400	2 349	2 248	5 997
59116 A155 Vigdelsvegen	Utgifter	8 381	-	-	-	8 381
59206 R116 Renovasjon	Utgifter	250	250	250	250	1 000
59327 VA18 Bergievegen	Utgifter	-	250	1 472	-	1 722
59327 VA18 Bergievegen	Utgifter	-	500	3 884	-	4 384
59335 VA111 Uforutsette tiltak	Utgifter	500	500	500	500	2 000
59335 VA111 Uforutsette tiltak	Utgifter	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
59342 VA74 Nordsjøvegen	Utgifter	4 970	955	-	-	5 925
59342 VA74 Nordsjøvegen	Utgifter	9 850	1 897	-	-	11 747
59350 VA7 Skibmannsvegen del 2	Utgifter	1 000	3 000	4 388	-	8 388
59350 VA7 Skibmannsvegen del 2	Utgifter	6 000	13 000	14 266	-	33 266
59351 VA56 Sandefeltet	Utgifter	-	-	1 557	-	1 557
59351 VA56 Sandefeltet	Utgifter	-	8 000	7 271	-	15 271
59352 VA151 Sørkolnesvegen	Utgifter	-	600	750	2 049	3 399
59352 VA151 Sørkolnesvegen	Utgifter	-	400	600	1 241	2 241

Utgifter = brutto prosjektutgifter , prisjustert i forh. til HØP 2011-14, inntekter = MVA-komp. + øremerket finansiering

Prosjekt	Inntekter/ utgifter	2012 (tusen)	2013 (tusen)	2014 (tusen)	2015 (tusen)	HØP 12- 15 (tusen)
Kommunalteknikk, vann, avløp og renovasjon						
59353 VA152 Kolnesvegen sør	Utgifter	-	2 000	2 000	1 649	5 649
59353 VA152 Kolnesvegen sør	Utgifter	-	1 000	1 800	841	3 641
59354 VA153 Kolnesvegen nord	Utgifter	-	700	2 000	2 347	5 047
59354 VA153 Kolnesvegen nord	Utgifter	-	500	1 016	-	1 516
59355 VA 06 Torkelsparken del I	Utgifter	-	1 093	-	-	1 093
59355 VA 06 Torkelsparken del I	Utgifter	-	1 688	-	-	1 688
59356 Tiltak ved priv. utbyggingspr.	Utgifter	-	500	500	500	1 500
59356 Tiltak ved priv. utbyggingspr.	Utgifter	-	500	500	500	1 500
59357 VA55 Fjordvegen/Skiljaberget	Utgifter	1 817	-	-	-	1 817
59357 VA55 Fjordvegen/Skiljaberget	Utgifter	2 672	-	-	-	2 672
59358 VA Ljosheimvegen/Ljosheimkroken	Utgifter	500	-	-	-	500
59358 VA Ljosheimvegen/Ljosheimkroken	Utgifter	500	-	-	-	500
59359 VA40 Grotnes nord (fra 14)	Utgifter	-	-	-	3 042	3 042
59359 VA40 Grotnes nord (fra 14)	Utgifter	-	-	-	10 082	10 082
59360 VA42 Grotnes sør (fra 14)	Utgifter	-	-	-	2 772	2 772
59360 VA42 Grotnes sør (fra 14)	Utgifter	-	-	-	4 689	4 689
59901 PI07 Biler / større maskiner	Utgifter	1 600	600	1 600	600	4 400
59902 PI09 Div. maskiner, utrustning	Utgifter	-	150	-	150	300
Netto investeringsutgifter		40 140	41 483	49 203	35 960	166 786

Finansieringsbehov

Brutto investeringsutgifter eks. VAR	252 614	223 051	304 783	160 248	940 696
Øremerkede investeringsinntekter	-18 133	-4 000	-112 100	-54 400	-188 633
MVA-kompensasjon	-41 719	-37 948	-52 284	-28 138	-160 089
Generelt finansieringsbehov, skattefinansierte investeringe	192 762	181 103	140 399	77 710	591 974
Generelt finansieringsbehov, avgiftsfinansierte investeringe	40 140	41 483	49 203	35 960	166 786
Generelt finansieringsbehov, totalt	232 902	222 586	189 602	113 670	758 760

3) Aktuelle nye investeringsprosjekter

Tiltak	Beskrivelse	2012	2013	2014	2015	Totalt
Rådmannsnivået						
RÅD.INV.03	Lys- og lydutstyr, Sola u.skole	-240	-	-	-	-240
RÅD.INV.03	Lys- og lydutstyr, Sola u.skole	1 200	-	-	-	1 200
	Netto investeringsutgifter	960	-	-	-	960
Eiendomsdrift						
ED.INV.01	29067 Varmepumper, skoler	-150	-	-	-	-150
ED.INV.01	29067 Varmepumper, skoler	750	-	-	-	750
ED.INV.03	29069 Skjalgstova, tilpassing permanent løsnin	-380	-	-	-	-380
ED.INV.03	29069 Skjalgstova, tilpassing permanent løsnin	2 000	-	-	-	2 000
ED.INV.05	Rehabilitering (eks. skole/bhg)	-570	-741	-	-	-1 311
ED.INV.05	Rehabilitering (eks. skole/bhg)	3 000	3 900	-	-	6 900
ED.INV.06	Energimerking av bygninger	-190	-190	-95	-95	-570
ED.INV.06	Energimerking av bygninger	1 000	1 000	500	500	3 000
ED.INV.10	Ballbinge Snøde	-114	-	-	-	-114
ED.INV.10	Ballbinge Snøde	600	-	-	-	600
ED.INV.10	Ballbinge Snøde	-200	-	-	-	-200
ED.INV.02	29068 Tananger u-skole, gangbro	-171	-	-	-	-171
ED.INV.02	29068 Tananger u-skole, gangbro	900	-	-	-	900
ED.INV.09	Nordsjøruten Hellestø-Sele, turvei	-	-	-285	-285	-570
ED.INV.09	Nordsjøruten Hellestø-Sele, turvei	-	-	1 500	1 500	3 000
ED.INV.09	Nordsjøruten Hellestø-Sele, turvei	-	-	-700	-700	-1 400
	Netto investeringsutgifter	6 475	3 969	920	920	12 284

Tiltak	Beskrivelse	2012	2013	2014	2015	Totalt
Eiendomsutvikling						
EU.INV.05	Varmtvannsbasseng	-	-	-	-2 014	-2 014
EU.INV.05	Varmtvannsbasseng	-	-	-	10 600	10 600
EU.INV.03	Sande dagsenter, ombygging	-	-342	-	-	-342
EU.INV.03	Sande dagsenter, ombygging	-	1 800	-	-	1 800
EU.INV.04	Helsehuset, ombygging kontorer	-34	-	-	-	-34
EU.INV.04	Helsehuset, ombygging kontorer	180	-	-	-	180
EU.INV.06	Utbygging Myklebust, felt C	80 000	110 000	-	-	190 000
EU.INV.06	Utbygging Myklebust, felt C	-80 000	-110 000	-	-	-190 000
EU.INV.08	Kultursenter Tananger	-	-	-	-26 600	-26 600
EU.INV.08	Kultursenter Tananger	-	-	-	140 000	140 000
EU.INV.09	Oppgradering "stålhall", Soma	-	-	-	-	-
EU.INV.09	Oppgradering "stålhall", Soma	-	-	-	-	-
EU.INV.10	Brakkebygg utenfor rådhuset	-1 007	-	-	-	-1 007
EU.INV.10	Brakkebygg utenfor rådhuset	5 300	-	-	-	5 300
EU.INV.01	Skolebruksplan, nybygg	-	-	-	-26 980	-26 980
EU.INV.01	Skolebruksplan, nybygg	-	-	-	142 000	142 000
Netto investeringsutgifter		4 439	1 458	-	237 006	242 903
Kommunalteknikk, veger						
Veg.01	Fortau Røyneberg skole - b.hage	-323	-	-	-	-323
Veg.01	Fortau Røyneberg skole - b.hage	1 700	-	-	-	1 700
Veg.02	Undergang v/ Røyneberg barnehage	-	-	-745	-	-745
Veg.02	Undergang v/ Røyneberg barnehage	-	-	3 920	-	3 920
Netto investeringsutgifter		1 377	-	3 175	-	4 552
Kommunalteknikk, VAR						
VA.1	Omlagging VA undergang Røyneberg	-	-	2 850	-	2 850
VA.2	VA177 Knatten	3 384	-	-	-	3 384
VA.2	VA177 Knatten	4 104	-	-	-	4 104
Netto investeringsutgifter		7 488	-	2 850	-	10 338
Arealbruk						
AREAL.1.01	Digitalisering av arkiv	-15	-304	-	-	-319
AREAL.1.01	Digitalisering av arkiv	80	1 600	-	-	1 680
Netto investeringsutgifter		65	1 296	-	-	1 361
Brutto foreslåtte nye investeringer		104 198	118 300	8 770	294 600	525 868
Brutto avgiftsfinansierte investeringer		7 488	-	2 850	-	10 338
Brutto skattefinansierte investeringer		96 710	118 300	5 920	294 600	515 530
MVA-kompensasjon		-3 194	-1 577	-1 125	-55 974	-61 870
Øremerket finansiering		-200	-	-700	-700	-1 600
Generelt finansieringsbehov		100 804	116 723	6 945	237 926	462 398
Herav mellomfinansiering av enkeltprosjekt		-80 000	-110 000	-	-	-190 000

Vedlegg 2

Aktuelle nye tiltak i drift - rådmannens anbefaling

Tiltak	Beskrivelse	Årsverk					2012	2013	2014	2015	Totalt
		2012	totalt	Art	Ansvar	Tj.					
Oppvekst, tjenesteområde og stab											
OPPV01	Stilling Tidlig innsats	1	1	10100	21400	2121	515 000	515 000	515 000	515 000	2 060 000
OPPV01	Stilling Tidlig innsats			10900	21400	2121	70 000	70 000	70 000	70 000	280 000
OPPV01	Stilling Tidlig innsats			10990	21400	2121	82 000	82 000	82 000	82 000	328 000
OPPV04	Jordmorstilling 40 %	0,4	0,4	10100	34100	3218	185 000	185 000	185 000	185 000	740 000
OPPV04	Jordmorstilling 40 %			10900	34100	3218	25 000	25 000	25 000	25 000	100 000
OPPV04	Jordmorstilling 40 %			10990	34100	3218	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
OPPV04	Jordmorstilling 40 %			17009	34100	3218	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-400 000
OPPV06	Oppstart av Skadberg skole og elevtall demografi			11000	12010	2121	1 000 000	3 000 000	5 000 000	7 000 000	16 000 000
OPPV09	Nye barnehageplasser i kommunale og private bhg.			14955	12010	2221	5 000 000	10 000 000	15 000 000	20 000 000	50 000 000
Sum anbefalte tiltak		1,4	1,4				6 807 000	13 807 000	20 807 000	27 807 000	69 228 000
Levekår, tjenesteområde og stab											
SOBOH01	Bemanning nytt sykehjem Sola		25	14900	31210	3612	-	-	-	6 250 000	6 250 000
SOBOH02	Økt grunnbemanning hjemmetjenesten	14	29	10100	31210	3716	4 440 000	7 335 000	9 265 000	11 195 000	32 235 000
SOBOH02	Økt grunnbemanning hjemmetjenesten			10900	31210	3716	600 000	990 000	1 251 000	1 511 000	4 352 000
SOBOH02	Økt grunnbemanning hjemmetjenesten			10990	31210	3716	710 000	1 174 000	1 483 000	1 792 000	5 159 000
SOBOH02	Økt grunnbemanning hjemmetjenesten			11703	31210	3700	20 000	35 000	45 000	55 000	155 000
SOBOH02	Økt grunnbemanning hjemmetjenesten			11705	31210	3700	80 000	140 000	180 000	220 000	620 000
SOBOH02	Økt grunnbemanning hjemmetjenesten			12119	31210	3700	160 000	280 000	360 000	440 000	1 240 000
TABO01	Bemanning påbygg TABO		19	14900	31220	3612	-	10 500 000	10 500 000	10 500 000	31 500 000
MILJØ01	Nye boliger i Åsen		16	14900	31330	3700	-	2 000 000	4 000 000	8 000 000	14 000 000
MILJØ01	Nye boliger i Åsen			18100	31330	3700	-	-	-1 500 000	-1 500 000	-3 000 000
PSYKH01	Handlingsplan psykisk helse,bokollektiv,4 årsverk		4	14900	31380	3700	-	1 100 000	2 200 000	2 200 000	5 500 000
PSYKH02	Ambulant team 2 årsverk		2	14900	31380	3724	-	500 000	1 000 000	1 000 000	2 500 000
FYS01	Frisklivsentrall og tidlig rehabilitering, 4 årsverk	4	4	14900	34300	3320	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000	8 800 000
FAGLEV03	Bestillerktr. - styrking av saksbeh.kapasitet 0,5 årsverl	0,5	0,5	10100	12020	3602	193 000	193 000	193 000	193 000	772 000
FAGLEV03	Bestillerktr. - styrking av saksbeh.kapasitet 0,5 årsverk			10900	12020	3602	26 000	26 000	26 000	26 000	104 000
FAGLEV03	Bestillerktr. - styrking av saksbeh.kapasitet 0,5 årsverk			10990	12020	3602	31 000	31 000	31 000	31 000	124 000
SYK01	Økt grunnbemanning rehab 1,5 årsverk	1,5	1,5	10100	31110	3612	579 000	579 000	579 000	579 000	2 316 000
SYK01	Økt grunnbemanning rehab 1,5 årsverk			10900	31110	3612	78 000	78 000	78 000	78 000	312 000
SYK01	Økt grunnbemanning rehab 1,5 årsverk			10990	31110	3612	93 000	93 000	93 000	93 000	372 000
Sum anbefalte tiltak		20	101				9 210 000	27 254 000	31 984 000	44 863 000	113 311 000
Samfunnsutvikling, tjenesteområde											
ED.DR.01	FDV-konsekvenser av investeringer, tidl. vedt.			11209	14300	5910	-	-	-	1 500 000	1 500 000
ED.DR.01	FDV-konsekvenser av investeringer, tidl. vedt.			11209	14300	5920	-	-	700 000	700 000	1 400 000
ED.DR.01	FDV-konsekvenser av investeringer, tidl. vedt.			11209	14300	5930	500 000	3 000 000	3 400 000	3 400 000	10 300 000
ED.DR.01	FDV-konsekvenser av investeringer, tidl. vedt.			11209	14300	5940	-	1 500 000	4 000 000	4 000 000	9 500 000
ED.DR.04	FDV-konsekvenser av investeringer, nye			11209	14300	4351	-	1 500 000	1 500 000	1 500 000	4 500 000
ED.DR.04	FDV-konsekvenser av investeringer, nye			11209	14300	5910	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
ED.DR.04	FDV-konsekvenser av investeringer, nye			11209	14300	5914	-	-	-	500 000	500 000
ED.DR.04	FDV-konsekvenser av investeringer, nye			11209	14300	5930	-	-	-	-	-
ED.DR.05	Exord. vedlikehold, skolebruksplan			12303	14300	5930	4 200 000	-	-	-	4 200 000
AREAL.01	To nye stillinger ved arealplan/byggesak	2	2	10100	52000	5130	500 000	500 000	500 000	500 000	2 000 000
AREAL.01	To nye stillinger ved arealplan/byggesak			10100	52100	5100	500 000	500 000	500 000	500 000	2 000 000
AREAL.01	To nye stillinger ved arealplan/byggesak			10900	52000	5130	68 000	68 000	68 000	68 000	272 000
AREAL.01	To nye stillinger ved arealplan/byggesak			10900	52100	5100	68 000	68 000	68 000	68 000	272 000
AREAL.01	To nye stillinger ved arealplan/byggesak			10990	52000	5130	80 000	80 000	80 000	80 000	320 000
AREAL.01	To nye stillinger ved arealplan/byggesak			10990	52100	5100	80 000	80 000	80 000	80 000	320 000
AREAL.01	To nye stillinger ved arealplan/byggesak			16200	52000	5100	-648 000	-648 000	-648 000	-648 000	-2 592 000
AREAL.01	To nye stillinger ved arealplan/byggesak			16203	52000	5130	-573 000	-573 000	-573 000	-573 000	-2 292 000
Sum anbefalte tiltak		2	2				4 975 000	6 275 000	9 875 000	11 875 000	33 000 000
Kultur og fritid, tjenesteområde og stab											
FRI.01	Fritidskontaktordningen, utvikl. iht. opptr.plan	4,9	5,84	10100	41350	3284	531 000	756 000	756 000	756 000	2 799 000
FRI.01	Fritidskontaktordningen, utvikl. iht. opptr.plan			10900	41350	3284	72 000	102 000	102 000	102 000	378 000
FRI.01	Fritidskontaktordningen, utvikl. iht. opptr.plan			10990	41350	3284	85 000	121 000	121 000	121 000	448 000
FRI.01	Fritidskontaktordningen, utvikl. iht. opptr.plan			11209	41350	3284	129 000	411 000	1 073 000	1 068 000	2 681 000
DRIFT 1	Serviceavtale selvbetjent utlånsautomat			12409	41200	4200	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
STAB03	Økning i tilskudd lærnuseet, konsolidering			14706	12030	4260	240 000	240 000	240 000	240 000	960 000
Sum anbefalte tiltak		4,90	5,84				1 087 000	1 660 000	2 322 000	2 317 000	7 386 000
X	Rådmannens utkast - anbefaling	28,3	110,2				22 079 000	48 996 000	64 988 000	86 862 000	222 925 000

Vedlegg 3, oversikt gebyrer – vann, avløp og renovasjon

Årsgebyr vann 2012:

Årsgebyr vann 2012 Alle priser er ekskl. mva.	2011	% endring 2011- 2012	2012	2013	2014	2015
Årsgebyr vann stipulert, 0-75 m2 leie-areal, beregnende mengde 150 m ³ /år	1005	+ 3,0	1035	1065	1110	1170
Årsgebyr vann stipulert, 75-150 m2 leie-areal, beregnende mengde 300 m ³ /år	2010	+ 3,0	2070	2130	2220	2340
Årsgebyr vann stipulert 150-200 m2 leie-areal, beregnende mengde 400 m ³ /år	2680	+ 3,0	2760	2840	2960	3120
Årsgebyr vann stipulert, 200-250 m2 leie-areal, beregnende mengde 500 m ³ /år	3350	+ 3,0	3450	3550	3700	3900
Årsgebyr vann stipulert, 250-300 m2 leie-areal, beregnende mengde 600 m ³ /år	4020	+ 3,0	4140	4260	4440	4680
Vannpris i kr/m ³	6,70	+ 3,0	6,90	7,10	7,40	7,80

Leieprisen på vannmålere økes med 3 %.

2 Årsgebyr avløp 2012:

Årsgebyr avløp 2011 Alle priser er ekskl. mva.	2011	% endring 2011- 2012	2012	2013	2014	2015
Årsgebyr avløp stipulert, 0-75 m2 leie-areal, beregnende mengde 150 m ³ /år	1335	+ 6,7	1425	1545	1695	1890
Årsgebyr avløp stipulert, 75-150 m2 leie-areal, beregnende mengde 300 m ³ /år	2670	+ 6,7	2850	3090	3390	3780
Årsgebyr avløp stipulert 150-200 m2 leie-areal, beregnende mengde 400 m ³ /år	3560	+ 6,7	3800	4120	4520	5040
Årsgebyr avløp stipulert 200-250 m2 leie- areal, beregnende mengde 500 m ³ /år	4450	+ 6,7	4750	5150	5650	6300
Årsgebyr avløp stipulert 250-300 m2 leie- areal, beregnende mengde 600 m ³ /år	5340	+ 6,7	5700	6180	6780	7560
Avløpspris i kr/m ³	8,90	+ 6,7	9,50	10,30	11,30	12,60

3 Årsgebyr slamtømming 2012:

Årsgebyr slamtømming 2011 Alle priser er ekskl. mva.	2011	% endring 2011-2012	2012
Slamavskillere 0-4 m ³ , en tømming hvert 2. år	609	+ 10,0	670
Slamavskillere 4-7 m ³ , en tømming hvert 2. år	1021	+ 10,0	1123
Slamavskillere 7-9,5 m ³ en tømming hvert 2. år	1381	+ 10,0	1519
Tillegg pr. m ³ for slamavskiller utover 9,5 m ³	299	+ 10,0	329

4 Tilknytingsgebyr bolig- og fritidsbygg 2012:

Leieareal benyttes for beregning av areal for bolig- og fritidsbygg.

Tilknytningsgebyr 2011 for bolig- og fritidsbygg. Alle priser er ekskl. mva. av kr 100,-	Vann 2011	Vann 2012	Vann % endring 2011-2012	Avløp 2011	Avløp 2012	Avløp % endring 2010-2012
Tilknytningsgebyr, 0-120 m ² leieareal	4011	4140	+3,0	19188	20148	+ 5
Tilknytningsgebyr 120-170 m ² leieareal	5682	5865	+3,0	27183	28543	+ 5
Tilknytningsgebyr 170-220 m ² leieareal	7354	7590	+3,0	35178	36938	+ 5
Tilknytningsgebyr 220-270 m ² leieareal	9025	9315	+3,0	43172	45333	+ 5
osv. i klasser på 50 m ² leieareal						
Tilknytningsgebyr pr. m²	33,50	34,50	+3,0	159,90	167,90	+ 5
I felt eller område hvor abonnenten har bekostet eller deltatt økonomisk i utbygging av offentlige vann- og/eller avløpsledning (førstegangsbygging) gjelder:						
Tilknytningsgebyr i felt eller område:		100			100	

Sola kommunestyre har den 10.12.92 k.sak 242/92, vedtatt at det ved påbygg/tilbygg i felt eller områder hvor abonnenten har bekostet eller deltatt økonomisk i utbygging av offentlig vann- og/eller avløpsledning, skal betales tilknytningsgebyr etter pris pr. m².

5 Tilknytningsgebyr næringsbygg 2012: Alle priser eks mva.

Bruksareal (BRA) benyttes for beregning av areal for næringsbygg.

Tilknytningsgebyr 2009 for næringsbygg. Alle priser er ekskl. mva av kr 100,-	Vann 2011	Vann 2012	Vann % endring 2011-2012	Avløp 2011	Avløp 2012	Avløp % endring 2011-2012
Tilknytningsgebyr, 0-120 m ² leieareal	4011	4140	+3,0	19188	20148	+ 5
Tilknytningsgebyr 120-170 m ² BRA	5682	5865	+3,0	27183	28543	+ 5
Tilknytningsgebyr 120-170 m ² BRA I	7354	7590	+3,0	35178	36938	+ 5
Tilknytningsgebyr 170-220 m ² BRA	9025	9315	+3,0	43172	45333	+ 5
Tilknytningsgebyr 220-270 m ² BRA			+3,0			
Tilknytningsgebyr pr. m²	33,50	34,50	+3,0	152,30	167,90	+ 5
I felt eller område hvor abonnenten har bekostet eller deltatt økonomisk i utbygging av offentlige vann- og/eller avløpsledning (førstegangsbygging) gjelder:						
Tilknytningsgebyr i felt eller område:	100	100		100	100	

Sola kommunestyre har den 10.12.92 k.sak 242/92, vedtatt at det ved påbygg/tilbygg i felt eller områder hvor abonnenten har bekostet eller deltatt økonomisk i utbygging av offentlig vann- og/eller avløpsledning, skal betales tilknytningsgebyr etter pris pr. m².

6 Renovasjonsgebyr 2012, hyttekunder:

Hyttekunder 2012	Tømming	2011 Pris ekskl. mva	2012 Pris ekskl. mva	% endring 2011- 2012
Fastpris pr. abonnent (NB! alle abonnenter må betale dette gebyr).		210	215	+ 2,0
Andel restavfall i felles container/beholder/nedgravde systemer				
*) Tømming i perioden april – september	2. hver uke *)	720	735	+ 2,1

7 Renovasjonsgebyr 2012 husholdningskunder:

Husholdningskunder 2012	Tømming	2011 Pris ekskl. mva	2012 Pris ekskl. mva.	% endring 2011- 2012
Standard abonnement inkl. fast og variabelt gebyr 120 liter restavfallsbeholder, 140 liter våtorganisk- og papirbeholder eller nedgravde beholdere. Alle abonnenter må som minimum ha standardabonnement, eventuelt gå sammen om å dele på et standardabonnement. Deling av standardabonnement gjelder ikke for nedgravde avfallssystemer.	2. / 4. hver uke	2 150	2195	+ 2,1
Fastpris pr. abonnent (NB! alle abonnenter må betale dette gebyr).		210	215	
Valgfrie beholderstørrelser / abonnement / tjenester:				
Restavfall 120 liter beholder	2. hver uke	850	867	
Restavfall 240 liter beholder	2. hver uke	1 480	1 510	
Restavfall 660 liter beholder	2. hver uke	3 540	3 311	
Papiravfall 140 liter beholder	4. hver uke	340	347	
Papiravfall 240 liter beholder	4. hver uke	505	515	
Papiravfall 660 liter beholder	4. hver uke	1 210	1 235	
Våtorganisk avfall 140 liter beholder	2. hver uke	750	765	
Våtorganisk avfall 240 liter beholder	2. hver uke	1 240	1 265	
Nedgravde avfallssystemer	når full	900	918	
Kompostbinge, leie pr. år		289	294	

Gebyrsetter 2012

Bytte av beholdere pr. gang		160	160	
Strø til kompostbeholdere, pr. sekk		75	75	
Henting og tilbakesetting av beholdere pr. år. Behov må dokumenteres, og blir vurdert etter søknad		0	0	
1 ekstrasekk inkl. tømming og deponering. Sekken fjernes samtidig som avfallsfraksjonen tømmes.		40	50	
75 stk. bioposer 37x39 cm		20	30	
25 stk. bioposer 43x45 cm		20	30	
10 stk. biosekker 140 liter		55	70	
10 stk. biosekker 240 liter		75	90	



DEN NORSKE KIRKE

Sola kirkelige fellesråd

Sola kommune
Rådhusvegen 21
4050 SOLA

Deres ref.:
Rådmann Ingrid
Nordbø

Vår ref.:
11/00016-001

Vår saksbeh.:
tt/tja

Arkivkode:
112

Dato:
Sola 09.09.2011

SOLA KIRKELIGE FELLESRÅD'S INNSPILL TIL RAMMETILSKUDD OG INVESTERINGER FOR BUDSJETTÅRET 2012

Innledning

Fellesrådet har i sine møter 08.06.2011 under **Sak 16/2011 Budsjettforslag 2012 - innspill** og 31.08.2011 under **Sak 29/2011 Budsjettforslag 2012 – innspill og behov** drøftet budsjettammer og behov for kommende budsjettår i lys av fellesrådets økonomiske situasjon og de ulike menighetenes innspill og ønsker.

Fellesrådet gjorde i sitt møte følgende enstemmige vedtak:

- a) *Sola kirkelige fellesråd ber om at ordinær driftsramme fra Sola kommune for 2011 framskrives for 2012 mht. lønnsmerutgifter og prisstigning.*
- b) *Fellesrådet understreker de behov for utvidede rammer for drift og investering som ønskes prioritert for 2012, og gir kirkevergeadministrasjonen i samråd med økonomiutvalget, fullmakt til å utforme endelig budsjettinnspill 2012 til Sola kommune v/rådmann.*

Sola kirkelige fellesråd fastsetter neste års driftsbudsjett i desember 2011, når endelig rammetilskudd fra Sola kommune er vedtatt. Samlet budsjettert rammetilskudd fra Sola kommune for 2011 er kr 10 910 000, inkludert stipulert lønns – og pensjonsreserve på kr 380 000. Endelig avregning for lønnsmerkostnader 2011 skjer mot slutten av året.

Forslag til tilskuddsramme for 2012

Vi anmoder om at Sola kommune viderefører tilsvarende beregning av rammetilskuddet for 2012 som for 2011.



Behov for økte driftsrammer

Sola kirkelige fellesråd presenterer med dette prioriterte og begrunnede behov for noe utvidede rammer og nødvendige tiltak i 2012 for å få mulighet til å gjennomføre nødvendige og ønskede tiltak. Fellesrådet ønsker videre at enkelte tilbud overfor ungdom styrkes og utvides. Forslagene til investeringstiltak er gjengangere fra en del år tilbake, og det er sterkt ønskelig å få gjennomført disse tingene.

A. DRIFT:

1. 50 % stilling til ungdomskoret CONFESSIO

Sørnes menighet har overfor Sola kirkelige fellesråd levert søknad om midler til en 50 % stilling til ungdomskoret CONFESSIO, fordelt på 20 % dirigentressurs og 30 % lønnsmidler til voksenledere. Koret øver i Sørnes kirke og er i stor grad et felles tiltak for ungdommer i hele Sola kommune. Det engasjerer 60-70 ungdommer i aldersgruppen 13-19 år. Søknaden peker på viktigheten av å holde på og utvikle et stort og verdifullt ungdomsarbeid som omfatter mange ungdommer.

Stipulert årlig personalkostnad: kr 200 000

2. Vedlikehold av 5 kirkebygg i kommunen

Det øremerkede årlige tilskuddet på kr 200 000 den såkalte "vedlikeholdsreserve", er viktige midler for å møte faste driftsutgiftene, serviceavtaler og vedlikehold samt enkelt vedlikehold av kirkene. Reelt sett er denne rammen for lav i forhold til å ivareta et planmessig og forsvarlig vedlikehold av de 5 kirkebyggene. Fellesrådet har for 2011 klart å disponere betydelig ekstra midler for å ta noen helt nødvendige større vedlikeholdsarbeider, spesielt Sola kirke, men har ikke rom for varige økte vedlikeholdskostnader.

Stipulert årlig økt driftskostnad: kr 100 000

B. INVESTERING:

1. Nytt tak Sola kirke

Fellesrådet har gjennom en del år pekt på behovet for å legge nytt tak på Sola kirke. Nåværende tak er fra byggeår 1955. Det er behov for ny papp og ny lekting. Takskifer forutsettes brukt på nytt. Gjennom en del år har det løsnet og sklidd ned løsnete takskifer fra taket. Disse kan være livsfarlige for publikum og besøkende til kirken og nærliggende kirkegårdsområde. Årsaken til det er at spikrene som skal holde skiferen på plass ruster og slipper taket. Det ble derfor for en del år siden montert skiferfanger på begge sider av taket for å fange disse opp slik at de foreløpig ikke er en direkte fare for publikum og besøkende.

Kirkevergen vil spesielt peke på behovet for nytt tak på Sola kirke i lys av lekkasjer, løse takskifer m.v. Prisoverslag pr. desember 2008 var kr 725 000 + mva fra lokalt byggefirma. Det er behov for ny papp og nye takleker m.v., mens takskiferen kan brukes på nytt.



DEN NORSKE KIRKE

Sola kirkelige fellesråd

Eksternt byggteknisk rådgiverfirma, Varde Byggeadministrasjons AS, har nylig levert en faglig vurdering av takets beskaffenhet, se vedlegg. Dette bekrefter tydelig behovet for nytt tak på Sola kirke og bekrefter usikkerhet på kvalitet på eksisterende skiferfester. Rådgiverfirmaet har på kirkevergens bestilling avgitt et estimert kostnadsoverslag på ca. kr. 500 000.

Stipulert engangskostnad: kr 725 000

2. Ferdigstillelse av lødd natursteinmur ved Tananger kirkegård

Det grønne arealet på sørsiden av Tananger menighetsbarnehage og på vestsiden innkjørselen til Tananger kirke / menighetsbarnehagen er opparbeidet og disponert til framtidig gravareal. Det skal derfor forvaltes med omhu og skjønnsomhet i respekt for eksisterende gravfelter.

Det er lite greit når arealet fra tid til annen brukes til provisorisk parkeringsområde. Kirkevergen ser et sterkt behov for å ferdigstille lødd steinmur ned mot Tananger Ring, samt at det monteres lukkbar port inn til det framtidige kirkegårdsområdet.

Det framtidige gravlundområdet framstår i dag mot Tananger Ring som uferdig. Steinrøysa som ligger nederst mot veien gir et uryddig inntrykk.

Stipulert engangskostnad: kr 500 000

OVERSIKT PRIORITERTE STØRRE INVESTERINGSBEHOV

Prosjekt	Total behov	2012	2013	2014	2015	2016
Nytt tak Sola kirke		725				
Ferdigstille Tananger kirkegård		500				

(tall i 1000)

C. IKKE TALLFESTEDE INVESTERINGSBEHOV

Tomt til kirkebygg i Sola sentrum.

Fellesrådet ønsker å peke på viktigheten av at ny kirke i Sola sentrum kommer inn i kommunens økonomiplan når ny kirketomt formelt blir regulert i Solakrossen.

Generelle kommentarer

"Solakirkenes servicetorg" tilknyttet Sola menighetssenter i Soltunveien 6 ble åpnet i mai 2010. Det er p.t. knyttet 2 medarbeidere til dette som samtidig har konsulent- og sekretærfunksjoner tilknyttet kirkevergekontoret og Sola menighet. Fellesrådet ønsker å utnytte dagens tilgjengelige administrative ressurser så godt som mulig. Servicetorget utvikles stadig og tillegges stadig flere oppgaver. Dette er arbeidsbesparende for de 4 menighetskontorene og fyller en svært viktig funksjon. Teknisk installering og drift på kommunikasjons- og applikasjonssiden er gjort innenfor



DEN NORSKE KIRKE

Sola kirkelige fellesråd

eksisterende driftsrammer. I lys av dette ønsker ikke kirkevergeadministrasjonen å øke de administrative ressursene.

Sola kirkelige fellesråd framhever den store egeninnsatsen de 4 statskirkemenighetene i Sola kommune i dag bidrar med i form av ulike typer dugnadsarbeid, kirkeoffer, enkeltgaver, innsamling og givertjeneste til betydelige lønnsmidler til lokalt opprettede stillinger i menighetene. Dette er økonomiske midler kirkelig fellesråd ikke har mulighet til å dekke inn med egne ressurser. Disse stillingene fyller svært viktige oppgaver i menighetene og i lokalmiljøene, i hovedsak blant barn og ungdommer. Det er som følger:

Sola menighet	: 50 % menighetsprest
Tananger menighet	: 100 % ungdomsarbeider
Ræge/Sola/Sørnes menigheter	: 20 % leder ungdomskor ("Confession" i Sørnes kirke)
Ræge menighet	: 50 % barnepastor & 20 % sekretærsressurs
Sørnes menighet	: 50 % barne – og familiemedarbeider

Totalt utgjør dette innsamlede lønnsmidler til omkring 2,9 årsverk.

Fellesrådets og menighetenes drift er svært sårbar ved uforutsette endringer. De fleste stillinger er knyttet til faste og helt nødvendige funksjoner som biskopens forordnede gudstjenester i de 4 kirkene, kirkelige handlinger (dåp, vielse, begravelser), et stort konfirmantarbeid og barne – og ungdomsarbeid m.v.. I tillegg til å ivareta det ordinære driftsansvaret ønsker fellesrådet å imøtekomme så mange som mulig av menighetsrådenes foreslåtte nye tiltak. En god del av disse finner fellesrådet dessverre ikke plass til innenfor dagens budsjettrammer.

Den norske kirkes lokale menigheter står sterkt i Sola og engasjerer flere hundre frivillige medarbeidere. Menighetene ønsker også for årene som kommer å utvikle og tilby nye aktiviteter og tilbud spesielt rettet mot barn og ungdom.

Med vennlig hilsen
for Sola kirkelige fellesråd


Unni N. Eriksen

Leder Sola kirkelige fellesråd


Trygve Torgersen
Kirkeverge

Vedlegg 5
Budsjettskjema 1A - drift

	Regnskap 2010	Budsjett 2011 opprinnelig	Budsjett 2011 m/endringer	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015
Skatt på inntekt og formue	698 918 586	684 000 000	684 000 000	728 000 000	747 000 000	765 000 000	784 000 000
Ordinært rammetilskudd	70 388 907	313 000 000	314 700 000	363 000 000	377 000 000	386 000 000	400 000 000
Skatt på eiendom	0	0	0	0	0	0	0
Andre direkte eller indirekte skatter	0	0	0	0	0	0	0
1 Andre generelle statstilskudd	12 556 354	18 000 000	18 000 000	20 000 000	20 000 000	20 000 000	20 000 000
Sum frie disponible inntekter	781 863 847	1 015 000 000	1 016 700 000	1 111 000 000	1 144 000 000	1 171 000 000	1 204 000 000
2 Renteinntekter og utbytte	49 507 145	50 997 000	48 716 000	50 648 000	51 648 000	52 648 000	52 648 000
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	624 000	0	0	0	0	0	0
Renteutg.,provisjoner og andre fin.utg.	28 373 223	31 800 000	29 800 000	35 400 000	43 800 000	52 700 000	61 900 000
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	1 883 475	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	29 800 000	33 000 000	29 800 000	36 600 000	44 100 000	50 100 000	54 400 000
Netto finansinnt./utg.	-8 666 078	-13 803 000	-10 884 000	-21 352 000	-36 252 000	-50 152 000	-63 652 000
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	2 823 191	3 767 000	3 767 000	1 723 000	0	1 620 000	0
Til bundne avsetninger	9 081 891	0	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	25 577 663	0	10 191 000	0	4 660 000	0	1 220 000
Bruk av bundne avsetninger	2 484 769	2 104 000	3 904 000	3 425 000	2 525 000	1 915 000	396 000
Netto avsetninger	16 157 351	-1 663 000	10 328 000	1 702 000	7 185 000	295 000	1 616 000
3 Overført til investeringsbudsjettet	21 808 832	29 713 000	30 813 000	39 913 000	44 525 000	68 409 000	109 112 000
Til fordeling drift	767 546 287	969 821 000	985 331 000	1 051 437 000	1 070 408 000	1 052 734 000	1 032 852 000
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	767 546 287	969 821 000	985 331 000	1 029 358 000	1 021 412 000	987 746 000	945 990 000
Mer/mindreforbruk/til disposisjon	0	0	0	22 079 000	48 996 000	64 988 000	86 862 000
1 Kompensasjonstilskudd (renter og avdrag) fra Husbank, integreringstilskudd flyktninger							
2 Inklusiv refusjon av kapitalutgifter fra KF Sola Storkjøkken							
3 Herav momskompensasjon fra anskaffelser i investeringsregnskapet		35 713 000	36 813 000	44 913 000	39 525 000	53 409 000	84 112 000
3 Herav overføringer fra drift til investeringer ekskl. momskompensasjon		-6 000 000	-6 000 000	-5 000 000	5 000 000	15 000 000	25 000 000

Vedlegg 6: Budsjettskjema 1B - drift
Ledernivåer/tjenesteområder

Tall i hele tusen

	Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Politisk nivå						
Utgifter	15 059	13 596	14 576	13 596	14 576	7,2 %
Inntekter	0	0	0	0	0	-
Sum politisk nivå	15 059	13 596	14 576	13 596	14 576	7,2 %
 Rådmannsnivå med staber						
Utgifter	321 957	361 611	351 883	335 806	326 212	-9,8 %
Inntekter	-79 686	-90 497	-85 870	-85 604	-85 540	5,5 %
Sum rådmannsnivå med staber	242 271	271 114	266 013	250 202	240 672	-11,2 %
 Tjenesteområde oppvekst						
Utgifter	388 882	398 840	398 743	398 743	398 743	0,0 %
Inntekter	-35 919	-37 104	-37 104	-37 104	-37 104	0,0 %
Sum oppvekst	352 963	361 736	361 639	361 639	361 639	0,0 %
 Tjenesteområde levekår						
Utgifter	291 456	321 259	314 509	314 009	314 009	-2,3 %
Inntekter	-19 750	-21 405	-21 405	-21 405	-21 405	0,0 %
Sum levekår	271 706	299 854	293 104	292 604	292 604	-2,4 %
 Tjenesteområde kultur og samfunnsutvikling						
Utgifter	234 049	242 786	247 754	252 163	254 926	5,0 %
Inntekter	-154 520	-169 483	-169 075	-187 633	-221 163	-30,5 %
Sum kultur og samfunnsutvikling	79 529	73 303	78 679	64 530	33 763	-53,9 %
 Fordelte utgifter						
Utgifter	20 621	22 089	22 220	22 220	22 220	0,6 %
Inntekter	0	0	0	0	0	-
Sum fordelte utgifter	20 621	22 089	22 220	22 220	22 220	0,6 %
 Totalt						
Sum utgifter	1 272 024	1 360 181	1 349 685	1 336 537	1 330 686	-2,2 %
Sum inntekter	-289 875	-318 489	-313 454	-331 746	-365 212	-14,7 %
Totalsum	982 149	1 041 692	1 036 231	1 004 791	965 474	-7,3 %
 <i>Trekkes fra:</i>						
VAR-sektorens andel av kapitalkostnader	14 432	15 759	17 344	18 960	19 880	26,2 %
Netto bundne fondsavsetninger	-2 104	-3 425	-2 525	-1 915	-396	88,4 %
Til fordeling drift, jf skjema 1A	969 821	1 029 358	1 021 412	987 746	945 990	-8,1 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

	Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Politisk nivå						
001 Politisk nivå m/sekretariat						
Funksjon: 100 Politisk styring						
Utgifter	12 209	10 706	11 686	10 706	11 686	9,2 %
Sum funksjon: 100 Politisk styring	12 209	10 706	11 686	10 706	11 686	9,2 %
Funksjon: 120 Administrasjon						
Utgifter	2 588	2 622	2 622	2 622	2 622	0,0 %
Sum funksjon: 120 Administrasjon	2 588	2 622	2 622	2 622	2 622	0,0 %
Funksjon: 180 Diverse fellesutgifter						
Utgifter	262	268	268	268	268	0,0 %
Sum funksjon: 180 Diverse fellesutgifter	262	268	268	268	268	0,0 %
Sum: 001 Politisk nivå m/sekretariat	15 059	13 596	14 576	13 596	14 576	7,2 %
Sum: Politisk nivå	15 059	13 596	14 576	13 596	14 576	7,2 %
Rådmannsnivå m/staber						
101 Administrasjon m.m.						
Funksjon: 110 Kontroll og revisjon						
Utgifter	1 125	1 169	1 169	1 169	1 169	0,0 %
Sum funksjon: 110 Kontroll og revisjon	1 125	1 169	1 169	1 169	1 169	0,0 %
Funksjon: 120 Administrasjon						
Utgifter	39 591	49 126	49 126	49 126	49 126	0,0 %
Inntekter	-414	-594	-474	-347	-347	41,6 %
Sum funksjon: 120 Administrasjon	39 177	48 532	48 652	48 779	48 779	0,5 %
Funksjon: 180 Diverse fellesutgifter						
Utgifter	129	133	133	133	133	0,0 %
Sum funksjon: 180 Diverse fellesutgifter	129	133	133	133	133	0,0 %
Funksjon: 202 Grunnskole						
Inntekter	-300	-552	-312	-312	-312	43,5 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	-300	-552	-312	-312	-312	43,5 %
Funksjon: 222 Skolelokaler						
Inntekter	0	-83	0	0	0	100,0 %
Sum funksjon: 222 Skolelokaler	0	-83	0	0	0	100,0 %
Funksjon: 231 Aktivitetstilbud barn og unge						
Inntekter	0	-21	0	0	0	100,0 %
Sum funksjon: 231 Aktivitetstilbud barn og unge	0	-21	0	0	0	100,0 %
Funksjon: 233 Annet forebyggende helsearbeid						
Utgifter	300	303	303	303	303	0,0 %
Inntekter	-300	-303	-303	-303	-303	0,0 %
Sum funksjon: 233 Annet forebyggende helsearbeid	0	0	0	0	0	0,0 %
Funksjon: 242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arb.						
Utgifter	4 148	4 431	4 431	4 431	4 431	0,0 %
Sum funksjon: 242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arb.	4 148	4 431	4 431	4 431	4 431	0,0 %
Funksjon: 243 Tilbud til personer med rusproblemer						
Utgifter	134	0	0	0	0	0,0 %
Sum funksjon: 243 Tilbud til personer med rusproblemer	134	0	0	0	0	0,0 %
Funksjon: 244 Barneverntjeneste						
Utgifter	449	475	475	475	475	0,0 %
Sum funksjon: 244 Barneverntjeneste	449	475	475	475	475	0,0 %
Funksjon: 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.						
Inntekter	-1 080	-983	-983	-983	-983	0,0 %
Sum funksjon: 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.	-1 080	-983	-983	-983	-983	0,0 %
Funksjon: 301 Plansaksbehandling						
Utgifter	0	2 000	2 500	2 800	3 300	65,0 %
Sum funksjon: 301 Plansaksbehandling	0	2 000	2 500	2 800	3 300	65,0 %
Funksjon: 325 Tilrettel. og bistand for næringslivet						
Utgifter	1 169	414	319	319	319	-22,9 %
Sum funksjon: 325 Tilrettel. og bistand for næringslivet	1 169	414	319	319	319	-22,9 %
Funksjon: 334 Komm. veier, miljø- og trafikks.tiltak						
Utgifter	0	6 000	6 000	0	0	-100,0 %
Sum funksjon: 334 Komm. veier, miljø- og trafikks.tiltak	0	6 000	6 000	0	0	-100,0 %
Funksjon: 338 Forebygging av branner og andre ulykker						
Utgifter	1 100	1 200	1 200	1 200	1 200	0,0 %
Inntekter	-1 100	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200	0,0 %
Sum funksjon: 338 Forebygging av branner og andre ulykker	0	0	0	0	0	0,0 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

	Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Funksjon: 339 Beredskap mot branner og andre ulykker						
Utgifter	13 161	14 480	14 480	14 480	14 480	0,0 %
Inntekter	-299	-308	-308	-308	-308	0,0 %
Sum funksjon: 339 Beredskap mot branner og andre ulykker	12 862	14 172	14 172	14 172	14 172	0,0 %
Funksjon: 370 Bibliotek						
Inntekter	-30	-100	0	0	0	100,0 %
Sum funksjon: 370 Bibliotek	-30	-100	0	0	0	100,0 %
Funksjon: 381 Kommunale idrettsbygg/-anlegg						
Utgifter	1 800	1 603	1 755	1 478	1 384	-13,7 %
Sum funksjon: 381 Kommunale idrettsbygg/-anlegg	1 800	1 603	1 755	1 478	1 384	-13,7 %
Funksjon: 383 Musikk- og kulturskoler						
Inntekter	-40	-42	-42	-62	-42	0,0 %
Sum funksjon: 383 Musikk- og kulturskoler	-40	-42	-42	-62	-42	0,0 %
Funksjon: 385 Andre kulturakt. og tilsk. andres kulturbygg						
Utgifter	700	700	700	700	700	0,0 %
Inntekter	0	0	0	-96	0	0,0 %
Sum funksjon: 385 Andre kulturakt. og tilsk. andres kulturbygg	700	700	700	604	700	0,0 %
Funksjon: 386 Kommunale kulturbygg						
Inntekter	0	-450	-255	0	-52	88,4 %
Sum funksjon: 386 Kommunale kulturbygg	0	-450	-255	0	-52	88,4 %
Funksjon: 390 Den norske kirke						
Utgifter	11 425	12 158	12 158	12 158	12 158	0,0 %
Inntekter	-590	-620	-620	-620	-620	0,0 %
Sum funksjon: 390 Den norske kirke	10 835	11 538	11 538	11 538	11 538	0,0 %
Funksjon: 392 Andre religiøse formål						
Utgifter	1 640	2 240	2 240	2 240	2 240	0,0 %
Sum funksjon: 392 Andre religiøse formål	1 640	2 240	2 240	2 240	2 240	0,0 %
Funksjon: 998 Ikke fordelte utg. (ikke Kostra-funksjon)						
Utgifter	-2 611	-2 986	-2 986	-2 986	-2 986	0,0 %
Sum funksjon: 998 Ikke fordelte utg. (ikke Kostra-funksjon)	-2 611	-2 986	-2 986	-2 986	-2 986	0,0 %
Funksjon: 999 Kutt (ikke Kostra-funksjon)						
Utgifter	-1 207	-16 000	-26 000	-36 000	-46 000	-187,5 %
Sum funksjon: 999 Kutt (ikke Kostra-funksjon)	-1 207	-16 000	-26 000	-36 000	-46 000	-187,5 %
Sum: 101 Administrasjon m.m.	68 900	72 190	63 506	47 795	38 265	-47,0 %
102 Fagstab oppvekst						
Funksjon: 120 Administrasjon						
Utgifter	1 963	2 023	2 023	2 023	2 023	0,0 %
Sum funksjon: 120 Administrasjon	1 963	2 023	2 023	2 023	2 023	0,0 %
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	117 259	132 951	132 951	132 951	132 951	0,0 %
Inntekter	-23 812	-25 247	-25 247	-25 247	-25 247	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	93 447	107 704	107 704	107 704	107 704	0,0 %
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	18 857	18 641	18 641	18 641	18 641	0,0 %
Inntekter	-1 391	-1 262	-1 262	-1 262	-1 262	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	17 466	17 379	17 379	17 379	17 379	0,0 %
Funksjon: 211 Styrket tilbud til førskolebarn						
Utgifter	11 829	12 059	12 059	12 059	12 059	0,0 %
Inntekter	-618	-675	-675	-675	-675	0,0 %
Sum funksjon: 211 Styrket tilbud til førskolebarn	11 211	11 384	11 384	11 384	11 384	0,0 %
Funksjon: 215 Skolefritidstilbud						
Utgifter	4 149	4 022	4 022	4 022	4 022	0,0 %
Sum funksjon: 215 Skolefritidstilbud	4 149	4 022	4 022	4 022	4 022	0,0 %
Funksjon: 221 Førskolelokaler og skyss						
Utgifter	200	200	200	200	200	0,0 %
Sum funksjon: 221 Førskolelokaler og skyss	200	200	200	200	200	0,0 %
Funksjon: 223 Skoleskyss						
Utgifter	1 814	1 814	1 814	1 814	1 814	0,0 %
Sum funksjon: 223 Skoleskyss	1 814	1 814	1 814	1 814	1 814	0,0 %
Funksjon: 232 Forebygging - skole og helsestasjonstjenester						
Utgifter	649	979	979	979	979	0,0 %
Sum funksjon: 232 Forebygging - skole og helsestasjonstjenester	649	979	979	979	979	0,0 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

		Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Funksjon:	273 Kommunale sysselsettingstiltak						
	Utgifter	64	66	66	66	66	0,0 %
	Sum funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak	64	66	66	66	66	0,0 %
	Sum: 102 Fagstab oppvekst	130 963	145 571	145 571	145 571	145 571	0,0 %
	103 Fagstab levekår						
Funksjon:	120 Administrasjon						
	Utgifter	3 723	22 073	22 073	22 073	22 073	0,0 %
	Sum funksjon: 120 Administrasjon	3 723	22 073	22 073	22 073	22 073	0,0 %
Funksjon:	202 Grunnskole						
	Inntekter	-650	0	0	0	0	0,0 %
	Sum funksjon: 202 Grunnskole	-650	0	0	0	0	0,0 %
Funksjon:	233 Annet forebyggende helsearbeid						
	Utgifter	3 433	2 858	2 858	2 858	2 858	0,0 %
	Inntekter	-200	-100	-100	-100	-100	0,0 %
	Sum funksjon: 233 Annet forebyggende helsearbeid	3 233	2 758	2 758	2 758	2 758	0,0 %
Funksjon:	234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.						
	Utgifter	3 399	2 729	2 729	2 729	2 729	0,0 %
	Inntekter	-180	-185	-185	-185	-185	0,0 %
	Sum funksjon: 234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.	3 219	2 544	2 544	2 544	2 544	0,0 %
Funksjon:	241 Diagnose, behandling, re-/habilitering						
	Utgifter	13 882	14 792	14 792	14 792	14 792	0,0 %
	Inntekter	-1 280	-1 380	-1 380	-1 380	-1 380	0,0 %
	Sum funksjon: 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	12 602	13 412	13 412	13 412	13 412	0,0 %
Funksjon:	243 Tilbud til personer med rusproblemer						
	Inntekter	0	-5 700	-1 700	-1 700	-1 700	70,2 %
	Sum funksjon: 243 Tilbud til personer med rusproblemer	0	-5 700	-1 700	-1 700	-1 700	70,2 %
Funksjon:	253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.						
	Utgifter	1 810	1 865	1 865	1 865	1 865	0,0 %
	Inntekter	-9 410	-7 589	-7 589	-7 589	-7 589	0,0 %
	Sum funksjon: 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.	-7 600	-5 724	-5 724	-5 724	-5 724	0,0 %
Funksjon:	254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.						
	Utgifter	7 393	8 639	8 639	8 639	8 639	0,0 %
	Inntekter	-14 940	-18 711	-18 711	-18 711	-18 711	0,0 %
	Sum funksjon: 254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.	-7 547	-10 072	-10 072	-10 072	-10 072	0,0 %
Funksjon:	273 Kommunale sysselsettingstiltak						
	Utgifter	2 238	0	0	0	0	0,0 %
	Sum funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak	2 238	0	0	0	0	0,0 %
	Sum: 103 Fagstab levekår	9 218	19 291	23 291	23 291	23 291	20,7 %
	104 Fagstab kultur og fritid						
Funksjon:	120 Administrasjon						
	Utgifter	1 049	1 103	1 103	1 103	1 103	0,0 %
	Sum funksjon: 120 Administrasjon	1 049	1 103	1 103	1 103	1 103	0,0 %
Funksjon:	234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.						
	Utgifter	208	208	208	208	208	0,0 %
	Sum funksjon: 234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.	208	208	208	208	208	0,0 %
Funksjon:	325 Tilrettel. og bistand for næringslivet						
	Utgifter	258	272	272	272	272	0,0 %
	Sum funksjon: 325 Tilrettel. og bistand for næringslivet	258	272	272	272	272	0,0 %
Funksjon:	365 Kultuminnevern						
	Utgifter	39	46	46	46	46	0,0 %
	Sum funksjon: 365 Kultuminnevern	39	46	46	46	46	0,0 %
Funksjon:	375 Muséer						
	Utgifter	818	968	968	968	968	0,0 %
	Sum funksjon: 375 Muséer	818	968	968	968	968	0,0 %
Funksjon:	377 Kunstformidling						
	Utgifter	176	179	179	179	179	0,0 %
	Inntekter	-33	-33	-33	-33	-33	0,0 %
	Sum funksjon: 377 Kunstformidling	143	146	146	146	146	0,0 %
Funksjon:	380 Idrett/tilskudd andres idrettsanlegg						
	Utgifter	2 659	2 913	2 913	2 913	2 913	0,0 %
	Sum funksjon: 380 Idrett/tilskudd andres idrettsanlegg	2 659	2 913	2 913	2 913	2 913	0,0 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

		Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Funksjon:	385 Andre kulturakt. og tilsk. andres kulturbygg						
	Utgifter	1 030	1 052	1 052	1 052	1 052	0,0 %
	Inntekter	-2	-2	-2	-2	-2	0,0 %
	Sum funksjon: 385 Andre kulturakt. og tilsk. andres kulturbygg	1 028	1 050	1 050	1 050	1 050	0,0 %
	Sum: 104 Fagstab kultur og fritid	6 202	6 706	6 706	6 706	6 706	0,0 %
	105 Servicetorg						
Funksjon:	190 Interne serviceenheter						
	Utgifter	2 490	2 562	2 562	2 562	2 562	0,0 %
	Inntekter	-2 490	-2 561	-2 562	-2 562	-2 562	0,0 %
	Sum funksjon: 190 Interne serviceenheter	0	1	0	0	0	-100,0 %
	Sum: 105 Servicetorg	0	1	0	0	0	-100,0 %
	106 Personal						
Funksjon:	120 Administrasjon						
	Utgifter	12 178	12 388	12 273	12 173	12 173	-1,7 %
	Inntekter	-583	-592	-592	-592	-592	0,0 %
	Sum funksjon: 120 Administrasjon	11 595	11 796	11 681	11 581	11 581	-1,8 %
Funksjon:	190 Interne serviceenheter						
	Utgifter	3 786	4 165	4 165	4 165	4 165	0,0 %
	Inntekter	-3 786	-4 164	-4 165	-4 165	-4 165	0,0 %
	Sum funksjon: 190 Interne serviceenheter	0	1	0	0	0	-100,0 %
Funksjon:	201 Førskole						
	Utgifter	424	437	437	437	437	0,0 %
	Inntekter	-169	-174	-174	-174	-174	0,0 %
	Sum funksjon: 201 Førskole	255	263	263	263	263	0,0 %
Funksjon:	202 Grunnskole						
	Utgifter	520	536	536	536	536	0,0 %
	Inntekter	-128	-132	-132	-132	-132	0,0 %
	Sum funksjon: 202 Grunnskole	392	404	404	404	404	0,0 %
Funksjon:	231 Aktivitetstilbud barn og unge						
	Utgifter	316	325	325	325	325	0,0 %
	Inntekter	-93	-96	-96	-96	-96	0,0 %
	Sum funksjon: 231 Aktivitetstilbud barn og unge	223	229	229	229	229	0,0 %
Funksjon:	253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.						
	Utgifter	723	745	745	745	745	0,0 %
	Inntekter	-220	-227	-227	-227	-227	0,0 %
	Sum funksjon: 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.	503	518	518	518	518	0,0 %
Funksjon:	254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.						
	Utgifter	736	758	758	758	758	0,0 %
	Inntekter	-169	-174	-174	-174	-174	0,0 %
	Sum funksjon: 254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.	567	584	584	584	584	0,0 %
	Sum: 106 Personal	13 535	13 795	13 679	13 579	13 579	-1,6 %
	107 Økonomi						
Funksjon:	120 Administrasjon						
	Utgifter	13 381	13 512	13 512	13 512	13 512	0,0 %
	Inntekter	-1 043	-790	-790	-790	-790	0,0 %
	Sum funksjon: 120 Administrasjon	12 338	12 722	12 722	12 722	12 722	0,0 %
Funksjon:	201 Førskole						
	Utgifter	641	300	0	0	0	-100,0 %
	Sum funksjon: 201 Førskole	641	300	0	0	0	-100,0 %
Funksjon:	253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.						
	Utgifter	474	539	539	539	539	0,0 %
	Sum funksjon: 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.	474	539	539	539	539	0,0 %
	Sum: 107 Økonomi	13 453	13 561	13 261	13 261	13 261	-2,2 %
	108 IKT						
Funksjon:	190 Interne serviceenheter						
	Utgifter	14 336	15 446	15 576	15 576	15 576	0,8 %
	Inntekter	-14 336	-15 447	-15 577	-15 577	-15 577	-0,8 %
	Sum funksjon: 190 Interne serviceenheter	0	-1	-1	-1	-1	0,0 %
	Sum: 108 IKT	0	-1	-1	-1	-1	0,0 %
	Sum: Rådmannsnivå m/staber	242 271	271 114	266 013	250 202	240 672	-11,2 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

	Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Tjenesteområde oppvekst						
Virksomhet: 201 Haga skole						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	22 406	21 507	21 497	21 497	21 497	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	22 406	21 507	21 497	21 497	21 497	0,0 %
Sum virksomhet: 201 Haga skole	22 406	21 507	21 497	21 497	21 497	0,0 %
Virksomhet: 202 Sola skole						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	8 232	9 890	9 886	9 886	9 886	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	8 232	9 890	9 886	9 886	9 886	0,0 %
Funksjon: 215 Skolefritidstilbud						
Utgifter	901	1 266	1 266	1 266	1 266	0,0 %
Inntekter	-759	-1 078	-1 078	-1 078	-1 078	0,0 %
Sum funksjon: 215 Skolefritidstilbud	142	188	188	188	188	0,0 %
Sum virksomhet: 202 Sola skole	8 374	10 078	10 074	10 074	10 074	0,0 %
Virksomhet: 203 Røyneberg skole						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	16 688	17 632	17 625	17 625	17 625	0,0 %
Inntekter	-180	-141	-141	-141	-141	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	16 508	17 491	17 484	17 484	17 484	0,0 %
Sum virksomhet: 203 Røyneberg skole	16 508	17 491	17 484	17 484	17 484	0,0 %
Virksomhet: 204 Stangeland skole						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	19 266	22 156	22 149	22 149	22 149	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	19 266	22 156	22 149	22 149	22 149	0,0 %
Funksjon: 215 Skolefritidstilbud						
Utgifter	2 252	2 662	2 662	2 662	2 662	0,0 %
Inntekter	-2 321	-3 215	-3 215	-3 215	-3 215	0,0 %
Sum funksjon: 215 Skolefritidstilbud	-69	-553	-553	-553	-553	0,0 %
Sum virksomhet: 204 Stangeland skole	19 197	21 603	21 596	21 596	21 596	0,0 %
Virksomhet: 205 Håland skole						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	13 194	13 944	13 941	13 941	13 941	0,0 %
Inntekter	0	-74	-74	-74	-74	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	13 194	13 870	13 867	13 867	13 867	0,0 %
Funksjon: 215 Skolefritidstilbud						
Utgifter	0	1 445	1 445	1 445	1 445	0,0 %
Inntekter	0	-1 370	-1 370	-1 370	-1 370	0,0 %
Sum funksjon: 215 Skolefritidstilbud	0	75	75	75	75	0,0 %
Sum virksomhet: 205 Håland skole	13 194	13 945	13 942	13 942	13 942	0,0 %
Virksomhet: 206 Dysjaland skole						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	20 876	21 645	21 637	21 637	21 637	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	20 876	21 645	21 637	21 637	21 637	0,0 %
Sum virksomhet: 206 Dysjaland skole	20 876	21 645	21 637	21 637	21 637	0,0 %
Virksomhet: 207 Grannes skole						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	21 153	22 754	22 749	22 749	22 749	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	21 153	22 754	22 749	22 749	22 749	0,0 %
Funksjon: 215 Skolefritidstilbud						
Utgifter	3 192	3 948	3 948	3 948	3 948	0,0 %
Sum funksjon: 215 Skolefritidstilbud	3 192	3 948	3 948	3 948	3 948	0,0 %
Sum virksomhet: 207 Grannes skole	24 345	26 702	26 697	26 697	26 697	0,0 %
Virksomhet: 208 Storevarden skole						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	15 846	16 312	16 305	16 305	16 305	0,0 %
Inntekter	-201	-104	-104	-104	-104	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	15 645	16 208	16 201	16 201	16 201	0,0 %
Sum virksomhet: 208 Storevarden skole	15 645	16 208	16 201	16 201	16 201	0,0 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

	Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Virksomhet: 209 Sola ungdomsskole						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	36 247	36 483	36 471	36 471	36 471	0,0 %
Inntekter	-31	-31	-31	-31	-31	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	36 216	36 452	36 440	36 440	36 440	0,0 %
Sum virksomhet: 209 Sola ungdomsskole	36 216	36 452	36 440	36 440	36 440	0,0 %
Virksomhet: 210 Tananger ungdomsskole						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	21 269	19 148	19 139	19 139	19 139	0,0 %
Inntekter	-206	-178	-178	-178	-178	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	21 063	18 970	18 961	18 961	18 961	0,0 %
Sum virksomhet: 210 Tananger ungdomsskole	21 063	18 970	18 961	18 961	18 961	0,0 %
Virksomhet: 211 Sande skole						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	23 704	24 602	24 593	24 593	24 593	0,0 %
Inntekter	0	-104	-104	-104	-104	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	23 704	24 498	24 489	24 489	24 489	0,0 %
Sum virksomhet: 211 Sande skole	23 704	24 498	24 489	24 489	24 489	0,0 %
Virksomhet: 229 Sola voksenopplæring						
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	3 928	4 069	4 069	4 069	4 069	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	3 928	4 069	4 069	4 069	4 069	0,0 %
Funksjon: 213 Voksenopplæring						
Utgifter	7 431	7 195	7 195	7 195	7 195	0,0 %
Inntekter	-4 738	-3 960	-3 960	-3 960	-3 960	0,0 %
Sum funksjon: 213 Voksenopplæring	2 693	3 235	3 235	3 235	3 235	0,0 %
Sum virksomhet: 229 Sola voksenopplæring	6 621	7 304	7 304	7 304	7 304	0,0 %
Virksomhet: 239 Sola PPT						
Funksjon: 120 Administrasjon						
Utgifter	244	251	251	251	251	0,0 %
Sum funksjon: 120 Administrasjon	244	251	251	251	251	0,0 %
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	4 278	4 094	4 094	4 094	4 094	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	4 278	4 094	4 094	4 094	4 094	0,0 %
Funksjon: 211 Styrket tilbud til førskolebarn						
Utgifter	575	582	582	582	582	0,0 %
Sum funksjon: 211 Styrket tilbud til førskolebarn	575	582	582	582	582	0,0 %
Funksjon: 213 Voksenopplæring						
Utgifter	619	646	646	646	646	0,0 %
Sum funksjon: 213 Voksenopplæring	619	646	646	646	646	0,0 %
Sum virksomhet: 239 Sola PPT	5 716	5 573	5 573	5 573	5 573	0,0 %
Virksomhet: 251 Havnealléen barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	9 357	9 760	9 760	9 760	9 760	0,0 %
Inntekter	-2 258	-2 640	-2 640	-2 640	-2 640	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	7 099	7 120	7 120	7 120	7 120	0,0 %
Sum virksomhet: 251 Havnealléen barnehage	7 099	7 120	7 120	7 120	7 120	0,0 %
Virksomhet: 252 Sande barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	6 006	6 593	6 593	6 593	6 593	0,0 %
Inntekter	-1 613	-1 589	-1 589	-1 589	-1 589	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	4 393	5 004	5 004	5 004	5 004	0,0 %
Funksjon: 202 Grunnskole						
Utgifter	0	-92	-92	-92	-92	0,0 %
Sum funksjon: 202 Grunnskole	0	-92	-92	-92	-92	0,0 %
Funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak						
Utgifter	32	33	33	33	33	0,0 %
Sum funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak	32	33	33	33	33	0,0 %
Sum virksomhet: 252 Sande barnehage	4 425	4 945	4 945	4 945	4 945	0,0 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

	Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Virksomhet: 253 Tananger barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	3 215	2 893	2 893	2 893	2 893	0,0 %
Inntekter	-1 033	-766	-766	-766	-766	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	2 182	2 127	2 127	2 127	2 127	0,0 %
Sum virksomhet: 253 Tananger barnehage	2 182	2 127	2 127	2 127	2 127	0,0 %
Virksomhet: 254 Sørnes barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	6 016	6 555	6 555	6 555	6 555	0,0 %
Inntekter	-1 425	-1 533	-1 533	-1 533	-1 533	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	4 591	5 022	5 022	5 022	5 022	0,0 %
Sum virksomhet: 254 Sørnes barnehage	4 591	5 022	5 022	5 022	5 022	0,0 %
Virksomhet: 257 Snøde barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	8 142	7 687	7 687	7 687	7 687	0,0 %
Inntekter	-1 826	-1 788	-1 788	-1 788	-1 788	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	6 316	5 899	5 899	5 899	5 899	0,0 %
Sum virksomhet: 257 Snøde barnehage	6 316	5 899	5 899	5 899	5 899	0,0 %
Virksomhet: 258 Grannes barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	8 121	8 162	8 162	8 162	8 162	0,0 %
Inntekter	-1 982	-1 958	-1 958	-1 958	-1 958	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	6 139	6 204	6 204	6 204	6 204	0,0 %
Sum virksomhet: 258 Grannes barnehage	6 139	6 204	6 204	6 204	6 204	0,0 %
Virksomhet: 259 Risnes barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	4 933	5 205	5 205	5 205	5 205	0,0 %
Inntekter	-1 262	-1 249	-1 249	-1 249	-1 249	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	3 671	3 956	3 956	3 956	3 956	0,0 %
Funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak						
Utgifter	146	151	151	151	151	0,0 %
Sum funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak	146	151	151	151	151	0,0 %
Sum virksomhet: 259 Risnes barnehage	3 817	4 107	4 107	4 107	4 107	0,0 %
Virksomhet: 260 Sømme barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	6 822	6 477	6 477	6 477	6 477	0,0 %
Inntekter	-1 592	-1 533	-1 533	-1 533	-1 533	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	5 230	4 944	4 944	4 944	4 944	0,0 %
Sum virksomhet: 260 Sømme barnehage	5 230	4 944	4 944	4 944	4 944	0,0 %
Virksomhet: 261 Røyneberg barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	10 124	9 608	9 608	9 608	9 608	0,0 %
Inntekter	-2 087	-1 732	-1 732	-1 732	-1 732	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	8 037	7 876	7 876	7 876	7 876	0,0 %
Funksjon: 211 Styrket tilbud til førskolebarn						
Utgifter	1 526	1 669	1 669	1 669	1 669	0,0 %
Inntekter	-13	0	0	0	0	0,0 %
Sum funksjon: 211 Styrket tilbud til førskolebarn	1 513	1 669	1 669	1 669	1 669	0,0 %
Sum virksomhet: 261 Røyneberg barnehage	9 550	9 545	9 545	9 545	9 545	0,0 %
Virksomhet: 262 Dravhaug barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	5 443	5 451	5 451	5 451	5 451	0,0 %
Inntekter	-1 204	-1 420	-1 420	-1 420	-1 420	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	4 239	4 031	4 031	4 031	4 031	0,0 %
Sum virksomhet: 262 Dravhaug barnehage	4 239	4 031	4 031	4 031	4 031	0,0 %
Virksomhet: 263 Tjelta barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	10 027	10 305	10 305	10 305	10 305	0,0 %
Inntekter	-2 366	-2 299	-2 299	-2 299	-2 299	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	7 661	8 006	8 006	8 006	8 006	0,0 %
Sum virksomhet: 263 Tjelta barnehage	7 661	8 006	8 006	8 006	8 006	0,0 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

	Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Virksomhet: 264 Øygarden barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	3 626	3 744	3 744	3 744	3 744	0,0 %
Inntekter	-910	-852	-852	-852	-852	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	2 716	2 892	2 892	2 892	2 892	0,0 %
Funksjon: 211 Styrket tilbud til førskolebarn						
Utgifter	1 104	1 219	1 219	1 219	1 219	0,0 %
Inntekter	-195	0	0	0	0	0,0 %
Sum funksjon: 211 Styrket tilbud til førskolebarn	909	1 219	1 219	1 219	1 219	0,0 %
Sum virksomhet: 264 Øygarden barnehage	3 625	4 111	4 111	4 111	4 111	0,0 %
Virksomhet: 265 Eikeberget barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	7 499	7 612	7 612	7 612	7 612	0,0 %
Inntekter	-1 946	-1 816	-1 816	-1 816	-1 816	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	5 553	5 796	5 796	5 796	5 796	0,0 %
Sum virksomhet: 265 Eikeberget barnehage	5 553	5 796	5 796	5 796	5 796	0,0 %
Virksomhet: 266 Høgeholen barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	8 513	8 568	8 568	8 568	8 568	0,0 %
Inntekter	-1 815	-2 015	-2 015	-2 015	-2 015	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	6 698	6 553	6 553	6 553	6 553	0,0 %
Sum virksomhet: 266 Høgeholen barnehage	6 698	6 553	6 553	6 553	6 553	0,0 %
Virksomhet: 267 Skjalgstova barnehage						
Funksjon: 201 Førskole						
Utgifter	7 518	6 565	6 565	6 565	6 565	0,0 %
Inntekter	-1 618	-1 533	-1 533	-1 533	-1 533	0,0 %
Sum funksjon: 201 Førskole	5 900	5 032	5 032	5 032	5 032	0,0 %
Sum virksomhet: 267 Skjalgstova barnehage	5 900	5 032	5 032	5 032	5 032	0,0 %
Virksomhet: 281 Barnevern						
Funksjon: 232 Forebygging - skole og helsestasjonstjenester						
Utgifter	316	0	0	0	0	0,0 %
Sum funksjon: 232 Forebygging - skole og helsestasjonstjenester	316	0	0	0	0	0,0 %
Funksjon: 243 Tilbud til personer med rusproblemer						
Utgifter	547	563	563	563	563	0,0 %
Sum funksjon: 243 Tilbud til personer med rusproblemer	547	563	563	563	563	0,0 %
Funksjon: 244 Barneverntjeneste						
Utgifter	9 177	8 260	8 260	8 260	8 260	0,0 %
Inntekter	-1 100	0	0	0	0	0,0 %
Sum funksjon: 244 Barneverntjeneste	8 077	8 260	8 260	8 260	8 260	0,0 %
Funksjon: 251 Barneverntiltak i familien						
Utgifter	4 274	4 891	4 891	4 891	4 891	0,0 %
Inntekter	0	-850	-850	-850	-850	0,0 %
Sum funksjon: 251 Barneverntiltak i familien	4 274	4 041	4 041	4 041	4 041	0,0 %
Funksjon: 252 Barneverntiltak utenfor familien						
Utgifter	13 411	13 597	13 597	13 597	13 597	0,0 %
Inntekter	-1 141	-1 176	-1 176	-1 176	-1 176	0,0 %
Sum funksjon: 252 Barneverntiltak utenfor familien	12 270	12 421	12 421	12 421	12 421	0,0 %
Sum virksomhet: 281 Barnevern	25 484	25 285	25 285	25 285	25 285	0,0 %
Virksomhet: 291 Helsestasjon						
Funksjon: 232 Forebygging - skole og helsestasjonstjenester						
Utgifter	10 686	11 133	11 117	11 117	11 117	-0,1 %
Inntekter	-97	-100	-100	-100	-100	0,0 %
Sum funksjon: 232 Forebygging - skole og helsestasjonstjenester	10 589	11 033	11 017	11 017	11 017	-0,1 %
Sum virksomhet: 291 Helsestasjon	10 589	11 033	11 017	11 017	11 017	-0,1 %
Sum: Tjenesteområde oppvekst	352 963	361 736	361 639	361 639	361 639	0,0 %
Tjenesteområde levekår						
Virksomhet: 301 Sola sjukehiem						
Funksjon: 234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.						
Utgifter	2 482	2 397	2 397	2 397	2 397	0,0 %
Inntekter	-266	-316	-316	-316	-316	0,0 %
Sum funksjon: 234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.	2 216	2 081	2 081	2 081	2 081	0,0 %
Funksjon: 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering						
Utgifter	1 607	1 780	1 780	1 780	1 780	0,0 %
Sum funksjon: 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	1 607	1 780	1 780	1 780	1 780	0,0 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

		Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Funksjon:	253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.						
	Utgifter	61 718	62 302	62 302	62 302	62 302	0,0 %
	Inntekter	-7 758	-7 847	-7 847	-7 847	-7 847	0,0 %
	Sum funksjon: 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.	53 960	54 455	54 455	54 455	54 455	0,0 %
Funksjon:	254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.						
	Utgifter	596	613	613	613	613	0,0 %
	Sum funksjon: 254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.	596	613	613	613	613	0,0 %
Funksjon:	261 Institusjonslokaler						
	Utgifter	3 195	3 229	3 229	3 229	3 229	0,0 %
	Sum funksjon: 261 Institusjonslokaler	3 195	3 229	3 229	3 229	3 229	0,0 %
	Sum virksomhet: 301 Sola sjukehiem	61 574	62 158	62 158	62 158	62 158	0,0 %
Virksomhet:	302 Sola bo- og hjemmetjenester						
Funksjon:	234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.						
	Utgifter	218	223	223	223	223	0,0 %
	Sum funksjon: 234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.	218	223	223	223	223	0,0 %
Funksjon:	241 Diagnose, behandling, re-/habilitering						
	Utgifter	416	423	423	423	423	0,0 %
	Sum funksjon: 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	416	423	423	423	423	0,0 %
Funksjon:	253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.						
	Utgifter	21 671	21 818	21 818	21 818	21 818	0,0 %
	Inntekter	-5 272	-6 143	-6 143	-6 143	-6 143	0,0 %
	Sum funksjon: 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.	16 399	15 675	15 675	15 675	15 675	0,0 %
Funksjon:	254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.						
	Utgifter	25 249	33 483	33 483	33 483	33 483	0,0 %
	Inntekter	-714	-492	-492	-492	-492	0,0 %
	Sum funksjon: 254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.	24 535	32 991	32 991	32 991	32 991	0,0 %
Funksjon:	273 Kommunale sysselsettingstiltak						
	Utgifter	205	211	211	211	211	0,0 %
	Sum funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak	205	211	211	211	211	0,0 %
	Sum virksomhet: 302 Sola bo- og hjemmetjenester	41 773	49 523	49 523	49 523	49 523	0,0 %
Virksomhet:	303 Tananger bo- og hjemmetjenester						
Funksjon:	234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.						
	Utgifter	2 178	2 633	2 633	2 633	2 633	0,0 %
	Inntekter	-118	-91	-91	-91	-91	0,0 %
	Sum funksjon: 234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.	2 060	2 542	2 542	2 542	2 542	0,0 %
Funksjon:	241 Diagnose, behandling, re-/habilitering						
	Utgifter	620	631	631	631	631	0,0 %
	Sum funksjon: 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	620	631	631	631	631	0,0 %
Funksjon:	253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.						
	Utgifter	24 009	24 577	24 577	24 577	24 577	0,0 %
	Inntekter	-3 200	-3 972	-3 972	-3 972	-3 972	0,0 %
	Sum funksjon: 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.	20 809	20 605	20 605	20 605	20 605	0,0 %
Funksjon:	254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.						
	Utgifter	18 354	19 649	19 649	19 649	19 649	0,0 %
	Inntekter	-172	-231	-231	-231	-231	0,0 %
	Sum funksjon: 254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.	18 182	19 418	19 418	19 418	19 418	0,0 %
Funksjon:	261 Institusjonslokaler						
	Utgifter	1 228	1 206	1 206	1 206	1 206	0,0 %
	Sum funksjon: 261 Institusjonslokaler	1 228	1 206	1 206	1 206	1 206	0,0 %
Funksjon:	273 Kommunale sysselsettingstiltak						
	Utgifter	32	33	33	33	33	0,0 %
	Sum funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak	32	33	33	33	33	0,0 %
	Sum virksomhet: 303 Tananger bo- og hjemmetjenester	42 931	44 435	44 435	44 435	44 435	0,0 %
Virksomhet:	311 Åsenhagen avlastnings-/barnebolig						
Funksjon:	253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.						
	Utgifter	12 902	13 794	13 794	13 794	13 794	0,0 %
	Sum funksjon: 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i inst.	12 902	13 794	13 794	13 794	13 794	0,0 %
	Sum virksomhet: 311 Åsenhagen avlastnings-/barnebolig	12 902	13 794	13 794	13 794	13 794	0,0 %
Virksomhet:	321 Miljøtjenesten						
Funksjon:	234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.						
	Utgifter	3 909	3 966	3 966	3 966	3 966	0,0 %
	Inntekter	-27	-28	-28	-28	-28	0,0 %
	Sum funksjon: 234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.	3 882	3 938	3 938	3 938	3 938	0,0 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

		Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Funksjon:	254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.						
	Utgifter	45 479	47 480	47 480	47 480	47 480	0,0 %
	Inntekter	-97	-99	-99	-99	-99	0,0 %
	Sum funksjon: 254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.	45 382	47 381	47 381	47 381	47 381	0,0 %
	Sum virksomhet: 321 Miljøtjenesten	49 264	51 319	51 319	51 319	51 319	0,0 %
Virksomhet:	331 Psykisk helsearbeid						
Funksjon:	234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.						
	Utgifter	1 685	1 767	1 767	1 767	1 767	0,0 %
	Sum funksjon: 234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.	1 685	1 767	1 767	1 767	1 767	0,0 %
Funksjon:	243 Tilbud til personer med rusproblemer						
	Utgifter	0	10 600	4 100	3 600	3 600	-66,0 %
	Sum funksjon: 243 Tilbud til personer med rusproblemer	0	10 600	4 100	3 600	3 600	-66,0 %
Funksjon:	254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.						
	Utgifter	18 460	19 319	19 319	19 319	19 319	0,0 %
	Inntekter	-33	-34	-34	-34	-34	0,0 %
	Sum funksjon: 254 Kjernetj. pleie/omsorg/hjelp til hjemmeh.	18 427	19 285	19 285	19 285	19 285	0,0 %
Funksjon:	273 Kommunale sysselsettingstiltak						
	Utgifter	893	920	920	920	920	0,0 %
	Sum funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak	893	920	920	920	920	0,0 %
	Sum virksomhet: 331 Psykisk helsearbeid	21 005	32 572	26 072	25 572	25 572	-21,5 %
Virksomhet:	341 Sosiale tjenester						
Funksjon:	242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arb.						
	Utgifter	4 721	6 009	5 759	5 759	5 759	-4,2 %
	Inntekter	-70	-70	-70	-70	-70	0,0 %
	Sum funksjon: 242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arb.	4 651	5 939	5 689	5 689	5 689	-4,2 %
Funksjon:	243 Tilbud til personer med rusproblemer						
	Utgifter	2 992	2 126	2 126	2 126	2 126	0,0 %
	Sum funksjon: 243 Tilbud til personer med rusproblemer	2 992	2 126	2 126	2 126	2 126	0,0 %
Funksjon:	273 Kommunale sysselsettingstiltak						
	Utgifter	715	3 042	3 042	3 042	3 042	0,0 %
	Sum funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak	715	3 042	3 042	3 042	3 042	0,0 %
Funksjon:	275 Introduksjonsordningen						
	Utgifter	4 485	5 319	5 319	5 319	5 319	0,0 %
	Inntekter	-100	-103	-103	-103	-103	0,0 %
	Sum funksjon: 275 Introduksjonsordningen	4 385	5 216	5 216	5 216	5 216	0,0 %
Funksjon:	276 Kvalifiseringsordningen						
	Utgifter	5 059	4 944	4 944	4 944	4 944	0,0 %
	Sum funksjon: 276 Kvalifiseringsordningen	5 059	4 944	4 944	4 944	4 944	0,0 %
Funksjon:	281 Økonomisk sosialhjelp						
	Utgifter	17 008	17 039	17 039	17 039	17 039	0,0 %
	Inntekter	-575	-590	-590	-590	-590	0,0 %
	Sum funksjon: 281 Økonomisk sosialhjelp	16 433	16 449	16 449	16 449	16 449	0,0 %
	Sum virksomhet: 341 Sosiale tjenester	34 235	37 716	37 466	37 466	37 466	-0,7 %
Virksomhet:	351 Fysio-/ergoterapi						
Funksjon:	241 Diagnose, behandling, re-/habilitering						
	Utgifter	9 370	9 726	9 726	9 726	9 726	0,0 %
	Inntekter	-1 348	-1 389	-1 389	-1 389	-1 389	0,0 %
	Sum funksjon: 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	8 022	8 337	8 337	8 337	8 337	0,0 %
	Sum virksomhet: 351 Fysio-/ergoterapi	8 022	8 337	8 337	8 337	8 337	0,0 %
	Sum: Tjenesteområde levekår	271 706	299 854	293 104	292 604	292 604	-2,4 %
Tjenesteområde kultur og samfunnsutvikling							
Virksomhet:	401 Eiendomsdrift						
Funksjon:	120 Administrasjon						
	Utgifter	-18	0	0	0	0	0,0 %
	Sum funksjon: 120 Administrasjon	-18	0	0	0	0	0,0 %
Funksjon:	121 Forvaltn.utg. i eiendomsforvaltningen						
	Utgifter	6 388	6 686	6 686	6 686	6 686	0,0 %
	Inntekter	0	-190	-190	-95	-95	50,0 %
	Sum funksjon: 121 Forvaltn.utg. i eiendomsforvaltningen	6 388	6 496	6 496	6 591	6 591	1,5 %
Funksjon:	130 Administrasjonslokaler						
	Utgifter	6 649	6 926	6 926	6 926	6 926	0,0 %
	Inntekter	-1 611	-1 672	-1 672	-1 672	-1 672	0,0 %
	Sum funksjon: 130 Administrasjonslokaler	5 038	5 254	5 254	5 254	5 254	0,0 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

		Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Funksjon:	190 Interne serviceenheter						
	Utgifter	2 251	2 292	2 292	2 292	2 292	0,0 %
	Inntekter	-2 251	-2 292	-2 292	-2 292	-2 292	0,0 %
	Sum funksjon: 190 Interne serviceenheter	0	0	0	0	0	0,0 %
Funksjon:	202 Grunnskole						
	Inntekter	0	-1 385	-741	-285	-285	79,4 %
	Sum funksjon: 202 Grunnskole	0	-1 385	-741	-285	-285	79,4 %
Funksjon:	213 Voksenopplæring						
	Utgifter	1 796	1 826	1 826	1 826	1 826	0,0 %
	Sum funksjon: 213 Voksenopplæring	1 796	1 826	1 826	1 826	1 826	0,0 %
Funksjon:	221 Førskolelokaler og skyss						
	Utgifter	12 260	11 273	11 273	11 273	11 273	0,0 %
	Inntekter	-570	-533	-533	-533	-533	0,0 %
	Sum funksjon: 221 Førskolelokaler og skyss	11 690	10 740	10 740	10 740	10 740	0,0 %
Funksjon:	222 Skolelokaler						
	Utgifter	26 650	28 609	28 309	28 309	28 309	-1,0 %
	Inntekter	-1 568	-2 434	-1 722	-1 525	-1 525	37,3 %
	Sum funksjon: 222 Skolelokaler	25 082	26 175	26 587	26 784	26 784	2,3 %
Funksjon:	241 Diagnose, behandling, re-/habilitering						
	Utgifter	67	67	67	67	67	0,0 %
	Inntekter	-50	-52	-52	-52	-52	0,0 %
	Sum funksjon: 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	17	15	15	15	15	0,0 %
Funksjon:	242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arb.						
	Utgifter	39	39	39	39	39	0,0 %
	Sum funksjon: 242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arb.	39	39	39	39	39	0,0 %
Funksjon:	244 Barneverntjeneste						
	Utgifter	109	110	110	110	110	0,0 %
	Inntekter	-21	-22	-22	-22	-22	0,0 %
	Sum funksjon: 244 Barneverntjeneste	88	88	88	88	88	0,0 %
Funksjon:	261 Institusjonslokaler						
	Utgifter	7 718	7 694	7 694	7 694	7 694	0,0 %
	Inntekter	-1 642	-1 797	-1 797	-1 797	-1 757	2,2 %
	Sum funksjon: 261 Institusjonslokaler	6 076	5 897	5 897	5 897	5 937	0,7 %
Funksjon:	265 Kommunalt disponerte boliger						
	Utgifter	8 109	7 673	7 623	7 623	7 623	-0,7 %
	Inntekter	-10 725	-10 175	-10 175	-10 175	-10 175	0,0 %
	Sum funksjon: 265 Kommunalt disponerte boliger	-2 616	-2 502	-2 552	-2 552	-2 552	-2,0 %
Funksjon:	283 Bistand til etabl. og oppretth. av egen bolig						
	Utgifter	435	457	457	457	457	0,0 %
	Inntekter	-300	-300	-300	-300	-300	0,0 %
	Sum funksjon: 283 Bistand til etabl. og oppretth. av egen bolig	135	157	157	157	157	0,0 %
Funksjon:	315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak						
	Inntekter	-198	-205	-205	-205	-205	0,0 %
	Sum funksjon: 315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	-198	-205	-205	-205	-205	0,0 %
Funksjon:	325 Tilrettel. og bistand for næringslivet						
	Inntekter	-216	-222	-222	-222	-222	0,0 %
	Sum funksjon: 325 Tilrettel. og bistand for næringslivet	-216	-222	-222	-222	-222	0,0 %
Funksjon:	335 Rekreasjon i tettsted						
	Utgifter	5 057	5 327	5 327	5 327	5 327	0,0 %
	Inntekter	-480	-665	-665	-499	-499	25,0 %
	Sum funksjon: 335 Rekreasjon i tettsted	4 577	4 662	4 662	4 828	4 828	3,6 %
Funksjon:	360 Naturforvaltning og friluftsliv						
	Utgifter	87	87	87	87	87	0,0 %
	Inntekter	-1 077	-1 273	-1 094	-1 094	-106	91,7 %
	Sum funksjon: 360 Naturforvaltning og friluftsliv	-990	-1 186	-1 007	-1 007	-19	98,4 %
Funksjon:	380 Idrett/tilskudd andres idrettsanlegg						
	Inntekter	-76	0	0	0	0	0,0 %
	Sum funksjon: 380 Idrett/tilskudd andres idrettsanlegg	-76	0	0	0	0	0,0 %
Funksjon:	381 Kommunale idrettsbygg/-anlegg						
	Utgifter	17 673	17 772	17 772	17 772	17 772	0,0 %
	Inntekter	-9 059	-8 982	-8 316	-8 441	-8 316	7,4 %
	Sum funksjon: 381 Kommunale idrettsbygg/-anlegg	8 614	8 790	9 456	9 331	9 456	7,6 %
Funksjon:	386 Kommunale kulturbygg						
	Utgifter	3 581	3 976	3 976	3 976	3 976	0,0 %
	Sum funksjon: 386 Kommunale kulturbygg	3 581	3 976	3 976	3 976	3 976	0,0 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

		Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Funksjon:	390 Den norske kirke						
	Utgifter	40	40	40	40	40	0,0 %
	Inntekter	-218	-225	-225	-225	-225	0,0 %
	Sum funksjon: 390 Den norske kirke	-178	-185	-185	-185	-185	0,0 %
Funksjon:	393 Kirkegårder, gravlunder og krematorier						
	Utgifter	1 544	1 521	1 521	1 521	1 521	0,0 %
	Inntekter	-52	-54	-54	-54	-54	0,0 %
	Sum funksjon: 393 Kirkegårder, gravlunder og krematorier	1 492	1 467	1 467	1 467	1 467	0,0 %
	Sum virksomhet: 401 Eiendomsdrift	70 321	69 897	71 748	72 537	73 690	5,4 %
Virksomhet:	402 Eiendomsutvikling						
Funksjon:	130 Administrasjonslokaler						
	Inntekter	0	-988	-13 634	-13 634	0	100,0 %
	Sum funksjon: 130 Administrasjonslokaler	0	-988	-13 634	-13 634	0	100,0 %
Funksjon:	202 Grunnskole						
	Inntekter	0	-1 041	-342	0	-55 594	-5240,4 %
	Sum funksjon: 202 Grunnskole	0	-1 041	-342	0	-55 594	-5240,4 %
Funksjon:	221 Førskolelokaler og skyss						
	Inntekter	0	-1 976	-2 964	0	0	100,0 %
	Sum funksjon: 221 Førskolelokaler og skyss	0	-1 976	-2 964	0	0	100,0 %
Funksjon:	222 Skolelokaler						
	Inntekter	-19 513	-21 461	-11 476	-6 650	-4 750	77,9 %
	Sum funksjon: 222 Skolelokaler	-19 513	-21 461	-11 476	-6 650	-4 750	77,9 %
Funksjon:	231 Aktivitetstilbud barn og unge						
	Inntekter	-323	0	0	0	0	0,0 %
	Sum funksjon: 231 Aktivitetstilbud barn og unge	-323	0	0	0	0	0,0 %
Funksjon:	232 Forebygging - skole og helsestasjonstjenester						
	Inntekter	0	0	0	0	-395	0,0 %
	Sum funksjon: 232 Forebygging - skole og helsestasjonstjenester	0	0	0	0	-395	0,0 %
Funksjon:	261 Institusjonslokaler						
	Inntekter	-2 850	-5 662	-2 207	-26 296	-19 000	-235,6 %
	Sum funksjon: 261 Institusjonslokaler	-2 850	-5 662	-2 207	-26 296	-19 000	-235,6 %
Funksjon:	265 Kommunalt disponerte boliger						
	Inntekter	0	0	0	-494	0	0,0 %
	Sum funksjon: 265 Kommunalt disponerte boliger	0	0	0	-494	0	0,0 %
Funksjon:	315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak						
	Inntekter	-1 995	0	0	0	0	0,0 %
	Sum funksjon: 315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	-1 995	0	0	0	0	0,0 %
Funksjon:	381 Kommunale idrettsbygg/-anlegg						
	Inntekter	-1 140	-2 687	-988	0	0	100,0 %
	Sum funksjon: 381 Kommunale idrettsbygg/-anlegg	-1 140	-2 687	-988	0	0	100,0 %
Funksjon:	386 Kommunale kulturbygg						
	Inntekter	-817	0	-395	0	0	0,0 %
	Sum funksjon: 386 Kommunale kulturbygg	-817	0	-395	0	0	0,0 %
Funksjon:	390 Den norske kirke						
	Inntekter	-133	-395	0	0	0	100,0 %
	Sum funksjon: 390 Den norske kirke	-133	-395	0	0	0	100,0 %
	Sum virksomhet: 402 Eiendomsutvikling	-26 771	-34 210	-32 006	-47 074	-79 739	-133,1 %
Virksomhet:	411 Kommunalteknikk						
Funksjon:	190 Interne serviceenheter						
	Utgifter	9 439	9 661	9 784	9 990	10 279	6,4 %
	Inntekter	-9 439	-9 661	-9 784	-9 990	-10 280	-6,4 %
	Sum funksjon: 190 Interne serviceenheter	0	0	0	0	-1	0,0 %
Funksjon:	333 Komm. veier, nyanlegg, drift og vedlikeh.						
	Utgifter	4 766	5 167	5 167	5 167	5 167	0,0 %
	Sum funksjon: 333 Komm. veier, nyanlegg, drift og vedlikeh.	4 766	5 167	5 167	5 167	5 167	0,0 %
Funksjon:	334 Komm. veier, miljø- og trafikks.tiltak						
	Utgifter	4 287	5 634	5 634	5 634	5 634	0,0 %
	Inntekter	-2 516	-2 724	-2 211	-2 386	-1 641	39,8 %
	Sum funksjon: 334 Komm. veier, miljø- og trafikks.tiltak	1 771	2 910	3 423	3 248	3 993	37,2 %
Funksjon:	340 Produksjon av vann						
	Utgifter	9 400	10 230	10 985	11 735	12 055	17,8 %
	Sum funksjon: 340 Produksjon av vann	9 400	10 230	10 985	11 735	12 055	17,8 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

		Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Funksjon:	345 Distribusjon av vann						
	Utgifter	14 531	15 510	16 416	17 396	17 796	14,7 %
	Inntekter	-23 931	-25 740	-27 402	-29 132	-29 852	-16,0 %
	Sum funksjon: 345 Distribusjon av vann	-9 400	-10 230	-10 986	-11 736	-12 056	-17,8 %
Funksjon:	350 Avløpsrensing						
	Utgifter	8 145	8 295	8 950	9 730	10 300	24,2 %
	Sum funksjon: 350 Avløpsrensing	8 145	8 295	8 950	9 730	10 300	24,2 %
Funksjon:	353 Avløpsnett / innsamling av avløpsvann						
	Utgifter	20 097	21 712	23 021	24 378	25 275	16,4 %
	Inntekter	-28 242	-30 006	-31 971	-34 108	-35 574	-18,6 %
	Sum funksjon: 353 Avløpsnett / innsamling av avløpsvann	-8 145	-8 294	-8 950	-9 730	-10 299	-24,2 %
Funksjon:	354 Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l.						
	Utgifter	400	600	600	600	600	0,0 %
	Inntekter	-400	-600	-600	-600	-600	0,0 %
	Sum funksjon: 354 Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l.	0	0	0	0	0	0,0 %
Funksjon:	355 Innsamling av husholdningsavfall						
	Utgifter	9 908	9 088	9 208	9 294	9 431	3,8 %
	Inntekter	-18 008	-18 337	-18 808	-19 143	-19 430	-6,0 %
	Sum funksjon: 355 Innsamling av husholdningsavfall	-8 100	-9 249	-9 600	-9 849	-9 999	-8,1 %
Funksjon:	357 Gjenvinning og sluttbeh. av hush.avfall						
	Utgifter	8 100	9 250	9 600	9 850	10 000	8,1 %
	Sum funksjon: 357 Gjenvinning og sluttbeh. av hush.avfall	8 100	9 250	9 600	9 850	10 000	8,1 %
	Sum virksomhet: 411 Kommunalteknikk	6 537	8 079	8 589	8 415	9 160	13,4 %
Virksomhet:	421 Areal						
Funksjon:	120 Administrasjon						
	Utgifter	29	0	0	0	0	0,0 %
	Sum funksjon: 120 Administrasjon	29	0	0	0	0	0,0 %
Funksjon:	301 Plansaksbehandling						
	Utgifter	6 413	4 760	4 360	4 360	4 360	-8,4 %
	Inntekter	-2 937	-3 040	-3 329	-3 025	-3 025	0,5 %
	Sum funksjon: 301 Plansaksbehandling	3 476	1 720	1 031	1 335	1 335	-22,4 %
Funksjon:	302 Bygge-/delesaksbehandling og seksjonering						
	Utgifter	4 371	4 639	4 639	4 639	4 639	0,0 %
	Inntekter	-4 960	-5 109	-5 109	-5 109	-5 109	0,0 %
	Sum funksjon: 302 Bygge-/delesaksbehandling og seksjonering	-589	-470	-470	-470	-470	0,0 %
Funksjon:	303 Kart og oppmåling						
	Utgifter	3 454	3 546	3 546	3 546	3 546	0,0 %
	Inntekter	-2 080	-2 143	-2 143	-2 143	-2 143	0,0 %
	Sum funksjon: 303 Kart og oppmåling	1 374	1 403	1 403	1 403	1 403	0,0 %
Funksjon:	329 Landbruksforv. og landbruksbas. næringsutv.						
	Utgifter	1 152	1 204	1 204	1 204	1 204	0,0 %
	Inntekter	0	-130	-130	-130	-130	0,0 %
	Sum funksjon: 329 Landbruksforv. og landbruksbas. næringsutv.	1 152	1 074	1 074	1 074	1 074	0,0 %
Funksjon:	353 Avløpsnett / innsamling av avløpsvann						
	Utgifter	0	0	1 500	1 500	1 500	0,0 %
	Sum funksjon: 353 Avløpsnett / innsamling av avløpsvann	0	0	1 500	1 500	1 500	0,0 %
Funksjon:	360 Naturforvaltning og friluftsliv						
	Utgifter	360	361	361	361	361	0,0 %
	Sum funksjon: 360 Naturforvaltning og friluftsliv	360	361	361	361	361	0,0 %
	Sum virksomhet: 421 Areal	5 802	4 088	4 899	5 203	5 203	27,3 %
Virksomhet:	431 Fritid						
Funksjon:	231 Aktivitetstilbud barn og unge						
	Utgifter	6 616	6 778	6 778	6 778	6 778	0,0 %
	Inntekter	-62	-64	-64	-64	-64	0,0 %
	Sum funksjon: 231 Aktivitetstilbud barn og unge	6 554	6 714	6 714	6 714	6 714	0,0 %
Funksjon:	234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.						
	Utgifter	1 838	2 560	2 560	2 560	2 560	0,0 %
	Sum funksjon: 234 Aktivisering/servicetj. eldre og funksjonsh.	1 838	2 560	2 560	2 560	2 560	0,0 %
Funksjon:	385 Andre kulturakt. og tilsk. andres kulturbygg						
	Utgifter	182	183	183	183	183	0,0 %
	Inntekter	-31	-32	-32	-32	-32	0,0 %
	Sum funksjon: 385 Andre kulturakt. og tilsk. andres kulturbygg	151	151	151	151	151	0,0 %
	Sum virksomhet: 431 Fritid	8 543	9 425	9 425	9 425	9 425	0,0 %

Supplement til vedlegg 6
Per virksomhet per funksjon

	Budsjett 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Økning 2012-2015
Virksomhet: 432 Bibliotek						
Funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak						
Utgifter	32	33	33	33	33	0,0 %
Sum funksjon: 273 Kommunale sysselsettingstiltak	32	33	33	33	33	0,0 %
Funksjon: 370 Bibliotek						
Utgifter	5 592	5 935	5 935	5 935	5 935	0,0 %
Inntekter	-289	-294	-294	-294	-294	0,0 %
Sum funksjon: 370 Bibliotek	5 303	5 641	5 641	5 641	5 641	0,0 %
Sum virksomhet: 432 Bibliotek	5 335	5 674	5 674	5 674	5 674	0,0 %
Virksomhet: 433 Kulturskole						
Funksjon: 231 Aktivitetstilbud barn og unge						
Utgifter	38	36	36	36	36	0,0 %
Sum funksjon: 231 Aktivitetstilbud barn og unge	38	36	36	36	36	0,0 %
Funksjon: 383 Musikk- og kulturskoler						
Utgifter	9 368	10 014	10 014	10 014	10 014	0,0 %
Inntekter	-1 890	-2 007	-2 007	-2 007	-2 007	0,0 %
Sum funksjon: 383 Musikk- og kulturskoler	7 478	8 007	8 007	8 007	8 007	0,0 %
Sum virksomhet: 433 Kulturskole	7 516	8 043	8 043	8 043	8 043	0,0 %
Virksomhet: 434 Arrangement og utleie (kulturhuset)						
Funksjon: 385 Andre kulturakt. og tilsk. andres kulturbygg						
Utgifter	5 096	5 215	5 215	5 215	5 215	0,0 %
Inntekter	-2 850	-2 908	-2 908	-2 908	-2 908	0,0 %
Sum funksjon: 385 Andre kulturakt. og tilsk. andres kulturbygg	2 246	2 307	2 307	2 307	2 307	0,0 %
Sum virksomhet: 434 Arrangement og utleie (kulturhuset)	2 246	2 307	2 307	2 307	2 307	0,0 %
Sum: Tjenestekområde kultur og samfunnsutvikling	79 529	73 303	78 679	64 530	33 763	-53,9 %
Fordelte utgifter og avskrivninger						
801 Fordelte utgifter og avskrivninger						
Funksjon: 998 Ikke fordelte utg. (ikke Kostra-funksjon)						
Utgifter	20 621	22 089	22 220	22 220	22 220	0,6 %
Sum funksjon: 998 Ikke fordelte utg. (ikke Kostra-funksjon)	20 621	22 089	22 220	22 220	22 220	0,6 %
Sum: 801 Fordelte utgifter og avskrivninger	20 621	22 089	22 220	22 220	22 220	0,6 %
Sum: Fordelte utgifter og avskrivninger	20 621	22 089	22 220	22 220	22 220	0,6 %
T O T A L T	982 149	1 041 692	1 036 231	1 004 791	965 474	-7,3 %

Vedlegg 7
Budsjettskjema 2A - investering

	Regnskap 2010	Budsjett 2011 opprinnelig	Budsjett 2011 m/endringer	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015
Investeringer i anleggsmidler	242 246 340	329 885 000	335 197 000	394 552 000	380 434 000	360 356 000	488 408 000
Utlån og forskutteringer	27 612 298	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	6 656 181	5 000 000	65 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
Avsetninger	3 509 060	0	388 000	0	0	0	0
Årets finansieringsbehov	280 023 879	334 885 000	400 585 000	399 552 000	385 434 000	365 356 000	493 408 000
Finansiert slik:							
Bruk av lånemidler	230 316 175	247 001 000	251 601 000	244 965 000	215 568 000	172 806 000	317 855 000
4 Inntekter fra salg av anleggsmidler	25 040	15 000 000	75 000 000	85 000 000	110 000 000	70 000 000	20 000 000
1 Tilskudd til investeringer	-50 000	15 832 000	15 832 000	6 300 000	0	39 700 000	32 000 000
2 Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	22 072 559	27 339 000	27 339 000	23 374 000	15 341 000	14 441 000	14 441 000
Andre inntekter	57 147	0	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	252 420 921	305 172 000	369 772 000	359 639 000	340 909 000	296 947 000	384 296 000
3 Overført fra driftsbudsjettet	21 808 832	29 713 000	30 813 000	39 913 000	44 525 000	68 409 000	109 112 000
Bruk av avsetninger	5 794 125	0	0	0	0	0	0
Sum finansiering	280 023 879	334 885 000	400 585 000	399 552 000	385 434 000	365 356 000	493 408 000
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0	0

1 Boligtilskudd og oppstarts-/investeringstilskudd reformer - her omsorgsplan 2015, andre investeringstilskudd

2 Spillemidler, trafikksikkerhetsmidler, avdrag Lyse og etableringslån/startlån

3 Herav momskompensasjon fra anskaffelser i investeringsregnskapet

3 Herav overføringer fra drift til investeringer ekskl. momskompensasjon

4 Inkludert selvfinansierte prosjekter - mellomfinansieres ved låneopptak.

36 813 000	44 913 000	39 525 000	53 409 000	84 112 000
-6 000 000	-5 000 000	5 000 000	15 000 000	25 000 000
60 000 000	80 000 000	110 000 000	0	0

Vedlegg 8
Budsjettskjema 2B - investering

	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015
Ansvar: 12999 Inv. rådmannsnivå				
Prosjekt: 19601 IKT-investering strategisk	2 900 000	2 300 000	1 664 000	1 664 000
Prosjekt: 29602 Datamaskiner/fornyng skoler	1 560 000	1 560 000	1 560 000	1 560 000
Prosjekt: 29614 Skadberg skole, instr./utstyr kulturskolelok.	416 000	0	0	0
Prosjekt: 39609 Inventar institusjoner	416 000	416 000	416 000	416 000
Prosjekt: 49029 Sola kulturhus, nytt scenegulv	0	884 000	0	0
Prosjekt: 49030 Sola kulturhus, miljøbelysning foajé	0	437 000	0	0
Prosjekt: 49617 Sola kulturskole, fornyelse utstyr/instr.	208 000	208 000	312 000	208 000
Prosjekt: 49621 Bibliotek, automatisert utlån	500 000	0	0	0
Prosjekt: 49632 Utstyr Guffen lyd	104 000	0	0	0
Prosjekt: 49634 Sola kulturhus, stoler hovedsal	2 250 000	0	0	0
Prosjekt: 49635 Sola kulturhus, møbler kafé/foajé	0	0	0	260 000
Prosjekt: 49636 Sola kulturhus, PA-anlegg mediesal	0	0	255 000	0
Prosjekt: 49637 Sola kulturhus, AV-utstyr mediesal	0	0	224 000	0
Prosjekt: 99998 <u>Nye prosjekter anbefalt i egen oversikt</u>	1 200 000	0	0	0
Sum ansvar: 12999 Inv. rådmannsnivå	9 554 000	5 805 000	4 431 000	4 108 000
Ansvar: 13999 Inv. Eiendomsdrift				
Prosjekt: 19001 Kommunehus, rehab.	416 000	416 000	416 000	416 000
Prosjekt: 19017 Tilrettel. universell utforming komm. bygg	1 040 000	1 040 000	1 040 000	1 040 000
Prosjekt: 19635 Planlegging/byggeledelse tursti Hafrsfjord	600 000	650 000	0	0
Prosjekt: 29012 Skoler rehab.	5 200 000	1 040 000	1 040 000	1 040 000
Prosjekt: 29016 Barnehager rehab.	728 000	728 000	728 000	728 000
Prosjekt: 29018 Barnehager, forskriftsm. rehab. utemiljø	2 080 000	2 080 000	2 080 000	2 080 000
Prosjekt: 29056 Skoler rehab. utemiljø	1 040 000	1 040 000	1 040 000	1 040 000
Prosjekt: 29062 SFO, mindre tilbygg/ombygginger	520 000	520 000	520 000	520 000
Prosjekt: 29064 Tananger u-skole, utvidelse p-plass	0	312 000	0	0
Prosjekt: 29066 Tananger u-skole, parkettgulv gymsal	0	728 000	0	0
Prosjekt: 29074 Nedgravde avfallscontainere	624 000	0	0	0
Prosjekt: 39015 Soltun ald.pensj. rehab./ombygging	208 000	208 000	208 000	0
Prosjekt: 39027 TABO, div. ombygginger	312 000	312 000	312 000	312 000
Prosjekt: 39043 Helsehuset, rehab. innemiljø	208 000	208 000	208 000	208 000
Prosjekt: 39065 Sikring av kommunale boliger	520 000	520 000	520 000	520 000
Prosjekt: 39070 Sola sjukeheim, rehab. 94-bygget (årsbev.)	416 000	416 000	416 000	416 000
Prosjekt: 39075 Oppgrad./tilpasning boliger (årsbev.)	312 000	312 000	312 000	312 000
Prosjekt: 59527 Kommunale idr.anlegg, rehabilitering	728 000	728 000	728 000	728 000
Prosjekt: 59528 Dysjalandshallen, lysarmatur idretts-/svømmehall	0	0	624 000	0
Prosjekt: 59529 Dysjalandshallen, utsifting el-tavler	450 000	0	0	0
Prosjekt: 59606 Friområder/lekeplasser	2 080 000	2 080 000	2 080 000	2 080 000
Prosjekt: 59634 Sørnes badeplass, toaletter	208 000	0	0	0
Prosjekt: 59638 Maskiner, park og idrett mv.	832 000	832 000	0	0
Prosjekt: 59652 Turveg Hafrsfjord	5 200 000	5 200 000	5 200 000	0
Prosjekt: 59658 Maskiner/tekn. utstyr idrettsanlegg	520 000	520 000	520 000	520 000
Prosjekt: 59663 Parkering Skiftesvik	208 000	0	0	0
Prosjekt: 59666 Tjelta kunstgressbane	2 704 000	0	0	0
Prosjekt: 59669 Tanangerhallen, ny bil	312 000	0	0	0
Prosjekt: 59670 Ølbergskogen sør, renov./oppgr. bygg	520 000	0	0	0
Prosjekt: 99998 <u>Nye prosjekter anbefalt i egen oversikt</u>	8 250 000	4 900 000	2 000 000	2 000 000
Sum ansvar: 13999 Inv. Eiendomsdrift	36 236 000	24 790 000	19 992 000	13 960 000
Ansvar: 14999 Inv. Eiendomsutvikling				
Prosjekt: 19016 Kommunehus, nytt bygg trinn I	5 200 000	71 760 000	71 760 000	0
Prosjekt: 19604 Erverv av areal	30 000 000	20 000 000	20 000 000	0
Prosjekt: 29003 Skadberg skole, begge trinn	52 000 000	0	0	0
Prosjekt: 29044 Ressurssenteret Grannes skole, utvidelse	15 600 000	10 400 000	10 000 000	0
Prosjekt: 29061 Ny barnehage Myklebust	10 400 000	15 600 000	0	0
Prosjekt: 29063 Røyneberg skole, innredning i kjeller nybygg	350 000	0	0	0
Prosjekt: 29070 Skolebruksplan, økt undgdomskolekapasitet i sentrum	0	0	25 000 000	25 000 000
Prosjekt: 29071 Skolebruksplan, tilp. Stangeland (til læringscenter og kulturformål mv.)	20 000 000	20 000 000	0	0
Prosjekt: 29073 Skolebruksplan, rehab./påbygg	25 000 000	30 000 000	0	0
Prosjekt: 39052 <u>Ny sjukeheim Sola sentrum</u>	0	11 200 000	138 400 000	100 000 000
Prosjekt: 39055 TABO, utvidelse - evt. nytt sykehjem i Tananger	29 800 000	0	0	0
Prosjekt: 39059 Boligsos. handl.plan, nye kommunale utleieboliger	0	0	10 100 000	10 000 000
Prosjekt: 39073 TABO, pers.base omsorgsboliger	0	416 000	0	0
Prosjekt: 39074 Tananger helsehus, påbygg	0	0	0	2 080 000
Prosjekt: 49011 Sørnes kirke, utv. men.sal/kjøkken	2 080 000	0	0	0
Prosjekt: 49036 <u>Sola kulturhus, rehab.</u>	0	2 080 000	0	0
Prosjekt: 59509 Solahallen, rehab. idrettshall	7 280 000	0	0	0
Prosjekt: 59530 Lagerbygg på Joa	0	5 200 000	0	0
Prosjekt: 59531 Åsenhallen A, tribuner/kontorer	6 864 000	0	0	0
Prosjekt: 59656 Forvaltning eierandeler Jåsund/Myklebust	600 000	600 000	0	0
Prosjekt: 99998 <u>Nye prosjekter anbefalt i egen oversikt</u>	85 480 000	111 800 000	0	292 600 000
Sum ansvar: 14999 Inv. Eiendomsutvikling	290 654 000	299 056 000	275 260 000	429 680 000

Vedlegg 8
Budsjettskjema 2B - investering

	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015
Ansvar: 51999 Inv. Komunalteknikk				
Prosjekt: 59021 V95 Utsk. eksist. vankummer	300 000	300 000	300 000	300 000
Prosjekt: 59026 Oppgradering utest. vann	300 000	100 000	100 000	100 000
Prosjekt: 59101 A97 Rehab. pumpest.avløp	0	100 000	100 000	100 000
Prosjekt: 59114 A135 Tilstandsvurdering tiltak	500 000	500 000	1 000 000	1 000 000
Prosjekt: 59115 A154 Rafinerivegen	0	1 400 000	2 349 000	2 248 000
Prosjekt: 59116 A155 Vigdelsvegen	8 381 000	0	0	0
Prosjekt: 59206 R116 Renovasjon	250 000	250 000	250 000	250 000
Prosjekt: 59327 VA18 Bergjevegen	0	750 000	5 356 000	0
Prosjekt: 59335 VA111 Uforutsette tiltak	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Prosjekt: 59342 VA74 Nordsjøvegen	14 820 000	2 852 000	0	0
Prosjekt: 59350 VA7 Skibmannsvegen del 2	7 000 000	16 000 000	18 654 000	0
Prosjekt: 59351 VA56 Sandefeltet	0	8 000 000	8 828 000	0
Prosjekt: 59352 VA151 Sørkolnesvegen	0	1 000 000	1 350 000	3 290 000
Prosjekt: 59353 VA152 Kolnesvegen sør	0	3 000 000	3 800 000	2 490 000
Prosjekt: 59354 VA153 Kolnesvegen nord	0	1 200 000	3 016 000	2 347 000
Prosjekt: 59355 VA 06 Torkelsparken del 1	0	2 781 000	0	0
Prosjekt: 59356 Tiltak ved priv. utbyggingspr.	0	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Prosjekt: 59357 VA55 Fjordvegen/Skiljaberget	4 489 000	0	0	0
Prosjekt: 59358 VA Ljosheimvegen/Ljosheimkroken	1 000 000	0	0	0
Prosjekt: 59359 VA40 Grotnes nord	0	0	0	13 124 000
Prosjekt: 59360 VA42 Grotnes sør	0	0	0	7 461 000
Prosjekt: 59406 Utskifting gateløys, standardheving	500 000	500 000	500 000	500 000
Prosjekt: 59419 Trafikksikkerhetsplan, standardheving veger (kun budsjett)	2 500 000	2 500 000	2 500 000	2 500 000
Prosjekt: 59425 Trafikksikkerhetsplan, ikke spesifikke tiltak	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Prosjekt: 59426 Gang-/sykkelveg Nordsjøv. (Strandhotellet-Airp.hotellet)	4 000 000	3 000 000	0	0
Prosjekt: 59437 Småanlegg veger (busskur mv.)	700 000	700 000	700 000	700 000
Prosjekt: 59901 P107 Biler / større maskiner	1 600 000	600 000	1 600 000	600 000
Prosjekt: 59902 P109 Div. maskiner, utrustning	0	150 000	0	150 000
Prosjekt: 99998 <i>Nye prosjekter anbefalt i egen oversikt</i>	9 188 000	0	6 770 000	0
Sum ansvar: 51999 Inv. Komunalteknikk	58 028 000	49 183 000	60 673 000	40 660 000
Ansvar: 52999 Inv. Arealbruk				
Prosjekt: 99998 Nye prosjekter anbefalt i egen oversikt	80 000	1 600 000	0	0
Sum ansvar: 52999 Inv. Arealbruk	80 000	1 600 000	0	0
Ansvar: 92000 Finansieringstransaksjoner				
Prosjekt: 19607 Forvaltningslån	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
Sum ansvar: 92000 Finansieringstransaksjoner	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
SUM FINANSIERINGSBEHOV	399 552 000	385 434 000	365 356 000	493 408 000

	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015
Art: 36700 Salg av tomteareal	-5 000 000	0	0	0
Art: 36720 Salg av bolighus/leiligheter	-80 000 000	-110 000 000	0	0
Art: 36729 Salg av div. kommunale bygg	0	0	-70 000 000	-20 000 000
Art: 37009 Div. ref. fra staten	-1 000 000	-1 000 000	0	0
Art: 37309 Spillemidler fra fylkeskommunen	-6 333 000	0	-700 000	-700 000
Art: 37709 Div. refusjon fra andre	-2 300 000	-600 000	0	0
Art: 38100 Investeringsstilskudd fra Husbanken	-6 300 000	0	-39 700 000	-32 000 000
Art: 39100 Lånemidler	-244 965 000	-215 568 000	-172 806 000	-317 855 000
Art: 39200 Avdrag på utlån	-13 741 000	-13 741 000	-13 741 000	-13 741 000
Art: 39700 Overføring fra drift momskomp.	-44 913 000	-39 525 000	-53 409 000	-84 112 000
Art: 39701 Overføring fra drift tillegg	5 000 000	-5 000 000	-15 000 000	-25 000 000
SUM FINANSIERING	-399 552 000	-385 434 000	-365 356 000	-493 408 000

<i>Ikke inkludert over:</i>	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015
Art: 30100 Lønn i faste stillinger inv.	2 400 000	2 400 000	2 400 000	2 400 000
Art: 36900 Fordelte utgifter (kun tert.avsl.)	-2 400 000	-2 400 000	-2 400 000	-2 400 000

Vedlegg 9
Økonomisk oversikt - drift

	Regnskap 2010	Budsjett 2011 opprinnelig	Budsjett 2011 m/endinger	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015
<i>Driftsinntekter</i>							
1 Brukerbetalinger	43 055 431	45 754 000	46 009 000	49 928 000	49 928 000	49 928 000	49 928 000
2 Andre salgs- og leieinntekter	104 986 973	97 191 000	97 791 000	100 369 000	105 522 000	110 504 000	114 716 000
3 Overføringer med krav til motytelse	186 495 256	84 072 000	85 172 000	93 512 000	88 124 000	102 008 000	132 711 000
Rammetilskudd	70 388 907	313 000 000	314 700 000	363 000 000	377 000 000	386 000 000	400 000 000
4 Andre statlige overføringer	150 598 243	36 167 000	40 167 000	44 667 000	40 667 000	40 667 000	40 667 000
Andre overføringer	1 348 173	611 000	511 000	511 000	511 000	511 000	511 000
Skatt på inntekt og formue	698 918 586	684 000 000	684 000 000	728 000 000	747 000 000	765 000 000	784 000 000
Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0	0
Andre direkte og indirekte skatter	0	0	0	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	1 255 791 569	1 260 795 000	1 268 350 000	1 379 987 000	1 408 752 000	1 454 618 000	1 522 533 000
<i>Driftsutgifter</i>							
Lønnsutgifter	643 084 112	637 447 000	653 211 000	664 267 000	664 279 000	664 783 000	665 259 000
Sosiale utgifter	158 315 872	181 165 000	185 826 000	189 333 000	189 228 000	189 369 000	189 506 000
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	203 943 723	149 877 000	156 307 000	152 810 000	154 243 000	153 524 000	154 606 000
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	133 247 798	209 914 000	227 619 000	246 935 000	242 387 000	237 452 000	238 469 000
5 Overføringer	139 912 393	70 689 000	47 494 000	80 813 000	71 919 000	62 122 000	52 622 000
6 Avskrivninger	57 180 595	0	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	-35 633 488	-32 410 000	-32 410 000	-34 305 000	-34 539 000	-34 703 000	-34 976 000
Sum driftsutgifter	1 300 051 006	1 216 682 000	1 238 047 000	1 299 853 000	1 287 517 000	1 272 547 000	1 265 486 000
Brutto driftsresultat	-44 259 437	44 113 000	30 303 000	80 134 000	121 235 000	182 071 000	257 047 000
<i>Finansinntekter</i>							
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	50 299 927	52 026 000	49 745 000	52 119 000	52 964 000	53 794 000	53 574 000
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	624 000	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	119 448	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000
Sum eksterne finansinntekter	51 043 375	52 086 000	49 805 000	52 179 000	53 024 000	53 854 000	53 634 000
<i>Finansutgifter</i>							
Renteutgifter, provisjoner og andre fin.utg.	26 540 797	31 800 000	29 800 000	35 400 000	43 800 000	52 700 000	61 900 000
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	1 883 475	0	0	0	0	0	0
Avdragsutgifter	29 800 000	33 000 000	29 800 000	36 600 000	44 100 000	50 100 000	54 400 000
Utlån	88 779	23 000	23 000	23 000	23 000	23 000	23 000
Sum eksterne finansutgifter	58 313 051	64 823 000	59 623 000	72 023 000	87 923 000	102 823 000	116 323 000
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-7 269 676	-12 737 000	-9 818 000	-19 844 000	-34 899 000	-48 969 000	-62 689 000
6 Motpost avskrivninger	57 180 595	0	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat	5 651 482	31 376 000	20 485 000	60 290 000	86 336 000	133 102 000	194 358 000

Vedlegg 9

Økonomisk oversikt - drift

	Regnskap 2010	Budsjett 2011 opprinnelig	Budsjett 2011 m/endinger	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015
<i>Interne finanstransaksjoner</i>							
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	25 577 663	0	10 191 000	0	4 660 000	0	1 220 000
Bruk av bundne fond	2 484 769	2 104 000	3 904 000	3 425 000	2 525 000	1 915 000	396 000
Bruk av likviditetsreserve	0	0	0	0	0	0	0
Sum bruk av avsetninger	28 062 432	2 104 000	14 095 000	3 425 000	7 185 000	1 915 000	1 616 000
 Overført til investeringsregnskapet	21 808 832	29 713 000	30 813 000	39 913 000	44 525 000	68 409 000	109 112 000
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til disposisjonsfond	2 823 191	3 767 000	3 767 000	1 723 000	0	1 620 000	0
Avsetninger til bundne fond	9 081 891	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til likviditetsreserven	0	0	0	0	0	0	0
Sum avsetninger	33 713 914	33 480 000	34 580 000	41 636 000	44 525 000	70 029 000	109 112 000
 Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	0	0	0	22 079 000	48 996 000	64 988 000	86 862 000

- 1 Inneholder blant annet: Brukerbetalinger barnehage, kulturskole, pleie og omsorg
- 2 Inneholder blant annet: Husleieinntekter, gebyrer vann - avløp - renovasjon og arealbruk
- 3 Inneholder blant annet: Momskompensasjon drift og investeringer, kompensasjonstilskudd fra Husbanken, refusjon lønn fra folketrygden (kun regnskap)
- 4 Inneholder blant annet: Driftstilskudd private barnehager, integreringstilskudd flyktninger
- 5 Inneholder blant annet: Forutsatt omstilling (negativt fortegn), inngående merverdiavgift, økonomisk sosialhjelp, tilskudd kirkelig fellesråd, kommunale foretak og lag/organisasjoner
- 6 Økonomiplanen inneholder ikke avskrivninger, som uansett nulles ut i driftsregnskapet.

Måltall:

Netto driftsresultat uten anbefalte tiltak (i planperioden)	5 651 482	31 376 000	20 485 000	60 290 000	86 336 000	133 102 000	194 358 000
Anbefalte tiltak i drift i tillegg til renter og avdrag av investeringer				22 079 000	48 996 000	64 988 000	86 862 000
Netto driftsresultat med anbefalte tiltak			20 485 000	38 211 000	37 340 000	68 114 000	107 496 000
Korrigerte netto driftsutgifter uten avskrivninger	756 386 335	952 887 000	968 397 000	1 010 866 000	1 002 765 000	968 929 000	926 953 000
 Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter (uten tiltak)	0,45 %	2,49 %	1,62 %	4,37 %	6,13 %	9,15 %	12,77 %
Netto driftsutgifter uten avskrivninger i % av skatt og rammetilskudd fra staten	98,32 %	95,58 %	96,97 %	92,65 %	89,21 %	84,18 %	78,29 %
 Momskompensasjon fra investeringer (inngår i tallgrunnlaget)			36 813 000	44 913 000	39 525 000	53 409 000	84 112 000
Korrigert netto driftsresultat			-16 328 000	-6 702 000	-2 185 000	14 705 000	23 384 000
Korrigert netto driftsresultat i prosent (uten momskompensasjon fra investeringer)			-1,29 %	-0,49 %	-0,16 %	1,01 %	1,54 %
 Forutsatt omstillingseffekt (inngår i tallgrunnlaget)				15 000 000	25 000 000	35 000 000	45 000 000
Korrigert netto driftsresultat, uten forutsatt omstillingseffekt				-21 702 000	-27 185 000	-20 295 000	-21 616 000
Korrigert netto driftsresultat i prosent, uten forutsatt omstillingseffekt				-1,29 %	-1,57 %	-1,93 %	-1,42 %

F.sak 114/11, korr.

Vedlegg 10
Økonomisk oversikt - investering

	Regnskap 2010	Budsjett 2011 opprinnelig	Budsjett 2011 m/endringer	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015
<i>Inntekter</i>							
Salg av driftsmidler og fast eiendom	25 040	15 000 000	75 000 000	85 000 000	110 000 000	70 000 000	20 000 000
Andre salgsinntekter	0	0	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	6 423 465	13 598 000	13 598 000	9 633 000	1 600 000	700 000	700 000
Statlige overføringer	-50 000	7 700 000	7 700 000	6 300 000	0	39 700 000	32 000 000
Andre overføringer	0	8 132 000	8 132 000	0	0	0	0
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	57 147	0	0	0	0	0	0
Sum inntekter	6 455 652	44 430 000	104 430 000	100 933 000	111 600 000	110 400 000	52 700 000
<i>Utgifter</i>							
Lønnsutgifter	4 721 298	3 600 000	3 600 000	3 600 000	3 650 000	2 400 000	2 400 000
Sosiale utgifter	1 310 679	0	0	0	0	0	0
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	211 407 278	328 685 000	337 085 000	393 352 000	379 184 000	360 356 000	488 408 000
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	187 552	0	0	0	0	0	0
Overføringer	28 387 700	0	-3 088 000	0	0	0	0
Renteutgifter, provisjoner og andre fin.utg.	7 975	0	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	-3 776 143	-2 400 000	-2 400 000	-2 400 000	-2 400 000	-2 400 000	-2 400 000
Sum utgifter	242 246 340	329 885 000	335 197 000	394 552 000	380 434 000	360 356 000	488 408 000
<i>Finanstransaksjoner</i>							
Avdragsutgifter	6 656 181	5 000 000	65 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
Utlån	20 907 810	0	0	0	0	0	0
Kjøp av aksjer og andeler	6 704 488	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundne investeringsfond	0	0	388 000	0	0	0	0
Avsetninger til bundne fond	3 509 060	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til likviditetsreserve	0	0	0	0	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner	37 777 539	5 000 000	65 388 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
Finansieringsbehov	273 568 227	290 455 000	296 155 000	298 619 000	273 834 000	254 956 000	440 708 000
<i>Dekket slik:</i>							
Bruk av lån	230 316 175	247 001 000	251 601 000	244 965 000	215 568 000	172 806 000	317 855 000
Mottatte avdrag på utlån	15 649 094	13 741 000	13 741 000	13 741 000	13 741 000	13 741 000	13 741 000
Salg av aksjer og andeler	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0	0
Overføringer fra driftsregnskapet	21 808 832	29 713 000	30 813 000	39 913 000	44 525 000	68 409 000	109 112 000
Bruk av disposisjonsfond	160 000	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	5 575 000	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne fond	59 125	0	0	0	0	0	0
Bruk av likviditetsreserve	0	0	0	0	0	0	0
Sum finansiering	273 568 227	290 455 000	296 155 000	298 619 000	273 834 000	254 956 000	440 708 000
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0	0